

VLASTENECKÉ VZPOMÍNKY SLEZSKÉ

JAN VYHLÍDAL

PODÍL čís. 103

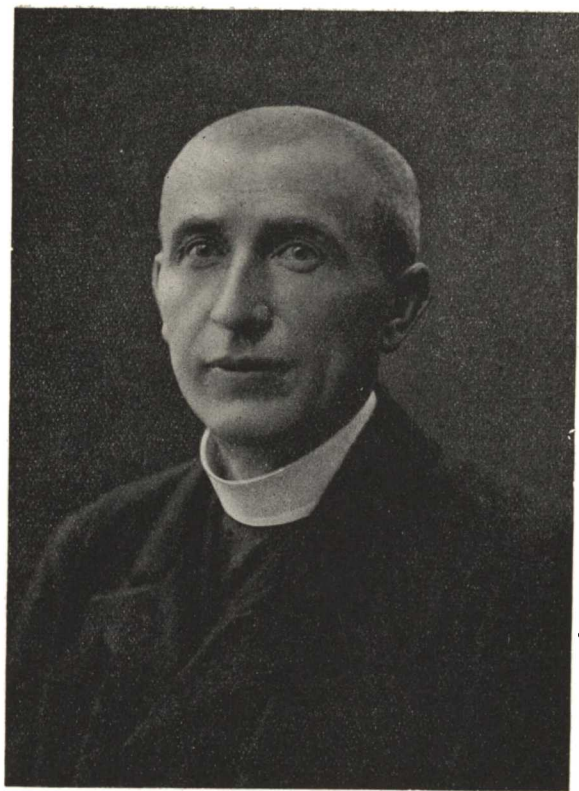
1 9 3 5

**NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. CYRILLA A METHODĚJE
V BRNĚ. — TISKEM OBČANSKÉ TISKÁRNY V BRNĚ.**

CENA Kč 10.-

JAN VYHLÍDAL

VLASTENECKÉ
VZPOMÍNKY
SLEZSKÉ

Jan Vyhlídal.

JAN VYHLÍDAL:

VLASTENECKÉ
VZPOMÍNKY
SLEZSKÉ

1935

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. CYRILLA A METHODĚJE
V BRNĚ. — TISKEM OBČANSKÉ TISKÁRNY V BRNĚ.

OZNÁMENÍ.

Oznamuje se, že „*Vlastenecké vzpomínky slezské*“ Jana Vyhlídala nemohly býti z důvodu hospodářské tísně uveřejněny celé, část zůstala v rukopise. Upozorňuje se, že r. 1926 vyšel nákladem Brněnské tiskárny Kulturní obrázek ze Slezska, líčící zápas (1890—1898) téhož spisovatele o jazyk vyučovací, při náboženství v šulfrajnské škole vlaš-tovské, naplněné českými dětmi. Z téže příčiny nemohl býti pojat i tento do „*Vlasteneckých vzpomínek slezských*“.

POMĚRY VE FARNOSTI JAKTAŘSKÉ r. 1890.

I. První „obět“ mého vlastenčení.

Ještě babí léto stříbřilo hanácká pole a věsilo se na poslední fůry řepné, když 3. listopadu 1890 opouštěl jsem své poslední působiště — Dobromilice. Bylo mi totiž nařizeno od vrchního komanda, abych do 8 dní nastoupil službu místo P. Ondřeje Pavlíka, který byl od Němců vytlačen z přední naší národní fronty, umístěné na území od Opavy do Krnova se rozkládající kolem řeky Opavice, zrovna u pruských hranic. Myslil jsem si v duchu: „To posílají slabou náhradu za vyškoleného národního bojovníka, jakým byl Pavlík! Mus je mus, třeba podrobiti svou vůli v y š š í m u velení . . .“ a tož jsem jel, maje plnou hlavu vážných myšlenek. Jízdou ke Svinovu pěkné počasí ustoupilo deštové přeháňce, jež nám kalila rozhled na krajinu; jen chvílemi se nám zjevovalo za Opavicí území krále pruského, zahalené ve tmavé mraky . . .

Na poslední stanici zavolal konduktér „Trop-pau“ a já za kratičko ujížděl jsem Opavou na své vykázané místo — do J a k t a ř e , jen maličko vzdáleného od hlavního města slezského.

Jaktař je nyní téměř s Opavou spojen. Němci nastavěli na jaktařských pozemcích směrem k Opavě domů — založivše tak N o v ý J a k t a ř , a Češi, zvláště ti příchozí do Opavy, pro samé vlastenecké

horování nic nedělají, ba ani nepozorují ohrožení českého Jaktaře. Zakrátko bude se bubnovat na poplach.

Ves Jaktař rozkládala se za mého prvního spatření při říčce Jaktarce a dělila se na tři části: vlastní Jaktař, Chmelinec a Kozí rožek; v první části bydleli gruntovníci a v druhých — chalupníci a domkaři. Nátěr Jaktaře tehdy byl německý. Na škole na tabuli visel nápis „Schule“, obecní úřad bylo najíti podle tabulky „Gemeinde-Vorsteher — Představeny“, obé švabachem psané. Na každém domě přibito bylo „Nro“. Jedna hospoda slula „Gasthaus zum Kaiser von Oesterreich“ a druhá „Gartenrestauration“ náležela židovi Singrovi. Jenom kostel na kopečku v lesíku uchoval si jednojazyčnost — kázalo se v něm česky, jen jednou za rok na odpust pro opavské Němce modlila se o 3. hodině německá litanie loreťanská.

Jaktař připomíná se již ve XIII. století. Napřed byl stolním, pak manským statkem biskupského kostela olomuckého, později zase stolním, maje za bezprostředního pána biskupa olomuckého, k jehož s t o l u také důchody z něho šly. Stolním statkem stal se po druhé za biskupa Stanislava Pavlovského 3. června 1595, jak svědčí dochovaná česká listina v archivu jaktařském. Tehdy hrozilo jaktařským nebezpečí, že ve vsi jejich odprodané a v manské právo dané, založen bude nový dvůr a „skrz zaražení takového dvoru roboty nebývalé a jiné tam nezvyklé povinnosti nastanou...“, proto ve své tísní utekli ke zmíněnému biskupovi, snažně pravíce, aby . . . „zase uvedeni byli k stol-

ním statkům, uvolujíce se takovou sumu peněz, za kterou by ta dědina . . . prodána byla, složiti . . ., žádajíce, aby již na věčné časy při biskupství zůstávali . . .“

Biskup Pavlovský ochotně přání vyhověl a ještě jim milost učinil, že jich robot všelijakých koňských i pěších . . . zbavil; za druhé jim právo odúmrtí pustil, dovolujíc, aby jedenkaždý poddaný jaktařský se statečkem svým řídití a jej odporučiti mohl . . . Za kteréžto milosti . . . povinni budou platu 120 zl. počtu a čísla opavského, totiž zlatý po 3 groších a groš po 6 penězích bílých . . . A pod propadením těch svobod jich zavazujeme, aby jednostejně v víře katolické římské trvali . . .“

Tou listinou nabyli Jaktaři úplné svobody, jaké se jiným poštěstilo teprve r. 1848 zrušením roboty. To nezůstalo bez účinků na vyšší snažení jaktařských a způsob života. V obci nastal blahobyť, že okolní říkali Jaktaři „hedbavný Jaktař“.

Když jsem se nastěhoval do hedvábného Jaktaře, shledal jsem, že obyvatelé jeho „jednostejně u víře katolické trvali“, ale v tom chybovali, že zpronevěřovali se jazyku a řeči předků svých, ze kteréž chyby týž biskup Pavlovský káral opavské, že nechtějí česky psáti. Nevážnost k jazyku českému rostla v Jaktaři vinou města Opavy a místní školy, na níž vyučovali odrodilí učitelé Friedrich S m i t a l, rodem z Kladek u Konice, a Ferdinand B e l l a n z Klimkovic, již za peníze dali se najati za Herodesy českých dětí. Můj předchůdce P. Ondřej Pavlík málo mne potěšil, když odevzdáváje mi pod ochranu tři rodiny

veřejně se hlásící ke „Slovanům“, podotkl, „ostatní že jsou dílem zaujati — zvláště ti bohatší, dílem lhostejni, z nichž třeba vzbuditi syny a dcery praotce Čecha . . . Jinak že téměř ve všech staveních moravsky se modlí, mluví, jen české vědomí uspáno . . .“

Na čestnou památku uvádím jména těch nebojácných českých obyvatelů jaktařských: Antonín Ulbricht (Dolní), gruntovník, Leopoldina Uvírová, gruntovnice, a František Ondráček, kostelník.

S radostí převzal jsem pod ochranu toto maličké dědictví a rozvažoval, jak je rozmnožiti?

Nic se nedá s počátku činiti — usnesl jsem se — leda působiti knihou a novinami. Brzo přihlásili se čtenáři sami. Ze školní knihovny p. obrlér (nadučitel Smital půjčival německé knížky, jimž děti málo rozuměly, proto doptávaly se po českých u paterka. Ten ochotně přání jejich vyhověl. Měl jsem právě v knihovně pohádky a povídky B. Němcové, Kuldovy, Pravdovy, Ehrenbergrovy, spisy K. Tyla, Třebízského, Kosmáka, Kroniku česko-mor. a jiné, ty velmi se líbily a pilně byly čteny.

I policajta Kociána děvůška přišla pro knížku. Dostala kterousi od Kaj. Tyla, v níž byla báseň spisovatelova:

Tážete se, proč jsem Slovan,
proč mi bratrem každý Čech?

Proč plesám, jsa česky chován,
jako v lůně rájů všech,

Český otec, česká máti
učili mne vlast mou znáti,
český otec, česká máti
učili mne národ znáti!

Policajtovi, který již ode mne pobíral „Obecné noviny“ z Brna, báseň se neobyčejně líbila a chtěl znáti ještě notu. Jednou, když úředně na farním úřadě zakročoval o podpis pro obecní úřad, zastavil se i u paterka v kaplance, jako že má ku nim velkou prosbu.

„Jakou, milý stryku?“

„Mam od nich písničku „Tážete se, proč jsem Slovan...“, tuž bych rad ku ni i notu chtěl znat...“

„Což jste též Slovan?“

„Jsem. Prosim, ene to nikomu nepravju, přišel bych o službu. Naši panove na Slovaný ene cuduju (hubují) a tuž by mě vyhnali...“

„Budu mlčet jako hrob. Tož pojďte, nápěv k písničce znám; je snadný, brzo si jej zapamatujete.“

Přezpívali jsme píseň několikrát a stryk Kocián již měl notu v hlavě. Srdečně děkoval a při loučení pravil: „Kdybich tu notu stratil, vratim se ku nim pro ni, ene aby ji burmister nenašel, bylo by zle...“

„Tedy dejte pozor!“

Kocián noty neztratil, přišel domů, hned ji opakoval a cvičil a měl velikou radost. Ale kterýsi nepřítel Slovanů slyšel policajta píseň cvičit, a ten nemeškav, za tepla to oznámil úředním osobám.

Doručen byl Kociánovi modrý arch, prý pro slovanství, chodí prý k paterkovi pro slovanské rozumy . . .

Tak policajt stal se „obětí“ mého vlastenčení.

Kocián se ve světě neztratil, našel si lepší službu.

Estli žije, ať vinečko pije! Chleb ze žita, pravda naležita!

2. Stryk Francek Ondráček.

Když nadšený buditel Slezanů — P. Ondřej Pa vl í k mi odevzdával drahocenné dědictví tří uvědomělých rodin v Jaktaři, žádal mne, abych s nimi udržoval styky a měl o ně péči. S radostí vyhověl jsem jeho přání a posud jej ještě plním, píše o nich tyto řádky. Hlavy rodin těchto již spí na svatém poli u sv. Petra a Pavla.

Význačnou osobností v této trojici vlastenec-kých rodin byl stryk Francek O n d r á č e k. Všeobecně byl zván „stryk Francek“, a když někdo byl na pochybách, který je to stryk Francek, přidalo se „stryk a tuž“, protože téměř za každým slovem měl v obyčeji říkati „a tuž“ (tedy), a již se vědělo najisto, který je to stryk Francek. Byl to „chlopek“ prostřední postavy dopředu nachýlené, s rukama jako z ocele pevnýma; to prý je má tak pevné na Němčúry, kdyby v kostele chtěli se roztahovati, aby je povyhazoval. Stryk Francek nebyli tak divocí proti Něm-cům, jenom časem proti nim jazykem brojili, když Slovanů utiskovali; ani nemohl se proti nim příkře stavěti, vždyť byli zprvu koválem (ková-řem) a na starost kostelníkem.

Stryk Francek při Moravcích držel od mladého věku, matička jeho mu říkávali: čím ses narodil, tím zůstaň, Pán Bůh ti dal moravskou řeč, tož ji miluj až do hrobu, jak tvůj tatiček a já, „to su taci pošalenci, co se robju Němcami a takovými se něnarodili.“

Tatiček mu odkázali chalupu se zahradou a dali vyučit na kovála. Když se oženil, pracoval samostatně v kuzni (kovárně) a tak solidně, že i někteří pánové opavští popřávali mu zárobku. Aby tak koně zakul, to se nikdy nestalo v jeho kuzni! Rád robil, ale jednu trýzeň mu působila plamenná výheň: ustavičnou žizeň, že někdy až 6—8 štuky (džbánky) ji hasil, nikdy se však neopil.

Dosti záhy ovdověl, a když se ho přátelé dotazovali, proč po druhé nevzal „slub“ u oltáře, vytáčel se, že ho žádná nechtěla a hned počal zpívati:

V zahradě na sadě drobný list pada.

Děvucha ho zbírala, matka na ni volala:

Děvucho, děvuchu, vem se kovala!

Něchcu, něberu, něchcu kovala.

Koval stojí u komina,

zašmurany jako sviňa.

Něchcu, něberu, něchcu kovala.

Tož musil zůstat svoboděn. A když mu oči pokažené od ustavičných plamenů kovářských slábly, našel si službu za kostelníka v kostele. V sakristii v prázdné době modlil se z kancionálů, ukazuje si pro krátkozrakost takořka nosem na řádky.

Slovanem byli s tělem a duší. — Když některý ten odrodilý Moravec po nich žádal „porachunek“

(účet) německý, vymlouvali se, že „vela německy něporadi“, ačkoliv byli by jej dohromady svedli.— Když byl založen v Jaktaři český hospodářský spolek, mezi prvními přihlásil se za člena. Ve spolku všichni kolem stryka se kupili, bo byli veselý chlopek a uměli zpívat starodávné písně, zvláště rád zpívali: „Horala lipka, horala, o ni ma mila plakala,“ jejíž původ a notu kladli znalci do těch nejstarších dob. Škoda, že se nám ještě s jinými slezskými písněmi ztratila! Těž si založili ve spolku hudební kapelu, t. j. vybrali si zpěváky a ti dle jeho návodu ukazovali rukama a hlasem, na př. jak hraju husličky, jak hraje klarinet, basa, trumpeta atd. Běda tomu, kdo chybil! Tomu vycudovali (vypejskovali) až hanba, ať to byl třeba redaktor Otahal nebo dr. Dienelt, učitel Richter. A tito pánové a jiní stryka milovali, a když umřeli, složili o nich dva besedníky v „Opav. Týdenníku“.

Stryk Ondráček neradi písali, však se napsali dosti, když byli tím kovářským mistrem různých tych porachuňků: Písmo napsali jenom jedno v životě a já byl tím šťastným smrtelníkem, že bylo pro mou osobu, a stěžovali si v něm na tych Němčurů, kteří chcu celý Jaktař posvinit cuzí řečí . . .

Také mám od nich „vyznání“ (popis slezské kuzňy (kovárny) a porachunek (účet); bude snad zajímati čtenáře odchylné slezské názvosloví:

Kuzňa se má prý bíliti jen jedenkrát, a to když se koval žení. Jako píce u člověka, tak m ě c h, který se ž e r d k o u tahá, jest důležitý vku zni. V ě t r á k táhne vzduch do měcha. K o v a d l o

stojí na k l a p t u (špalku); vedle kovářla umístěna r o h a t i n a, na níž se všecko malé svařuje. Koval také potřebuje š r u b š t á k u, majícího dvě k l a p y, jež se mohou otvírat a zavírat; dále n a t a h a č ů, jimiž se ráfy natahují; šnajdcajků na krájení plechu, m u t e r e k atd. K o z l a užívá se při vystruhování kopyt.

Rachuněk pro stryka Našíka, numero 7 v J....

Rachuju se za robotu ot:

1. R a f a n o v a z r o b e n a ...
2. R a d l i c a n a d l o ž e n a ...
3. R a f k a n a k o l c o (kolečka plužní)...
4. O h n i v k o z r o b e n é (článek řetězu)...
5. P o d p r s n i k ...
6. D v a n a š i k y (držáky)...
7. O d s e k e r y, p a n t o k u, m o t y k y ...
8. O d š p i č a k a (sekýra na rubání ledu)...
9. O d k r u m p a č e (na jedné straně motyka, druhé špice)...
10. P a s n a h l a v u r o b i l (dvě železné obroučky)...
11. B u k š a d o k o l a (osa)...
12. O j o s e s n i c a m a k o v a l ...
13. Z a v r c h n i a s p o d n i k a č o r e k (káčířek) n a o j i ...
14. R o z v o r a o k u t a ...
15. S o š k a d o o s y a k l a n i c e ...
16. O b r t e l (na předních kolech)...
17. H n o j n i c e a z a d k y k o v a l ...
18. Ř e b ř i n y č i s t r u k a f a s u n k y r y c h t o v a l ...
19. P l u h s k o l c a m a n o v ě r o b i l ...

20. Pložíca nová (na oorávání kobzolí) ...
21. Brdca (brdečka) ...
22. Kružko, jinak škobla ...
23. Od karniku (saní) ...
24. Oš svařena ...
25. Za tucet plechaču (hřebíky s polovičními hlavami) ...
26. Za par štyftu a podkovniku ...
27. Snice u karniku spravoval ...

Suma

V J.....

Františ Ondraček

koval.

Stryku Francek! Vždycky jste pečtili, že poctivě a bez ciganstva písal jste rachůnky pro zákazníky a nikoho neošidili. Doufáme, že i po smrti se vám podařilo podati spravedlivý rachuněk o svém dobrém křesťanství a vlastenectví! Spěte klidně!

Opavský Týdenník o jeho úmrtí přinesl tuto zprávu:

Úmrtí. V sobotu 20. června 1907 zemřel v Jaktaři po krátké nemoci kostelník a výměnkář p. Frant. O n d r á č e k, známý jménem „s t r y k F r a n c e k“. Dožil se pěkného věku 78 let a za celého dlouhého života jistě nikoho nikdy nezarmoutil. Byla to milá, družná, veselá povaha, která byla radostným kvasem každé společnosti. Stryk Francek přejal po otci řemeslo kovářské, jehož se však brzo vzdal a přejal kostelnictví, jemuž 53 let zůstal věrným. Za 40letou věrnou službu poctěn byl i jubilejní čestnou medailí. Zesnulý byl železného zdraví — nezastonal po

celý život. Jeho poslední a jediná nemoc byla krátká a smrt lehká. Pohřeb konal se v pondělí 24. června na místní hřbitov za veliké účasti. Obřady vykonal pan děkan Šlapeta a nad hrobem promluvil bývalý kaplan jaktarský dp. Frant. H o r á k, nyní zámecký kaplan na Hukvaldech. Četný dojatý zástup svědčil zřejmě, jak rádi všichni měli bodrého, veselého stryka Francka, který žertem a písni kořenil život sobě i jiným. Stryk Francek byl i rozhodný našinec a nejednou perným vtípem švihl po hydře odrodilectví po jeho rodné obci se roztahující. Budiž mu čestná paměť!

3. Antonín Ulbricht a Leopoldina Uvírová.

Antonín Ulbricht a Leopoldina Uvírová — tak sluli vlastenečtí gruntovníci v Jaktaři, kteří roku 1890 veřejně a bez bázně z celé obce stáli v řadách českých, když všech 11 usedlých dílem z vlažnosti, dílem povýšenosti rodové a běžné módy báli se prohlásiti za Slovany, ačkoli domácnosti jejich, až na malé výjimky, byly moravské.

Nedivme se! V těch letech téměř všechno, co mělo v Opavě lepší šaty neb vyšší postavení hlásilo se k Němcům a jaktařští s nimi se stýkající, chtěli se jim podobati; mimo to v žilách gruntovníků hedvábného Jaktáře ozývala se šlechtická krev anebo výsadami biskupem Pavlovským jim uštědřenými vyrovnali se již roku 1595 pánům sedícím na okolních dvorcích svobodných. Tylo výsady nezůstaly bez účinků na lepší způsob života a vyšší snažení rolníků jaktařských.

V Jaktaři neužívalo se v běžné řeči titulu „sed-

lák“, nýbrž „gruntovník“ — Grundbesitzer“, a těch bylo 13; kromě nich několik zahradníků (rolníků). Komorníci (podruzi), též chlopi zvaní, bydleli v bytech gruntovníky jim poskytnutých a nuceni byli za to při hospodářství pracovati.

Ke gruntům jaktařským přísluší pravidelně 56 jiter (168 měřic) dobrého pole; dva vlastnili po 300 mírách. Polnosti obdělávali 2 neb 3 páry koní. Pro reprezentaci hověla si v každém gruntě v „šopě“ — kalesa (kočár) a bryčka.

Z bývalého kroje obyvatelé nic nenosili, jen některé části uschovávali na památku; zvláště děvuchy šatily se po městsku.

Ku chvále jaktařských dlužno napsati jejich uhlazené, slušné chování, zvláště ku kněžím, byť i tito hlásili se k jiné národnosti neb politické straně. Hrubosti, jaká je na Hané a jinde častým zjevem, jaktařští neznali.

a) Antonín Ulbricht.

Po mém usídlení v Jaktaři první hlásil se k paterkovi gruntovník p. Antonín U l b r i c h t (dolní) — tak zván v osadě — jako že by rád si ode mně vypůjčoval deník „Čech“, jak od mého předchůdce P. Pavlíka. Žádost tato mne potěšila; protože listu tohoto jsem neodbíral, předplatil jsem v Praze. Ulbricht měl „Opavský Týdenník“ a byl pilným jeho čtenářem až do smrti.

V celém stavení Ulbrichtově vanul duch vlastenecký, a když opavští Češi něčeho potřebovali, rád vyhovoval. Děti vychovával v duchu národním.

Synka Josefa dal zapsati do I. třídy českého

gymnasia v Opavě — byl to první případ v Jaktari — a když kterýsi z Vlastoviček vysmívavě podotkl, že to s tou moravštinou nikam nepřivede, leda že z něho bude „chomut na divoku sviňu“, rozhorlil se řka: „A uvidíš, že z něho bude pán!“ a dobře věstil, z Josefa stal se vyšší důstojník u vojska.

Velmi se zasloužil o českou myšlenku v Jaktari, že jeho syn Konrád na radu jeho přijal do svého výstavného gruntu „Spořitelní a záloženský spolek“, který po svém založení nikde v Jaktari místnosti najít nemohl. Spolek ten mocně utvrdil národní hnutí v obci a okolních dědinách.

b) Leopoldina Uvírová.

Jako Antonín Ulbricht, tak i Leopoldina Uvírová značně se zasloužila o probuzení Jaktare ze ztrnulosti národní; byla první z gruntovnických žen, jež vlastenecky působila.

Záhy ovdověla a tím celá tíha řízení hospodářství dolehla na ni, než přese všechny tyto starosti, na vlast a národ nezapomínala. Vědomí národní přinesla si věnem z domu otcovského z Vlastoviček.

Láska k národu L. Uvírové byla účinná. Kde jednalo se o podporu, její štedrá ruka se otvírala. Různé buffety opavské v ní našly vždy podporovatelku, a jednalo-li se o povozy, koně paní Uvírové byly k dispozici.

U ní konaly se někdy porady poslanců a předních vlasteneckých mužů, kteří nemohouce v německých hostincích se shromáždit, u ní na radu

P. Pavlíka našli útulek; tam v zátiší dobře se rokovalo a pečlivá Marta je pohostinsky obsluhovala a nabízela kalesu. A když r. 1897 vznikl Český hospodářský spolek v Jaktaři, přijala jej pod krov svého gruntu, poskytnuvši mu dva pokoje pro potřeby spolkové a jiné úsluhy jemu prokazovala.

Kdejaká slavnost, výlet českého gymnasia . . . neobešly se bez dobročinnosti a účastenství paní Uvírové — tehdy takových nadšených žen bylo poskrovnu, ač pomoc jejich žádoucí.

Těž dlužno připomenouti, že její citlivé srdce nesneslo pronásledování našich lidí. Když odrodilci odepřeli do šulfrajnské, později veřejné školy povoz pro paterka, jak to tehdy bylo obvyklým, sama nabídla se s dodržovatelkou jiného gruntu Teklou R o h o v s k o u, že kněze budou voziti, aby ve sněhu a blátě nebylo mu šlapati — „na truc tym Němčurum, co kazu česku mladež v šulfrňáckých školach“.

★

Kdyby nyní někde v hájíčku jaktařském bylo možno slaviti schůzi členů vlasteneckého dědictví po P. Pavlíkovi a pohlédnouti na hedvábný Jaktař a spatřiti, jak je nyní vyšňořen, okrášlen, dívati se na novou českou obecnou školu a měšťanku . . . Antonína U l b r i c h t a, paní U v í r o v o u, K o c i á n a polily by slzy radostné a stryk O n d r á č e k — tvrdší nátury kovářské, pozvedl by ruce a poručil své kapele bítí veselé marše a fanfáry a křičel by z plného hrdla, že pravdiva slova Písma: „že Bůh povyšuje ponížených . . . !“

4. Jindřich Kotrš, statkář v Jaktaři.

(Narozen 7. ledna 1866, † 9. února 1935.)

Biskup olomucký Vilém Prusinovský z Víckova (1534—1572) korespondoval výhradně česky, ať psal biskupům, knížatům neb císaři. Když jednou Opavští odpověděli na jeho dopis jazykem německým, psal jim resolutně: „Odpovědi česky psané, jak jste předkům našim vždycky psávali, na Vás žádám“ a Olomuckým: „Známo Vám, že nechovám kancléřů německých, na listy Vaše německé pro příště Vám odpovídat nebudu.“

Ach, jak se časy změnily! Zpupnost měšťanů opavských rostla rok od roku, že v druhé polovici minulého století na radnici o českém jazyku nechtěli ani slyšet a celému městu vtiskli ráz ryze německý, ba i ohrožovali poněmčiti české okolí, zvláště kraj směrem ke Krnovu. Při národní ospalosti lidu našeho se opavským katanské dílo dařilo, brzo celá řada českých obcí navolila sobě německých burmistrů a němčina zaujala ve školách přední místo... Mezi těmito osadami byl téměř na prvním místě hedbávný J a k t a ř — rodiště J. Kotrše.

Kterou obec Opavští dostali do svých spárů, tu prohlašovali ve svém tisku za německý „vorwerk“ (předhradí) Opavy. Okruh takových vorwerků se šířil... Bylo zle, zle! A dobrých rádců a obhájců malá hrstka — a všechny úřady, školy, kapitál stály v šiku, vedouce vyhlazovací boj! Jak nerovný to zápas!

Vzpomeňme z vděčnosti některá drahá jména vůdců českých při hranici hlubčické, usilujících o záchranu jazyka českého! Byli to: Jan K o l o f í k, rodák vávrovský, Ondřej P a v l í k, paterek neplachovsko-jaktařský, Vincenc P r a s e k z Milostovic, P. Ludvík O c h r a n a ze Stěbořic, K l i m e š ze Zlatník, P. Jan G e l a ze Stěbořic a j. Když některé z těchto vyrvala smrt neb jiní byli nuceni pro povolání bojiště opustiti, Pro-zřetelnost vzbudila nové. Podařilo se mi, že s těmito jsem mohl bráti podíl na národní práci v různých spolcích. Byli to z farnosti jaktařské hlavně ti: Jindřich K o t r š, Konrád U l b r i c h t Jan K u č a, Leop. U v í r o v á z Jaktaře, Lev B u č e k z Milostovic, Karel O t i p k a z Vlaštoviček, Ant. K l i m e š z Jarkovic atd.

Protože právě 9. února letos (1935) smrt skosila život Jindřicha K o t r š e, na prvním místě jmenovaného z mých spolupracovníků jaktařských, kladu vzdálen tuto pomněnku na jeho hrob.

Po mém příchodu (1890) do Jaktaře tmavé clony národní ospalosti visely nad malebně rozloženou osadou, v jejímž čele stál „burmistr“ a „oberlehrer“; jen v kostelíčku česky se modlilo a zpívalo. Mladá generace prošla domácí utravkivistickou školou a v německých školách opavských národní vědomí její bylo dobíjeno. Tou dobou tři selští synové, blízcí mému věku, měli se ujeti statku po rodičích: K o t r š, U l b r i c h t a K u č a a pak rozhodovati o správě obce. Stáli na rozcestí: před očima jejich řídili osadu staří sousedé v duchu německém a kam oni mají se přikloniti? Kotršova sestra, Marie, spravovala

domácnost poslance dra Ant. Grudy, Ulbricht pocházel z gruntu, v němž se odebíraly a četly české noviny, a Jan Kuča měl vlastenecky uvědomělého bratra učitele Emila, tož nestáli ve frontě protislovanské, spíše se klonili ke Slovanům. Nově přistěhovalý paterek, postřehnuv situaci, usiloval získati mladé muže — spojil se s nimi. A tito oženivše se a zdědivše grunty měli právo rozhodovati o obecních záležitostech. R. 1894 agitací dosáhli, že se stali v II. sboru výbory. Přední místo mezi nimi zaujal Jindřich Kotrš jako obdělávatel dvou gruntů. Vytrpěli mnoho od starších pro své slovanství, ale chvála a čest jim za to budiž vzdána, že charakterně setrvali a nedali se odlouditi. Jsouce jiného přesvědčení než vládnoucí strana v obci, vyloučili se tím ze společnosti její a odkázáni byli jen na sebe. Z návodu paterkova založili si r. 1897 Č t e n á ř s k o - h o s p o d á ř s k o u j e d n o t u a r. 1898 S p o ř i t e l n í a z á l o ž e n s k ý s p o l e k pro celou farnost kromě Milostovic, v nichž konali své schůzky. Jak opavským pánům tyto nové české spolky byly proti srsti, uvádíme tuto příhodu:

Když paterek všechny listiny pro Spořitelní a záloženský spolek opatřil a vyplnil, zvolený výbor odebral se do Opavy k zápisu do obchodního rejstříku a tam žádal po česku o splnění své žádosti. Úředníci nechtěli česky rozuměti a když kterýsi z nich vypátral tři křížky († † †) jednoho člena výboru na listinách místo podpisu, resolutně prohlásil, že to nejde. V této nesnázi přivolal paterek na pomoc náměstka stát. nadvládního Václava H r u b é h o a ten žadatelům pomohl

k právu u soudního rady Parziska. Tak tvrdě a namáhavě pracovalo se na úhoru slezském!

Mladí sousedé pilně a horlivě snažili se kypřiti tento úhor v rodné osadě. Ze zvláštní oblíby a vlivu mezi nimi těšil se Jindřich K o t r š pro milé chování a pěknou postavu. „Slované“ se vzdávali a spolky sílily, zvláště Spořitelní a záloženský spolek, jehož od r. 1898 stal se starostou, kteroužto funkci zastával až do smrti. Téhož roku opustil jsem Jaktař, proto vyličíme další jeho působnost dle nekrologu ředitele Fr. P a p o u š k a.

Kotrš pocházel z četné rodiny Kotršův v Jaktaři. V Jaktaři zapisovali se sedláci do matriky „gruntovník“, ale Kotrš právem mohl se nazývati „statkářem“, protože obdělával pole dvou gruntů, asi 280 měřic. Kotrš byl rolníkem s dušičkou, hospodářství jeho bylo vzorné, bez rolničení život zdál by se mu skoro nemožný. Starost o dva statky nebránila mu všimati se veřejného života. V Jaktaři zastával úřad starostenský po 20 let (1908—1919 a 1929—1931), důsledně háje v dvojjazyčné obci rázu českého a jemu také v mnohé příčině jest děkovati, že správa obce přešla a udržela se v českých rukou.

Po 36 let pracoval pro zvelebení Spořitelního a záloženského spolku, aby tím posiloval úvěrem menší lid a získával. R. 1902 pomáhá zřizovati jeden z největších hospodářských podniků ve Slezsku, Centrální hospodářské skladiště, i v jiných svépomocných podnicích a národních sdruženích byl činovníkem ochotným, horlivým, vzbuzejícím důvěru.

S jinými rolníky jaktafskými přičinil se o vybudování první měšťanské české školy na Opavsku. Oni to byli, kteří s počátku spolu s Maticí Opavskou ji finančně podporovali a tím zachránili.

Odešel od nás přítel dobrý, milovník jazyka českého a vzor příchylnosti k půdě otcovské, dobrý hospodář, obětavý pracovník družstevní.

Vzpomínku na tebe zachováme!

JEDEN POHLED DO ŽIVOTA DR. ANTONÍNA GRUDY.

(Nar. 17./8. 1844, † 21./2. 1903.)

Po Kateřinkách r. 1870 roznesla se zpráva, že dostanou nového paterka z Přerova, rodáka Slezana z Mokrých Lazců, Antonína Grudy. Malý lid a z bohatších, kteří uchovali si víru po otcích a matkách, se na jeho příchod těšili, kdežto tovarna, poštmistr a několik zámožnějších rolníků — řekli bychom „německá a odrodilá pokroková strana“ — nad zprávou vrtěli hlavami a byli by si přáli, aby nebyla pravdivou, neboť slyšeli o P. Grudovi, že je „hejslovanem“ první třídy, a že byl mezi prvními pořadateli tábora pod Ostrou Hůrkou . . . P. Gruda se do Kateřinek nastěhoval. Naši přijali ho s otevřenou náručí, kdežto mocná strana německá místního cukrovaru postavila své vyzvědače na stráž, aby včas potřeby mohla se vrhnouti na moravského kněze. Těm pánům málo jednalo se o náboženství a kostel, jim byla bohyně „Germania“ — a té měl se klaněti i moravský lid.

P. Antonín byl mužem práce. Bez dlouhého rozmýšlení vzbudil v Kateřinkách myšlenku založiti „K a t o l i c k o - p o l i t i c k o u b e s e - d u“, jež až do zřízení „Politické a hospodářské jednoty v Opavě“ byla střediskem politické a národní činnosti slezských Čechů. A v tomto

spolku v prázdné chvíli do únavy pracoval o nábožensko-mravním obrodu národním svých krajanů, jak zachované náčrty jeho přednášek svědčí. Tímto programem valně liší se P. Gruda od přichozích po převratu do Slezska, jimž pohanský šovinistický nacionalism vším a katolicism bývá úhonou, proto místo čestné vzpomínky vrhají po Grudovi blátem na znamení své nepravé pokrokovosti a svobodomyšlnosti.... Těmto pánům dlužno připomenouti, že Gruda vlastenčil z ideální lásky, nečekaje odměnu za svou činnost, zlepšení svého postavení a to, ba naopak jeho vlastenčení stálo ho mnoho hmotných obětí, pronásledování, soudů, ústrků — a když pro své zásluhy měl státi se kanovníkem, žádost nepřijata prý pro přepjatý nacionalismus... Měl dr. Gruda vady a druzí buditelé byli bez nich? Chyby máme zakrývati pláštěm snášenlivé lásky a přednosti klásti za vzor druhým... Myslíme, že ostrý pohled do života dr. Antonína Grudy vrhá žaloba Němců kateřinských a jejich spojenců — odrodilců, poslaná arcibiskupské konsistoři, již měl P. Gruda z Kateřinek býti odstraněn. Tento pohled ozařuje povahu P. Grudy plným jasem. Žaloba nazývá národní uvědomování lidu — rušením klidu a svornosti, dožadování se spravedlnosti jazykové u úřadů, neposlušností atd., však nám to povědí některé části žaloby, uložené v arcibiskupské konsistoři v Olomouci, jež z ní uvedeme: Žaloba podepsána 23 žalobníky 30. června 1874. Na prvním místě podepsali ji Johann Phillipik a jeho manželka Marie, Franz Frank, Gemeinderath a Fabrikdirektor,

C. Jarosch, K. k. Postmeister, Karel Beinhauer, Ignaz Stanovsky, K. k. Zollamtsleiter atd.

Důstojná kníže-arcibiskupská konsistoři!

V naší obci žije asi od pěti let kooperátor Anton Gruda.

Týž svým výstředním počínáním si za ten čas rozvrátil druhdy naši klidnou a svornou obec k nepoznání; dokonce týž pán míchá se do politiky i domácích záležitostí, že nuceni jsme požádati důst. kníž.-arcib. konsistoř za jeho odstranění z Kateřinek.

Jakmile P. Gruda jako kooperátor ustanoven byl do Kateřinek, málo váže si svého kněžského povolání, ihned vrhl se na pole politické a počal se míchatí násilím, ba excesivní vytrvalostí do obecních záležitostí, chtěje z členů obecního výboru nadělati „Slovánů“ první třídy, což podařilo se mu za použití umění jeho a nepřímého jednání u části obyvatelstva „nepokrokového“. Tak vytvořily se v obci dvě strany na sebe syčící a se potírající.

Vrchní hlavou, náčelníkem slovanské strany je arcitř P. Gruda, který si počíná důstojně této partaje, pořádá různé besedy (verschiedene Beseden) atd., oponuje druhé straně, ba dokonce vystupuje proti c. k. úřadu, nepřijav dopisu v řeči německé, soudní to řeči a úřední řeči celého Slezska, vrátiv jej, takže c. k. hejtmanství berouc ohled na jeho mlá-

dí, nařídilo toliko, aby obecní úřad přibil jemu ten dopis na dveře.

Obecní výbor zvolil ze sebe člena a ten nařízení c. k. hejtmanství vykonal a úřední dopis na dveře kaplanky, obývané Ant. Grudou, připevnil. P. Gruda odměnil se mu za to tím, že jeho synka — ve škole za to ukrutně (jämerlich) potrestal.

Co zasluhuje otec, konající sobě uložený úřad za to, a jeho syn — nevinné dítě — mají býti předmětem pomsty vzdělaného P. Grudy? Každý rozumný, nezaslepený občan kateřinský zhrozil se nad skutkem nota bene knězovým a souhlasil s tím, že postižený otec pohnal P. Grudu před trestní soud.

P. Gruda nemá toho dosti, že v obci pozdvihl peklo, i do kostela je přenesl. Tam káže jenom po slovansku, svátost křtu i manželství jenom uděluje ve slovanské řeči, neohlížeje se na to, že kmotři a ženiši přejí si německé řeči . . . V kostele hrozně řádí, odstraňuje obrazy, jež nevyhovují jeho nacionálním citům, ač jsou v duchu římskokatolické církve pořizeny . . . Nemůžeme dopodrobna vypisovati všechny nepřičetnosti P. Grudy, domníváme se, že vystupuje i proti svým duchovním představeným . . . Proto žádáme za jeho odstranění . . .

V Kateřinkách, 30. července 1874.

Slované o této žalobě německé strany proti P. Grudovi nic nevěděli, vše dalo se potajmu. Až v kterousi neděli při „besedě“ ve spolku, kdy účast Slovanů byla veliká, P. Gruda po přednášce

podotkl: „Ani nevíte, drazí přátelé, jakého lotra a buřiče máte mezi sebou, ihned vám povím, kdo je to a čím se provinil! Naši páni Němci poslali na mne žalobu do konsistoře, přeložím vám ji do češtiny, abyste věděli, koho máte za předsedu. Nastalo utišení, že mák mohl síti . . . Posluchači ani nedýchali . . . „Hanba jim! To není pravda! Ti hromi jedni!“ takové a podobné výkřiky přerušovaly řečníka.

Když paterek dočetli, dodali, že mají napsati vysvětlení a obhájení se proti žalobcům a pak se to pošle do Olomouce a konsistoř nařídí výslech jednotlivých svědků. Zachovejte klid, pravda musí zvítěziti, necítím se ničím vinným, to je jediná má vina v očích Němců, že miluji svůj národ, a že pro něj chci do úpadu až do posledního dechu pracovati a nelekám se jejich nástrah, třeba smrt postoupím pro svůj lid . . .

Tři dni před svátkem sv. Václava, vévody země české, právě v sobotu 25. září 1874, nařízeno šetření a výslech svědků. Obesláno všech 23 podepsaných na žalobě, též kostelník Bolík, porodní babičky a pozváni i kostelní hospodáři. P. Gruda vyvolil si dle práva církevního za svého zastavatele P. Brugmosera. O osmé hodině zahrčel kočár před farou kateřinskou, z něhož vystoupil vyšetřující děkan opavský Schum se svým zapisovatelem. Přesně o čtvrt na 9. hod. začalo jednání. Předvolávání jednotliví žalobníci, dávány jim otázky, vybízení mluvíti a oznámeno jim, že obžalovaný má právo po případě satisfakci hledati u soudu . . .

Odpovědi žalobníků byly neurčité, nic jistého nedokazující, obyčejně se vyjadřovali, že napřed byl v Kateřinkách pokoj a nyní jsou dvě strany: slovanská a německá. P. Gruda že to zavínil.

„Čím to dokážete?“ ptal se děkan. A tázaný zůstal odpověď dlužen.

Bylo již jedenáct hodin a úzká chodba fary kateřinské ještě plná svědků, zkaženým vzduchem se dusících. Obžalovaný P. Antonín měl býti volán až poslední; ten jako vězeň dlel v kaplance. a vyhlídal z okna na své tak zvané protivníky. Ti, když ho v okně zahlédli, uctivě smekali . . .

Paterek vzdychali: „Pane, odpusť jim, neb nevědí, co činí! Většina z nich je svedena, odvislá od fabriky, musí činiti, čeho pan Frank si přeje . . .“

Poledňák na věži kostelní se rozblinkal . . .

„Bože, už poledne zvoní a my ještě tu?“ ulevovali si ti poslední.

„Už se to skončí, už,“ těšil pan zapisovatel, volající ty zbylé k výsledku.

Byli to kostelník a porodní báby, kteří měli svědectví vydati, jak si P. Antonín počíná při křtech a oddavkách. Vypověděli ve prospěch paterkův.

O čtvrt na] jednu zavolán P. Gruda. Tázán na některé body ze své obhajoby, že arcibiskupská konsistoř přeje si je míti jasněji vyjádřeny. Po jeho podpisu akta zabalena a vyšeřující děkan si povzdechl: „Toho jsem ještě nezakusil, ale je to samá zbytečnost bez právního podkladu. Celé Kateřinky jsou pozdviženy, též Opava čeká na výsledek, dokonce touží po tom, aby ten „hejslovan“ visel na oprátce . . . Divím se, že ti lidé

nemají žádného přirozeného citu a trochu lásky k druhému, aby jiným přáli téhož, co jim milé — jako mateřská řeč. Jsem Němec — a odsuzuji takové nekřesťanské jednání. To přece není žádné provinění, když někdo zastává se jazyka mateřského a snaží se jej uplatniti ve státě . . . Do měsíce bude věc v Olomouci vyřízena, jsme zvědaví na rozhodnutí konsistoře. Zatím buďte trpěliví a zdraví!“

Vsedli do kočáru a o jedné po namáhavé tuře obědvali na proboštství opavském.

K večeru P. Gruda, vykonav své povinnosti, strojl se do Opavy oznámiti přátelům, jak dopadl. Cestou pan postmajstr, když ho zahlédl, ihned se schoval. Trochu dále za poštou zaslechl kohosi potichu mluvit: „Slovan už idě!“ A za mostem tři chlopi, dělníci fabriční, když ho zočili, odvrátili oči a jeden z nich hromoval: „Hrom do Slovanů bij! A tohoto ať Pěrun smete! Zamordovat chlapa, bude v Katarajnu pokoj!“

P. Gruda, muž veliký, statný, ani černými brvami pod širokým čelem nepohnuv, ubíral se dále svým obvyklým majestátním krokem a stavěl se jako by ničeho nezaslechl; podobně se choval na Dolním rynku opavském, kde jakási německá dušička kulturní před ním se vyplila . . .

V Opavě vypověděl přátelům, co se u nich ráno na faře po čtyři hodiny proti němu dalo, že Kateřinky od Němčounů rozeštvány a zaslechnuv, že i v městě příkře odsuzují jeho počínání si vůči státním úřadům, že odepřel přijati německý dopis, na radu mu udělenou od přátel, vracel se zavčas domů, aby pod perutěmi tmavé noci nebyl někde přepaden.

Události kateřinské brzo rozvířily celý kraj opavský. Z trhů opavských roznášely se divné pověsti do dědin: dle toho, od koho byly vypravovány — od Slovana neb od odrodilce, takového byly rázu. Jedni vykládali, že paterka Grudu Němčouři z Kateřinek vyhnali, druzí, že četníci ho odvedli pro odboj proti státním úřadům, že nepřijal německého dopisu, který mu pak burmistr dal přibít na kaplátku; třetí, že ho večer Němci přepadli a mu natloukli; čtvrtí, že borásek to všecko trpí pro moravskou řeč atd. Časem však byli poučeni o pravém stavu věci; sám P. Antonín Gruda o trzích a schůzích opavských, zavítav mezi své milé Moravce, všechno jim z gruntu vyložil a pobádal je, aby se nic nebáli, pravda a zákon že je na jejich straně a ty musí jednou zvítěziti! Lid hleděl na svého rodáka jako na hrdinu, neboť neslýcháno, ve Slezsku, aby někdo odepřel přijati od úřadu německý dopis, a paterka kateřinský to dokázal...!

Oblíbenost a sláva Grudova u Moravců rostly, zvykli si v něm viděti domorodého reka nebojácného, bojujícího a trpícího za tu milou mateřštinu. A když 23. října 1880 dlel v Opavě císař a král František Josef, zvolili si ho za mluvčího deputace... P. Gruda stál léta v čele Slezanů, až když dr. František Stratil usadil se r. 1880 v Opavě, tu vůdcovství ponenáhlu přecházelo na jeho bedra...

★

Koncem října 1874 přišlo do Olomouce vyřízení žaloby kateřinské. Arcibiskupská konsistoř

na vlp. Antonínu Grudovi nic podstatného nenašla, aby proti němu mělo se zakročiti; dostal však přece, jak to obyčejem úřadů vyšších bývá, napomenutí, aby se pastýřsky opatrně choval, k oběma národnostem byl stejně spravedliv a své povinnosti svědomitě plnil . . .

Týž pak ještě nadále zůstal v Kateřinkách až do roku 1886.

Podobné hrdelní soudy jak s P. Grudou konaly se též s P. Floriánem Lužným v Kateřinkách, P. Ondřejem Pavlíkem, neplachovským kooperátorem, který dopustil se té viny, že založil r. 1873 záložnu a uchoval neztenčené služby Boží české v kostele, s P. Josefem Smičkou, založivším hospodářský spolek, s P. Janem Vyhliďalem v Jaktaři, o němž děkan Schum se vyjádřil, že mu dal tolik psaní k vůli té slovanštině jak dr. Gruda, na Hradci, v Komárově a jinde. Němci a odrodilci řídili se zásadou: „Drze pomlouvej a žaluj, vždy něco uvízne na žalovaném, aspoň to, že byl žalován!“ Opavští advokáti, jako slezský pánbíček dr. Franz Müller, dr. Rochowanski a j. rádi nabízeli své kanceláře na psaní takových žalob. V Olomouci měli tu praxi, že i když žalovanému se nic nedokázalo, zakrátko asi za rok ho přesadili na Moravu „se prolufťovat a uklidnit „nervy“ a Němci dosáhli cíle . . .

Těch málo živých, co podstoupili pro tu drahou mateřštinu takovou torturu, těší se, že nepracovali, netrpěli nadarmo, že konečně pravda zvítězila a slunce svobody zazářilo nad ujařmeným Slezskem . . . !

BOJ „KATOLICKÉ POLITICKÉ BESEDY“ V KATEŘINKÁCH PROTI NĚMECKÝM POKROKÁŘŮM A ODRODILCŮM.

R. 1874 národnostní spory v Kateřinkách přiostrřily se tou měrou, jako by chtěly dostoupiti vrcholu. Na jedné straně stáli Němci a odrodilci, vedeni cukrovarem a zámožnými sedláky, jak hlásají podpisy v žalobě 30. července 1874 podané arcib. konsistoři v Olomouci, domáhající se odstranění kooperátora Ant. Grudy (Franz Frank, Gemeinderath, Fabriksdirector; Johann Phillipik, Freihofsbesitzer; Karl Beinhauer, Freihofsbesitzer; Joh. Wallig, Grundbesitzer, Obman des Contributionsfondes; Ferd. Willert, Fabriksleiter; Ant. Czech, Grundbesitzer; Franz Janotta, Grundbesitzer; Josef Pilz, Grundbesitzer, atd.), v druhé armádě sdružilo se 77 občanů v „Katolické politické Besedě“ pod vůdcem-knězem Ant. Grudou. Žaloba minula se s cílem a kooperátorem Gruda zůstal v Kateřinkách dále.

Poražení Němci, zvyklí jenom poroučet, zuřili proti Slovanům. Mstili se na malém lidu, jejich vůdce Grudu nejraději by sprovodili se světa; proto kterýsi ničema vhodil do jeho bytu cihlu, účelu však nedosáhl.

Jak Kateřinky r. 1874 byly rozbouřeny a Němci běsnili, vyličuje nám „Resoluce, na níž usneseno ve valné hromadě Katolicko-politické Besedy

v Kateřinkách u Opavy dne 8. listopadu 1874“,
dochované v pozůstalosti dra Ant. Grudy.

Katol.-politická Beseda v Kateřinkách byla od
založení jejího knězem Ant Grudou střediskem
politické a národní činnosti Slezanů.

R e s o l u c e :

I.

Katolicko-politická Beseda v Kateřinkách, hle-
díc k tomu, jak v obci Kateřinkách mnoho zlého
proti bezpečnosti života, proti spravedlnosti a
mravopočestnosti občanské se stalo — a patříc
proto starostlivě do budoucnosti: projevuje poli-
tování své nad posledními událostmi, kteréž svědčí
o veliké kleslosti života společenského a jsou
takové, že na naši obec před světem poctivým
nepříznivé světlo vrhají.

2.

Katolicko-politická Beseda v Kateřinkách, po-
zorujíc, že hlavně v hospodách a krčmách v obci
se množících, po celé noci do šerého rána otevře-
ných a bez všeliké policejní dohlídky jsoucích,
znemravnělost a surovost, karban, pijanství, uráž-
ky poněkud poctivému člověku posvátných a
milých zájmů se pěstují: žádá tímto slavný výbor
obce kateřinské, aby vůči těm velesmutným vý-
jevům pomocí slav. c. k. podkrajského co nej-
přísněji zakročeno bylo; — aby zejména nové
krčmy a hospůdky již nebyly povolovány; aby
nařízení c. k. zemského presidenta ze 14. července
1853, č. 1413, „O policejní hodině“ přísně bylo
provedeno a nařízení to aby nemělo platnosti

toliko k obyčejným hospodám a krčmám, nýbrž i k oněm dvěma hlavním hostincům kateřinským „U krále Pruského“ a „U červeného anjela“, kteréž honosíce se býti zájezdnými hostinci (Einkehrhäuser) považují se vůbec za privilegované, aby k šetření dotyčných nařízení s neústupnou přísností se přihlíželo; a hostinští neposlušní, aby potrestáni a v případě nenapravitelnosti práva svého pro obec zdejší zbaveni byli.

3.

Katolicko-politická Beseda v Kateřinkách spatřuje v obci poměry bezpečnosti osob a majetku velmi zlé a vidouc, že zlořád jako na posměch zákonům o bezpečnosti života a majetku obden drzeji a bujněji se vyvinuje, slušnou činí k slavnému výboru obecnímu žádost, jednak aby posavadní nedostatečné dohlídky noční zostřeny, pro případ c. k. četnictvem zesíleny byly, pak aby služba nočních hlídačů nebyla svěřena lidem nespolehlivým — noční hlídač budiž člověk zcela spolehlivý.

4.

Katolicko-politická Beseda v Kateřinkách pozorujíc, že u nás v obci jsou lidé, kteříž, ač první slovo všude chtějí míti a proto surovým vystupováním svým pokojné občany terorisují, za hlavní, jak se zdá, povolání své považují, svaté náboženství katolické v posměch dávati, vrchnost jak duchovní tak světskou tupiti, z přesvědčení mírnějších spoluobčanů neslušné žerty si tropiti, lidi pořádné hanobiti a zle podezřívati, a to veřejně,

nemohouc zlolajnictví to déle snésti; povznáší opět k slavnému výboru obecnímu hlasu svého, aby lidi takové upozornil, že dosud stávají ve vlasti naši zákony, kteréž počínání takové zapovídají a též přísně trestají. Pakli by však ani toto upozornění nebylo dosti účinné, budou údové Katolicko-politické Besedy v Kateřinkách nuceni v jednotlivých případech proti lidem takovým soudně jednati.

5.

Katolicko-politická Beseda v Kateřinkách dává výboru svému plnou moc, aby resoluce ty u vědomost dal předně slavnému c. k. úřadu podkrajenskému v Opavě, pak slavnému výboru obce Kateřinek. Pakli by však minuly se s výsledkem žádoucím u těch úřadů, zavazuje se výbor dále činiti, aby zásadám v těch resolucích projeveným byla zjednána platnost ve skutečnosti.

Toto mužné vystoupení českých katolíků prospělo české věci v Kateřinkách; liberální Němci a odrodilci byli zaraženi ve své fanatické zuřivosti.

TÁBOR NA OSTRÉ HŮRCE R. 1869.

Ostrá Hůrka u Háje zůstane vždy památnou v dějinách obrození slezského. Na Ostré Hůrce přes 12.000 Slezanů 12. září r. 1869 se bránilo proti okovům germanisace; dne 22. září 1918 sešlo se na Hůrku 40.000 lidu slavně sobě slíbit, že neustanou v boji, až si dobudou samostatnosti ve vlastním státě československém, a dne 1. září 1929 přes 30.000 rodáků z celého Slezska se dostavilo oslavovat dobytou svobodu postavením památníku odboje.

Poslední dva tábory, konané v době nedávné, jsou dosud v čerstvé paměti, ale od prvního uplyne již řada let, tož třeba památku naň obnovit.

Na pořádání prvního tábora měli lví podíl kněží, bez jejichž pomoci nebyly by se potkal se zdarem. Dále vypoví očitý svědek Jan Glabazňa-Lazecký z Mokřých Lazců u Opavy (nar. 9. prosince 1860) jeho skvělý průběh. Lazecký žije dosud na výměnku v M. Lazcích; je to nadaný, skromný písmák a prostonárodní básník slezský. Jeho verše lze čísti ve „Vlasti“, „Slezském kalendáři“. „Václavu“, „Našem Slezsku“ a j. Zde ukázka z nich:

U kříže.

Stojí v poli pod lipami svatý kříž,
na němž Ty, ó Jezu dobrý, v mukách pniš.

Z pouhé lásky pro člověka, Bože můj,
za hříchy jsi obětoval život svůj.
Ježíši, Ty spáso naše na kříži,
mé ať srdce stále k Tobě pohlíží!
Dej, ať povzdy ctnostně žiji život svůj,
někdy ať jsem hoden v nebi slouti „Tvůj“!

Tož takové to bylo s tím prvním naším velikým táborem:

Jak veliké a těžké stavěly se překážky v cestu pořadatelům prvního tábora, nelze zde všechno vypsat. Chci zde jen krátce uvést, jak obtížno bylo náš slezský lid k účasti na tomto táboru přiměti a zburcovati.

Ubohé bylo cítění národní u našeho lidu slezského. Obětavý farář T o m á š e k obcházel všechny okolní dědiny a jezdil i po širém kraji, hledaje ve vesnicích lidi, kteří by převzali v obci a g i t a č n í p r á c e, aby účast na táboru byla co největší. A jak se tento obětavý muž zaradoval, když našel aspoň jediného člověka ve vsi, který mu řekl: „Něstaraju se, velebny pane, ja už našim to dobře vyložim a přijedě nas na tabor hromadu!“ Pan farář mu s největší radostí děkoval a dal mu opis tenkrátě ještě neznámé písně „Hej, Slované“ a řekl: „Opište tu písničku několikrát a rozdejte vašim: bude se zpívat tam na táboru!“

Ve vzdálenějších obcích radil, aby si ověnčili vozy, s nimiž pojedou na tábor. Novinami nemohli naši buditelé svolávat svůj lid na tábor, jelikož jsme v té době žádných českých novin neměli. Lid náš byl ještě tak neuvědomělý, že

nechtěl chápat, že je Čechem a jeho mluva že je česká. Přiznával jen, že je Moravec a jeho řeč že je moravská. Slovo Čech, Slovan nechtěl slyšeti.

Bůh žehnal práci našich prvních buditelů. Agitace po kraji se dařila a lid se na tábor připravoval. Přišla neděle, den očekávaného tábora — a lid se hrnul z celého kraje. Mnoho účastníků bylo i z Pruska, kde nadšený kněz-buditel P. Cyril L e l e k svůj moravský lid na tento tábor upozornil.

Nadšený Antoš H u d e č e k z M. Lazců, bývalý „Battalionshornist u kyrysarů“, objížděl okolní obce celé dopoledne a vytruboval „generálmarše“ na bujném svém bělouši, volaje mohutným hlasem: „Na tábor! Na tábor! Sbírejte se na tábor!“ Našeho lidu sešlo se opravdu několik tisíc na místo oslavné. O 3. hodině odpoledne vytroubil Hudeček s vysoké tribuny rozléhajícím se tónem fanfáry a nato vystoupil kněz T o m á š e k na tribunu a mohutným hlasem oslovil zástupy našeho lidu:

„Bratři Slezáci! Svolali jsme vás na toto místo pod širé nebe, abychom hluboko do vašich srdcí vložili přesvědčení, že my Slezané, kteří mluvíme řečí moravskou, jsme Slované, jsme Čechové a jsme povinni této svojí mateřské mluvy si vážiti a ji milovati, jako si vážíme a milujeme sv. víru, kterou nám otcové a matky naše vštípili a zachovali. Řeč naše moravská je tak krásná jako řeči jiné a je to hříchem pro všechny ty, kteří se za svou mateřskou řeč stydí a jiné se přidržují. Byly doby, kdy slavní králové mluvili řečí českou

a nestyděli se za ni, proto i my se za ni stydět nesmíme. Pamatujte si, moji přátelé, to staré národní přísloví: „Kdo se za svůj jazyk stydí, hoden potupy všech lidí.“ Toto přísloví zdobilo prapor slovanský, který vlál nad tribunou a který zhotovili občané z Mokrých Lazců, František G l a b a z ň a a Rudolf M u š a l e k. Tímto příslovím zahajují dnešní náš tábor!“

Nato udělil slovo slavnostnímu řečníku, mladému knězi G r u d o v i, rodem z Mokr. Lazců, který svou jadrnou řečí nadchnul celé shromáždění a přesvědčil, kdo jest jeho nepřítelem. Ukončil svou obšírnou a dojímavou řeč těmito slovy:

„My Slezané! Važme si své krásné mateřské řeči, nedejme ji hanobiti od nepřátel našich Němců! Hajme jí vždy a bojujme za svá národní práva, nebojme se nikoho a nedejme se nikomu! Spravedlivá věc musí jednou zvítěziti a pouta našeho otroctví musí býti rozlámána.“

Slova G r u d o v a zapadla hluboko do srdcí mnohých posluchačů, z nichž se stali potom buditelé drobného lidu. Takto zaseté semeno v lidu na Ostré Hůrce rostlo a po padesáti letech přineslo úrodu. Svoboda národu našemu byla vrácena a tvrdá pouta otrocká rozlámána.

Kéž by jen nyní svobodný národ náš na otroctví svých předků nezapomínal a vážil si svobody tak těžce vydobyté!

Třetím řečníkem na táboru byl rolník F. L h o t s k ý z Hlavnice. Promluvil směle před zástupci c. k. úřadů, jaká křivda se děje moravskému lidu od úřadů, které jsou tímto lidem

placeny a jsou povinny býti spravedlivými ke všem stejně. Naše úřady však nás považují za otroky, posílají nám nesrozumitelné dopisy, kterým nerozumíme a jsme nuceni často prosit česnekem páchnoucího člověka, aby nám vysvětlil, co úřady v dopise od nás žádají. Populárně, ale velmi upřímně pověděl lidu venkovskému, jak za své mozolné peníze jest odstrkován.

Rolnictvo české ve Slezsku nemělo by ve svých selských dějinách na tohoto pravdomluvného rolníka zapomínati!

Krásným a nadšeným doslovem ukončil P. T o m á š e k tento první památný tábor lidu. Po něm odtroubil vysokým tónem Antoš své intrády. Shromáždění zapělo burácejícím hlasem píseň: „Hej, Slované“, jejíž zvuky se rozléhaly až daleko do kraje a lid se rozcházel s novým předsevzetím do svých domovů.

Tento stručný průběh prvního tábora na Ostré Hůrce jsem napsal na základě vlastního pozorování, aby někdo jiný, který tenkrát ještě ani na světě nežil, něco jiného nenapsal, co by snad ani za pravdu se pokládati nemohlo.

PATER ONDŘEJ

(* 30./10. 1845, † 22./4. 1915).

Jest slušno tuto vzpomínku věnovati P. Ondř. Pavlíkovi z důvodu dědictví, jež v Jaktři jsem po něm dědil, a pak, že — sudičky upředly mu stejný osud jako mně, že snadno a rychle odstěhoval se ze Slezska na Hanou jako já. Starší generaci slezské znám je Pavlík pod názvem „P a t e r O n d ř e j“, mladším téměř neznám, protože jim povědoma toliko jména několika známějších buditelů starších a dějiny po převratu a nic více.

Po letech sedmdesátých nebylo agilnějších kněží na Opavsku, jednalo-li se o obrození ducha národního, nad Grudu a Pavlíka; kdejaký tábor, schůze — slyšeti bylo tyto výborné řečníky. Postavou i povahou valně se od sebe lišili; Gruda vynikal postavou, majestátní chůzí, jiskrnýma očima, probleskujícíma pod širokým čelem, a černými vlasy, kdežto Pater Ondřej, plavovlasý syn Hané (nar. 30. listopadu v Želči), dobrácky hleděl modrým zrakem na koloběh světa, vždy jsa ochoten ruku otevřítí a dobře činiti... Když však vystoupil na řečniště, rázem se změnil, krev vlastenecká vřela v nich klokotem a strhoval posluchače. Poslechněme řečnit P. Pavlíka: „Byly chvíle, kdy mnohý Čech styděl se za svůj původ, hanobil svůj jazyk, zapíral své jméno — cizincům

tím na posměch učiněn. Bože zástupů, Králi všech národů, už zapomněl jsi se nad národem druhdy před očima Tvýma vzácným a milým? Dopustíš snad, aby vymazán byl z počtu národů živoucích? Vy otcové naši, Cyrile a Metoději, i vy opustili jste dědictví své, dítky své? Ludmilo, Václave, Vojtěše, Prokope . . . , už ani vy nechcete se znáti ke krvi vlastní, že zhynutí národa mocnou svou přímluvou u trůnu božího nebráníte? Drazí přátelé! Ani Bůh nezapomněl, ani svatí patronové neopustili svého národa. Co s v ě t s v ě t e m j e s t, nestalo se, aby národ tak zubožený, téměř vyhlazený v době poměrně také krátké ku plnému životu se probudil, jak náš národ český. V tom znáti vyšší spolupůsobení — pomoc boží, lásku svatých patronů k národu svému . . .“

Oba dva tito nadšení kněží dostali se do duchovní správy před šedesáti lety, hned po vysvěcení, k hranicím pruského Slezska: Gruda (r. 1870) do Kateřinek a Pavlík (r. 1872) do Neplachovic, kdež s mladickým zápalem počali působiti. P. Ondřej na odrážení německého příboje, aby lid moravský nebyl v područí německého kapitálu, založil r. 1873 českou záložnu. Tato a zachránění českých služeb božích v kostele zachránily Neplachovice od germanisace. Tehdy měli v Neplachovicích německého faráře Waase, nadřuzujícího Němcům. Kázalo se totiž v kostele dvakrát česky a jednou německy, a to se zdálo německým farníkům málo, proto podali žádost do konsistoře, aby Němci měli dvoje služby Boží a Moravci jedny. Farář podporoval přání Němců, kdežto Pater Ondřej se slzami v očích uprosil

německého děkana Josefa Schuma v Opavě, aby neschválil návrhu farářova, protože téměř všichni Němci rozumějí česky a lid moravský nerozumí kázání německému, z čehož by utrpělo škodu náboženské vzdělání lidu. Pater Ondřej to vyhrál!

V Neplachovicích působil P. Ondřej 9 let.

Roku 1881 přeložen P. Ondřej do Jaktaře, tu teprve, maje na blízku Opavu, zúčastňoval se hnutí národního. Spolupůsobil při zakládání českého gymnasia svými prosbami a vlivem u preláta Schuma, člena zemské školní rady, jenž jeho informací častěji dbal. S radostí a nadšením mluvil slavnostní řeč při svěcení Matiční školy, a když z matičného gymnasia odcházeli první maturanti, povolán byl Pater Ondřej, aby k nim promluvil. Byl prvním bezplatným katechetou na Matiční škole a radostně obětoval tu chůzi z Jaktaře do Opavy, jen když naše děti vyučovány byly v jazyku mateřském; byl vážným kandidátem poslanectví na sněm slezský, jen tím, že se od několika vydalo heslo: Slezané, volte Slezana, k vůli svornosti ponechal místo jinému.

Úzce a přátelsky se stýkal s vůdci-poslanci Stratilem a Hrubým, a ti kolikrát u něho v Jaktaři se radívali. Když r. 1896 nastaly nesváry a rozbroje ve slezské straně národní, vůdce — dr. Fr. Stratil pozval P. Ondřeje, který tehdy již žil na Moravě, aby rozvášněné mysli uklidnil, což se mu tklivou a srdečnou řečí podařilo. Posud mi zní v uších hlas dra Grudy po tehdejší bouřlivé scéně v Matičním domě: „Ondřeji, děkuji ti.“

A měl Gruda za co děkovati, neboť byl zachráněn jeden český mandát a to jeho.

Prvních pět let žil v Jaktaři P. Ondřej v pokoji, větších potyček s odrodilci neměl, ba zdálo se, že svou dobrotou a výřečností je získá. Mýlili se, kdož tak se domnívali, brzo asi návodem nadučitele Smitala našel se kámen úrazu a žaloby. P. Ondřej, jako pisatel matrik, měl, jak nařízeno, každoročně zhotoviti seznam mladíků-rekrutů. Nařízení v pravý čas vyhověl, ach, poděste se, tři rekruty — právě Slovanů — vynechal! Hned zavedlo se vyšetřování, že pisatel matrik chce Slovanů uhájiti od vojenské služby! Když křestní matrika se prohlížela, shledáno, že dva listy slepeny vodou od šnupavého tabáku, ukápnuvší z nosu P. Ondřeje proti jeho vůli, bez zlého úmyslu do útrob matričných. P. Ondřej tedy osvobozen.

Od tohoto nezdařilého útoku pozorněji byla sledována činnost kooperátorova.

Roku 1886 opavský šulfraczn založil pro dvě přifařené obce — Jarkovice a Vlaštovičky soukromou školu, aby moravské děti lépe se naučily německy než na veřejné tak zvané české. Šulfraczn měl šťastnou ruku — vyvoliv pro ni výbornou sílu germanisační — Martina H r a b t z e, pocházejícího z Horních Šebišovic na Frýdecku, jehož tatulek a mamulka doma „řondili“ po našem. To bylo, jak když vitriolem polije obě obce a zapálí.

Paterek řídil se výnosem konsistoře ze dne 6. října 1886, č. 10.127 b). „Dítky němčiny znalé

budtež vyučovány jazykem německým, nehledě na jejich národnost; ty však, jež ještě německy neumějí — po česku, a sice tak dlouho, až se naučí německy,“ ale jak měl německy vykládati pravdy věčné, když děti německy nerozuměly, proto vyučoval, jak mu svědomí poroučelo, česky.

Bylo zle! Žaloba stíhala žalobu, že P. Pavlík je rušitelem míru ve farnosti, přestupuje zákony, štvře proti Němcům. — Stará píseň se opakovala.

Zášť a zloba odrodilců dosáhla vrcholu roku 1890, kdy při slavnosti pražských Sokolů v Opavě měl vlastenecký přípitek. Co následovalo, známo: Němci prolévali českou krev a běsnili proti účastníkům. Jejich noviny vrhly se též na P. Ondřeje, jehož zmužilé vlastenecké vystoupení chválily pražské listy a křičíce: Ven s hetzkaplanem ze Slezska!

Bylo jim vyhověno a tak P. Ondřej snadno a rychle dostal se do Š v á b e n i c, o čemž jeden prelát učinil vtip: Že prý nyní Pater Ondřej má „Šváben-nic!“ Pavlík se bránil u kancléře — svého spolužáka, však marně, svého „Benjamina“ — tak nazýval — Slezsko — nucen byl opustiti, jen když se konala valná hromada jeho záložny v Neplachovicích, na pohřby, svatby — tam dojížděl a u Benjamina se potěšil. Ovšem, když jel ke svému miláčkovvi, přinášel dárky pro účely národní. Tak povstalo jeho „H a n á c k é s t i p e n d i u m“ pro žáky čes. gymnasia v Opavě.

Jako ve Slezsku, hleděl si P. Ondřej Hané, zvláště v oboru národohospodářském. Když ze Švábenic (1890) nastěhoval se do Bystrošic a vida, že říčka B l a t a veliké škody působí, pojal úmysl

ji regulovati. K témuž účelu založil odvodňovací družstvo, jehož předsedou zvolen P. Pavlík a ten po mnohých jízdách do Vídně, Brna za pomoci ministra Žáčka vymohl subvenci 420.000 na úpravu toku této škodlivé řeky. Potíže a nesnáze, jaké zakusil při své činnosti jako předseda, vyličený jsou v knize: „Znáš ten kraj, kde hanácké palmy kvetou“ (Vzpomínky na regulaci Blatnice, 1914).

V Moravičanech, kdež po Bystrošicích působil jako farář, usiloval také o regulaci M o r a v y a T ř e b ů v k y, ale smrt ho vyrvala z nejlepší práce († 22. dubna 1915). V Moravičanech též pochován. Při pohřbu Slezsko neukázalo se vděčným, zastoupeno byvši toliko jednou osobou, jež za Matici Opavskou položila věnec na rakev.

Politickým přesvědčením byl zesnulý bližší bývalé straně n á r o d n í, v níž ve Slezsku s drem Stratilem a jinými působil a domníval se, že bude možno obnoviti svornost a spolupůsobení, když Staročeši spojí se s křesťanskými stranami, ale ve stáří nabyt jiného přesvědčení, když sám na sobě zakusil, že u některých málo platí vlastenecký idealismus, humanita, srdečnost, dobročinnost, prohlásil-li se za „klerikála“. Často až do duše zraněn a zklamán seznal, že on, který byl by všechno obětoval pro vlast a národ, protože je „k l e r i k á l“, není prý upřímným Čechem...

P. Ondřej slynul jako výborný kazatel a příležitostný řečník. Na jeho vlastenecká kázání Slezané v proudech se hrnuli a mnohá zrna pravd a nadšení domů si odnášeli. Část svých promluv

vydal r. 1889 pod názvem „D u c h o v n í ř e č i
p ř í l e ž i t o s t n é“, odkázav výtěžek na dosta-
vení velechrámu sv. Víta v Praze a „Podporo-
vacímu spolku českého gymnasia v Opavě“, a
„K á z á n í a d v e n t n í“ (r. 1882) ve prospěch
Matice Opavské.

TKLIVÁ UDÁLOST U HROBU OTCE BÁSNÍKA PETRA BEZRUČE NA HŘBITOVĚ BRNĚNSKÉM.

Probíraje se dokumenty lidových básníků slezských, pozastavil jsem se u tklivé události, již zaznamenal dle své paměti upřímný Slezan Jan Glabazňa-Lazecký ve „Vzpomínkách na první naše národní buditele slezské“ v životopise profesora Antonína Vaška, otce barda Bezručě.

Zmíněný Glabazňa žije na výminku v Mokrých Lazcích u Opavy a baví se vzpomínkami na minulé časy ve svém vysokém věku (nar. 1860) a zaznamenává je řečí vázanou i nevázanou do sešitů. Příběh, jež vypíšeme z jeho vzpomínkových pamětí, napsal 1. prosince l. P. 1931: „Náš veliký buditel Antonín Vašek, profesor v Opavě, musel na rozkaz mstivé vlády od svých a svého kraje do Brna odejít a čím více rostlo národní vědomí ve Slezsku, tím více musel trpěti. Byl pronásledován a opovrhován i v dalekém Brně, neboť nebylo mu zapomenuto, že on probudil a k odboji připravil ten český spící a zotročený lid slezský.

Vašek musel trpěti za svůj lid a srdce ho hodně bolelo, že nemůže s tímto lidem býti spojený.

Bolest tato a pronásledování — utrápila draheho nám apoštola tak, že 13. prosince roku 1880 dokončil svůj těžký úkol na zemi a odešel do

věčné vlasti, kde už nebude boje, otroctví, opovržení a pronásledování. Čehož jemu z celé duše národ český ve Slezsku přeje.

Připojuji krátkou svou vzpomínku od hrobu Vaškova.

Když kladen byl do hrobu tento náš drahý apoštol Vašek r. 1880, vojákoval jsem právě toho času v Brně, ale nemohl jsem se pohřbu zúčastniti, vždyť ono to bylo tenkrát na vojně všecko štrek (přísné). Za několik dnů měl jsem trochu volno a proto navštívil jsem hřbitov brněnský. Hrobař zavedl mě poblíže a řekl mi: „Tamto klečí černě oděná paní a dva sirotkové, toť je hrob pana profesora Vaška.“

Já tiše kradl se až ke hrobu, už se stmívalo, ale poznal jsem, jak bledá paní vzdychá a dva malí sirotkové si též uslzené oči utírají.

Soustrastí a zármutkem nezdržel jsem se a též s těmi opuštěnými hořce jsem zaplakal. Bledá paní povstala a tázala se mě plačtivým hlasem, kdo že já jsem?

„Jsem Slezan a sloužím zde v Brně a přišel jsem, abych panu profesorovi děkoval za bratry Slezany, jimž byl největším dobrodincem a přál mu pokoje věčného.“

Bledá paní se znovu bolestně rozplakala a odpovíděla:

„Tak, vojáčku, jste přišel za milé jemu Slezany děkovat? Toto bude ho těšit i zde už ve hrobě, protože stále na Slezsko myslel a přál tomu lidu lepší budoucnost.“

Já se bolestně rozplakal, paní mi podala svou bílou ruku, já ji políbil a rozešli jsme se.

Bylo už temno.

Dva chlapci, kteří paní provázeli, utkvěli mi dosud v paměti: byli nápotomní vzácní synové našeho buditele Vaška. Jeden českému národu dobře známý básník, spisovatel, náš slezský Petr Bezruč.

Podotknouti se musí, že celá tato rodina Vašků projevovala vždy veřejně svou příslušnost k národu českému a všichni našeho Antonína tři bratří: Václav, Valentin a Jan stáli v popředí při probuzení našem ve Slezsku.

„Za tvé práce, za oběti,
jež jsi lidu prokázal,
svobodný tvůj národ vděčí,
prosí, abys díky vzal.

Vzpomínati bude tebe
povždy ten tvůj slezský lid
a přeje ti, by Bůh s nebe
dopřál tobě věčný klid!“

Písmák Glabazňa, oslaviv ve svých „Vzpomínkách“ téměř všechny starší buditele slezské, na str. 155 oceňuje syna prof. Antonína Vaška, ježž osobně znal, pod nápisem:

N á š s l e z s k ý b á s n í k P e t r B e z r u č .

„O tomto muži mohlo by se mnoho psáti, aby poznán byl od širokého lidu slezského, pro který náš Bezruč v dobách, kdy národ český ve Slezsku byl nejvíce utlačovaný, pro tento lid se obětoval.

Petr Bezruč, žijící mezi dělnickým, neuvědomělým lidem na Ostravsku, poznal tam veřejný i soukromý život tohoto lidu; poznal též i ony cizí uhlobarony z krve a potu otroků našich domo-

rodců žijící. Jeho měkké srdce k pracujícím lidu nedalo jemu chvíle přestati, aby se těchto otroků nezastával. Hájil stále, i na každém místě ujímal se zotročeného lidu svého, a to slovem i perem. Zvláště opěvoval svými písněmi otrocký život dělníků.

Petr Bezruč napsal též mnoho básní, které byly té doby velice vítány a jejich zvláštní typ bude dlouho obdivovaný.

Náš milý V. Vašek, jinak Bezruč, žije nyní tiše na odpočinku v Bránce u památného hradu — Hradce, v němž kdysi bydlela i česká královna Kunhuta.

Ty, ó zdárný synu vlasti slezské,
Tys šlépěje otce sledoval,
za svobodu, za ty duše české,
proti mocným světa bojoval;
chudého jsi lidu práva hájil,
abys otrockých pout jej pozbavil,
pro svobodu jeho pracoval,
slovem, písmem věrně bojoval!

(Každý životopis končí veršováním.)

P. ANGELUS LUDVÍK LUBOJACKÝ —
UŠŤVANÝ VLASTENEC

(* 6./9. 1850, † 3./7. 1904).

R. 1883 v zátiší kláštera dominikánského uzřel jsem P. Angela Lubojackého. Podnes vidím ty zápaem zářící oči, když nám vypravoval o krásách stověžaté Prahy, vzpomínám, jak nás tři moravské bohoslovce vedl vítat hosty slovanské na nádraží, a jak náhle zvolal: „Tu jest! Pozor! Vidíte toho špicla — tajného detektiva, jeho baziliščí oči slídivé?“ Nastal shon. Detektiva jako by dlažba snědla. Z výjevu tohoto možno souditi na živou, vlasteneckou povahu klášterníka P. Angela. Žil povětšinou život tichý, ale plodný pro Slezsko. Málo co o něm přišlo do veřejnosti, až letos (1935), kdy uctěna jeho blahodárná působnost pamětní deskou, hlásající, že vyorál hlubokou, dlouhou brázdou na úhoru slezském...

Narodil se 6. září 1850 v Klimkovicích, o nichž se říkalo, že je to jediné české město ve Slezsku. Studia gymnasiální konal v Opavě, po nichž vstoupil do řádu sv. Dominika a stal se knězem r. 1874. Jako člen řádu působil horlivě na různých místech v Olomouci, v Uhrách, v Praze a j., zabývá se ve volném čase spisovatelstvím. Vydal řadu knih obsahu náboženského, z nich jmenujeme překlad Gusonova díla „K ní ž e č k a o v ě č n é m o u d r o s t i“ z r. 1341 (Praha, 1885). Též napsal

hojnost odborných článků do různých časopisů. V Praze zřídil výrobu růženců pro zmražené dívky, neschopné samostatně se žítí.

V Olomouci-Řepčíně měl podíl při zakládání ústavu dominikánek pro vzdělání učit. v Řepčíně.

Též rodnému Slezsku, nemajícimu s dostatek českých škol, chtěl ukázati svou oddanou lásku. Pamětní kniha ústavu dominikánek v Klimkovicích má tento zápis: „Náš ústav v Klimkovicích byl původně určen pro výchovu a v z d ě l á n í m u ž s k é m l á d e ž e. Stavbu provedl r. 1893 dp. P. A n g e l u s L u b o j a c k ý, t. č. kněz řádu dominikánského, s velkými obtížemi a peněžitými nesnázemi. K tomu účelu zakoupil statek za 9000 zlatých. Stavba budovy nebyla ještě náležitě provedena a již přijímal do ústavu hochy, které soukromě vyučoval. Poněvadž však zřízení a vedení ústavu neodpovídalo zákonitým požadavkům vyučovacím, byl ústav r. 1894 úředně uzavřen. Dům byl zadlužen a věřitelé naléhali na vyrovnání účtů. Největší podíl na tomto domě měl p. Rudolf Vozák z Vítkovic, který jej také ve veřejné dražbě koupil a daroval dceři své Boženě-dominikánce věnem. Tak přešel dům v majetek sester dominikánek.“

Sestry založily si v něm první český ústav na vychování dívek ve Slezsku s internátem a pomocnou školou, kamž rádi Slezané posílali na výchovu a vzdělání své dcery.

Kdyby P. Lubojacký býval zakládal německou školu, nedostatky jistě bývaly by prominuly úřady německé, ale česká škola tou dobou Němcům byla trnem v očích!

Nezbývalo P. Lubojackému než hledati jiné působišťe pro své vlastenecké nadšení. Aby byl volnějši, dal se sekularisovati a vstoupil do diecése vratislavské, kde ustanoven byl správcem poutnické svatyně P. Marie ve Frýdku.

Neblahé poměry vládly tehdy ve Frýdku, když P. Lubojacký nastoupil. Odrodilá klika rdousila vše české, škola poněmčena, jen v kostele hlaholil jazyk český. P. Angelus nelekaje se nepřátel, dal se do obrodného díla. Ve chrámu pilně vysedával ve zpovědnici, na kazatelně posiloval nalomené slovem Božím, procesí vítal a vyprovázel, opatřen jsa vhodnými náboženskými a milovat národnost doporučujícími knihami. Založil politický list „Slezské listy“ (1906-1907), jež hlavně o Frýdecko se měly starati. Vycházely týdně s přílohou pro „Zabavu a poučení“. I kalendáře vydal. Protože ve Frýdku nebyla česká škola, za pomoci „Slezské matice osvěty lidové“ ji zřídil. Tak zvaní „Němci“ zuřili proti nebojácnému knězi, štváli posílajíce žalobu na žalobu, až jej vyštvali. Neodešel z Frýdku daleko, jen na dohozenou, do Místku, aby stál na blízku svých utiskovaných, ohrožených Slezanů, posiluje je v dravém boji. Mimo to ještě zřídil v Místku, v něm. gymnasiu, studentský konvikt, uče a vychováváje v duchu náboženském a národním chudobné hochy. V horlivé práci zachvátila jej upracovaného, uštvaného předčasná smrt 3. července 1904. Přál si odpočívati v rodném městě mezi drahými Slezany, pro něž žil i umřel . . . Pochován jest v Klimkovicích.

Památku pěti vlasteneckých kněží uctil zvláště slezský lid: Pomníkem (též pamětní deskou v Hola-

sovicích) P. Pavla Křížkovského, hudebního skladatele, v Neplachovicích, a slavného buditele Moravců pruských P. Cypriána Lelka v D. Benešově na Hlučínsku. Pamětní desky zasadili ve V. Polomi faráři Kazimíru Tomáškovi, hlavnímu pořadateli prvního tábora slezského na Ostré Hůrce a štědrému pomocníku při vydávání prvního českého listu Op. Besedníku, a Janu Böhmovi, budovateli poutnického kostela ve Hrabyni, jež proslavil vzácnou básní bard Petr Bezruč, a nejposléze P. Angelu Lubojackému ve Frýdku.

O této pietní oslavě přinesl časopis pro Hlučínsko „Náš Domov“ (6./7. 1935) tuto stručnou, charakteristickou zprávu:

„Slezskému obětavému vlastenci a národnímu buditeli P. Ang. Lubojackému byla 30. června 1935 u příležitosti výstavy Bezručova kraje odhalena ve Frýdku pamětní deska na budově první, kdysi matiční školy v Bruzovské ulici. P. Lubojacký byl typem slezského vlastence z minulého století a byl jedním z členů Družstva pro postavení Národního domu, v němž pak byla umístěna první česká škola, vydržovaná Slezskou maticí osvěty lidové. Za svou národní práci byl P. Lubojacký nenáviděn „Němci“, kteří se postarali ve Vratislavi, aby tento zlatý kněz byl odstraněn. V neděli po 35 letech vzpomínal vděčný lid slezský spolu se Slezskou maticí osvěty lidové tohoto slezského pracovníka, který první českou školu ve Frýdku dlouho vydržoval ze svých skrovných prostředků.“

VINCENC PRASEK¹⁾.

(Na adresu p. Fr. P r a ž á k a, autora článku v „Č. M. M.“ téhož nápisu.)

V „Časopise Matice Moravské“ (sešit 4. r. 1913) napsal Fr. P r a ž á k článek „V i n c e n c P r a s e k“, jež také ve zvláštním otisku vydal. Vyslovujeme politování, že taková studie (!) v tak vážném listu se objevila, již světlá památka buditele slezského a bývalého spolupracovníka „Č. M. M.“ zneuctěna.

Nebyl zesnulý bez chybiček (— kdo z nás jest bez nich? —), ale že by byl takovou karikaturou slezského vlastence, jak jej vylíčil p. Fr. P r a ž á k, my jeho žáci a přátelé rozhodně protestujeme.

Článek Pražákův hemží se n e s p r á v n o s t m i, proto ukážeme na hlavní z nich, abychom obhájili svého učitele, přítele a p r a v d ě zjednali průchod.

1. Na str. 358 p. P r a ž á k píše: „... Prasek i klidně se utíká s nejvážnějšími články do „Trop-pauer Zeitungu“, „Opavského Týdenníku“, v kterýchžto listech zapadly na škodu jako práce jeho předchůdce profesora Zukala,“ a na druhém místě (str. 362): „Aby si získal ještě více vládní kruhy,

¹⁾ Na obranu V. Praska uveřejnil též inženýr B. Prasek článek v „Union“, č. 317 ze dne 18. listopadu 1913.

psal do „Troppauer Zeitungu“ německy o českých dějinách, často i národnostně dosti reakčně.“

Prasek psal vážné historické články do „Opavského Týdenníku“, aby, jak sám se vyjadřoval, vzpomínkami na slavnou minulost českou v lidu — jehož řeč vasserpoláčtinou zvána — budil národní vědomí, hrdost; že by byly „nejvážnější“, jest nadsázkou. Uvedeme nápisy některých dle „Našeho Slezska“ I., str. 54: „Zvonaři v Opavě“, „Dědiční mlynáři“, „Královna Kunhuta na Hradci“, „Kravařský pán, co dělal zlato“, „Krvavé hody ve Zlatníkách“, „Všehochuť z cesty na Opavsku“ atd. Články tyto jsou lidové a ne nejvážnější!

Podobně se to má i s výtkou, že Prasek uveřejňoval německy nejvážnější články o českých dějinách v úředním opavském listu „Troppauer Zeitung“. Od r. 1883—1891 poslal Prasek tato pojednání z českých dějin (dle Pražáka) do „Tropauer Zeitungu“: „Der Name Troppau“, „Minoritenkloster“, „Johanniter“, „Troppauer. Buchdrucker“, „Die Bäder“, „Schulen Troppaus bis 1632“, „Der Piltscher Fund“, „Troppauer Papiermühle“, „Kaminfegerzeche“, „Das grosse Mittel“, „Die bei den Schuhmacher-Zechen“, „Die Goldbergwerke in Zuckmantel“, „Die keltischen Königshöfe in Schlesien“.

Největšího podezření, ničím nedokázaného, dopustil se p. Pražák, když se odvážil napsati, že Prasek psal do „Troppauer Zeitungu“ o českých dějinách, často národnostně i dosti reakčně. Pokud neuvede p. Pražák

citátů z německých pojednání Praskových, pokládáme slova ta za hanobení cti obětavého vlastence, který sám brániti se nemůže. Nuže, p. Pražáku, s citáty sem, dokažte jimi, co tvrdíte!

Že psal Prasek někdy německy, to přece není žádná hana, kolik Čechů činí totéž, na příklad Masaryk, a nikdo jim toho nevytýká!

Prasek byl vyzván redaktorem Baumannem, aby mu něčím přispěl do listu z dějin opavských. Prasek na vyzvání to, usmívaje se odvětil¹⁾: „Co nemáte mezi svými nikoho, kdo by vám mohl posloužiti?“ — „Bohužel nemáme.“

Těž plánuou frází jest, že práce Praskovy a jeho předchůdce profesora Zukala zapadly v „Troppauer Zeitungu“ a v „Opavském Týdeníku“. Ó nikoli! Prasek látky v nich uložené upotřebil k českým svým jiným studiím a profesor Zukal r. 1912 nákladem „Matice Opavské“ vydal články knižně pod jménem „Paměti Opavské“. (Stran 414.)

2. Pan Pražák bájí dále na str. 362, že „v Opavě samé Prasek nepoměrně se změnil. Druhdy rázná, nebojácná povaha počala se bát vysoké byrokracie tak, že nepřál si, aby profesori otevřeně líčili nejvzácnější doby dějin českých, jak se k tomu sám přiznává s Bílou Horou. Radil i učitelům, aby nepřednášeli historii příliš otevřeně... Bojácnost zůstala mu potom stále do starých let.“

Jinak by psal p. Pražák, kdyby býval zažil ovzduší a prostředí, v němž se pohyboval v ultra-

¹⁾ Byl jsem té rozmluvy svědkem.

německé (!) Opavě Prasek — ředitel nenáviděného českého gymnasia.

Co to bylo r e k u r s ů, než povoleno otevření gymnasia! A když bylo povoleno, Opava, ovládající c. k. zemskou vládu, namáhala se z n i č i t i český ústav — skvrnu to dle jejího soudu německého města — a když to nešlo, aspoň české gymnasium z Opavy vystrnaditi. Tu P r a s e k, jako dobrý diplomat, snažil se mírniti nepřátelské smýšlení v panské ulici či jak se říkalo, „zprašoval“ pánům oči. A tomuto, poměry vynucenému diplomatickému jednání dává p. Pražák jméno „bojácnost před byrokracií“. Prasek nikdy bojácným nebyl, znali jsme jej dobře — obcovavše s ním po několik let téměř denně — ba spíše stával houževnatě na svém místě, jak též svědčí o tom jeho literární polemiky.

Když přicházely do Opavy zvěsti, že matičné gymnasium má býti postátněno, možná, že napomínal Prasek profesory k opatrnosti. Radil jim dobře. Profesor ústavu, dr. Fr. Kahlik (přednášel dějepis), neposlechl rady, proto, když gymnasium postátněno, musil ústav opustiti. Že by byla „Bílá Hora“, jak tvrdí p. Pražák, „nejvzácnější dobou českých dějin“, ať si tomu věří sám.

3. Na str. 362 zase pořádně „vědecky“ zaprášil si p. Pražák. Slyšme: „A když Vyhlídal v „Našem Slezsku“ t e n d e n č n ě p o p í r a l z á s l u h y V a š k o v y o „O p a v s k ý B e s e d n í k“ (spor o zakladatelství), Prasek, druhdy z Vaškových nejlepších přátel — m l č e l. Charakter jeho nabíral stále více rázu reakce...“

Co slovo, to n e p r a v d a !

Předně Vyhlídal v „Našem Slezsku“ nikdy t e n d e n ě nepopíral zásluh Vaškových o „Opavský Besedník“, nýbrž toliko v „Dodatku“ na str. 124 opravoval své mínění o zakladatelství „Opavského Besedníku“, odvolává se na list inspektora Jana Lepaře, který jemu tehdy napsal: „Dovoluji si připomenouti, že v jisté zmínce neráčil Jste věci býti důkladně znalým. Na stránce 50 připisuje se vznik časopisu „Opavského Besedníku“ panu Antonínu Vaškovi, kdež t o o p r a v d o v ý m t é h o ž l i s t u p ů v o d c e m j s e m j á . . .“

Prosím, pane P r a ž á k u, račte dokázati, jak těmi slovy Lepařovými Vyhlídal t e n d e n ě popírá zásluhy Vaškovy o „Opavský Besedník“.

Autor „Našeho Slezska“ chtěje v souhlas uvéstí obsah listu Lepařova s běžným míněním, že zakladatelem „Opavského Besedníka“ Antonín Vašek, napsal ve „Věstníku Matice Opavské“ (roku 1910 na str. 54—56) článek, jehož resumé vyznívalo takto: „Jan Lepař dal podnět k založení „Opavského Besedníka“, Lepař a Vašek o vydání listu za pomoci ostatních vlastenců slezských se postarali. Vašek bývá nazýván zakladatelem listu, protože byl a jest ve Slezsku známější, zásluhy jeho o Slezsko větší, na Lepaře po jeho odchodu ze Slezska brzo se zapomnělo.“

Táži se opět, kde ve „Věstníku Matice Opavské“ Vyhlídal t e n d e n ě popírá zásluhy Vaškovy o „Opavský Besedník“?

A teď objeví se ještě větší n e i n f o r m o v a n o s t p. Pražákova o osobě V. Praska. Pan životopisec (!) obviňuje Praska, že v této diskusi o za-

kladatelství „Opavského Besedníka“ nezastal se přítele Vaška — že m l č e l. Pane Pražáku, nečetl jste ve „Věstníku Matice Opavské“ (r. 1911), co napsal P r a s e k na str. 3., kde zřejmě píše „n e z a l o ž i l t e d y L e p a ř „B e s e d n í k a“. Na témže místě připouští Prasek toliko, že Lepař mohl vnuknouti Vaškovi myšlenku založiti český list, *za zakladatele však pokládá Vaška.*

Těmito citáty zřejmě odstraněno bezdůvodné obvinění V. Praska, „že charakter jeho nabíral stále více rázu reakce...“

4. Pan Pražák uvádí na str. 367, že Prasek napsal do „Opavského Týdenníku“ své „P a m ě t i“. Správně se měl vyjádřiti: Č á s t svých pamětí a při této příležitosti vyjíždí si na Praska, že „ač byl v čele listu, jenž poslední dobou stál pod úrovní slušné žurnalistiky, nedovedl se nikdy opřítí proti jeho hrubému tónu.“

Četli jsme „Opavský Týdenník“ až do jeho zániku, ale že by stál pod úrovní slušné žurnalistiky, nesouhlasíme. Téhož přesvědčení byl též asi Prasek, jinak jako „kurátor“ listu jistě by byl zakročil. Připouštíme toliko, že redakce „Opavského Týdenníku“ někdy ostřeji kárala výstřední chování rušitelů národní svornosti, mezi nimi i p. P r a ž á k a, matičního učitele. Je-li to týž s autorem životopisu (!) V. Praska — nevíme. Ostatně, proč nekáře p. Pražák i druhé dva kurátory, kteří bděli nad listem?

5. Pan Pražák ostře odsuzuje Praskovo „P o d á n í l i d u“. Vytýká mu (na str. 364), že „nekriticky přijal materiál, který měl k dispozici, nekorigoval ani, co přejato z knih (až na malé

výjimky), co z tradice, nedbal dialektu, a kde ho užívá, je do velké části nesprávný. Při všem jedná se mu o vyzdvižení tendence, jak sám napovídá, že hlavně lid poskytuje prameny čerpání ke zbožnosti. Později toutéž asi metodou pracoval farář Šmýd a zvláště Vyhlídal, *zaměňující lidovou tradici za propagaci katolické literatury a měníce často i text lidových říkánek a písní.*“

Divíme se té smělosti p. Fr. Pražáka, že dovede tak ztrhati lidopisné dílo, ač sám lidopiscem n e n í a snad ani lidopisné řádky nenapsal. Profesor V. Hauer ve „Věstníku Matice Opavské“ (r. 1913 na str. 11) o „Podání“ poznamenává, že „vydání toho díla umožnilo asi 80 přispívatelů. *Kniha došla takové obliby, že první vydání bylo brzy rozebráno.*“ Druhé vydání se připravovalo... Kdyby kniha byla nějakým padělkem, jistě lid po ní tolik by se nesháněl. O knize též se vyjádřil p o c h v a l n ě dr. Č. Z í b r t, universitní profesor pražský. Že „Podání“ potřebuje doplňků, připouštíme, vždyť v dílně lidové ustavičně se tvoří. Že Prasek nekriticky přijal materiál a nekorigoval, třeba n a p ř e d dokázati. Pouhým slovům n e o d b o r n í k o v ý m kdo uvěří? Že autor „Podání“ nedbal dialektu, a kde ho užívá, je do velké části nesprávný, to není nic divného, vždyť přece povědomo, že lid do svých písní, popěvků, říkadel atd. přibírá ze spisovné řeči, a zvláště, když je přednáší pánům. Mnohé písně dostaly se do Slezska z Uherského Slovenska, Moravy, Čech, a ty vždy podržují charakter rodné země. Že by Prasek, jako r o d i l ý Slezan, neznal lašského dialektu, vyvrací p. Pražák sám,

když kritisuje (str. 362 a 363) jeho „Češtinu v Opavsku“, říká, že „obširná jeho studie o nářečí tomto je dosud cenná a nikým nebyla důkladněji probrána“.

A teď ještě slovíčko o tom „v y z d v i h o v á n í“ náboženské tendence. Nevíme, jak si pan Pražák toto „vzdvihování“ představuje. Prasek uveřejňuje, jak slezský lid zpívá, bájí, jaké má hádanky, pověry atd., a pan P r a ž á k, protože tyto lidové produkty jsou často proniknuty zbožností, klade mu na vrub, že „vzdvihuje“ náboženskou tendenci. Podobně se to má i s výtkami učiněnými Šmýdovi a Vyhlídalovi. Proto vybízíme p. P r a ž á k a, aby *dokázal*, jak a kde *zaměnili Šmýd a Vyhlídal lidovou tradici za propagaci katolické literatury* a měnili často i text lidových říkánek a písní! Jinak bychom považovali p. Pražáka za zlého p o m l u v a č e. Pan P r a ž á k káže podrobiti Praskovo „Podání“ (str. 364) revisi důkladné a doplniti. Ó, jen p. Pražáku, a vaši přátelé, místo štvavého kritisování chopte se i h n e d revise, vždyť za krátko nebudete mítí co revidovati, až zhoubný čas smete lidovou tradici.

6. Panu P r a ž á k o v i ještě jest d o k á z a t i, že Prasek v „Historické topografii země opavské má poměrně málo v ní původního“ (str. 365). Frázím n e v ě ř í m e. Pak má ještě o p r a v i t i, že otec Praskův nebyl milostovským s e d l á k e m (!) (str. 361), že vyvolal vlastně s Vaškem první tábor slezský (důkazy!), že od dokončení osmého ročníku „Selského Archivu“ byl vyrván smrtí (str. 371), že neměl smyslu pro umění,

krásu literatury (str. 360). Neměl zapomenout jako přísný kritik na Praskova „K á z á n í h o s p o d á ř s k á“, která nebožtík velice cenil a toužil po druhém jich vydání, a měl uvést, že P r a s e k v rukopise zanechal největší své dílo a snad nej-cennější, „*Topografický slovník Moravy i Opav-ska*“.

Pan P r a ž á k charakterisuje vědeckou činnost Praskovu takto: „Mnoho pile . . . , ale vše zůstá-valo materiálem bez vědeckého zpracování (str. 358) . . . , počínání filosofickými studii, poměr-ně nejslabšími, dává jim nátěr vědecký, přechází úplně k folkloristice . . . , ví o metodách historic-kého badání, chválí je a nedovede jich užití . . . Nešťestím Praskovým jest neobornictví (str. 371 až 372) . . .“ To vše povídá p. Pražák, ale d ů - k a z y zůstal d l u ž e n .

Odpověď naše jest: Nešťestím Pražákovým jest *neobornictví*. Posuzuje P r a s k a, filologa, histo-rika, etnografa, nejsa filologem, historikem, etno-grafem; k tomu ještě má chatrné infor-mace o Slezsku. Podle toho také dopadají p. Pražákovy „práce“ o Slezsku, na příklad životopis V i n c e n c e P r a s k a. (Našinec, 1933).

IN MEMORIAM JANA KOLOFÍKA, LIDUMILNÉHO LÉKAŘE.

(Nar. 15/5. 1846, † 26/15. 1904.)

Z chudoby se zrodil jako syn krejčího ve Vávrovicích, položených na dohozenou od pruských hranic, s bídou se bil při studiích a co později svým postavením lékařským vyzískal, téměř všechno rozdal vlasti a potřebným, takže po jeho úmrtí spolužák profesor dr. Jan Kožaný projevil obavu: „... Co bude s ubohou rodinou? Pokud vím, nezbylo po něm žádných peněz, snad sem tam nějaký dluh a jeho členství v záložně v Kateřinkách (tehdy v likvidaci) je i pro jejich nemovitý majetek na pováženou. Děti — až na provdanou dceru — nezaopatřené a paní — ubohá (duševně)! Tu by věru byla na místě pomoc.“

Studoval v Opavě, chtěje se státi minoritou ministroval a zvoníval v jejich kostelích (minoritském a jesuitském). Otec jeho přestěhoval se zatím do Kateřinek, kde učitel Schindler naučil jej zpívat „Hej Slované“, „Kde domov můj“ a jiné vlastenecké písně. Tím láska jeho k mateřskému jazyku vzplanula žárem neobyčejným, již rozsýval mezi ostatními spolužáky. Aby studenti ukázali své vlastenectví, koupili si čepice „poděbradky“. Druhého dne poslal nařízení řediteli ústavu zemský president Summer, aby se to více neopakovalo.

Místo stavu duchovního vyvolil si po odbytých studiích v Opavě medicínu, již studoval na lékařské škole, zbytku to někdejší lékařské fakulty olomucké. Pro jeho přímou povahu a nevyčerpatelnou vtípnost došel zvláštní obliby u profesora dr. Mošnera, který si ho učinil „fiškusem“ a později, když měl diplom lékařský, chtěl jej míti asistentem. Kolofíka však táhla láska do rodného kraje.

Kolofík v Olomouci nosil čamaru a slovanskou trikoloru, což budilo tehdy podiv.

Přátelé Kolofíkovi projevovali obavy, jak se takový „hejslovan“ doma vyživí, neboť po r. 1870 byly v Opavě zlé časy, jak poznamenal V. Prasek. „... Kdo vzpomene na † Jana Zaczala, redaktora „Op. Týdenníku“, kterýžto jediný jakožto muž neodvislý a samostatný držel prapor národní, od protivníků nenáviděn a osočován takovou měrou, že rozhodní (!) vlastenci ze samého strachu, aby na ně nepadl hněv německých protivníků, Janu Zaczalovi na ulici anebo v kavárně se vyhýbali jako prašivé ovci a jenom úkradkem a v noci do redakce přicházeli!“

Kolofíka tento barbarský protičeský kurs ve Slezsku nezalekl. Maje diplom lékařský v ruce spěchal ke krajanům a usadil se r. 1870 v Litultovicích jako praktický lékař, odkud po třech letech přestěhoval se do Neplachovic na pomezí pruské a 27. června 1875 jmenován byl obecním lékařem v Kateřinkách, hraničících s Opavou.

Lékařskému povolání věnoval se tělem i duší a nabyv praxe vyhledáván byl zvláště při porodech na rakouské i pruské straně. Byl lidumilem

lékařem, tisíce rukou mu žehnolo za úlevu v nemoci i v bídě. Při jeho povolání jevila se všechna šlechtnost povahy: obětavost, nezištnost a štedrost a jeho nezdolný humor přiléval zázračnou přísadu k lékům.

R. 1871 onemocněla sedmdesátiletá stařenka. Volali v noci doktora, ten cestou se ptal, co asi nemocná jedla, že má „žírku“. Zabíjeli. Začala visita lékařská, doktor překlepával, hmatal a najednou zvolal: „A safraporte, matičko, tu sedí jitrnička a vedle jelito! No, počkejte, však jim dáme!“ Poslal prášky a stařenka po 24 hodinách běhala a chválila zázračného, vševědoucího doktora.

V rodišti Kolofíkově ve Vávrovicích uhnal jsem si u nemocných neštovice. Ležel jsem ve své světničce jak Job, zalitý vřídky. Měsíc květen voněl v zahradě, ptactvo šveholilo a já netrpělivě ošíval jsem se v peřinách. Když mne Kolofík zočil, ve sele volal: „No tuž konečně, že dáte mi něco zarobit, enem ty chudáky u nás léčím, včil zhltnu tučné sousto.“ A pohlédnuv na mne, šelmovsky podotkl: „Vidím, příteli, že zárobku moc nebude, Máte variolu, zavřeme vás na měsíc do kaplanky, abyste nebůřil Němčúrů; nedrápejte se, pijte černé pivo, ale malutko a plňte dál, jak posud, čtvrté přikázání, t. j. cti matku svou — v l a s t, tací lude obyčejně dlouho žiju.“

Za pět neděl šel jsem platit.

„Víte, kamaráde, co? Věnujte 4 zl. Matici Opavské a 4 zl. Spolku pro zakládání knihoven, jehož jste předsedou, ostatek přiřazím vašemu panu faráři, až mu pošlu novoroční účet, ať jako pastýř farnosti platí též za svou ovečku. A budem kvit.“

Někdy svou přímostí, řízným vtípem, sarkasmem u nemocných narazil a si je odrazil. „A tak, stryku, už stě v pořadku, ene dybystě zaněchal toho němčurstvi, budětě bystry jak ryba,“ podotkl při odchodu od svého pacienta-gruntovníka.

„A co mi ma v tom dochtor poručat, akorat pujdu s Němcami,“ pravili stryk N . . .

V buditelském ruchu byl Kolofik zjevem „vzácným“. Toho přidaného jména často užíval, asi proto, že byl vzácná povaha. Byl čilý, pohyblivý, vtípem sršící, měkkou laštinou vždy téměř hovořící, přítulný — „halt byli to stryk Hanys“, jak všeobecně se jmenovali. Byl mužem z lidu, uměl mluvit do duše svých krajanů. Býval prudký v rozhorlení, ale za chvíli se utišil a změkkl jako máslo. Jeho nezištnou až bezpříkladnou obětavost pro národ a bližního pokládali někteří za lehkomyšlnost, že dělá víc než kasa unese. Mělo-li se někam jet a nikdo se ve spolcích nehlásil, a „tuž ja pojedu, někdo tam ze Slezska muši byt,“ zněl jeho návrh. Rád zpíval a zpěvem probouzel druhé. Když ve svém rodišti Vávrovicích s pátrem Pavlem Chalupou (nar. 1848) po roku sedmdesátém pořádali první českou besedu a zpěvem „Hle, muž zde leží v rakvi tměle“ rozplakali P. Lud. Ochranu, osvědčeného buditele ze Stěbořic a celé publikum, předsevzal si, že zpívat se musí na každé vlastenecké schůzi.

Nikde nezatajoval svého vlasteneckého přesvědčení, zbabělosti při něm nebylo. Nikomu se nevyhýbal ani tehdy, když noviny přinesly nějaký nový útok na naši věc a na jeho osobu, na př. i když kateřinští Němci zbavili ho služby obec-

ního lékaře (1904). Stíhal ho osud všelijak, za dobré odplácelo se mu zlým, ale Kolofík vytrval ve své neúnavné činnosti, stačila mu odměna svědomí a uznalých lidí. Když jsem cestoval mezi Moravci pruskými, kdysi jedna „žencula“ (žnečka) po mně vzkázala: „A tuž mi pozdravtě tych mojich velebneho paterka Rašku a pana dochtura Koloříka“, velice byl potěšen tímto vzkazem, oči mu zvlhly. Radostí plakal též při svěcení českého gymnasia v Opavě, a když jeho syn Jaroslav, chovanec Křížkovského, student v Olomouci, obdržel za s ó l o od kardinála Fürstenberka několik dukátů . . .

Úsilí jeho založiti v Kateřinkách dívčí školu klášterní se nesplnilo. Jak by byl zaplesal! Spolkovému životu věnoval se v míře rozsáhlé. Stál u kolébky všech českých spolků v Opavě a zůstal jejich členem až do smrti, v četných důležitým funkcionářem. V „Matici Opavské“ byl prvním pokladníkem (1877), v letech 1884 a 1889—189 starostou; v „Katol. besedě kateřinské“ členem výboru, v „Řemeslnické jednotě“ byl po 25 let bezplatným lékařem, zakládajícím členem „Čtenářského spolku“ v Opavě, členem „Spolku na zakládání knihoven ve Slezsku“, „Sokola“, akad. spolku „Opava“, pěveckého spolku „Křížkovského“, předsedou župy českých lékařů ve Slezsku, hasičského spolku atd. Cestoval za práva českého jazyka s deputací (r. 1880, 1887) k císaři, do Prahy a kam potřeba velela.

Při tolikेरé činnosti těšil se z pevného zdraví, až 25. prosince 1904 náhle onemocněl zápallem mozkových blan a plíc, a 27. prosince „M a t i c e

Opavská“ podávala jménem svým, všech českých spolků . . . truchlivou zprávu, že Slezsko ztratilo jednoho z nejpřednějších a nejzasloužilejších národních pracovníků slezských, který vydechl šlechetnou duši svou v pondělí v den sv. Štěpána o 2. hod. odpoledne, zaopatřen byv svátostmi umírajících . . .“

Zpráva tato jako černý příkrov přikryla kraj moravský na naší i pruské straně . . . Nyní cítili, koho ztratili, a ti, kteří mu ubližovali, stáli zaraženi. Matice Opavská vystrojila mu národní pohřeb. „Opavský Týdenník“ zaznamenal, „že co Opava Opavou, takového pohřbu neviděla, ani při úmrtí Čecha, ba žádného německého příslušníka . . ., Češi a Němci přišli doprovoditi Kolofika na cestě poslední . . .“

Jan Kolofík spí klidně po lopotné práci skoro zapomenut na hřbitově opavském. „Dnes mladému pokolení, které nezná, kým a čím byli buditelé Ryba, Ochraňa, Tomášek, Zaccpala j., bude se jeviti jako v pohádce: na kamenci statečně pomáhal pracovati, nečekaje vděku, odměny, chvály, vytrval ale do posledního dechu náš slezský „Nebojsa“.“ (V. Prasek).

A dr. Fr. Sláma upřímně si povzdechl roku 1905: „Kéž by Bůh mocný, jenž Kolofika k Sobě povolal, obdařil Slezsko náhradou hojnou: aspoň stem Kolofiků nových, tak šlechetných, nezištných, dobrých, vzácných, srdce zlatého.“

Tužba tato čeká splnění zvláště nyní.

DR. FRANT. STRATIL,
VŮDCE, JAKÝCH MÁLO.

(* 15./II. 1849, † 22./I. 1911).

Před rokem osmdesátým minulého století v čele národního tábora ve Slezsku stál neohrožený kněz Antonín Gruda, neúnavný pracovník. V Opavě tehdy nebylo českého právního poradce, tož vlastenci ohlíželi se po některém z Moravy neb Čech, sotva však takový dojel do Opavy, nejbližším vlakem odjížděl, uslyšev o „furu teutonickém“, jak v hlavním městě vévodství řádí. Teprve r. 1880 v měsíci říjnu odvážil se v Opavě v domě českého člověka Kaprála otevřítí advokátní kancelář JUDr. František Stratil, rodák (nar. 15. listopadu 1849) z Hunčovic u Litovle. Průpravou k tomuto právníckému a veřejnému působení politickému byla mu známost s drem Fandrlíkem, který jej doporučil dru Al. Pražákovi do Brna a odtud se dostal do advokátní kanceláře dra Jana Vašatého do Prahy.

Počátky v Opavě byly zlé, ale vlivem českého duchovenstva a části národně cítícího učitelstva pomalu zakotvoval, až jeho kancelář stala se ohniskem národně-politických a hospodářských snah pro celé Slezsko. Stával se ponenáhlu vůdcem.

To pozorujíce domorodí vlastenci, nelibě to nesli a počali se straniti centra národního — Besedy

opavské. Smiřlivý a obezřetný Stratil napsal list (zachoval se v pozůstalosti) dru Ant. G r u d o v i, v němž uznává jeho vůdcovství a dožaduje se svornosti národní.

Toto obezřetné počínání a obětavá činnost příchozího advokáta přitahovala k sobě nedůvěřující „přistěhovalcům“, a když dr. Gruda přestěhoval se z Kateřinek do Mokřých Lazců — dr. Stratil právem opanoval situaci.

Po úmrtí jeho napsaly „Hlasy z Hané“ trefný úsudek o padlém vůdci slezském: „Na dru Stratilovi ukázala škola politická, která se t. zv. „mladým“ tolik nelíbí, své nejlepší stránky. Nikdy by Čechové slezští nebyli v posledním třicetiletí dosáhli těch krásných výsledků, nebýti hladkého, příjemného, pevného a při tom ústupného dra Stratila, u něhož bystrozrak, zkušenost a vědomosti pojily se v harmonii, která mohla jen získávat a dobývat . . . Politika výkřiků, pultů a píšťalek zle by tam pochodila. S drem Stratilem ztratilo naše Slezsko vůdce, který byl u přátel i nepřátel ctěn a vážen, který dovedl podle potřeby slučovat všecky živly v jeden proud.“

Ke charakteristice dra Stratila uvedeme ještě báseň slezského nadaného básníka, nyní téměř zapomenutého Fr. H. B u k o v c e, a z německé strany projev na sněmu slezském:

Z a v ů d c e m n a š í m!

Nás bylo málo utlačených všemi,
přec každý v šiky postavil se rád!
V boj šli jsme zpívající. — A teď němi
proč ustrašeně zříme do svých řad?

To smrti anděl zachvěl perutěmi!
 Do srdcí všech ten cítíme chlad vát. —
 Vzdech těžký táhne celou slezskou zemí,
 od města k chatám zní: „Náš vůdce pad’!“
 Kde stál, tam kles’. . . Ni chvíle neznal klidu,
 když volalo Jej blaho země, lidu . . .
 Jak vřele znalo srdce Jeho bít!
 Teď naše přední opuštěny stráže. —
 A ztrnulý ret bolestně se táže:
 „Kdo, Stratile, Tvůj čistý zvedne štít?!“

Frant. H. Bukovec.

Projev zemského hejtmana hr. Larische nad úmrtím dra Stratila: „Krutou rukou neúprosná smrt vyrvala opět jednoho našeho milého kolegu z našeho středu. Pan zemský poslanec dr. Fr. S t r a t i l, který zemskému výboru po 14 let jako neúnavně činný a opravdu vážený člen náležel, byl 22. prosince 1910 nenadále po krátkém utrpení na věčnost odvolán. Ochota k práci a bohaté zkušenosti zemřelého, jakož i jeho konciliantní, nás všechny poutající počínání, zanechaly jak v kruzích zemského výboru tak i u všech stran slezského sněmu, jehož členem po prvé stal se v r. 1889 jako zástupce venkovských obcí pol. okresu opavsko-bílovskeho, všeobecné sympatie. S velkou pilností sledoval zemřelý, jehož činnost i na nejvyšším místě došla uznání, zřízení nové polepšovny v Těšíně, čehož se však nedožil. Stejným způsobem věnoval zemřelý všem oborům veřejné činnosti svou plnou, bohatými zkušenostmi vyzbrojenou pozornost. My všichni zachováme milému kolegovi a věrnému společníku v zemském

výboře a ve sněmovně, který vždy snažil se v soulad uvést svou neutuchající snahu a pokrok své národnosti se všeobecným zájmem země a také to dovedl, zachováme věrnou a milou upomínku. Jsem pevně přesvědčen o souhlasu velečtělých pánů, dám-li tuto posmrtní vzpomínku zanést do úředního protokolu dnešní schůze. Země budiž mu, který měl sice protivníky, nikdy však nepřátele osobní, lehká!“

Dra Stratila pro jeho konciliantnost nazvali též mladým staročkem asi proto, že snažil se vyhověti na vše strany, aniž by zapřel svého konservativního přesvědčení. Náboženské povinnosti plnil a když náhle onemocněl, volán byl kněz. Na pamět jeho v presbyteriu chrámu Páně v Chabičově-Háji jest okno s obrazem sv. Františka Saleského, jeho patrona. Nebožtík rád do Háje dojížděl a kostelu dal vznik, že doporučil ke schválení plány a od kardinála Koppa vyprosil 3000 K a poslední jeho cesta při poslední návštěvě Chabičova konala se kolem nového kostela, při níž s průvodci činily se návrhy o úpravě okolí.

Autor knihy „Naše Slezsko“ (I., str. 96) napsal, že „pro rozvahu, opatrnost, právnickou vyškolenost, přívětivou povahu, pracovitost — sám o svých abrahamovinách se vyjádřil, že dobrá polovice jeho práce věnována české veřejnosti — rádi Slezané jej uznávali svým vůdcem.“

Prvá léta po příchodu jeho do Slezska byla dobou organizačního ruchu, z něhož vyrostly „Politická a hospodářská jednota“ v Opavě (1882), „Centrální záložna“ v Opavě (1884), „Ústřední hospodářská společnost“ (1896), spolky

kulturní a vymoženosti školské. Všech těch organisací dr. Stratil byl buď přímým zakladatelem, nebo k nim dal podnět a byl po léta v jejich čele. Tak byl předsedou Politické a hospodářské společnosti, ředitelem Centrální záložny, několikrát starostou Matice Opavské a pěvecko-hudebního spolku „Křížkovský“.

Za jeho vedení český lid nabýval váhy a dobyt pronikavých úspěchů; dostal do svých rukou okresní výbory silniční, okresní rady školní a r. 1889 jeden a r. 1890 tři mandáty do sněmu a posléze i mandát do říšské rady. Zemským poslancem byl od r. 1889, kdy prorazil jedním hlasem, opět zvolen 1890, 1896 a 1909 a od roku 1896 stal se přisedícím zemského výboru, členem zemské školní rady . . .

Napsali jsme, že byl vůdcem, jakých málo a přece našli se ostří kritikové, jimž postup české věci zdál se zdoluhavým, že prý je málo hybným atd., ba i vyvstal protivník v „Ústř. hospodářské společnosti“, jejímž byl zakladatelem a předsedou, který způsobil, že další pobyt v ní byl mu učiněn nemožným. A byl to pán, jež Stratil svým hlasem povolal do Opavy. Jest to smutná kapitola v jeho životě. Dr. Stratil o ní mlčel.

Odchod vůdcův ze Slezska byl náhlý, neočekávaný. Vyjel si 22. ledna 1911 do milého Háje trochu si vydechnouti, vesel vrátil se domů a odloživ svrchní šat, usadil se na pohovku — a vůdce českých Slezanů dokonával. Rychle přivolali kněze a lékaře, kněz mohl jen udělit poslední pomazání.

Vděčný lid ustrojil svému vůdci přímo královský pohřeb. Popřejme slovo redaktoru Opavského Týdenníku, jak jej líčí: „Již dlouho před třetí

hodinou (25. ledna) shromažďovaly se obrovské zástupy před domem smutku. Vidíme staré i mladé, Excellence i prosté lidi, známé tváře z Opavy a okolí, celého Opavska, Těšínska, z Moravy a z Čech. Úřední svět z úřadů státních i zemských tu je, přečetní zástupci naší samosprávy se kupí dohromady, seřaduje se četná deputace hasičská z celého okolí, čtyři členové jízdního Sokola, zástupci mokrolazeckých vysloužilců, členové zpěváckých spolků „Křížkovského“ a „Vlastimila“, četní kněží a učitelé . . .

V čele kněží kráčí prelát Mayer s 23 kněžími (mezi nimi dr. Ant. S t o j a n a Ondřej P a v l í k), vyslaný arcibiskupem olomouckým . . . Nad hrobem první srdečně promluvil dr. Stojan, po něm P. Ondřej Pavlík, vicepresident poslanecké sněmovny Zázvorka, spolužák jeho dr. Žáček, přísedící Starošítk, Polák dr. Michejda a řídící Gudrich, jenž volal: Kde je náš tatíček? Tu upracovaný leží v zemi slezské . . . My rádi svěřili se tvému vedení, šli ochotně za tvým praporem. Pomník sebe nádhernější, který by vznikl nad hrobem tvým, nevyrovná se pomníku, jež postavil jsi v srdcích našich. Nemohli jsme dosud tobě říci, jak jsme tě měli rádi, ale nyní, kdy se s tebou loučíme, slyš náš hlas: Byls naším dobrým tatíčkem! Hrob tvůj bude místem, kam budeme často putovat, vzhlédni na nás s výšin nebeských a požehnej naší další práci!“

Nezdá se vám, že na tento dojímavý výkřik starého vlastence mladší generace zapomíná?

UČITEL FRANTIŠEK MADER —
„PILNÁ VČELKA“.

(* 1864, † 31./I. 1912.)

Když opavský školní inspektor Valentin Kuschut nazval podřízeného vlasteneckého učitele Fr. M a d r a „pilnou včelkou“, ta pochvala něco znamenala. Učitel Mader svou pílí, pracovitostí ve škole, obci, veřejném životě, opravdu se podobal pilné včelce, snášejíci med zásluh.

Vystudovav učitelský ústav v Opavě, působil na dvou místech: jako mladší učitel v Životicích, jako správce školy v Otících, přifařených do Opavy. Opava odedávna známa jako krajně nepřátelské město všemu českému, české Otice tedy položeny na horké půdě a nebezpečí tím větší hrozilo obci, protože Opava má v ní rozsáhlé pozemky. Mader však se starostou Tom. Luzarem a jinými rozvážnými sousedy udržel Otice v české myšlence v míře takové, že práce jeho po právu obdivována a oceňována. Získav si důvěru občanů dokázal, že postavena nová škola, při jejímž svěcení jako učitel nábožensky cítící zářil radostí. Učitelstvo poznavší brzo vynikající působnost Madrovu, zvolilo si jej předsedou okresní jednoty učitelské a členem výboru Ústředního spolku Jednot učitelských.

Maje důvěru občanů a vážen jimi, zvolen do

obecního výboru a jeho rad vždy dbáno; v místním spolku hasičském uznána jeho zásluha čestným členstvím. Též v jiných hospodářských organizacích pracoval ochotně a obyčejně obstarával revisorství a předsednictví, na př. v opavské Zádruze.

Byl vzorem klidu a smiřlivosti, pročež nemálo se ho dotýkalo vyvolávání různých sporů, slezskému lidu cizích a věci národní neprospěšných, přinášených z Čech. Svým konservativním, náboženským přesvědčením se netajil a jako katolík posílen svátostmi dokončil svou trnitou pozemskou pout. Maticе Opavská ztratila v něm horlivého člena výboru, který za každého počasí zúčastňoval se výborových schůzí. Ve věcech školských, jež tehdy Matici tolik zaměstnávaly, byl jí rádcem zkušeným a rada jeho často byla směrodatnou.

V zemřelém ztratil Opavský Týdenník příznivce a přispívatele. Pod čarou i v dopisech často mluvil v něm ke čtenářstvu. Poslední jeho prací byla črta o přestavbě a znovuzřízení kostela sv. Václava v Opavě.

Předseda Učitelské Jednoty opavské u čerstvého rovu významně ocenil v Pánu zesnulého: „Buď vůle Tvá! Toť prvá slova probošta Stojana před rokem nad otevřeným hrobem vůdce Slezanů — dra Stratila; zachvěla každým tato tři prostičká slova do hloubi srdce. Truchlili jsme před rokem a lkáme dnes podobně nad otevřeným hrobem, v němž odpočívá chladné tělo vzorného učitele. Se slzou v oku opakujeme ona tajuplná slova: „Buď vůle Tvá!“ nad hrobem tak krásné a ušlech-

tilé duše, vzorného učitele, milého společníka, upřímného rádce, přítele věrného . . . Otice ztrácejí v zesnulém horlivého učitele, přítele mládeže, občané otičtí a český lid na Opavsku vzácného, nezištného rádce, jehož heslem bylo: Dříve blaho lidu, potom moje, učitelé oddaného kolegu, k němuž každý rád s neobmezenou důvěrou se obracel. Jménem učitelstva i toho českého lidu, jež jsi tak horoucně miloval, dávám Ti s Bohem! Odpočívej v klidu po kruté nemoci, po ústrcích, jichž žádný v životě ušetřen nebývá. Milá památka na tebe a tvou činnost ve Slezsku nevymizí ze srdcí těch, kdož tě v životě poznali . . .“

Pohřeb konal se za velikého účastenství českého Slezska. Jak krásný byl pohřeb, tak tklivý byl jeho odchod. Trpěl mnohá léta rakovinou žaludku, málo pomáhala věda lékařská, střídmy život, tělo chřadlo čím déle, tím více. Cítě blížiti se smrt, smířil a vyrovnal se s Bohem, čekaje odevzdán do vůle boží, poslední její úder . . . Bylo sv. Silvestra — poslední den roku 1912. Kolem páté hodiny odpolední požádal mladšího učitele Pracného, ať mu zahraje na harmonium. Zazněly chorální akordy. Když tyto dozněly, nadučitel Mader, trpitel, prosí znovu: „Hrejte ještě, hrejte ještě!“ Rozezvučelo se znovu harmonium, hlava nemocného klesla, stratil vědomí, po dvou hodinách odevzdal duši jejímu Tvůrci . . . !

František Mader narodil se r. 1864 v Kylešovicích, zemřel v Oticích 31. prosince 1912.

PAN SEKRETÁŘ.

(* 1919, † 1895).

Od r. 1838—1850 měli v Komárově paterka Ludvíka Ochranu, o němž se tvrdilo, že se narodil na bubnu a on sám to s úsměvem tvrdil. Věc s bubnem měla se takto: Otec jeho, ženatý, rodák ze Životic, táhl jako sergeant v rakouském vojsku r. 1814 do Francouz, kamž ho manželka jeho, rodem Opavanka, doprovázela. A tam v Champagnolli, městečku to nedaleko Besançonu, v bývalém hrabství Franche-Comté, povila hoch, jemuž dáno jméno na křtu sv. Ludvík; že se narodil ve válečném tažení, povstala pověst o narození na bubnu.

Tento Ludvík Ochraňa stal se slavným buditelem slezským — tedy opravdu bubnem z mrákot budícím — a má zásluhy o obrození lidu slezského nehynoucí.

A u tohoto kněze naučil se národ svůj milovati a pro něj pracovati „p a n s e k r e t á ř“.

Kdysi šel jsem s Kazimírem Raškou, vlasteneckým knězem z řádu německých rytířů, po Rybím trhu v Opavě, a tu proti nám kráčel muž dosti vysoký, hubený, tváře oduševnělé, oděný po černu.

„Prosím, kdo je ten vážný, zasmušilý pán?“
„Co neznáte důvěrníka, knihkupce, rádce Mo-

ravců z Opavska a Prajska . . ? Já mu říkám „p a n s e k r e t á ř“. Je kostelníkem u našich sester německého řádu a pochází z Kravařova, kde byl obuvníkem. Panečku, u něho to vypadá jako v knihkupectví. Pravým jménem sluje Jan R y b a (nar. 1819).“

U Ryby v Kravařově scházivali se besedníci, zvláště v neděli, a tu mistr Ryba předčítával jim z knih, vypůjčených na faře, a když něčemu nedosti rozuměli, říkával písmák: „Však nám to paterek vyložu.“ A vyzýval posluchače, aby se dali zapsati do některého Dědictví.

R. 1844 dostal místo v Opavě za kostelníka, a tu maje větší styk s lidmi, vyvíjel činnost v rozšiřování knih jako moravský Kubínek. Vypravuje se, že za 50 let svého kostelničeni rozšířil na 200.000 knih z Dědictví sv. Jana, sv. Cyrilla a Methoděje (zal. 1851) a z Dědictví maličkových (1836) a jinde vydaných. Hlavně Moravci pruští viděli v něm svého sekretáře a rádce, který zprostředkoval nákup knih v Rakousku vyšlých, a oni si k němu pro ně do Opavy přicházeli. Když jsem putoval na pruské straně, tu stařenka z Bohuslavic si mi stěžovala: „Co Ryba umřeli, žádného čitaňa nedostavam, juž na mě v Praze zapomněli.“

Kromě knih v agentuře Rybově sbíraly se rozličné příspěvky, jako na opravu chrámu sv. Víta v Praze, Korunu soluňskou na Velehradě, na sv. Hostýn, zapisovali se noví údové do Dědictví, jež pak Ryba na patřičná místa dodával. Chudí lidé dávali si do úschovy k Rybovi záloženskú knížku; Ryba jim radil, ať ukládají peníze do našich záložen. Když Ryba umřel, podivil se superior sester

Josef S c h u m, že u jeho kostelníka nahromadilo se tolik záloženských knížek a on o ničem nevěděl.

Ač vstoupil do německé služby, nelekal se státi členem Besedy a podíl bráti na jiných vlasteneckých podnikách. Německy mluvil dosti slušně; naučil se sám, ze školy toho málo odnesl.

Působnost Rybova v Opavě děla se v úkrytu v místnostech německého řádu, že málo o ní věděla česká Opava, a když tento tichý, neúnavný vlastenec zesnul (1895), účast na pohřbu z české inteligence byla chabá, ale cizího lidu byla hojná.

Pěkně vylíčena působnost Rybova v „Opavském Týdenníku“ r. 1895: „Bylo to asi roku 1856, kdy mne po prvé uvedli k Rybovi — v neděli — po požehnání. Bydlil tehda na komendě německých rytířů. Ve světnici, plné obrazů svatých, spatřil jsem první noviny české „Hvězdu“ nebo „Lípu Olomouckou“ a j. A co více mluvíti? U Ryby bylo všecko: česká čítárna, půjčovna knih, české hnihupectví — a též podporovací spolek studentský. Ryba pilně sledoval všechny naše národní podniky: byl přítomen, když se před 32 lety utvořil pěvecko-čtenářský spolek, nadšeně uvítal založení „Opavského Besedníka“, přátelskou měrou se Zápalem se dohadoval o směr „Opavského Týdenníku“.

R. 1889 opavští vlastenci za příčinou sedmdesátých narozenin připravili mu krásnou slavnost. Zemřel r. 1895; na rakvi měl dva věnce, jeden bez nápisu, druhý s českým nápisem. Doprovázet jsem ho též; z inteligence opavské bylo jich málo, ale zato lidé z dalekého okolí, až na čtyři míle

z Pruska přibyli, nedadouce se zdržovati ani zimou ani sněhem.“

Zprávu tuto o úmrtí podal Vincenc Prasek, jež jsme viděli kráčeti zrovna za rakví.

Jiný účastník v „Opavském Týdenníku“ (1895) napsal: „Nachodil jsem se již mnoho na pohřby, ale nikdy nebyl jsem tak dojat, jako na Rybově. Tak horoucně modliti se neslyšel jsem ještě za žádného nebožtíka. Nedivím se tomu, zemřel našemu lidu, tomu opuštěnému, otec, zemřel mu velký dobrodinec, zemřel ubohému lidu, o nějž se nikdo nestará — knihkupec; vykonal velikou úlohu, neboť 50 let otcovsky se staral o nejchudší lid, naváděje jej k mravnosti, spořivosti, dávaje mu do ruky knihu!“

„Často více nám prospívá kostelníkova chyška, než tábor, z něhož válčil Žižka.“

DVA REDAKTOŘI „OPAV. TÝDENNÍKU“ — RUDOLF HILL A ANTONÍN OTAHAL.

I. Rud. Hill (* 17./12. 1849, † 24./2. 1902).

„Opavský Týdeník“ měl štěstí, že za redaktory dostalo se mu mužů, již zakrátko dobře se orientovali ve Slezsku a srostli s hluboce nábožensky založeným lidem a také v tom směru psali. První redaktor listu Jan Z a c p a l všechno obětoval Slezanům: privátní majetek, schopnosti, zdraví i život, a před smrtí projevil přání, aby hrob jeho ozdobili dřevěným křížem aspoň za 2 zl.! A jeho nástupcové R. Hill a Ant. Otahala? Kráčeli touž cestou jak ZACPAL a rovněž upracování klesli v předčasný hrob.

Za svého pobytu brzo jsem se obeznámil s redakcí „Opavského Týdeníku“; psal jsem do listu různé články, dopisy „stryka Zažírky“, vlastenecké povídky a j. Též prokázal jsem oběma redaktorům službu: redaktoru Hillovi tu nejtruchlivější, že jsem ho pochoval na hřbitově opavském a s ním se rozloučil, a Ant. Otahala jsem sezdal v Lobodicích na Hané.

Aby památka na tyto mé obětavé přátele byla zachována a obnovena, kladu tyto pietní pomněnky na jejich hroby.

Redaktor Hill byl robustní pán, pěkně rostlý, jiskrných očí. Nikdo se nenadál, že nás tak náhle

opustí. Churavěl sice v posledních letech a vyhledával osvěžení v lázních, ale že by nám ho smrt vyrvala tak brzo, nikdo nečekal. V pondělí ráno 24. dubna 1902 odebral se vesel do redakčních místností, kde zachvácen byl slabostí, ihned vrátil se k domácímu krbu, kde v kratičké době — zasažen byl srdeční mrtvicí — skončil.

Redaktor Hill je vzácným příkladem, jak muž bez předběžného vzdělání vlastní pílí a příčinlivostí může zaujmouti čestné místo ve veřejném životě. Narodil se 17. prosince 1849 v Brušperku, kdež si ho učinili účetním Občanské záložny. Za hospodářské výstavy roku 1876 v Místku pořádané přesvědčil se prof. R. Demel z Olomouce, známý tehdejší hospodářský organisátor, o jeho znamenitém nadání organisačním, doporučil ho za úředníka národní tiskárně Kramáře a Procházky v Olomouci, kde stal se později správcem, účastně se zároveň redigování starého „Pozora“ a vydává „Laternu“, již v roce 1882 zastavil.

Pomocí profesora Vinc. Praska přestoupil v r. 1883 k „Opavskému Týdenníku“, jehož redaktorem zůstal až do 30. června 1895, věnovav se později výhradně záležitostem administračním. Česká společnost opavská ztratila v něm činitele, který na 20 let se v ní uplatňoval. Nebylo podniku, spolku, v němž by nebyl působil, hlavně v mladších letech. Byl funkcionářem téměř ve všech spolcích opavských, po výtce ve výboru Matice Opavské a Centrální záložny.

V době, kdy „Opavský Týdenník“ redigoval, byl šestkrát vyšetřován, třikrát po-

staven před porotu, dvakrát odsouzen (jednou na čtyři neděle do vězení, které mu cestou milosti na pokutu peněžitou změněno).

Služby, jež zesnulý prokázal národní věci ve Slezsku, jeho vynikající osobní vlastnosti, jeho dobročinnost vůči chudině, neúmorná píle zachovají mu stálou paměť ve Slezsku, zvláště těch, s nimiž přišel do styku.

V Opavě byl též u mnohých Němců ve vážnosti pro svou konciliantní povahu.

O jeho dobrém srdci, ušlechtilé povaze svědčí závěť, v níž značnými dary pamatoval na národní a jiné účely: odkázal 1000 K chudobinskému fondu svého rodiště města Brušperka, tolikéž fondu na stavbu kostela při starém hřbitově, Opavě kde pochoval bratra a sestru, Spolku na zakládání knihoven ve Slezsku, na kočující knihovny 4000 K, Matici ústřední školské 2000 K, Podporovacímu spolku českých škol v Opavě 2000 K a spolkům zábavným a vzdělávacím, jichž členem byl, po 1000 K.

„Opavský Týdenník“, podává zprávu o této závěti, poznamenal, že svědčí o zbožné mysli zesnulého, o jeho citu k chudině a o jeho porozumění pro věci, o něž národ náš usiluje a zápasí. Odkazů největší část patří Slezsku a vycítiti z nich touhu zesnulého, aby český lid náš ve Slezsku pokrokem ve vzdělání a v osvětě domohl se lepší budoucnosti. Myslíme, že vydavatel Rudolf Hill svým posledním pořizem postavil si nejlepší pomník, trvanlivější nad kov!

2. Ant. Otahál (* 1864, † 9. 4. 1911).

Haná poměrně dosti přispěla svými rodáky k národnímu obrození Slezska, vyslavši tam dra Fr. Stratila, potomního vůdce Slezanů, advokáta dra Rom. Dubového, prvního organizátora hasičského, dra Ant. Mlčocha, advokáta, P. Ond. Pavlíka, zakladatele české záložny u hranic pruských, děkana Ant. Suchánka, původce Raiffeisenky a mlékařského družstva v Komárově, P. Ant. Trnkala, pracovníka v oboru školském a hospodářském na Bílovecku, předního historika Jana Zápala, dva redaktory „Opavského Týdenníku“ Jana Zápala a Ant. Otahála a jiné. Oba jmenovaní redaktori upracovali se v Opavě, nedosáhnuvše velkého věku. Jana Zápala jsem osobně neznal, jenom jsem v Opatiji poklekl u jeho rovu, za to s Ant. Otahalem jsem se často přátelsky stýkal. Tomuto milému příteli věnována tato vzpomínka.

★

Když r. 1911 jaro se probudilo, stromy odívaly se do zelenkavého roucha, ptactvo zkoušelo své arie, dostal jsem ohlášení s černou obrubou tohoto znění:

Redakce „Opavského Týdenníku“ v Opavě podává všem přátelům, známým a příznivcům zarmucující zprávu, že pan Antonín Otahál, vydavatel „Opavského Týdenníku“, čestný člen Pěveckého hudebního spolku „Křížkovského“ a všech českých spolků v Opavě, v neděli 9. dubna 1911 o půl 11. hodině dopolední po dlouhém strastiplném utrpení odevzdán do vůle

Nejvyššího na věčnost se odebral. Po 17 roků pracoval pro lid, věnoval mu svá nejlepší léta a horlivě zúčastnil se práce na prospěch lidu českého ve Slezsku. Pohřeb věrného syna svého národa koná se v úterý 11. dubna 1911 o 3. hodině odpo. Budiž zemřelému vděčná paměť a slezská půda budiž mu lehká!

Opravdu po lopotné, namáhavé sedmnáctileté práci redaktorské, jak podotkl v pohřební promluvě spisovatel Sokol-Tůma, si Otahal zasloužil klidného odpočinku a vděčné paměti. Pln nadšení a touhy prospět ujařmeným krajanům spěchal do Slezska, brzo však vysílen klesl do půdy slezské, již tolik miloval!

Otahal narodil se r. 1864 v Plešovci u Kroměříže, studoval v semináři kroměřížském, po matuře vstoupil na fakultu bohosloveckou v Olomouci, již po čase opustiv, uchýlil se na universitu pražskou věnovat se studiu filologickému. Nemaje s dostatek prostředků, odešel z Prahy, přijav místo učitelské v Čechách. Dráhu učitelskou zakrátko vyměnil za žurnalistickou. Jako redaktor zaměstnán byl při listech v Kroměříži, Uher. Hradišti, Mor. Ostravě, Olomouci. Od 1. července r. 1895 převzal řízení „Opavského Týdenníku“, po úmrtí předchozího redaktora R. Hilla stal se i jeho vydavatelem, jímž zůstal až do smrti, nepřestávaje pečlivě se starati jak o politickou, tak i literární část časopisu.

Působnost nového redaktora brzo v listu byla patrna: „Opavský Týdenník“ obsahově zdokonalen, že čítán byl mezi nejlepší krajské listy;

zvláště přehledy literární rády byly čteny, seznamující čtenáře s novinkami trhu knihkupeckého. Též feuilleton byl pestrý, přinášel kromě zábavy hojnost poučných článků, hlavně vlastivědných. Otahal sám přispíval pod čáru různými povídkami (na př. Jurka r. 1895), básněmi (Ohlasy spálovské, rekrutské písně a j.). Uvádíme ukázkou:

Ó běda, běda, slávský národe,
tvá sláva stará zhyne,
když synů tvojich četa zvrácená
chce dusit rody jiné.

Ó běda, slávský národe,
když tvoje slavné jméno
je stádem nedouků prokletých
tak hanou pokáleno!

Ó běda, běda, slávský národe,
když bratr vraždí bratra
a dobrodinci ze všech prvním
v tvář plije drzá chátra.

— — — — —

Většina básní jeho vyniká lehkou formou, vlasteneckým nadšením, takže skladatelé Ed. Bartoníček a Fr. Černín složili k nim hudbu.

Uveřejňoval v „Opavském Týdenníku“ větší kulturně-historické pojednání „B o j o m a n d á t y“ (slezské), jež nedokončeno; P a m ě t i n a b o u ř l i v ý r o k 1848 měl v rukopise, nemohl však najítí nakladatele.

Literární články posílal do brněnské „Hlídky“, „Mor. Orlice“, „Moravsko-slezské revue“, „Vla-

sti“ i jinam; národopisné črty ze Slezska do „Vlasti“, „Našeho Domova“, „Českého Lidu“. Povídky jeho najdeš též ve slezských kalendářích.

R. 1890 vydal v Holešově slavnostní spisek „Ječmínek“, vydaný na památku 25leté činnosti čtenářsko-pěveckého spolku „Ječmínek“ v Chropini, v němž zevrubně rozepisuje se o pověstech o králi Ječmínkovi.

Překládal z polštiny a ruštiny („O. Týdenník“). Podepisoval se pod své práce zpravidla A. O. Plešovsky.

Literární práce jeho jsou dílem roztrženy po časopisech, dílem v rukopisech, zasluhovaly by zvláštního vydání.

Otahal byl povahy houževnaté, přímé, maje vždy odvahu říci pravdu do očí. Pokud byl poněkud zdráv, horlivě působil ve spolcích, budě lásku k vlasti; přednášel o Slezsku v Plzni, Praze a jinde, snaže se získati přátele Slezsku mimo hranice. Rád si zazpíval a humorem pobavil druhé; i když trpěl, chodil na pěvecká cvičení do „Křížkovského“. Po mnohá léta strádal (vysychání míchy) a hledal pomoci v sanatoriích v Krči, Tišnově, však marně; červ nemoci hlodal ustavičně.

Cítě svůj konec, požádal přítele a spolupracovníka listu, P. Ant. Pospíšila, faráře slavkovského, aby ho posílil na tu dalekou pout . . .

Dotrpěl před polednem 9. dubna 1911.

Pohřeb byl tklivý. Téměř celá česká Opava a četní zástupcové venkova doprovodili ho na hřbi-

tov. Sdružení žurnalistů moravsko-slezských, jehož byl Otahal spoluzakladatelem, vyslalo své zástupce předsedu Frant. Sokola-Tůmu a B. Knechtla. Za rakví kráčela mladá choť, matka malého dítěte, a ti nejoddanější přátelé drahého „Tonka“ —

Lid slezský jistě nezapomene svého buditele, obětavého přítele, a bude se řídit jeho příkladem a když navštíví jeho hrob, vzpomene na něho vroucím Otčenášem!

DRUHÝ ŘEDITEL ČESKÉHO GYMNASIA OPAVSKÉHO JOSEF FÜRST.

(K památce 50letého trvání ústavu.

* 19./7. 1851, † 11./12. 1922.)

Na letošní rok (1933) připadá významná památka z a l o ž e n í č e s k é h o g y m n a s i a v O p a v ě před padesáti lety, na niž Moravskoslezská země se těší, zvláště jeho odchovanci.

Prvním ředitelem toho ústavu jmenován byl Ústřední Maticí školskou známý zasloužilý bu-
ditel slezský Vincenc P r a s e k, který jej řídil až do r. 1895, kdy se vrátil jako profesor na bývalé působiště do Olomouce. Protože o Praskovi jinde jsme psali, dodáváme jen málo známou zprávu, že jako ředitel v Opavě v y z n a m e n á n b y l z Ř í m a ř á d e m s v. Ř e h o ř e.

Když r. 1883 po mnohých námahách a bojích vlastenců slezských Ústřední Matice školská založila české gymnasium v Opavě — p r v n í t o č e s k o u s t ř e d n í š k o l u v e S l e z s k u — jmenován byl zároveň s Praskem profesorem téhož ústavu Josef F ü r s t, na němž pak působil plných 32 let. Jak perná a namáhavá byla práce prvních profesorů ústavu! Do gymnasia vstupovali žáci z obecných škol utrakvistických namnoze málo připraveni, a tu bylo profesorům doplniti, co obecná škola zanedbala.

Po boku ředitele V. Praska společně s horlivým

katechetou Fr. P i n k a v o u a prof. dr. Frant. K a h l í k e m této obtížné působnosti ujímali se Fürst a jeho kolegové s takovým nadšením, že podařilo se ve škole docílití úspěchu, jež po vykonané inspekci německým c. k. zemským inspektorem, českému školství málo přejícím, došel plného uznání a škole dostalo se práva veřejnosti.

Fürst narodil se 19. července 1851 v Ořechu u Prahy; od roku 1865—1873 byl žákem gymnasia na Novém Městě v Praze, načež vstoupil na filosofickou fakultu university pražské. Roku 1878 složil státní zkoušku pro matematiku a fyziku, ustanoven byl suplujícím profesorem na c. k. ústavě učitelském v Praze, kdež působil pod věhlasným ředitelem a vychovatelem Janem L e p a ř e m, druhdy profesorem opavským a obětavým vlastencem slezským. Lepař poznav vlasteneckou a šlechetnou povahu Fürstovu, postaral se o to, aby se stal profesorem opavského gymnasia. Díky Lepařovi za takového pracovníka na úhoru slezském! Fürst ihned po svém příchodu do Opavy zapřáhl se plnou silou do práce. Kromě svých oblíbených předmětů matematiky, fyziky, němčiny, přírodopisu, učil zpěvu na ústavě, zvláštní péči věnuje církevním skladbám.

Jak veliká byla radost lidu našeho, když krátko po otevření gymnasia zazněl s kůru kostela sv. Jiří přesně nacvičený trojhlasý zpěv českých primánů! Časem přednášely se skladby skutečně umělecké, jež budily pozornost i německého obyvatelstva opavského, zvláště středních škol německých, jež umělý zpěv českého gymnasia napodobovaly.

Téměř každoročně, když mezi žáky dozráli tenoři a basi, pořádaly se i veřejné produkce pěvecké, jež značným obnosem naplňovaly pokladnu podporovacího spolku gymnasiijního, jehož dlouholetým pokladníkem byl přítel žáků Fürst. I mimo ústav Fürst pěstoval zpěv, jsa bezplatným cvičitelem zpěvu spolku katol. tovaryšů opavských, který tehdy byl ještě utrakvistickým a vzorně řízen vlasteneckým knězem Kaz. Raškou. Za zásluhy o pěstování krásného zpěvu kostelního vysloven byl 9. prosince 1893 Fürstovi arcibiskupský dík.

Když byl založen — hlavně přičiněním Václava Hrubého r. 1887 pěvecký spolek opavský „Křížkovský“ — zvolili Fürsta do výboru a jako náměstek sbormistrův vyučoval dorost spolkový.

Těž v jiných spolecích horlivě působil: r. 1883 až 1884 byl starostou „Besedy“, jež se tehdy přestěhovala z dolejší nedostatečné místnosti Besedního domu, zakoupeného r. 1880, do prvního patra. Od r. 1894 byl náměstkem předsedovým ve „Spolku pro zakládání knihoven“, svědomitě pečuje, aby hojnost dobrých knih a časopisů byla rozšířena po osadách slezských.

Literárně pracoval Fürst hlavně v mathematice. Práce methodického rázu uveřejňoval po vítce v pedagogickém časopise „Škola a život“, vědeckého v „Časopise pro pěstování matematiky a fysiky“. Programy českého opavského gymnasia obsahují od něho dvě obšírná pojednání a každoroční kroniku ústavu.

O hudebním skladatelství málo ví veřejnost,

ač jeho skladby, hlavně církevní, zpívaly se při službách Božích českého gymnasia i jinde.

Jeho „Slezská hymna“, otisknutá ve „Věstníku Matice Opavské“, stala se populární ve Slezsku.

Horlivé snaze celého sboru profesorského podařilo se přivésti ústav po stránce prospěchu a kázně na takovou výši, že r. 1889 převzat do správy státní. Při té příležitosti poděkoval výbor Ústřední Matice školské řediteli a profesorskému sboru za jejich úspěchy.

Počátkem školního roku 1895—1896 jmenován byl Fürst ředitelem českého gymnasia opavského.

Fürstova činnost výchovná, učitelská a ředitelská uznána i jinak nám nepřející Vídní, když r. 1908 dostal titul vládního rady a při odchodu na trvalý odpočinek 1. ledna 1916 propůjčením rytířského řádu železné koruny III. třídy.

Ředitel Fürst, sám katolík z přesvědčení, dbal toho, aby ústav péči jeho svěřený zůstal v příčině náboženské neporušen a slouží to jistě ke cti sboru profesorského, že téměř bez výjimky krácel za svým milým ředitelem.

Těž tyto zásluhy Fürstovy došly uznání na nejvyšších místech církevních, když Papež Pius X. jmenoval ho roku 1909 rytířem řádu sv. Řehoře.

Zemřel 11. prosince 1922 o půlnoci, zaopatřen sv. svátostmi. (Dle parte.)

Psáno na oživení památky na hodného člověka, vzorného ředitele, starostlivého otce slezské mládeže, který opavské gymnasium spravoval a řídil přes dvacet let!

NAD HROBEM SLEZSKÉHO HISTORIKA JOSEFA ZUKALA.

(Narodil se 8./3. 1841, † 8./5. 1929.)

Ještě do nedávna v Čechách málo se o Slezsko starali a vědomosti o něm měli chabé, takže často do této nebratrské nevšímavosti stěžoval si opavský ředitel Vincenc Prasek, až nelibost si tím způsobil u pánů pražských. Prasek zvláště krajo-
vou historii považoval za nejpůsobivější při díle buditelském a obrodném, proto sám s několika jinými, jako Janem Lepařem, Leopoldem Svobodou, Fr. Slámou a Josefem Zukalem ji pěstoval, maje před očima německé slezské dějepisce Ense, Biermanna, Petra a na pruské straně tvorkovského faráře Weltzla.

Z uvedených českých buditelů nejdelšího věku se dožil Josef Z u k a l, který v požehnaném věku 88 let a 2 měsíců dne 8. května 1929 po krátkém utrpení zesnul v Pánu v Kroměříži, kamž na odpočinek z Opavy se obrátil, chtěje býti na blízku arcibiskupského archivu. Jan Zukal je náš nejlepší slezský historik, jehož studie spolu s Praskovými tvoří základ dějepisectví slezského, vynikají však nad Praskovy svou metodou, jasným slohem, původně nasbíraným materiálem.

Zukal byl rodem Moravan, ale zdomácněl ve Slezsku tou měrou, že celý svůj život pak jemu

věnoval a do posledních okamžiků na ně myslel. Narodil se v Rozstání u Vyškova 8. března 1841 v rozkošné horské krajině, kdež jeho otec byl mlynářem. Zukal na rodný kraj rád vzpomínal. V dopise ze dne 22. ledna 1927 napsal: „Závidím Vám ve V. ten ozonový vzduch, jenž vane z lesů knížecích. Časem meškám tam v myšlenkách v Rychtářově, Studnicích a někde dále v osamělém žlebě u „našeho“ mlýna s velkým rybníkem. Přes všechny své tělesné křehkosti podíval bych se ještě jednou na ráj své mladosti, ale jest v držení cizích lidí — srdce by puklo žalostí!“

Studoval na piaristickém gymnasiu v Kroměříži, filologii ve Vídni, kdež účastňoval se čile vlasteneckého hnutí ve slovanských spolcích. Z Vídně dopisoval do „Mor. Orlice“ brněnské, a když redaktor její Fr. Jan Kubíček odsouzen do vězení a 29. října 1864 nastupoval osmidenní trest, povolala redakce Zukala za jeho zástupce. Od 12. února do 12. května bylo Kubíčkově nastoupiti druhé vězení, a tu zůstal Zukal za něho zase v redakci. Na podzim téhož roku sešel se s profesorem opavským Pečenkou v Přerově a ten ho upozornil, že by se mohl hlásiti do Opavy. Podal žádost více z „hladu jak chuti“ (tak se zesnulý vyjádřil) a obdržel místo na německé reálce opavské, na níž pak vyučoval historii a franštině po všechna svá léta profesorská.

Poznav tehdy ubohý stav ujařmeného lidu slezského, přidružil se k několika vlastencům, kteří v „Opavském Besedníku“ od r. 1861 za vůdcovství Ant. Vaška jali se Slezany burcovati k národnímu vědomí. Nepřízní německé vlády „Opavský

Besedník“ r. 1865 zanikl a teprve r. 1870 počal vycházeti „Opavský Týdenník“. Tu mezi spolupracovníky nového listu shledáváme se zase s prof. Zukalem, ba i za nemoci prvního redaktora Zápala jako ředitelem jeho. Zukal psal pro list obyčejně obrázky z dějin slezských, toliko z nutnosti někdy články politické. Cena těchto obrázků teprve zazářila, když r. 1925 vyšla jich část (60) v Opavě pod názvem „Paměti opavské“ (Str. 414). Drobné tyto historické studie, vážené ze 16. a 17. století, kresleny jsou na základě archiválních výpisů. Podobají se Wintrovým pracím, ale psány jsou svěžeji a lehčím slohem. Uvážíme-li, s jakou nechutí a nepřízní správcové slezských archivů Zukalovi vyhovovali a kolikrát někde u dveří v průvanu a ve tmě mu vykazovali místo, tu teprve záslužnost díla Zukalova vynikne. A přece při tolika překážkách nahromadil tolik ekcerpt o dějinách Opavska, jak nikdo před ním.

Z desek krnovských opatřil si výpisky až do r. 1670, z opavských do r. 1850, bohužel že výpisky z desek od r. 1434—1609 při zápůjčce u Vinc. Praska se mu část jich ztratila. Ztráta tak namáhavě opatřeného materiálu zabránila, že mnohá pojednání nemohla býti vydána neb scházely v nich některé údaje. Zukal dále kromě výpisků z regist soudních, matrik opavských, měl ještě mnoho jiné cenné látky historické pohromadě; zvláště místopis města Opavy znal jako žádný jiný a sledoval poměry domů až do konce života. Nebylo divu, že Zukal touto neúmornou pílí oslabil si zrak, že později nemohl tolik psáti, jak toužil.

Když v letech devadesátých počal vycházeti „Věstník Matice Opavské“, Zukal ukládal do něho své cenné příspěvky:

1. Bouře proti biskupu Vil. Prusinovskému v Opavě 1568, sv. VI.
2. K dějinám opavské radnice, VI.
3. Z nejstarších matrik opavských, VII.
4. Z archivu pana Matyáše Dominackého z Karlsbrunn, VI.
5. U zemského práva těšínského, IX.
6. O panství bruntálském a dolování v horách jesenických v XVI. století, XI.
7. Osudy bosácké řehole sv. Františka v Opavě, XII.
8. Urbář panství hradeckého z r. 1574, XIV.
9. Český kostel a česká škola ve Staré Opavě, XV.
10. Knihy zemského práva krnovského, XVI.
11. Paměti Václava Lichnovského z Voštic, XVI.
12. Alchymista Michal Sendivoj pánem na Kravařích a Koutek, XVII.
13. Spor pánů Štítinských s pány Sucholazskými o les, XVII.
14. Nejstarší registr zemského práva krnovského, XVII.
15. Příspěvky k místopisu kraje opavského, XVIII.
16. Biskup Vil. Prusinovský a Linhart Freiburger, radní opavský, XIX.
17. Rozdíl synů Mikuláše Kravařského ze Šlevic o zboží otcovské 1550, XIX.

18. O svobodných dvorech a mlýnech kylešovských, XX.

19. Rozepře mezi stavem panským a rytířským o zemské úřady knížectví opavského, XXI.

Nejcennější práce Zukalova jsou „Slezské konfiskace 1620—1630“, vydané Českou akademií r. 1916. „Studie ta přináší výpis exekucí, provedených na Opavsku, jednak po bitvě bělohorské, jednak po vpádu Mansfeldově, shrnuje do značné míry Zukalovy studie v XVI. a XVII. století, jest velikou studnicí vědomostí o poměrech opavských vůbec, šlechty tamní pak zvláště.“ (Jan Kapras.)

Jako zvláštní otisk z „Opavského Týdenníku XVI.“ vyšel obrázek „Pan Pertold Tvorkovský z Kravař na Radúni a opavští Kolartové“ r. 1886 a v Obrázcích z minulých let, II. (u Prombergra v Olomouci 1907) otištěny dva Zukalovy příspěvky: „Švestková mela čili bramborová válka na Opavsku 1778—1779“ a „Z kriminálních příběhů XVII. stol.“; též psal Zukal do časopisu „Maticе Moravské“.

Protože české listy slezské nestačily pro literární tvorbu Zukalovu a v Čechách pro slezské věci nebylo zájmu, psal, požádán byv, do různých časopisů německých. Tak v programu německé reálky opavské, na níž působil, uveřejnil čtyři články, posílal příspěvky do brněnského „Notizenblattu“, do „Zeitschrit für Geschichte Schlesiens“.

Když začátkem XX. stol. začal vycházeti nákladem musea opavského „Zeitschrift für Geschichte u. Kulturgeschichte Oesterreichisch-

Schlesiens“, Zukal přispěl do časopisu 30 články. I vratislavské časopisy přinášely jeho studie.

Nejlépe uctilo by Slezsko svého spisovatele a buditele, kdyby „Maticе Opavská“ postarala se o další vydání jeho českých prací po listech roztroušených a předeslala k němu důkladný životopis jeho.

Zukal býval by mnohý ještě obrázek na odpočinku napsal, kdyby neblahé poměry válečné na něho nebyly tak těžce dopadly. Z nedostatku prodal některé výpisky, jednající o Opavě, opavskému museu (dr. Braunovi), dle sdělení domácích za 5000 K, a část knihovny do Brna (profesoru Navrátilovi) za 1600 K. Snažili se sice vlivní pánové opavští pensi jeho zlepšiti, ale z Prahy dostali poučení, že by pak i jiným pensistům musili tak učiniti, jako by nemohli každoročním čestným darem, či jak se říká úředně „výpomocí“, za jeho literární dílo jemu přispěti. Ovšem profesor Zukal, který byl zvyklý vše šlechtně a vlastenecké podporovati, nikdy by nebyl o výpomoc prosil.

R. 1921 (17./11.) v dopise ironicky píše, „že vláda oslavila jeho jubileum (80tin) dekretem na „zvýšenou“ pensi — mám více, ale hodně méně než zdejší školní sluhové. Bůh pomoz dále! Poslední dni života jest mi trávit v trapné zahálce, která bývá přerušena zase jen trapnými shony po nejnutnějších životinách.“

„Já již asi zůstanu jalovým. Rozháním se sice někdy, abych uvedl na papír ještě některá slezská historica — poznámky, opravy a dodatky, ale skutek utek. Namáhá mne práce, zrak nestačí.

V létě spěchám vždy do přírody a v zimě zase v nevytopeném bytě z k ř e h l á r u k a pracovat nechce. Konečně též pomůcek není — jest mi jak ševci, jenž prodal verpánek i šídla . . .“ (Dop. 19./9. 1924.)

V Praze a jinde teprve vzpomněli si na J. Zukala 2. června 1929, kdy „Matice Opavská“ konala pietní slavnost odhalení pamětní desky významnému historickému spisovateli slezskému, národnímu buditeli, u příležitosti Maticního dne v Opavě, tu přišly četné dopisy, zejména z presidia ministerské rady, z ministerstva zahraničí a od universit pražské, brněnské a bratislavské atd. Taková vzpomínka přijde nejlaciněji.

Zukal byl povahy skromné, na pohled uzavřené, netlačil se do popředí a nechtěl, aby o jeho životě se psalo. Když znamenal, že někdo by si přál jeho výklady o bývalých dobách zaznamenati, obrátil hovor na jiný předmět. Fotografie nikdo od něho nemohl si vyprositi, až po jeho smrti došla mně od pozůstalých příbuzných ta, již si opatřiti musil r. 1915 pro policejní hlášení v Kroměříži. Jinak Zukal byl hovorný a slovo jeho při schůzích rozhodovalo, zvláště v tak zvaném „kuratoriu“ „Op. Týdenníku“, jež tvořili tři nejváženější vlastenci opavští. Na veřejných schůzích neřečnil.

Univ. prof. Jan Kapras popisuje své styky se Zukalem takto: „Přijel jsem do Opavy jako mladý docent českých právních dějin . . ., abych se pokusil vytěžiti pro české právní dějiny z českého materiálu opavského, celkem dosud velmi málo použitého. Prasek tehdy již v Opavě nebyl, zato ujal se mne s velkou ochotou profesor Zukal,

s nímž jsem se pak . . . denně stýkal. Jeho pokyny o pramenech, archivech a osobách prospěly mně velice a usnadnily práci, ušetřivše mne tápání, které jinak bylo by bývalo nutným, protože materiál archivní nebyl nijak uspořádán ani v jednom opavském archivu. Od profesora Zukala zvěděl jsem také mnohé zprávy o starších poměrech opavských, které zažil, . . . když před lety do Opavy přišel, a o jeho práci v „Opavském Týdenníku“, která nebyla ani všechna známa, protože jako profesor německého ústavu raději o ní mnoho nemluvil, zvláště později, když poměry proti první době, když do Opavy přišel, se spíše zhoršily nežli zlepšily . . . V mladších letech býval Zukal velký nimrod. Později rád zahradničil u svého domu nedaleko okruhu v Kylešovské ulici.“ (Památník, 1927.)

Po převratu Zukal Slezska nenavštívil. V soukromých hovorech žehral proti roztríštěnosti Slezanů na různé straničky a způsobu nynějšího vlastenčení, které shání se jen po dobrých sinekurách a vybíjí se v planém řečňování; náboženské boje odsuzoval a přál si, aby Slezané vyhledávali, co je spojuje, a ne — co rozdvojuje. Vlastenectví Zukalovo bylo účinné, projevovalo se vědeckou prací a štědrá rukou. Když při posledních svých jubilejích dostával diplomy, adresy, bolelo ho, že nemohl Slezsku náklad na ně vrátiti. Tak 22./I. 1927 psal: „Přece dal jsem se nedávno do menší práce, abych se Slezanům odvděčil aspoň maličkostí za různé to čestné členství pěknými diplomy osvědčené, když peněz darovati nemohu.“ — Jinde („Věstník M. O.“, 1922): „Krásnou slav-

nostní adresou, kterou jste mi poslali, jsem velice překvapen . . . Děkuji Vám, pánové milí, za všechno to neobyčejné přičinění Vaše, při čemž jen lituji, že co staropensista nejsem s to, abych Matici Opavské poněkud hradil náklad, který jí moje 80ka způsobila.“

O všechny otázky slezské do posledních chvil jevil živý zájem. O připojení Slezska k Moravě se projádl: „Slezané umějí provádět rebelie; přál bych si, aby se věc srovnala po dobrém a Slezanům se v jistých věcech vyhovělo, ačkoli odpor jejich čelí proti starším dějinám Opavska a v příčině národnosti jest nerozvážený.“ (22./I. 1927.)

Letošní krutá zima mu nesloužila, onemocněl svou starou nemocí: „Nenadáli jsme se, že náš milý strýček opustí nás teď — v době květů, na které se tolik těšil . . .“ psala mi jeho neť. V chladných dubnových dnech nastudil se a těžká bronchitis — stará jeho choroba — sklátila ho v hrob. A ještě několik dní před smrtí, asi pět, nebylo ještě zle, lékař dával plnou naději, pak najednou přišla velká slabost, a trpěl ubohý velmi; nedostávalo se mu dechu, hlas selhával, až přestal úplně. Poslední jeho zájem: „Jsou už lavičky v zahradách (arcibiskupských)? Je tam pěkně teplo . . .?“

Pohřeb Zukalův konal se 11. května 1929 o 3. hod. v Kroměříži. Profesor kroměřížský dr. Josef Klapetek popsal mi jej takto: „Už jsme p. profesora pochovali. Byl před smrtí zaopatřen při dobrém vědomí (byl před tím nedlouho u velikonoční zpovědi). Pohřeb měl prostý, vikář Kašpar ho pochovával a též nad hrobem promluvil tklivě a

vlastenecky. Účast byla poměrně slabá, ale za to vesměs vybraná inteligence všech politických stran: kněží 14, profesori a ředitelé středních škol. Nad hrobem promluvil prof. Hauer (z Opavy) a redaktor Hejret z „Nár. Politiky“ (věrný přítel Slezanů). V zastoupení Matice Opavské přijel předseda Hobzík a velkoobchodník Fromm s nádherným věncem. Byl po pohřbu dán podnět k tomu, aby byl † prof. Zukalovi postaven náhrobek. Redaktor Hejret slíbil k tomu přispět v Národní jednotě slezské v Praze.

Josef Zukal byl čestným členem mnoha vlasteneckých spolků, jako Matice Opavské, Slezské jednoty v Praze a j., od německé vlády slezské nedostal žádného titulu. Nejvzácnější však pomník vystavěl si v srdcích Slezanů, pro něž nezištně a obětavě po 65 let pracoval! Vděčná jemu budiž paměť!

ANTONÍN KARÁSEK, PROFESOR ČESKÉHO GYMNASIA V OPAVĚ.

(* 20./5. 1853, † 8./9. 1901.)

Jako bludný kámen pomalu zapadá do půdy slezské . . . Když jej 10. září 1901 kladli do posvátné půdy v Opavě, na sta Slezanů z města i z venkova i z odlehlých dědin tísnilo se kolem něj, aby mu poslední poctu prokázali.

Nebyl to bludný kámen, nýbrž kovová rakev, v níž uloženo drahé tělo profesora Antonína K a r á s k a, záhy upracované buditelskou prací, na nějž málokdo vzpomíná.

Zasadme prostinkou pomněnku na jeho rov.

Narodil se 20. května 1853 v Jindřichově Hradci, v něm vystudoval gymnasium a universitu v Praze (1874—1878), jako suplent působil v Olomouci a Uher. Hradišti, r. 1889 přišel na české gymnasium do Opavy, kdež úplně srostl se Slezskem a vytrval až do smrti (8. září 1901).

Může se o něm vším právem říci „brevi tempore explevit tempora multa“ (za krátký čas vyplnil časy mnohé), za těch 12 let vykonal dílo, jakéhož četní nedokázali za celý život.

Byl činným téměř ve všech českých spolcích opavských, nejvíce si však vážíme jeho c h a r i t a t i v n í p ů s o b n o s t i na ústavě, při němž byl učitelem pro klasickou filologii a tělocvik a činnosti v M a t i c i O p a v s k é.

Chudí žáci — a těch bylo mnoho — stali se předmětem jeho nejněžnější péče, v něm našli pravého přítele a otce. Některý z nich nebýval by mohl studovati bez jeho podpory. K tomu účelu založen byl při ústavě „Podporovací spolek“, jehož předsednictví přijal farář Jan Gela ze Stěbořic a agendu jednatelskou Karásek, který neznal jen suchého zápisu: přijal a vydal, nýbrž sám horlivě sháněl, běhal, prosil o dary. Opatřoval obědy, zjednával šaty, boty, knihy a nenašel-li ochoty u jiných, sám byl dobrodincem. Celá řada studentů tak zachráněna ústavu. Po několik let řídil také vánoční nadílku a ošacování chudých české školy a když péči tu pustil z ruky — upadla. A když české gymnasium vydalo se na výlet na Hrabyň, Karásek se staral, aby i chudí žáci mohli se s druhými radovati.

R. 1892 v září zvolen byl Karásek za jednatele „Matic e O p a v s k é“ a zůstal jím až uleh na smrtelnou postel. Stav „Matic e O p a v s k é“ byl tehdy žalostný: neměla místností pro vzrůstající se museum, rostoucí knihovnu i jiných ubikací. Uspořádání musea leželo mu velice na srdci; viděl v něm bohatou studnici poučení a zrcadlo lidu; mimo to v krajích českých pořádaly se národopisné výstavky. Pole činnosti tedy veliké.

První jeho čin byl pořádati r. 1893 n á r o d o p i s n o u v ý s t a v k u v Opavě. Byla prvá toho druhu ve Slezsku. Přípravy k ní začaly v červenci, kdy přední vlastenci, Vincenc Prasek a dr. Fr. Sláma, dleli mimo Opavu, a práce složena na bedra Karáskova, který za pomoci P. Vyhlídala a studentstva dal se do díla, že 3. září mohla býti

otevřena a zahájena proslovem dostavivšího se Vincence Praska. Měla 200 vystavovatelů a potkala se s úplným zdarem.

Předměty vystaveny v osmi učírnách českého gymnasia a měly tato oddělení, jež uvádíme na památku:

I. Památky předhistorické.

II. Památky historické.

III. Památky literární a umělecké.

IV. Pohledy na města, mapy, malby.

V. Kroje, vyšívání lidu slezského.

VI. Náš kostelíček.

VII. Hanácké a slovácké kroje.

VIII. Jizba ve statku slezském a jizba slezská se vším příslušenstvím.

Jakou obdrželo pořadatelstvo výstavy odměnu za oběti? Hlavní aranžér byl přísně od kritiků souzen, že promrhává matičné peníze, když studentstvu, mu pomáhavšímu, uspořádal zábavný večírek a těm ostatním nedána ani čestná vstupenka!

Tato výstavka opavská byla jako přípravou — jako přehlídka, co by se r. 1895 na Národopisnou výstavu v Praze mělo poslati. Vybraly se nejlepší kusy a odeslaly do Prahy za dozoru Karáskova, z čehož povstala nová trýzeň pro zasilatele, totiž některé předměty nebyly vráceny, prý se ztratily atd.

Lví podíl měl Karásek na přístavbě a slušné úpravě Matičného domu na Rybím trhu, v němž konečně pro zanedbané a postrkované museum

pořízeny slušnější místnosti. Škoda, že nemoc a smrt zabránily mu uspořádati je!

Veliké zásluhy si též získal o divadelní ochotnickou jednotu v Opavě, o pěvecko-hudební spolek „Křížkovský“, o založení pokračovací průmyslové školy v Opavě, o tělocvičnou jednotu „Sokol“, jež za jeho pokladnictví koupila židovský templ a jej upravovala ke svým potřebám.

★

Redaktor Ant. P. Otahal případně charakterisoval Karáskovu slezskou práci takto:

Prof. Ant. Karáskovi vedlo se jako mnohým jiným příchozím do Slezska. Sotva ukázal trochu chuti ke spolkové i jiné veřejné práci, byl zapřažen tak důkladně, že nebylo v Opavě důležitějšího českého spolku, jehož by nebyl byl funkcionářem. Co to znamená u muže, jako byl prof. Karásek, který nic nebral na lehkou váhu a který nedával se volit pro hodnost, nýbrž pro práci, snadno pochopíte. Přijaté funkce také zastával a ty zabíraly mu všecek mimoškolský čas do té míry, že po léta neměl oddechu. Bývaly to funkce důležité, které vyžadovaly i času i píle i sil a prof. Karásek, aby převzatým závazkům dostal, nešetřil ani času, ani sebe. Jak často zvedal prapor, od jiných zahozený, jak často se vši energií vkládal se do věcí, kde druzí přestávali jen na kritice, jak často v pokleslé mysli vpravoval odvahu, jak vynakládal vše, aby náš národní život neutrpěl úhony, když se někde něco hatilo! Tu stával se až nedůtklivým a příkrým, nechťje

nijak připustiti, aby věc dobrá upadla. Zbabělost všeho druhu stejně jako plané kritikaření, pokoutní posudky a úvahy, zakrývající jen duševní lenost a neochotu ku práci, mívaly v něm úhlavního nepřítele a vůči nim dovedl býti i sžíravě nemilosrdným, ano bezohledným. Jak této neochoty přibývalo, rostla i jeho podrážděnost, ale pluhu z ruky přece nepustil, až mu jej vyrvala smrt.

U p r a c o v a l s e.

NABIT BYL KOSTEL, SLADKÝMI ZORY
HLEDĚLA NA NÁS HRABYŇSKÁ PANNA
A PŘED NÍ KÁZAL PAN FARÁŘ BÖHM . .

(Petr Bezruč.)

Psáti slezské vzpomínky a nevzpomenouti hrabyňského pana faráře Jana B ö h m a, nebylo by úplné a ode mne vděčné, který jsem roku 1902 požíval jeho pohostinství půl měsíce a dobře nahlédl do jeho nitra.

Kdosi nazval Böhma slezským Stojanem. Něco pravdy je v tom přirovnání: dobrotou srdce a láskou k vlasti byli si podobní, ovšem každý v okruhu své působnosti, ale povahou valně od sebe se lišili. Vzpomeňme jen na c e s t o v á n í a p s a v o s t dr. Stojana, kdežto Böhmm nejraději meškal u hrabyňské Panny, již nádherný chrám postavil a pero nerad viděl.

Povahu jeho vzácně vystihl Bezruč v básni, jak byl s otcem na pouti v Hrabyni a jak ho laskal pan farář:

Či jsi že synku? Za ruku vzal mne,
krámy mne vodil, hladil mi vlasy,
Bůh ví, co všechno mi v Hrabyni koupil
pan farář Böhmm.

Böhmm byl „širá“ (upřímná) dušička slezská, milující nade všecko Paní srdce svého, jejímž psíčkem ve své pokoře se nazýval. Nad nikoho se nevyvyšoval, s každým bratrsky jednal, ale

dovedl „vycudovati“ (vyčiniti) tomu, kdo ne-
jednal správně, třebaš při kázání v kostele.

O velikou politiku se nestaral, chtěl viděti jen své Slezany neujařmené, volné, prosté pout otrockých. Böhm byl veselé povahy, mluvil více dialektem než spisovnou řečí i při hlásání slova Božího. Jeho kázání byla samorostlá, prostinká, ale srdečná a účinná. Titulatur příliš nedbal, biskupa do očí oslovoval „velebný pane biskupe“, a když mluvil o arcivévoděch, někdy na Hrabyni sídlících, vždy je jmenoval křestním jménem, na př. náš Arnošt, Evžen atd.

Byl nestrojeně zbožný, žil prostě a rád se bavil s druhými, jsa plný života. Peníze u něho neměly valné ceny, nádhery nemiloval, podporoval štědře všechny slezské národní podniky, měl rád studenty, a když k němu přicházeli vysvědčení ukázat, dostali rýnský a vína se zákuskem. Na studiích je podporoval.

Ještě nesmíme zapomenouti, že na noc dle Kneippa pil každodenně koflíček kopřivového čaje a kouřil dýmku, a že miloval včeličky, s nimiž dovedl i hovořiti.

Jak prostě žil, tak též i umřel.

Z l a t é k n ě ž s k é j u b i l e u m B ö h m o v o .

Roku 1902 léčil jsem své choré plíce v Ice u Jaderského moře. Nedaleko na opatijském hřbitově tlely kosti slezského buditele-redaktora Jana Z a c p a l a, který též hledal u moře zdraví a našel hrob. Modlil jsem se za něho a děkoval mu v duchu za všechno, co pro Slezsko obětoval. Doručen mi byl list. Hádejte, od koho? Od pana

faráře, který káže před Pannou Marií Hrabyňskou. Zval mne na své zlaté jubileum, „cne, abych přijel“. Prctožc léčení mi valně neprospívalo, rozhodl jsem se, že pojedu. Na druhý den v poledne sedl jsem v Ice na kočár a čtyři hodiny jel jsem suchopárnou Istrií na nádraží „Abazzia“ a pak celou noc a ještě půl dne, než jsem uzřel vysokou Hrabyň, v níž káže p. farář Böhm.

Sotva jsem dal pozdravení na faře, hned zaslechl jsem cudování: „Oto — co je to za darebáka? Ven s ním! Až od moře přijechal vyjídač chudého hrabyňského faráře. Marš s ním pod komín (tmavá pohostinská světnička)!“

Já znaje z minulosti tato interjekce lásky, bral jsem se „pod komín“.

Očistiv se od cestovního prachu, předstoupil jsem před oslavence — vinšovat ke zlaté slavnosti.

„Oto, synku, co je to za slavnost? Příprava do hrobu. Memento mori, však už mám hrob najitý u naší Panny Marie. Prosím vás, jaké jest moře?“

„Veliké, hluboké, mokré, krásné . . .“

„Ale z té krásy vypadáte jak vykrmený šindel, zůstaňte u nás, u Panny Marie, uvidíte, jak se spravíte.“

„Mám úmysl ve vašich pěkných lesích a u P. Marie hledat zdraví.“

Nadešla neděle (4. srpna), kostel plný a pan farář kázal před Pannou Marií.

Jubileum se mělo konati pátého. Farnost a širé okolí byly vzrušeny. Děvuchy za vůdcovství paní profesorové Svobodové pletly věnce a velikánskou korunu, pod níž měl kráčet ju-

bilant. Jak vhodná to volba! Odznak utrpení, slávy, odměny.

Synci stavěli slavobránu, spolky čistily své stejnokroje, hosté se sjížděli, kramáři stavěli boudy . . .

Obloha se trochu kabonila, honily se po ní mraky, jako by nepřála tolik svěžesti, zdraví a přízně jubilantovi.

Kolem 8. hodiny večer zaleskly se helmice hasičů hrabyňských, smolkovských, lazeckých, buďšovských v záři lampionů a pochodní, zazněla hudba před farou — Hrabyň tonula v zátopě světél; nebylo okénko, jež by nebylo osvětleno. Vešli do farní budovy zástupcové spolku veteránského odevzdat svůj jubilejní dar — kříž. Staříčkův kněz políbil jej a děl: „Pán Bůh zaplat!“

Pan nadučitel K o Ź a n ý dal znamení obecnstvu ke svolání slávy oslavenci.

Zaburácelo „Sláva, nazdar, ať žije . . .!“ Hrabyň se chvěla radostí, mnohým se třpytily slzy v očích . . . Tak ctí kněze věřící, k němuž láskou lnou!

Když se vlny radosti tišily, pan farář jadrným hlasem děkoval za tu čest a zval na zítřek do kostela k Panně Marii.

Průvody se rozcházely, městečko se chvělo, blízké lesy šuměly a povídaly si: Veliký den se blíží!

Pondělek byl opravdu velikým dnem pro Hrabyň. Byla to slavnost nejen církvevní, nýbrž i národní. Společnost česká ve Slezsku, v níž občas jevíly se trhliny, stála tu jednotou,

závodíc v projevech úcty k vlasteneckému knězi. — Mezi gratulanty užřels kněze, učitele, profesory, advokáty, úředníky, rolníky, dělníky, zástupce různých korporací, i vláda slezská vyslala zástupce.

Hrabyň se ozdobila věnci jako nevěsta jdoucí ke „slubu“, s domů vlály prapory, dvě slavo-brány čekaly, aby jimi prošel pan farář Böhm.

O tři čtvrtě na 9. hodinu hrabyňské zvony daleko do kraje hlásaly, že brzo nastane zlatá mše sv. jubilentova. Zatím přednášeny gratulace. Jménem kněží z děkanství blahopřál p. auditor Hlačík a podal oslavenci dekret, jímž jmenován arcibiskupským radou, a dar duchovenstva — stříbrný pacifikál. Též kněžstvo z bíloveckého děkanství poctilo ho případným darem.

Starosta hrabyňský věnoval oslavenci 500 K ve zlatě, bezpochyby na rozdání mezi chudé, včelařský spolek jako svému horlivému předsedovi diplom čestného členství, mimo to včelař, pan Cihelka, zhotovil mu pěknou nádobu na med v podobě úlu. Dítky hrabyňské odevzdaly svému velebnému pánovi sošku Božského Srdce Páně, smolkovští školáci nádhernou kyticí, nejmenovaný dvě korouhve pro svatyni a pan továrník Vondruška 50 šampaňských atd.

Rozsáhlý chrám hrabyňský nestačil pojmuti tolik účastníků, že zástupy tlačily se u kostela. Kazatel vyličoval zvláště zásluhy oslavencovy, že postavil tento kostel neúnavným přičiněním pro čest Boží a oslavu jeho mateře, jejímž služebníkem rád se nazýval a přál mu, aby na přímluvu Panny Marie obdržel slávu věčnou.

Po zapění chvalozpěvu „Te Deum“ zvučným hlasem pěl díky Bohu při mši sv., že mu nebohému té milosti dopřáti ráčil. Obětoval ji za svůj moravský lid. Po „velkém náboženství“ shromáždilo se tolik hostí na faře, že stěží našli místečka k občerstvení. Hudba vyhrávala před farou. „To je velký,“ stěžoval si jubilant, „oto starému chlapovi • robič taku pardu, taka patří ene Panně Marii. Ludkové, jesče a pijče, šak máme co, i kobzole v pivnici (sklepě).“

To napsáno na pamět p. faráře Böhma, který kázával před P. Marií Hrabyňskou a modlíval se k ní za svůj lid, aby jařma hříchů i otroctví německého byl zbaven.

P a m ě t n í d e s k a.

Dne 17. srpna 1924 sešlo se na tisíce poutníků a nepoutníků u Hrabyňské Panny a u hrobu faráře Jana Böhma. Bez konce táhly průvody s hudbou ze Slezska, z Moravy i Pruského Slezska. Matice Opavská pořádala slavnost odhalení pamětní desky na farní budově na pamět jeho stoletých narozenin (nar. 15. srpna 1824). Slavnostním řečníkem byl dr. E n g l i š, bývalý jeho žák. Řeč jeho bez pochlebování byla velmi pěkná, psalo tehdy „Naše Slezsko“, a katolickému kněžství z doby probuzení dostalo se v ní plné pochvaly. — Všem nám, kteří jsme neznali Böhma, mistrně nám ho vykreslil, že takořka před očima viděli jsme kněze plného lásky k církvi a vlasti.

† P. ALOIS VYSOUDIL.

(* 12./12. 1865, † 20./1. 1905.)

Stojíme zas u hrobu na opavském hřbitově.

Odpočívají v něm mladé ruce, které pro Slezsko pracovaly, zlaté srdce, jež pro vlast každou chvíli bilo . . .

V čerstvém rově dřímají tělesné pozůstatky druhdy velečinného slezského pracovníka P. Aloise Vysoudila z řádu minoritského.

Poznal jsem jej r. 1890 po prvé v Opavě. Podivuhodná byla jeho čilost. Když se jen zašelestilo v táboře našem, nebožtík o všem věděl a všude přispíval buď duševně nebo hmotně, pravý všudy byl v nejlepší smyslu. Jeho kapsy byly vždy plničky novin a brožur, jež ochotně rozdával. Štědrost patřila k prvním ozdobám jeho. Poznáv jeho milou povahu, rád jsem s ním navázal přátelství, které trvalo až ke hrobu. Zesnulý byl upřímným, milým přítelem; jeho otevřenost a sdílnost s každým zdála se býti někdy až přílišnou, ale jemu ji nikdo ve zlé nevyčítal.

Když r. 1891 založen byl „Spolek pro zakládání knihoven“ ve Slezsku, P. Vysoudilovi jako jednateli a pokladníku spolku připadla nejobtížnější úloha, expedice knih.

V klášteře minoritském nahoře vyprosil nebožtík od představených sklípek, v němž knihy-nositelky

uvědomění a vzdělání lidového odpočívaly na chvíli, aby svým časem mohly apoštolovati ve Slezsku. P. Alois ze dvou třetin vykonával práce spolkové sám, a to velice nezištně; náklad na expedici knih obyčejně ze svého hradíval. Též byl dobrým sběratelem příspěvků; jeho vždy usmívavé tváři nikdo nedovedl odolati, proto nucen byl sáhnouti pro nějaký ten obolus na Slezsko. Výbor spolku za jeho námahu a obětovnost jmenoval jej prvním svým čestným členem. Také byl údem „Čtenářského spolku“, „Maticce Opavské“, „Centrální záložny“; kde bylo třeba, P. Alois rád vypomohl.

Jeho kněžská činnost jako správce kostela u sv. Jiří na Dolním náměstí pro lid náš byla zvláště požehnaná. Věřící P. Aloise milovali a vidouce jeho vlasteneckou působnost, rádi ji následovali. Podobně působil též jako katecheta na Matiční škole; přítulnost dítek ke svému učiteli poznal jsem o jeho jmeninách. Co to bylo maličkých gratulantů a projevů čisté lásky — odevzdáním vonných kytiček! Škoda, že churavost záhy zkrusovala mladého kněze. P. provinciál myslil, že P. Aloisovi lépe bude v Jihlavě, tož před 11 lety jej tam dekretoval. V Jihlavě poznal P. Alois, že jest jeho také třeba v řadách národních; bez rozmyšlení vstoupil mezi pracovníky, zakrátko zvolen za předsedu katolického spolku, ježž nějaký čas řídil. Těžce onemocněv, nucen byl vypráhnouti. Aby docela se zotavil, poslán byl do Českého Krumlova a odtud vrátil se po druhé do Opavy. Kdo jej znal dříve, hned poznamenal: „To není ten starý, veselý P. Alois, ten jest nemocí valně

oslaben.“ Však nikdo nečekal, že tak brzo se s ním rozloučíme.

Dne 20. ledna 1905 anděl smrti zaklepal na prostou klášterní světličku a P. Alois, vyslechnuv vzkaz od Všemohoucího, že má nastoupiti cestu k Němu, podrobil se . . .

★

Alois Vysoudil narodil se 12. prosince 1865 v Moravičanech na Moravě, studoval české gymnasium v Olomouci, pak bohosloví v Praze jako člen řádu minoritského (od r. 1884). Za svého pobytu v Opavě seznamoval veřejnost českou o Slezsku, za tím účelem psával do „Čecha“, „Hlasu“, „Míru“.

Tyto zprávy novinářské působily mu někdy hořkosti, protože v nich otevřeně bez obalu káral nepřístojnosti.

TŘI VLASTENEČTÍ GRUNTOVNÍCI Z OPAVSKA.

V nejbližším okolí Opavy neříkají větším rolníkům sedláci, nýbrž gruntovníci. Takový gruntovník má zpravidla 56 jiter pole, t. j. 168 měric a z tvrdého materiálu pěkně vystavěné hospodářské stavení. Za mých dob se jim dobře vedlo, protože v blízkém hlavním městě snadno prodávali své produkty; jezdili v „kolesách“ a „brikách“, na obyčejných vozích málokdy. Rád jsem s nimi obcoval a zpytoval jejich povahu; měl jsem k tomu vhodnou příležitost při svém úředním povolání, ve spolkovém životě a na etnografických vycházkách po Slezsku. Povaha lidu jevila se mi srdečnou, s počátku uzavřenou, po bližším seznámení důvěřivou, družnou. Co nezkažený Slezan podnikl, to vykonal a nerad skláněl hlavy před pány. Do krajnosti konservativní lid slezský zůstával zbožnosti a mravnosti předků věren, jen jazyku se zpronevřoval vlivem úradů, školy —

Škoda, že pokrokářská hesla tento lid částečně nakazila!

Z těch starých hodných Slezanů předvedu tři své staré přátele, z nichž dva již r. 1913 umřeli a třetí posud žije, abyste trochu poznali slezské bratry.

I. T o m á š L u s a r.

S Lusarem poznali jsme se dobře v zasedáních dozorčí rady „Centrální záložny opavské“, kde každý čtvrtek po několik let jsme vedle sebe sedávali; též ve výboru Matice Opavské společně jsme hlasovali při různých návrzích.

Lusar pocházel z Otic, přifařených do Opavy k chrámu P. Marie, kdež měl dobře zařízenou větší usedlost. Byl již starším gruntovníkem, když jsme se seznámili. Pilně si hleděl své hospodárky, a měl-li jen trochu volno, pracoval v různých spolcích opavských. Lusara si vážili i Němci. Byl to muž práce. Ve středu 6. srpna 1913 meškal v Opavě a vrátiv se domů, zasedl k sůctování s hájeckým cukrovarem, jehož byl členem správní rady a dříve dlouholetým revisorem. Sotva ukončil, vzal čepici, aby se odebral do zahrady, sklesl jak podřatý strom — mrtvice ho ranila. Při práci dokončil. Skonal 7. srpna. S ním odešel na věčnost rolník, na nějž se těžko zapomíná . . .

Tomáš Lusar narodil se v r. 1848, dožil se tedy 65 let. V mladých letech ještě převzal hospodářství a pečlivě se o jeho rozkvět staral; zároveň péči svou věnoval veřejným záležitostem. V Oticích nebylo to snadné. Opavská obec má tam dvůr, nescházelo jí tudíž nikdy vlivu a také se snažila, aby ho náležitě uplatnila nejen na svůj prospěch, nýbrž i německý. Narazila však na žulovou skálu, a tou byl Tomáš Lusar. Jsa od samého mládí národně uvědomělý, těše se přirozenému nadání a pilnému sebevzdělání, poznal, jak třeba pracovat a přičinit se, aby Otice nesdílely osud nejedné

naší obce. Důvěra občanstva k němu rostla a není divu, že již v r. 1879 stal se starostou otickým, zasedaje již před tím a až do svého úmrtí v obecním výboře. V čele své obce stál po 15 let, tedy po 5 období, a když nechtěl dáti se dále za starostu zvolit, ještě po léta nazýván byl starostou Lusarem. Co za tu dobu v ohledu hospodářském, národním a kulturním vykonal, nemožno zde pověděti. Stačí, řekneme-li, že byl vzorným starostou, tak vzorným, jako málokterý.

Není divu, že pozornost i širší veřejnosti obracela se k jeho významné osobnosti. Stal se jedním z hlavních spolupracovníků dra Stratila, vidíme ho při všech důvěrných politických poradách, zúčastnil se s drem Stratilem a bar. Rolsbergem zakládání Ústřední hospodářské společnosti, jejímž členem výboru byl až do své smrti, třebať i nerad viděným usurpátory této instituce, pro něž byl stále živým protestem a představitelem vskutku českého Slezska. Rozumí se samo sebou, že působil horlivě v Politické Jednotě, z níž vyšla naše hospodářská organizace, kdy po různých spásitelích Slezska nebylo ještě ani potuchy.

Tomáš Lusar však stejně bedlivě sledoval i kulturní snahy slezského lidu; vstupuje do řad Matice Opavské při jejím založení jako zakládající člen a zasedá po několik let v jejím výboře, horlivě zúčastňuje se všech prací na duševní povznesení našeho lidu.

Mohl muž takový scházeti v Centrální záložně? Přes 30 let patřil k jejímu dozorčímu výboru, zastáváje po dlouhou dobu až do své smrti čestný úřad předsedy dozorčího výboru.

Obce naše vyslaly ho již v r. 1886 do okresního silničního výboru, kde poctivě přispěl, aby tato instituce stala se vskutku českou, byť i při tom dbal všech ohledů k německým několika obcím tohoto obvodu. Když konečně po delším úřadování Benšově, jež zaviněno bylo sporem zemského výboru se zemskou vládou slezskou a započítání osobní daně z příjmů při voličích do silničního výboru, došlo k novým volbám, zvolen byl Tom. Lusar jednomyslně a vstoupil v čelo silničního výboru r. 1904, jako předseda setrval v něm i v novém šestiletí a jakých zásluh o jednotlivé obce i celý kraj získal si na tomto poli, dnešní generaci netřeba vykládati. Byl zemřelý zrovna ideálním předsedou okresu.

S cukrovarem hájeckým byl ve velkých stycích nejen jako akcionář, nýbrž jsa i na správě přímo zúčastněn.

Co znamenal pro Otice do poslední chvíle, netřeba zvláště vyličovati. Dobré poměry v této obci, zachování její českosti, snaha po zřízení vlastní duchovní správy, toť vše spojeno je se jménem Lusarovým.

Tomáš Lusar byl nejen dobrým hospodářem, národovcem — byl též r o z h o d n ý m k a t o l í k e m. Pokud žil dr. Fr. Stratil, hlásil se ke straně národní, když tato zanikla, přilnul ke straně křesťansko-sociální a národní s celou svou šlechetnou duší. Lecal se nepřirozeného tříštění sil na Slezsku, náboženských bojů, odsuzoval jednání těch, kteří z vlastních zájmů snažili si uvést do země to, co v Čechách plodilo zlo.

Skončil svou životní dráhu v 65 letech a účastníci pohřbu litovali, že ještě několik let mohl mezi nimi pobýti.

Země slezská pojala v Opavě 9. srpna v lůno své muže, jenž nesmazatelným písmem zůstane nejen ve své rodné obci, nejen v okrese, nýbrž na celém Opavsku.

2. Antonín Hellebrand.

Stryk Antonín Hellebrand měl své meškání, rozsáhlý grunt — v Neplachovicích zrovna u hranic prajských. Když jsem jej ponejprv navštívil — bylo to kdysi v únoru — po přivítání děli mi: „Pravda, to u nás ten prajs (vítr) řeže jak břitva, bývá ještě horší. Inu, jak na hranicích krále pruského všecko je ostré. My neplachovští máme něco polí na prajské a když se zahledíme za jasného počasí k Berlínu, vidíme, jak král Vilhelm drží karty v ruce a hra „komando“ se svými generály.“ Hned se mi zalíbil stryk Anton a potěšil jsem se, kdykoli jsme se sešli. Stryk Anton byli zavalitý, bezvousý, bělohřivý a rádi žertovali.

„A tuž (tož),“ pokračovali tehdy v řeči, řkouce: „Tady máme kasu; prv naši lidé chodili vypůjčovat do „šparkasy“ opavské a pak musili volit s Němčury, ale od r. 1873, kdy s P. Ondřejem (Pavlíkem) založili jsme u nás Rolnickou záložnu, bylo jinač — to jsme založili pevnou národní baštu a se v Neplachovicích upevnili. Pane, již nám zatápěli! V nedalekém Jaktaři u burmistrovského stolu seděli ene odrodilci, v sousedních Vávrovicích vévodil přistěhovalý Němec Meisner,

v Držkovicích poroučel mlynář Holý, v Jarkovicích a Vlaštovičkách komandoval nadučitel Hrabetz, v Holasovicích, kde se narodil P. Křížkovský, bylo to hrubě smutné, ene naše Neplachovice držela záložna . . .“

„A P. Ondřej, potom P. Smička, a hlavně p. Antonín Hellebrand též,“ dodal jsem. Stryk se spokojeně usmáli a prosili mne, abych se posadil, že si pobájáme (popovídáme). A bajali jsme dlouho a dlouho a poznával jsem, že pantáta Hellebrand jsou člověk zlatého srdce, rozšafný, zkušený, veliký milovník řeči moravské a křesťan hluboké víry z přesvědčení. U občanů byl ve velké vážnosti pro tyto vlastnosti, všichni mu důvěřovali, nebáli se o vklady v záložně, vždyť stryk na krejcar nestříhnou, jsou poctivec od kosti — a mají grunt a peníze a jenom jedinou dceru Maryčku.

A tak na pomezí království pruského stál po mnohá léta tento muž z lidu se zbraní v ruce, každou chvíli jsa připraven hájit ji, až v neděli 21. prosince 1913 roznesla se truchlivá zvěst, že pan Antonín Hellebrand, gruntovník a dlouholetý předseda neplachovské záložny tiše v Pánu zesnul. . .

„Naše Slezsko“ přineslo o něm tento nekrolog:

Antonín Hellebrand byl z našich tichých národních pracovníků. Že dnes jsou Neplachovice české, že tamní Rolnická záložna je pevně zakotvena a hospodářsky silná, že učiněno bylo tak mnohé na obranu české věci v této nemálo ohrožené obci, nemalou zásluhu má nebožtík. Nebyl sám, spojil se s mnoha jinými, ukázal se však býti při tom mužem činu, práce a velkého rozhledu. Od po-

čátku svých mužných let až do své smrti zasedal v obecním výboře, byl po léta starostou pečlivým a vzorným. Po dlouhou dobu zasedal i v okresním silničním výboře a též jinde svým významným vlivem zasáhl šťastně ve prospěch českého lidu slezského. Hlavní práci věnoval Rolnické záložně neplachovské. Nebyla malá a přinesla pro celý kraj bohaté ovoce. Není divu, že záložna jmenovala ho svým čestným členem. Po 41 let skoro byl jejím vzorným pokladníkem. I v této záložně nastaly těžké chvíle, které však díky jeho prozíravosti a obětavosti byly překonány. Je přirozeno, že povaha tak ucelená nemohla zůstatí bez vlivu na vedení politických záležitostí. Setkáváme se s ním jako s důvěrníkem a nejednou ve chvílích velmi důležitých dovedl pronésti pravé slovo. Byl vždy přesvědčen, že podvrtné odjinud k nám přinesené proudy nejsou na prospěch českého lidu slezského. Hluboká, opravdová víra provázela ho při všech jeho činech. Když provdal jedinou dceru a ovdověl, stížen byl neštěstím. Zlomil si při svážení obilí nohu. Od té doby nemohl se již zcela vzpamatovati. Duch byl čilý do poslední chvíle, tělo však chřadlo. A tak usmířen s Bohem a uspořádav všecky své záležitosti, zemřel tiše a klidně v požehnaném věku 77 let. Pohřeb konal se v úterý 23. prosince o půl 10. hodině dopolední na místní hřbitov neplachovský. Starého pana Hellebranda není více. Nechtě snahy jeho najdou pochopení a kdož úkol jeho převezmou, nechtě cítí celou tíhu a váhu poslání starého pána, jenž tolik dobra na světě způsobil. Odpočívej v pokoji!

3. Jan Glabazňa — Lazecký.

Jan Glabazňa žije dosud na selském výminku jako 75letý kmet v Mokřých Lazcích u Opavy a dumá o časích minulých. Vzpomíná na první velký tábor Slezanů na Ostré Hůrce u Chabičova, jehož se jako devítiletý synek zúčastnil. Vidí před sebou jako v mlhách p. faráře velkopolského Kazimíra Tomáška, jak k nim přijel v kalese zvat na tábor a nařizoval, ať se všichni naučí zpívat písničku „Hej, Slované“, a kdo ji nemá, ať si ji opíše, vytisknout že se nemůže v novinách a tiskárně, že jich nemáme, a ať se rozběhneme po okolních dědinách to ohlásit . . .

Zjevuje se mu Ostrá Hůrka za tábora. Vidí P. Kazimíra Tomáška předsedat táboru, slyší ohnivě řečnit mladého kněze P. Grudu od nich, J. Lhotského z Litultovic, zří další hlavní pořadatele tábora profesora Ant. Vaška, Vincence Praska z Milostovic, P. Josefa Dostála z V. Polomě — a vládního komisaře z Opavy, hrozícího tábor zakázat . . . V uších mu duní dosud slova písňe „hrom a peklo, marné vaše proti nám jsou vzteky“, a burácení potlesku. Obraz mizí, vystupuje jiný, představující ponížení a bědy jeho vlasti. Se všech stran se naň šklebí nápisy německé, ozývá se němčina pánů a paniček a proradných duší slezských, a těch řada nepřehledná . . . Vidí paprsky vycházejícího sluncečka: otevření prvního českého gymnasia v Opavě r. 1883, pak jiné a jiné, až zazáří po převratu koule nebeská v plné kráse . . . Glabazňa jásá:

My porobenci, otroci stali jsme se plnoprávními občany v našem vévodství a knížectví...!

A takovými chmurnými a jasnými vzpomínkami zabývá se stařeček Glabazňa ve svém vysokém věku. (Narodil se 9. prosince 1860 v Mokřých Lazcích.) A když se mu nechce dumat, chytne pero a skládá písničky, jimiž opěvuje vlast, přírodu, Boha a j. Básní již od r. 1878 a otiskl své verše ve „Vlasti“, „Hasičských Novinách“, „Václavu“, v „Opavském Týdenníku“, „Našem Slezsku“, „Slezském kalendáři“ a jinde. I na Národopisné výstavě v Praze bylo viděti sbírku jeho, čítající 120 básniček. Jest skromný při tom. Dalo to přemlouvání před lety na oslavě redaktora Zápala v Kateřinkách, než jsme ho donutili, aby přednesl příležitostnou báseň — od něho složenou. Jest zbožný, vždyť pochází z rodu Glabazňů, davšího církvi dva kněze. Čteme-li jeho básničky, přesvědčíme se, co v jeho srdci hoří:

Slezská prosba.

Zachraň, Bože, vlast mou slezskou,
zachraň jazyk český náš!
Svornost, lásku, víru pevnou
v srdci rozněť všechněch nás!

— — — — —

Sil nás v boji, v trudné chvíli,
nedej nikdy zhynouti,
ruka Tvá veď jej až k cíli,
padlé též rač zvednouti.

— — — — —

Navrať lidu otců práva,
uděl jemu slávy den,
národ ať se český vzdmáhá,
Ty buď jím též oslaven!

Jeho skromnost mi nedovoluje, abych se dále šířil o jeho blahodárné působnosti v obci a kraji, to napíší noviny až po jeho smrti. Jak podotčeno, veršuje stařeček Glabazňa dosud; každé vánoce dostávám od něho veršované blahopřání, v němž obyčejně činí zmínku o své vlasti.

Drahý! Milujeme odedávna oba vroucně a upřímně svou vlast pozemskou, popřejž nám Bůh ji jednou zaměnití za vlast nebeskou, abychom mohli v ní jednou úpěnlivě prosit, aby náš český národ byl slavný před Bohem a celým světem!

Drahý strýčku, na šťastnou shledanou!

ZLATÉ „VESELE“ SLEZSKÉHO PÍSMÁKA JANA GLABAZNI.

(Ke dni 21. ledna 1935.)

Ze slezských písmáků, s nimiž jsem se seznámil na etnografických cestách po Slezsku, až na jednoho neb dva odpočívají již na posvátném poli. Dávno zemřel stařeček J. Weigel, skladatel nábožných písniček i satirických veršů v Kobeřicích za Hlučínem; J. Šostý z Pražmy, který i na počest kořalky dovedl skládati polky; dokončil svou pout humorista Antonín Můčka z Budišovic a starosta J. Kozel zpod Lysé z Malenovic; nevím, co se stalo s Jos. Skybouděhylovským a Ignácem Muroněm, potomním typografem v Olomouci, a sekretářem J. Šrámkem — zůstal mi jen na konec Jan Glabazňa... A tento mně věrný přítel slaví 21. ledna zlaté „vesele“ v chrámu Páně mokrolazeckém, k němuž mne zazývá, a podotýká, že bude všechno potichoučku, neb ho předešly na onen svět bez návratu dvě děti a že zůstal na živu z celé rodiny jen on a jeho manželka a mladší bratr...

K této tklivé rodinné památce poslal jsem těchto několik řádků:

J. Glabazňa je typickým představitelem starých hodných stryků slezských, věrně odda-

ných víře zděděné a milujících rodnou půdu a jazyk předků. To byli skalopevní strykové, jichž nesvedli mamiči odrodilečtí a podobní svůdcové. Víra cyrilometodějská a vlast a řeč mateřská — to byly ony hvězdy, v jejichž záři kráčeli po celý život...

K nim náležel i Glabazňa. Již jako devítiletý hoch se zúčastnil velkého prvního tábora Slezanů (r. 1869) na Ostré Hůrce u Chabičova. Rád dosud na tu památnou chvíli vzpomíná a o ní vypravuje.

Glabazňa ssál od maličkosti lásku k vlasti. Pocházel z uvědomělé rodiny selské, z níž se zrodili dva kněží, učitel a úředník, všichni vlastenci. Kromě rodu Glabazňů v Mokřých Lazcích u Opavy žil druhý vlastenecký rod Grudův, z něhož pocházel neohrožený buditel Slezanů, poslanec kněz JUDr. Ant. Gr u d a, a tyto dva rody vévodily obci a vtiskovaly jí svůj ráz.

Jan Glabazňa byl nejmladším z pěti synů a ustanoven za dědice statku. Ačkoli se v jednotřídní škole nenaučil ani pořádně česky psát, zdokonaľoval se četbou, že asi v sedmnáctém roku se dal do veršování, a tato záliba ho neopustila ani nyní jako starce pětasedmdesátiletého.

Skládal básničky o všem možném; nejraději zpívá o Bohu a jeho svatých, hlavně slovanských; také se pokusil dosti zdařile i o písňe mešní (na př. při nabytí svobody 28. října 1918) a k požeňání, a vroucím přáním jeho jest, kdyby aspoň jediná jeho písnička se dostala do chystaného kancionálu arcidiecése olomoucké. Nejlépe se mu daří písničky o přírodě a vlastenecké.

Má v rukopise životopisy buditelů slezských s přidavkem veršování, velkou sbírku básní,

mezi nimiž je též jedna o úmrtí staříčké matičky ministra dra J. Šrámka; kromě toho dvě divadelní hry. Zaslouhovaly by některé souborného vydání jako lidový dokument z doby největšího útisku slezských Moravců. Přečetné již byly otištěny v Opavském Týdenníku, Našem Slezsku, Katol. novinách, Hasičských novinách, Slezském kalendáři, Vlasti, Václavu, Selce, Selských novinách atd.

U k á z k a :

V t é n a š í p š e n i c i . . .

V té naší pšenici kvete mnoho máku,
miloval bych dívku, ale nevím jaku.
Miloval bych dívku s černýma očima,
ta prý není věrná, chodí za jinýma.
Miloval bych dívku s červenými líčky,
ta nechce opustit své drahé matičky.
A proto nebudu milovati žádné,
srdce mé zůstane ke všem chladné.

C t n o s t i .

Jestli zdobí růže sebe,
zdobí též i celý sad.
Ctnosti zdobí, dívko, tebe,
proto též tě mám tak rád.
Jako hvězdy na nebesku,
jako slunce ve svitu,
tak jsou, dívko, ctnosti tvoje,
v tvém co září úkrytu.
Ve úkrytu — v srdci tvojším,
září ctnosti světlem hvězdy,
já city své s tvými pojím,
ctnostným býti toužím vezdy.

Glabažna horlivě se zúčastňuje veřejného života. Téměř žádná národní a hospodářská schůze dříve se bez něho neobešla. Zastával přes 20 let starosten-
ský úřad v Mokřých Lazcích, je čestným předsedou Omladiny a Lidové jednoty a členem župního představenstva Svazu lidových zemědělců, hasičského spolku a včelařského a j. Kde volala vlastenecká práce, Glabažna chápal se díla.

Jan Glabažna je týž, o jehož náhlém uzdravení známý lékař MUDr. R. W. H y n e k vydal r. 1928 spisek „E x i s t u j í z á z r a k y ?“ Podle tohoto podáme zprávu o jeho uzdravení:

R. 1926 v červnu onemocněl Glabažna rýmou, později otekl mu nos, levá dírka zarůstala načervenalým masem — nemohl jí dýchat. Léčil ho dr. Kalus v Opavě a pak odborný lékař dr. Fr. Navrátil v Moravské Ostravě, který doporučil okamžitou operaci, již celkem asi 16- neb 17krát vykonal. Odstranil mu zbujelé polypy z nosu kličkou . . . Při třetí návštěvě shledáno, že i druhá nosní dírka zachvácena, nemocný nemohl nosem dýchat, v hrdle mu vysychalo, takže se bál zalknutí. Nos otékal, bolesti hroznější, oči bolely — nemohl spát. Za pět měsíců ubylo mu na váze 17 kg. Lékař posílal ho do nemocnice k operaci. Počátkem července hledal své uzdravení u dra L i c h t w i c e v Opavě. Navštívil ho čtrnáctkrát — však bez výsledku, proto odjel k M i l o s r d n ý m do Prahy, kdež mu radili operaci. Tehdy hlavní operatér prof. Bayer nebyl doma (byl na prázdninách), tu mu nařídili, ať přijede za měsíc a ať pořídí doma pořádek. Z rady této poznal, že ta nejtěžší operace bude marná, slíbil,

že přijede a odjel na Sv. Horu příbramskou prosit Matičku Boží o radu a šťastnou hodinku smrti...

Doma bratry málo potěšil. Nejstarší z nich — kněz na odpočinku — pozval všechny k sobě a požádal jich, aby celá rodina konala devítidenní pobožnost a prosila Pannu Marii, sv. Josefa, sv. Antonína a sv. Terezií od Ježíška za přímluvu uzdravení. Pobožnost tato rozdělena na jednotlivé bratry, takže nemocný Jan konal tuto pobožnost ke sv. Terezičce z Lisieux. Podotknouti ještě dlužno, že před tímto aktem byl Jan Glabazňa v zemské nemocnici opavské u primáře L o s e r t a a tam opětne vybízeli ho k operaci, učinivše zkoušku krevní.

Druhého dne pobožnosti navštívil ho bratr František, řídící učitel v. v., a sdělil s ním, že by bylo dobře poslat též prosbu o přímluvu k trpícímu Spasiteli k omilostněné dívce Terezií Neumannové do Konnersreuthu, o níž četl, jak se jí trpící Spasitel zjevuje, a ona má milost s Ním rozmlouvati. S radostí nevýslovnou přijal nemocný návrh a požádal bratra, aby mu prosbu napsal.

Dne 18. září zaslali rekomandovaný dopis dp. faráři Naberovi do Konnersreuthu s prosbou, by příštího pátku 23. září za uzdravení nemocného Terezie Neumannové se přimluvila.

Náhlé uzdravení.

„V pátek 23. září vstoupila mi do hlavy,“ tak sdělil Jan Glabazňa, „tak prudká bolest a píchání, že jsem seděl a bál se pohnouti, bych

pohybem těla si nepřivodil smrt. Domníval jsem se, že přichází konec mého života. Toto smrtelné napětí trvalo od rána až přesně do 4 hodin odpoledne, kdy po odbití hodin jedním mžikem mi bolest ulevila a já volal radostně na svou ženu:

„Jsem zdrav, jsem zdrav!“

A od té chvíle bylo mi dobře.“

Dr. Hynek dodatečně zjistil, že právě týž den skončila se devítidenní pobožnost všech čtyř bratří, jak o ní vpředu referováno a nenápadně opatřil si též od všech 4 zúčastněných lékařů svědectví, zvláště nesmírně ho zajímal onen mikroskopický nález a chorobopis ze zemské nemocnice opavské ze dne 30. dubna 1928. Tumor nasi: Malobuničný nádor sarkomatosní (Lymphosarcoma?).

„Po tomto úředním stvrzení, naprosto přesném, nemůže býti žádný lékař v pochybách,“ píše dr. Hynek, „že tu šlo o jednu z nejzhoubnějších nádorovitých forem — nebezpečnějších než sama rakovina.“

Též v Konnersreuthu ústně se informoval o přímluvě.

Vypátrav všechno, co se vypátrati dalo, bezesporně prokazují (dr. Hynek):

1. Pan Jan Glabazňa z Mokřých Lazců byl smrtelně, nevyhojitelně nemocen.

2. Jak bylo odborníky potvrzeno, jest od 23. září 1927 úplně zdrav.

3. Vyléčení toto způsobem přirozeným nemohlo se státi.

Jakou mocí se stalo?

Z vděčnosti nad svým uzdravením postavil Jan Glabazňa na veřejném místě kamenný kříž a do kostela mokrolazeckého věnoval sochu sv. Terezičky Ježíškovy a sv. Antonína z Paduy a složil oslavné básně. (Viz o tom více ve jmenovaném spisku.)

Milí staříčtí manželé Glabazňovi, 21. t. m. vejdete do kostelíčka mokrolazeckého, abyste vroucně poděkovali po padesáti letech za obdržená dobrodiní ve stavu manželském a prosili o další. Jak rád bych vás doprovodil, ale churavost mi brání, tož aspoň modlitbami spojím se s vámi, abyste ještě po mnohých letech ve zdraví, spokojenosti a lásce doputovali pozemskou pout, a stařečkovi zvláště přeji radostnou zábavu s milými včeličkami a veršováním o vlasti pozemské i nebeské!

SLEZSKÝ „SLOVAN“ JAN STANKE, OBCHODNÍK.

(* 1853, † 30./8. 1935.)

Po prvé viděli jsme se s Janem Stankem r. 1890 na Senném trhu opavském. Byl menší postavy, plavé vousy pod nosem, živě hovořil měkkým nářečím lašským. Na otázku: „Jak se daří?“ rychle dal odpověď: „Jak Slovanovi ve Slezsku. Naši ode mne málo kupují a Němci nic. Ti jenom Slovana zničit. Bydlím v Kylešovicích a zde mám skladiště uhlí, ani české školy ode mne neberou. Já, kdybych byl Mladočechem, to by třeba ti příští Čechové mne podporovali, ale jsem v národní straně od počátku a držím na víru, tož se ke mně málo hlásí . . .“

Stanke byl upřímná duše, co na srdci, to na jazyku, neznal přetvářky. Také tento rys Stankovy povahy vytiskl dr. J. Pospíšil v „Památce Matice Opavské“, bývalý profesor opavský ve svých vzpomínkách na Slezsko: „ . . . Bylo to v r. 1895 na den sv. Václava, kdy zvečera odjížděl jsem osobním vlakem od Svinova do Opavy. Provázel mne již kdes od Přerova kylešovský Stanke, který si nedal při tom ujíti příležitost, aby mne hned nepoučil, jak ti Mladočeši v Čechách dělají špatnou politiku a to vše že se pak obráží ve Slezsku, kde tím čeští lidé trpí.

Takový úvod do prvního mého působení se mi zrovna nezamlouval a proto jsem se díval na švi-tořivého vyprávěče úkosem. Později jsem mnohým vývodům dával za pravdu, je m u — t é d o b r é, b o d r é d u š i s l e z s k é. Poznal jsem ho jako jednoho z nejtypičtějších Slezanů.“

Slezanem, t. j. milovníkem své úžší vlasti byl od kosti, byl by rád viděl na předních místech své rodáky, ale nešlo to, protože domorodé inteligence ještě bylo málo. Při volbách volával: „Slezan ať volí Slezana!“ Uplatňoval ochotně své síly jako dobrý agitátor pro českou stranu při jakýchkoli volbách.

Spolkového života zúčastňoval se značnou měrou; doma v Kylešovicích založil záložnu a byl dlouholetým členem představenstva jejího. V Opavě přední naše spolky měly Stanka za úda. Do „Matice Opavské“ vstoupil hned od počátku a poctěn byl pro zásluhy od tohoto hlavního spolku diplomem čestného členství.

Usiloval o organizaci živnostníků slezských a když Společenstvo obchodníků okresu opavského se uskutečnilo, byl dlouholetým jeho starostou a čestným členem společenstva.

Později stal se vrchním zástupcem pojišťovny „Slavie“ a přesídlil z Kylešovic do Raduně. Pochován byl v rodné obci Kylešovicích.

Protože opavský list „Naše Slezsko“ (7./9. 1935) vhodně charakterisuje působnost Stankovu, neváháme nekrolog jeho uveřejniti:

Zemřel Slezský „Slovan“.

V pátek 30. srpna 1935 zemřel v Raduni vrchní zástupce pojišťovny „Slavie“ v. v. Jan Stanke. V zesnulém odchází účastník a svědek všeho, co se u nás ve Slezsku na Opavsku za posledních šedesát let dalo. Již jako mladík shromažďoval kolem sebe známé jak z Kylešovic, tak i z okolí, poučoval jich a vléval jim vlastenecké přesvědčení do srdcí. Tehdejší germanisační duch rozprostíral svou moc do českých obcí a českých srdcí. Kolik jich dovedlo čeliti násilí a hrozbám? Mladý Stanke vyhledával neohroženě bojovníky na slezské půdě, vážil si jejich přízně, jak často dosvědčoval, přijímal jejich rady a pokyny, jak zasáhnouti ve prospěch národa. Jeho přirozené nadání a touha vzdělávati se, přispívala k tomu, že si záhy zjednal vědomosti, jichž pak vhodně upotřebil. Jeho láska k vlasti, která mu zjednala jméno „Slovan“ u známých po okolí, byl jmenován „stryk Hanys“, připoutala ho ku všem podnikům na Slezsku majícím účel národní. Mezi zakladateli „Maticе Opavské“ vidíme pana S t a n k e h o ; jest čestným členem Maticе, již vždy podporoval. Jeho návštěva v Opavě poslední tři týdny před smrtí byla věnována Matici, kde se vyptával, jak se jejím podnikům daří. Zesnulý hořel nejen láskou k vlasti, nýbrž poznal, že třeba city postaviti na pevný základ, a to hospodářský, že třeba organisovati Slezany prakticky.

Neměl při toliké záslužné práci nějakých příjmů, jak to nyní někteří často vyhledávají, pracoval ideálně. A co bylo pohnutkou tak mocnou

pro jeho nadšenou práci? Velmi dobře poukázal u hrobu p. ředitel Hobzík na velikou důvěru v Boha a živou víru. Pan Stanke byl věřícím katolíkem a to nikdy netajil, nýbrž dovedl hájiti své přesvědčení náboženské. Tato vzpruha vnitřní schází dnešnímu životu národnímu. Ideál náboženský živil a sílil ideál národní. Jaká byla jeho radost po převratu, jak sledoval vzrůstající se stát a náš národní život ve Slezsku? Když ochaboval jeho zrak, dával si předčítati noviny a z rozhovorů sledoval veřejný život. Jeho důslednost vedla zesnulého do lidové strany, ač ho jistě lákali jinam. Když se po druhé oženil, přestěhoval se do Raduně a působil v Raduni dosavadním směrem. Byl prvním starostou jednoty Orla a věnoval mu krásný prapor. Láska k rodné půdě zvolila si místo odpočinku na kylešovském hřbitově. Pohřeb p. Stankeho podal důkaz, jak si ho vážili všichni a vzdávali čest jeho práci. Kolik zástupců úřadů a organizací se kupilo v ohromném množství doprovázejícího lidu? Na rozloučenou promluvili: zástupce Matice Opavské pan ředitel Hobzík, zástupce obchodníků, hasičů, záložny Kylešovské, obecní rady Kylešovic a viceděkan V. Kubáč. Kež bychom měli takových Slovanů mnoho!

„CÍSAŘSKÁ KORUNA“.

Ačkoli čeští Slezané upřímně zpívali „Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem“, přece vláda vídeňská jim nepřála, vyhnavši jejich jazyk z veřejného života: z úřadů a škol. Než přese všechno to zůstávali Slezané dynastii věrni, nehledíce za černobílé hranice, jak část jejich spoluobyvatelů, a snažili se vytrvalou příchýlností nakloniti sobě císaře a Vídeň, aby jim popřáno bylo týchž práv jako Němcům. Třikrát představili se v deputaci (1871, 1880, 1887) u císaře a vlády, přednesše stesky v příčině rovnoprávnosti u soudů a ve školství a podavše memorandum. Dána jim odpověď: „Učiníme, co se dá učiniti“ a císař jim řekl: „Prozkoumám věc pilně, poradím se se svými rádci a učiním dle možnosti největší.“ Deputace vodil a mluvil jménem jejich kněz JUDr. Ant. Gr u d a. Deputanti přece nějaký ždíbec rovnoprávnosti vyprosili, i postátnění matičného gymnasia v Opavě.

Když císař a král František Josef slavil r. 1898 památku 50letého panování, tu české rolnictvo ve Slezsku na sebe upozornilo jubilejním darem: císařskou korunou obilní, doufajíc zase něčeho od Vídně dosíci. Dar tento věnovala „Ústřední hospodářská společnost slezská“ na návrh svého předsedy barona Rolsberga a tajemníka Fr. Zíky. Když byla

vystavena v místnostech Ústřední společnosti v Opavě, v zástupech hrnuli se Slezané na tento div se podívati.

Jak byla zhotovena, povědí tyto řádky:

Od každého českého rolníka více než 100 obcí slezských nasbíraly se obilné klasy, z nichž pak uvita koruna 2 m vysoká a 1½ m v průměru a vážila skoro 200 kg. Na zhotovení koruny pracovali 4 vazači 14 dní.

Obilí z jednotlivých obcí označeno bylo jejich jménem, jež vyšita na skvostných stuhách v národních barvách.

Uprostřed koruny upevněny byly dvě zlaté stuhy z těžkého hedvábí se zlatým brokátem, na nichž vyšito jméno dárnyně „Ústřední hospodářská společnost“.

Po několikadenním vystavení byla tato obilná koruna na útraty c. k. zemské vlády dopravena do Vídně, což pokládáno za projev přízně.

Ve Vídni uložena u c. k. ministerstva vnitra, kdež by snad byla tak dlouho ležela, až by si na ní myši pochutnaly, kdyby slezská Ústř. hosp. společnost nebyla ji z tohoto nehodného zajetí vysvobodila. Tajemníku Ústř. spol. Fr. Zikovi bylo zajetí do Vídně a vyžádání si jejího umístění na jubilejní výstavě.

Na výstavě vzbudila podiv, že i nepřátelské časopisy o daru českého rolnictva slezského pochvalně psaly. Po výstavě nařídil císař, aby mu koruna byla předložena a vyřízen dík Ústřední hosp. společnosti a všem českým obcím.

Myslím vzala brzo za své, jak ta korunovace Františka Josefa I. na krále českého.

PRVNÍ KRAJINSKÁ HOSPODÁŘSKÁ VÝ-
STAVA SLEZSKÁ VE DNECH 8.—10. ZÁŘÍ
1906.

První výstava česká vůbec ve Slezsku pořádána o prázdninách r. 1893, a to národopisná v Opavě a rok nato v Orlové na Těšínsku; na hospodářskou si netroufali, protože rolníci nebyli organizováni. Měli sice Politickou a hospodářskou jednotu v Opavě, ale té nechtěli udíleti Němci subvence ze zemských peněz pro její nátěr politický a tak všechny subvence a podpory plynuly do kapes rolnictva německého a jen drobtů dostalo se rolnictvu našemu. Proto založena Ústřední hospodářská společnost pro české kraje ve vojvodství slezském roku 1896. Činnost její nejprve se rozšířila po Opavsku a pak přešla na Těšínsko. Společnost tato brzo zesílila, čítala za deset let 71 místních spolků a besídek ve třech okresech (i s moravskými enklávami) kromě Okresního hospodářského spolku v Klimkovicích. V okrese opavském měla 42 odborů s 1200 členy, v klimkovském 14 se 430 a v bíloveckém 15 se 400. Po 10 letech chtěla ukázati přehled práce vykonané ve prospěch českého zemědělství. Tak došlo k první hospodářské výstavě slezské.

Všichni čekali, že výstava bude se konati v Opavě, kde Ústř. hosp. společnost má své sídlo, ale

fanatická německá radnice rozhodla, že na žádný způsob nedovolí, aby německý charakter města návštěvou Čechů byl porušen. A když společnost tak brutálně odmrštěna, nucena byla s výstavou odebrati se před bránu města do enklávy moravské, do J a k t a ř e. A ještě toto fanaticům bylo málo, chtěli výstavu zmařiti!

„Op. Týdenník“ (8. září 1906) o této věci píše: Z l o t ř i l á a g i t a c e o p a v s k é r a d n i c e. Někteří zřízenci obecní radnice opatření byli letáky, v nichž přímo zve se k násilnostem s podotknutím, že výstava v Jaktaři musí býti zmařena. Upozorňujeme c. k. zemskou vládu znovu důtklivě a činíme ji zodpovědnou i s nepřítelnými lidmi z opavské radnice za další následky, neučiní-li všescka opatření, jak se na právní stát sluší, který si nesmí dáti líbiti řádění německých šílenců a „patentovaných rakouských vlastenců“. Leták zní: „Achtung! Deutsche Achtung! Duldet nicht, dass 8. u 9. Czechisches Volk, den Stadt einen czechischen Charakter gibt, sondern weist sie zurück in Ihre Ortschaften. Alles, was deutsch fühlt, sei am Platze. Heil.“ Dle chyb patrno, jaký to byl Němec. Výzva je důsledkem poslední střeďeční schůze výstřeďeďních živelů, při níž proti nám štváli dr. R o c h o v a n s k í, c. k. soudní rada K u d l i c h, dr. N e u s e r, B u b e n í k a syn Barbory Žaloudkové, „šriftlajtr“ S a j d l.

Aby nedošlo k nějakým srážkám Čechů s Němci a opavští nemusili slyšeti českého hovoru, c. k. ředitelství státních drah zřídilo ve dnech 8.—10. září po čas české hospodářské výstavy v Jaktaři

mimořádnou zastávku na trati Krnov—Opava, kde všechny osobní vlaky a rychlíky zastavovaly.

Kdyby nyní, kdy správa našich věcí vrátila se do rukou českých, něco podobného potkalo v městě německou menšinu, tu by jistě Němci pobouřili celý svět!

Volen Jaktař v mor. enklávě za místo výstavní dílem pro blízkou polohu, dílem, že ústřední výbor společnosti dostal podporu od českého odboru zemědělské rady moravské, konečně aby posílen byl v obci, nedávno zbavené jha odrodileckého, duch národní. I slavná minulost Jaktaře doporučovala volbu Jaktaře, roku 1595 zbaveného výkupem robot, též zámožnost a pokročilé hospodářství. Okolní obce nazývaly jej „h e d b á v n ý“ Jaktař.

O pořádání výstavy nejvíce se zasloužili: sekretář Ústř. hosp. spol. Fr. Z í k a, její předseda baron Karel R o l s b e r g, dr. Fr. S t r a t i l a místní starosta Konrád K r á l, který dříve šel s Němci, pak se přidal k nám.

Na svátek Narození Panny Marie za zdar výstavy slouženy ve farním chrámu Páně jaktařském sv. Petra a Pavla, o němž určitá zmínka děje se r. 1247, slavné služby boží, při nichž hudbu obstarali místní ochotníci, po nichž baron Rolsberg zahájil výstavu u přítomnosti zástupce vlády hraběte Chotka. V různých promluvách zaznívaly myšlenky, že hospodářskou výstavu uspořádali jsme pro sebe, k svému poučení a poznání. Zároveň chtěli jsme se jí pochlubiti před bratry z Moravy a Čech, že žijeme ještě. Nevznikla z nijakých stranických zájmů a osobních potřeb; pohnutky její

jsou čisté, ideální, nesmí jí býti jednostranně zneužito k politické agitaci. I když výstavu nemohli jsme uspořádati v hlavním městě země, učinili jsme tak před jeho branami, chtějíce dokázati, že se nelekáme, že jsme si vědomi svých práv, jichž dobrovolně nikdy se nevzdáme a že ze země od věků námi obývané vyštívati se nedáme . . .

Program výstavy.

Předměty výstavy byly tyto skupiny:

1. Koně až do 4 roků (9. září).
2. Chovný skot (8.—9. září).
3. Drobný dobytek: vepři, ovce, kozy, drůbež a králíci (8.—9. září).
4. Hospodářské plodiny: obilí v klasech a zrní, semena, píce, brambory, řepa, len, květiny atd.

5. Předměty ze štěpařství, zelinářství, lesnictví a včelařství.

6. Výrobky hospodářského průmyslu, mlékařství, cihlářství, lihovarství a tkalcovství, domácí potřeby a strojená hnojiva a krmiva.

7. Hospodářské stroje, nářadí, řemeslné a průmyslové výrobky.

8. Výstava slezského hasičstva.

Při zahájení výstavy zazpívali kateřinský „Vlastimil“ a opavský „Křížkovský“ hymnu českého rolnictva a slezskou hymnu; na výstavišti koncertovala hudba frenštátská.

První den před polednem konán sjezd českého hasičstva, odpoledne hasičské cvičení; druhý den ráno schůze českých živ-

nostníků, po obědě slavnost obžínková v průvodu ověncených vozů z okolních obcí a banderia.

Vstupné do výstavy obnášelo 40 h, děti v doprovodu učitele platily 10 h. Návštěva byla neočekávaná, místní tak zvaní Němci chovali se taktně... Zajímavé, že část výstavních předmětů vystavena v hostinci Němce p. Rosmanitha a druhá restaurace „Kaiser von Oesterreich“ patřila „dajč-frajndlichům“; více hostinců v obci nebylo.

Tři básníci vítali a oslavili výstavu básněmi: J. V. Vršovský, „Z a s o k r o k b l í ž e“; J. S. Děhylovský, „S l e z s k é h o s p o d á ř s k é v ý s t a v ě“ a J. G. Lazecký, „K v ý s t a v ě“. Uvedeme z poslední první sloku:

Kdo jsi rolník, pyšně vztyč svou hlavu,
když dnes slavný stavu den,
pokrok tvůj zde snesl tobě slávu,
Tobě, jenž's byl dlouho ujařmen.
Vše, co pilná ruka vykonala
a příroda boží krásná dala,
staviš v obdiv kraji celému
v našem Slezsku lidu českému.

Slezané dlouho vzpomínali, jak první hospodářskou výstavou vytřeli opavským německým teroristům zrak a jaktařští vším právem mohli se vynášeti: Jeden Jaktař, jedna Vídeň, když v naší obci pořádají se výstavy!

DR. ANTONÍN MLČOCH,
ADVOKÁT OPAVSKÝ.

Na Senném trhu opavském častěji hovořival jsem s dr. Ant. Mlčochem, který pravidelně ubíral se do své advokátní kanceláře, tam umístěné. Byl to milý, příjemný pán, statné postavy, ozdobený plnovousem. Pocházeli jsme oba z Hané, on od Kroměříže z Miňuvek (nar. 15. ledna 1847) a já od Prostějova, tož jako krajanům řeč se trefovala.

Z rozmluvy seznal jsem, že studoval nižší gymnasium u piaristů kroměřížských, mající ještě ráz utrakvistický — některé předměty pro přihlásivší se přednášely se česky. Piaristé hnutí národnímu nebránili, ba mnozí z nich je přímo podporovali. Dr. Mlčoch rád na ně vzpomínal a chválil je jako dobré učitele a vychovatele. Třídy vyššího gymnasia navštěvoval na akademickém v Praze. Od r. 1866—1870 studoval práva ve Vídni, kdež vstoupil po ukončených studiích právnických do notářské praxe, a koncem r. 1871 přestoupil k soudnictví.

Připomenouti dlužno, že Mlčoch r. 1870 při volebním boji dostal se do kolise s trestním zákonem. Vznesená byla na něho totiž soudní obžaloba dle čl. 65 tr. z. pro rušení veřejného pokoje. Císařskou amnestií však další jednání zastaveno. Tuto milost Mlčoch později draze zaplatil, když jeho dva synové jako důstojníci padli ve světové válce. Praktikoval u krajského soudu

v Olomouci a auskultantem se stal u krajského soudu v Těšíně a u vrchního soudu v Brně, kdež r. 1873 složil praktickou zkoušku soudcovskou. Ještě téhož roku z praxe soudní vystoupil a přestoupil k advokacii.

Roku 1888 usadil se v Opavě. Ve Slezsku tehdy, zvláště v Opavě, nedařilo se advokátům valně, protože moravský lid se domníval, že jest užitečnější vzíti si advokáta německého, ten prý více dokáže u úřadů německých, jež Čechy nemohou cítiti, než český obhájce.

Mimo povolání měl času dosti na národní práci, již bylo dosti, ale dobrých dělníků málo, zvláště v o d b o r u n á r o d o h o s p o d á ř s k é m. Hned po svém přistěhování zvolen do výboru jako jednatel, později předseda „Politické a hospodářské jednoty opavské“, v níž vyvíjel chvályhodnou činnost.

Roku 1895 zároveň s poslanci Stratilem a Hrubým i jinými stál u kolébky „Ústřední hospodářské společnosti“. Protože tato společnost jako organizace spolková nestačila k řádnému sdružení a upevnění družstva, založena r. 1901 „Jednota českých hospodářských společenstev“, jejímž horlivým předsedou hned od počátku se stal dr. Ant. Mlčoch. Za jeho úřadování Jednota vzkvétala, neutrpěvši ztrát.

Těž průmyslová škola česká v Opavě si ho zvolila svým předsedou, podobně přední kulturní spolek „Matice opavská“ a spolek důvěrníků výkonného výboru. Zkrátka dr. Ant. Mlčoch zúčastnil se všech důležitějších akcí politických, národních, hospodářských jako rádce, výborný

řečník. Mluvil na četných táborech lidu, po výtce v Hrabyni a Chabičově.

Napsal mnoho poučných pojednání národohospodářského obsahu do „Op. Týdenníku“, „Slezského Věstníku“, kalendářů; i některé letáky, jež občas vydávala Politická hospodářská jednota opavská.

Jak nyní pokládá se za velkou čest, když v parlamentě o někom učiní se nápis: „Zasloužil se o český národ“, tak Slezané poctili dr. Ant. Mlčocha vrytými písmeny v srdcích svých: „z a s l o u ž i l s e o č e s k é S l e z s k o !“

ANTONÍN TRNKAL,
NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ A ŠKOLSKÝ
PRACOVNÍK.

(* 9. února 1859, † 10. ledna 1922.)

Po převratu nastěhovalo se do Slezska dílem z nedostatku domorodých inteligentů, dílem k vůli kariéře dosti cizích lidí, neznalých zvláštních slezských poměrů, kteří na všechno hleděli jinými brejlemi a počali vlastenčit dle svého způsobu, či jak sami pravili „pokrokově“. Činili předchůdcům různé výtky, hlavně kněžím, že byli skrovně národnostně činní, ba dokonce upírali jim zásluhy o obrození Slezanů . . . A tu hned duchovenstvo slezské pozvedlo hlasu svého, hájíc lvího podílu při záchraně Slezska od germanisace. Mluvčí jejich, Antonín T r n k a l, farář z Klimkovic, při schůzi slavnostně prohlásil: Že nynějšího českého Slezska nebylo by bez paterků vlastenecky cítících, s nimi že české Slezsko trvá, a dá Bůh, že za spolupráce jejich žádný nepřítel jeho nezdolá. Český paterek s lidem slezským žije a s ním též podstoupil by smrt!

Takovým duchem naplněn byl Antonín Trnkal; vlast a církev byly programem, který svědomitě plnil. Se spisovateli moravskými Aloisem Hlavinkou a Otakarem Bystřinou sdílel stejné rodiště: Věrovany u Tovačova na Hané.

Narodil se 9. února 1859, knězem se stal roku

1881. Působil se zdarem v rozsáhlé farnosti va-
lašské ve V. Karlovicích, později v Konici a posléze
dostal se do národně ohrožených Lubojat, odtud
za katechetu měšťanských škol do zněmčilé Mor.
Ostravy, kdež na jeho blahodárnou působnost
upozorněn byv hrabě Wilczek, patron několika far,
presentoval ho na farní obročí v Plesné r. 1891.

Rozsáhlá farnost plesenská, z níž značná část
farníků zaměstnána v nedalekém revíru ostrav-
ském, tíhnoucí též k Opavě, podřízená okresnímu
městu Bílovcu, skýtala bohaté pole ku kněžské
pastoraci, o níž se dělil s horlivým kooperátorem
Fr. R o z k o š n ý m, potomním (od r. 1899) c. a k.
misijním kaplanem na Cetyni na Černé Hoře.
Mimochodem podotýkáme, že Fr. Rozkošný, na-
rozený r. 1866 ve Vlkoši u Přerova, obětavě budil
slezský lid, podporoval jeho národní podniky, rád
vzpomínal na Slezsko, když žil mimo ně, a při-
spíval do „Op. Týdenníku“ „Črtami ze života
Černohorců“ (též do pražské „Vlasti“). Dostal
dvoje vyznamenání: „Danilův řád“ a rytířský kříž
Františka Josefa. Zemřel na Cetyni 28. února
1903 a odpočívá tam ve stínu Lovčenu. Spojenými
silami brzo vzkvétala farnost povzbuzovaná čast-
tějšími misiiemi; kostel pěkně vyzdoben, přifařené
obce obdařeny knihovnami od „Spolku na zaklá-
dání knihoven“ a dobrými novinami. Hned po pří-
chodu do farnosti požádán byl nový farář, aby
převzal účetnictví v záložně, podniku to důleži-
tém, aby farníci byli neodvislí od německého
kapitálu. Protože vhodnějšího pokladníka v Plesné
nebylo možno najíti, převzal ten obtížný úřad a
po 25 let svědomitě zastával.

O povznesení hospodářské úrovně postaral se tím, že založil s opavským dr. Stratilem hospodářský spolek pro okres klimkovský, aby tím zároveň čeští rolníci mohli mít podíl ze subvencí státních a zemských.

Jako znalec školství byl od českého venkova zvolen do okresního výboru školního za okres opavský a bílovecký, a když tento pro rozsáhlost rozdělen na dva: opavský a bílovecký, stal se vůdcem v okresní školní radě bílovecké, zastává se neohroženě národnosti české a práv učitelstva vlasteneckého. V ústředním výboru české rady pro Slezsko brával podíl ve vážných poradách, jednajících o situaci ve Slezsku a slov jeho dbáno.

Nebylo spolku našeho ve Slezsku, jehož by nebyl členem aneb aspoň podporovatelem. Pohostinnost jeho byla daleko široko známa, okusil jsem jí byv pozván na výpomoc k misiím a na potulkách svých po Slezsku za písni českou po několik dní. Kdyby nebylo laskavosti P. Trnkala, sehnavšího nám zpěváky a zpěvačky z farnosti plesenské, nebyly by zachráněny národní písně uvedené v „Našem Slezsku“, II., str. 124—178 pod názvem „z Plesné“.

R. 1916 již prací zdolán a churav stěhoval se do Klimkovic, kdež nadšeně vlastenčil jak v Plesné, až srdeční chorobě podlehl 10. ledna 1922.

Na pohřebních obrázcích bylo čísti tuto charakteristiku P. Antonína Trnkala:
„Byl to horlivý kněz na vinici Páně, obětavý otec svých farníků, činný hojně i ve veřejném životě. V děčná paměť budiž mu navždy zachována!“

NĚKOLIK VZPOMÍNEK NA ADVOKÁTA Dra KARLA DIENELTA.

Na dra K. Dienelta chovám jen milé vzpomínky. Záhy po jeho příchodu do Opavy seznámili jsme se někde v Besedě neb na schůzi; představil nás bývalý redaktor „Opavského Týdenníku“ Antonín Otahal, s kterým jsem se často stýkal jako spolupracovník listu. Tehdy tři mladí pracovníci dostavili se do Slezska: Ant. Otahal, Fr. Zíka a dr. Karel Dienelt; obyčejně na schůze chodili společně. Bylo jich nanejvýše ve Slezsku třeba. Zuřivá Opava usilovala vystavěti německý most až do Krnova, vadily jim v tom však české osady Palhanec, Jaktař, Vávrovce, Držkovice, Neplachovice, Holasovice, Vlaštovičky, Jarkovice, Štremplovec . . . Ty chtěl pohliti německý Moloch do svého jícnu. Za hlavního agitátora a štváče ustanovila si Opava Martina Hrabetze, tehdy nadučitele na škole vlaštovské. Ten brzo spáry své rozprostřel nad Vlaštovičkami, Jarkovicemi, Jaktařem, Vávrovicemi, Držkovicemi, Neplachovicemi, Holasovicemi, Štremplovcem, kdo nechtěl jemu se poddati, šlehal jej v „Deutsche Wehr“. Hrabetz nejen národnostně, nýbrž i hospodářsky bojoval proti nám. Činili jsme totéž. Založil jsem v Jarkovicích Katolickou hospodářskou besídku, P. Jos. Smička, kooperátor v Neplachovicích, druhou v Loděnici, zřídil jsem Raiffeisenku v Jaktaři, ve

Vávrovicích knihovnu, podobně v Jarkovicích, Neplachovicích a Jaktaři. V Jarkovicích povstala mlékárna. Bylo tehdy klání a porubání! Proti vlasteneckým kněžím posílány žaloby na arcibiskupskou konsistoř, že jsou „hetzkaplany“; nejdříve vyštvali málo nyní vzpomínaného P. Ondřeje Pavlíka, zakladatele záložny v Neplachovicích, po něm P. Smičku z Neplachovic a r. 1898 došlo i na mne. Těch krutých bojů účastnili se též zmínění „mládenci“, jak jim říkali. Přišli do vévodství jako na zavalanou — Otahal, Zíka, Dienelt. Přátelé, doslechnuvší o žalobách, jež Němčouři posílali proti mně do úřadů, radili k opatrnosti. Rady jejich uposlechl jsem při zakládání Hospodářské besídky v Jaktaři, aby se nemohlo říci, že já jsem všeho „slovanství“ v Jaktaři původcem (místní farář Schlapeta z oportunity byl proti), požádal jsem dotčených mládenců, aby pozvali tři mladé rolníky jaktařské (pp. Kotrše, Kuču, Ulbrichta) do Stěbořské pivnice na Jaktařské ulici v Opavě a s nimi se uradili o založení spolku. Též jsem chtěl ukázat, že se Slovany jdou i páni. Schůze se uskutečnila, spolek založen, Dr. Dienelt vyřídil „náležitosti“ a brzo jsme konali slavnost založení. Nic mi ta „opatrnost“ nepomohla, Němci ještě více proti mně reptali a hlasitě promlouvali: „To dělá všechno pater —“ a ukládali o mé přeložení. Dr. Dienelt, částečný zakladatel besídky, zůstal jí věrným přítelem, a často navštěvoval její nedělní schůze, ba i stal se členem zpěváckého kroužku, jež sestavoval starý kostelník — stryk Francek Ondráček, a zpíval: „jak hraju husličky“; obyčejně to však strykovi nějak pokazil a ten pak

„cudoval“, až se všichni rozesmáli. Dr. Dienelt měl stryka rád, nekazil mu zpěvu ze zlomyslnosti, a když umřeli stryk, napsal o nich dvě pěkné vzpomínky do „Opavského Týdenníku“.

Jiná vzpomínka se mi vybavuje, když jsme pořádali schůzi v Jarkovicích u p. Gebauera na oslavu otce vlasti Fr. Palackého. Řečníkem měl býti dr. Dienelt a já jsem měl mluvit o rolnictví u východních národů. Sál u Gebauerů byl naplněn domácími i přespolními. Když dr. Dienelt chtěl mluvit o Fr. Palackém, místní starosta Viktor Turek s četníkem neplachovským vrazili do místnosti a ve jménu zákona schůzi zakázali, že prý není ohlášena u místního „burmistra“. Moravci protestovali, že je schůze povolena od hejtmanství, a bylo by došlo k bitce, kdyby pořadatelé nebyli uchlácholili český lid. Konána důvěrná schůze. Dr. Dienelt zakročil proti starostovi a četníkovi u hejtmanství. Četník přesazen a Turek dostal nos. Tehdy jsem viděl dra Dienelta opravdu rozezleného a láteřícího na ty slezské pořádky či nepořádky!

Jindy jsme byli s drem Dieneltem hlavními pořadateli schůze obecních a farních úřadů proti německému úřadování. Zašli jsme do Stěbořic požádati faráře Jana Gelu, aby se podepsal jako svolavatel s několika starosty. Složili jsme memorandum, jež se předložilo vládě. Po schůzi v Opavě pozdě jsme se vraceli domů a dr. Dienelt se mnou se pustil, aby mne doprovodil. Po námahách těchto ochuravěl a delší dobu se léčil, než se staré zdraví vrátilo. Velice jsem se potěšil, když jsem jej uzřel opět svěžího.

Když 4. září 1898 naposledy jsem se dostavil do místností „Hospodářské besídky“ jaktařské, abych se rozloučil s milými přáteli, uzřel jsem mezi nimi též dra Dienelta a když den potom sedal jsem na nádraží opavském do vlaku, s drem Dieneltem upřímně jsme si tiskli ruce a dávali si s Bohem. A když vlak mě odvázel na Moravu, vzpomínal jsem na přátele slezské, mezi nimi na dra Dienelta, na jeho upřímnou, srdečnou povahu, neznající falše, pro blaho vlasti obětavou, netoužící po oslavách. Uplynulo od té doby více než třicet let. Dr. Dienelt 4. prosince jest šedesátníkem. Až vzpomínky tyto bude čisti, prosím, aby se na mne nemrzal, že jsem podal veřejnosti několik těchto črt z jeho života. Konečně ho prosím, aby mne přijal mezi nejupřímnější gratulanty, volající: „Ad multos annos!“

FRANTIŠEK PAPOUŠEK,
ŘEDITEL JEDNOTY ČESKÝCH HOSPOD.
SPOLEČENSTEV VE SLEZSKU.

Vyrostl v kraji velikého básníka. Narodil se v Jakobově 25. listopadu 1880.) Žil po tři léta v působišti Jaroměřicích, slavného pěvce Otakara Březiny. Nassáv v tomto ovzduší nadšení pro vznešené a dobré, r. 1903 po odbytí jednoroční služby vojenské zarazil v Opavě jako úředník „Centrální záložny“.

Přihodila se při úřadování nepatrná událost: Autor „Našeho Slezska“, II., vydaného na zřízení studentského stipendia při českém gymnasiu v Opavě, poslal v tu dobu ukázkový exemplář záložně, v níž po několik let bezplatně působil. Usnesli se knihu vrátit. Mladému úředníku pohnulo se srdce a zároveň naplněno touhou blíže znáti Slezsko. Knihu podržel a peníze za ni na nadaci poslal . . .

Ex unque leonem.

R. 1911 stal se revidentem Jednoty čes. hosp. společenstev ve vévodství Slezském, r. 1919 prokuristou a za dvě léta ředitelem.

Tím otevřela se mu dokořán brána zodpovědné, rozsáhlé práce po luzích slezských, již stručně zhodnotíme.

Životopisec v „Zemědělských družstevních rozhledech“ (1930, str. 216) píše: „Jednotě věnoval

a věnuje ředitel Papoušek veškeré své síly, svou houževnatou pílí, úžasnou svědomitost a absolutní poctivost, svůj klid a rozvahu, své zdravé nazírání a svůj optimismus, svoje hluboké vzdělání teoretické a svoji velikou míru znalostí odborných i všeobecných . . . Jeho zásadou při návštěvě družstev není toliko důkladná revise, nýbrž též poučení, porady, přednášky. Snažil se vždy, aby podrobně seznal podmínky a poměry, ve kterých a za kterých družstvo působí a poznal osobně jednotlivé funkcionáře. Tuto zásadu vštěpoval vždy i jiným revidentům Jednoty. Zvláště na Hlučínsku takového jednání je třeba, protože lid není ještě úplně náš, nedůvěřuje Čechům, jedná s námi proto, že nás potřebuje, ale raději by se bez nás obcházel . .

Správný je úsudek, že hlučínští Moravci nebyli zralí pro naši demokracii, nerozuměli poměrům, do nichž přišli; uměli v Prusku poslouchati a podrobiti se pevné ruce. Měli jinou školu (Poláci, připadlí Polsku, ji podrželi), jiné přísné úřady. Zdédili jsme mladou generaci, vítězně bojující za světové války, přesvědčenou o nepřemožitelnosti Německa . . . Třeba je proto vytrvalé práce, pevné, spravedlivé ruky, trpělivosti bezměrné. Takové jsou asi názory Papouškovy o palčivé otázce hlučínské.“

Papoušek jest ředitelem „Jednoty“ ale on nemiluje toliko této své úřední Jednoty, nýbrž rád by sjednotil všechny naše lidi ve Slezsku, aby nezištně stáli pod společným praporem, zanechavše škodlivého škorpení, nastěhovavšího se po převratu větší měrou do Slezska. K jeho hospodářským funkcím uvádíme, že jest členem předsta-

venstva „Centrokooperativu“ v Praze, censorem Národní banky československé, filiálky v Opavě, členem bursovní rady Plodinové bursy v Olomouci, předsedou sboru jednatelů Slezské průmyslové a obchodní společnosti pro zpeněžení dobytka v Opavě, pokladníkem Zemědělského musea v Opavě a soudním revisorem.

Papoušek jest přesvědčen, že třeba mnoho úsilí, abychom zvláště ve Slezsku získali úplnou hospodářskou neodvislost, ty ohromné podniky do vlastnictví a správy českého lidu a zdolali nápor našich sousedů. Na svých povinných a zábavních cestách vyhledává styk s lidem, naslouchá jeho nářečí, doptává se na jeho zvyky a obyčeje, jež ukládá do zápisníku, z nichž některé uveřejnil v Českém lidu. Zaraduje se, když na Hlubčicku slyší tlumený pěkný hovor moravský a potěší se, když z některé osady, pokládané za ztracené, na př. ze Džbánic zaslechne zvuky naší mluvy. Při té příležitosti sbírá památky duchovní a hmotné kultury, zvláště týkající se Slezska. V jeho rozsáhlé knihovně uzříš unikáty slezské na př. spis Cypr. Lelka „Die Čechen in pr. Ober-Schlesien“ a značnou část korespondence zapomínaného buditele dr. Ant. Grudy, pěknou sbírku mincí, umělecké výrobky lidové, památky na světovou válku a jiné. Jest to malé museum. Lásku ke knize přenesl i na knihovnu Jednoty, vynikající počtem i odbornými cenými exempláři.

Výsledky odborného studia, v němž sleduje hlavně vývoj a dějiny družstevnictví ve Slezsku a peněžnictví na Opavsku, uveřejňuje v Zeměděl.

a družst. rozhledech, v denním tisku i v brožurách, přednáší o tom na St. odborné škole hosp. v Kravařích, ve vojenských zemědělských kursech při Masarykově státní hosp. škole v Opavě a v zemědělském rozhlase.

Vypomáhal v administraci i redakci Op. Týdenníku, psal do Věstníku Matice Opavské a do krajinských listů svého rodného kraje a jinam.

Papoušek za ta léta, co žije ve Slezsku, s ním úplně srostl, i Slezanku pojal za manželku, pro ně cítí, pracuje. Tuto lásku k Moravcům přenáší i za hranice; neznáme v Opavě nikoho, který by tak upjatě sledoval poměry na Hlubčicku a Ratibořsku jako on.

Kéž Bůh ho Slezsku a Moravcům dlouho zachová!

Dr. ANTONÍN KUBÍČEK.

(* 26./6. 1864, † 29./6. 1924).

Prof. Kubíček miloval samotu, vytrvalou práci, pořádek vedoucí k Bohu, nevystupoval na tržiště veřejného života, proto zůstal světu neznám... A přece tento vzácný muž zasluhuje obdivu, uznání, pozornosti.

V pohrobni vzpomínce („Hlídka“ 1924, 7) dr. Pavel Vychodil, přísný kritik, napsal Kubíčkovu toto vysvědčení: „Po Sedlákovu tedy v krátce odešel Kubíček, nejlepší znaleci doby husitské na naší straně, rovnající se jistě komukoli ze strany druhé.“ A prof. Breitenbacher (v Pozorovateli 3./7. 1924): „Dr. A. Kubíček nabyl čtením vědeckých časopisů úžasných vědomostí v podrobných otázkách; byl vždy informován o stavu vědeckého bádání a znal proto i současnou vědeckou literaturu; závidění hodná paměť byla jeho mravenčí píli ovšem neocenitelnou podporou... Věčná škoda, že nelze odkázati těch vzácných pokladů ducha, jež kdo pilným, vytrvalým, mnoho sebezapření a sebeobětování vyžadujícím studiem nashromáždil za celý život. Profesor Kubíček byl by mohl učinit v tom smyslu někoho boháčem. A při veškeré své píli, svědomitosti a učenosti byl pravým opakem nynější doby, hledajícím jen a jen sebe a toho, co lahodí; nedělal

ve světě hluku, byl skromný, nenáročný, dáváje i v té stránce krásný příklad opravdového vzdělance . . .“ Kubičkovou jedinou zábavou byla škola, knihy, denní procházky a o prázdninách 14denní cestování s mladším bratrem prof. drem Metodějem. Antonín je členem známé vynikající pětky kněží-Kubičků z Klášterce ze severní Moravy, z nichž nejvíce literárně byl činným. Působnost jeho lze rozdělit na tři oddíly: Asi šest let pracoval v duchovní správě, 12 let byl profesorem v Opavě a 21 v Kroměříži. V duchovní správě na Vsetíně a v Kelči jako mladý horlivý kněz cvičil se v askesi, kazatelském umění a pilně studoval teologii, složiv tři rigorosa. Z té doby pochází pojednání v Časopise katol. duchovenstva (1890) „O setrvání v horlivosti kněžské“ a meditační knížka „Ježíš mé všecko“ (Asketická bibl. v Brně 1891). V homiletickém časopise „Kazatel“, jež založil a řídil jeho bratr Jan, uveřejnil řadu kázání a několik pojednání, jako „S v. Jan Zlatoústý, patron katolických kazatelů“, Příklady ze života bl. Jana Berchmanského a j. Později (1900) v papežské knihtiskárně v Brně vydal překlad z latiny P. Roothana „Návod k rozjímání“.

R. 1891 ustanoven byl za katechetu při německém ústavu učitelek v Opavě. Neutěšené národnostní poměry a knihovny opavské daly podnět ke změně Kubičkova života. Pozoruje, že na našem lidu páše se křivda a útisk do nebe volající a při tom nedostatek české inteligence zastávající se jeho, přese všecko to, že byl profesorem na německém ústavě, kde dravcovýma očima sledo-

vána jeho činnost, opouští samotu a dává se do veřejné národní práce. Jeho přítel Jan Vyhlídal, tou dobou kooperátor v Jaktaři, založivší před rokem Spolek na zakládání knihoven ve Slezsku, vyzval jej, aby se k této akci knihovenské připojil. Kubíček rád vyhověl a r. 1892 zvolen za pokladníka spolku a poskytl spolku ve svém bytě útulek a skladiště na knihy. U Kubíčka scházival se výbor (řed. Fürst, prof. Novák, Vyhlídal, Zatloukal), jež pohostinsky přijímal; sám však balil knihy a rozesílal. Později, když předseda spolku odstěhoval se na Moravu, byl duší spolku a když nebylo čím platiti, dosazoval z vlastního. Matice Opavská, přední kulturní spolek slezský, dověděvši se o tak vzácném pokladníkovi, svěčila mu též pokladnictví, jež ochotně přijal. Kde bylo třeba ve Slezsku pomoci, Kubíček ji poskytoval. Dobře ocenili vlasteneckou působnost Kubíčkovu jednotliví řečníci při večírku pořádaném „Čtenářským spolkem opavským na rozloučenou s ním 12. září 1903: Za Čtenářský spolek chválil jeho mravenčí pracovitost a milou povahu velkoobchodník Jan Čeleďa, předseda Matice opavské, advokát dr. Ant. Mlčoch dovedil, že těžko bude Matice Opavská postrádati svého vzorného a v největší míře obětavého pokladníka, který nejednou z vlastních peněz zaplatil, když spolkových nebylo . . . Vrchní rada soudní V. Hrubý kladl jeho vlastenectví nezištné a obětavé za vzor. Ve svém povolání jako Čech a kněz nemusí nikoho žádati o vysvědčení. Advokát dr. K. Dienelt jménem mladší generace tlumočil upřímné city, jež tato k němu chovala. Ředitel Zíka ocenil jeho

práci při zakládání knihoven. Revident Pazderka rozloučil se s ním za stolovou společnost při obědech v Besedě a dr. Kolofík navrhl, aby p. doktor věnoval podobiznu pro národní galerii M. O. Spojené spolky „Křížkovský“ a „Vlastimil“ zapěly tři sbory (Op. Týd. 1903). Na jednu ještě významnou zásluhu řečníci zapomněli, t. j. na jeho literární činnost slezskou.

Kromě teologie (byl r. 1892 promován na doktora) zabýval se Kubíček v Opavě studii historickými, k nimž látku skýtaly místní bohaté knihovny.

R. 1899 uveřejnil v Č. M. M. pojednání: „Opavský žaltář“; „Statky německého řádu v Čechách a na Moravě ve středním věku“ (Č. k. duchov., 1900); „Dva staré breviáře olomoucké“ (Sb. hist. kroužku, 1901 a 1902); „Starý breviář něm. řádu“ samostatně r. 1902; „Jindřich Institoris, pap. inkvizitor v Čechách a na Moravě“ (Č. katol. duch., 1902), příspěvek k dějinám olom. biskupů a Jednoty bratrské; „Monitorium sive Instructio brevis pro decanis et parochis“ z instrukce olom. biskupa Karla Lichtensteina z r. 1666 a arcibiskupa pražského Jana Josefa Breunera z r. 1667 (v Č. k. d. 1903); „Sbírka právních formulářů moravských v Opavě chovaná“ (V. M. O. 1903), též zvláštní otisk: „České listiny ve městské knize opavské“ (Sb. h. kr. 1917, 1918).

R. 1903 přestěhoval se profesor Kubíček do Kroměříže. Na učitelském ústavu kroměřížském

nečekaly ho žádné radosti, než nový katecheta taktním, vzorným jednáním uklidnil vzednuté vlny, jež bohužel se po převratu zase rozbouřily. Tak to daleko došlo za odpadové horečky, že kandidáti učitelství r. 1923 insultovali z oken ústavu mimojdoucí náboženský průvod v křížové dny. Aby snad po druhé tato nesnášenlivá proprovokace se nestala, 24. května 1924 těžce nemocný profesor Kubíček s nasazením všech sil přivlekl se do ústavu upozorniti ředitelství, při čemž v ředitelně omdlel a spadl na podlahu. Byl to první posel brzké smrti. Umřel potom za měsíc bez jednoho dne.

V Kroměříži pokračoval Kubíček ve svých dějepisných studiích. Nebylo pilnějšího navštěvovatele arcib. archivu a knihovny nad něj. Archivář se o něm vyjádřil, že „byl svědomitý vůči knihám a knihovně, čistotný, pořádku milovný, ve všem akorátní, přesný, pravý opak povrchnosti.“

V Kroměříži napsal: „Piaristé a jejich školy“ (Program úst. uč. v Krom. 9106; též zvláštní otisk), „Obsazování papežské stolice uprostřed století XI.“ (Č. k. d. 1914, 1915) a rozsáhlé kritické články o spisech, týkajících se doby husitské. Podnět daly k nim stranické publikace pražského univ. prof. dra Václava Novotného, „který příliš temně líčil chyby a nedostatky jednotlivců církev tehdy spravujících a častuje štavnatými nadávkami Husovy nepřátele atd., kdežto shovívavě a šetrně mluví o příznivcích Husových“ (na př. o milcích krále Václava: nepoctivci Sigmundu Huletovi, který „šantročením a podvrhováním falešných

kvitanci vinen nalezen byl," jakož i o hrabivém patriarchovi a mnohoobročníku V. Králíkovi z Buřenic). Profesor Kubíček nenásledoval této metody Novotného, nýbrž klidně a věcně vyvracel nepravdy protivníkovy. V kritikách těchto pozorovat Kubíčkovu vyvýšenost vědeckou v teologii nad Novotným, míníme zvláště znalost spisů sv. Augustina z pramenů a nauky o odpustcích. Čtenáři těchto posudků s nedůvěrou brali Novotného dějepisná díla do rukou a ještě s větší nechutí je odkládali.

Články sem odnášející jsou: „O d b o r n í k (V. Novotný) v d ě j i n á c h h n u t í h u s i t s k é h o“ (Vych. listy, 1922—1923); „N ě k o l i k p ř í s p ě v k ů k d ě j i n á m h u s i t s t v í“ (Č. k. d. 1924). Dokončení této významné práce nalezeno v pozůstalosti už k tisku téměř připravené pod názvem: „Prvý reformní chrám v Čechách“ a „Mistr Jan Hus a pravda“. „S v. A u g u s t i n a v i k l e f i s m u s“ (Hlídka 1924); rozsáhlé recense spisu dra Novotného M. Jan Hus (Hlídka 1922, 1923). Pod pseudonymem Dr. Raclavec (polní trať otcovských polí) psal do „Obnovy“ (r. 1921 č. 9 a 10: „Probouzející se katolictví ve Francii“; „Zříkají se církve a pohrdají jí“ (a „Pozorovatele“ (28./6. 1923 „Ke dni Husovu“) a j.

Pedagogické články posílal do „Vých. listů“, do „Našince“ i jinam. Na př. v „Našinci“ pod zn. -Č- „Č í m b u d e v n a š i c h š k o l á c h n á b o ž e n s t v í n a h r a z e n o“ (11./6. 1921); „Z r u c h u š k o l s k é h o“ (18./1. 1922).

*

Antonín Kubíček narodil se 26. června 1864 v Klášterci. Gymnasium studoval v semináři kroměřížském, bohosloví v Olomouci. V duchovní správě působil na Vsetíně (5./II. 1886—II./VIII. 1888), v Kelči (II./VIII. 1888—I./IX. 1891). V Kelči připravil se na tři rigorosa. Na doktora byl povýšen 1892. Z Kelče povolán byl za katechetu na německý ústav učitelek do Opavy, kdež pobyl do 15. září 1903, kdy nastoupil profesorské místo na ústavu učitelském v Kroměříži a zůstal tam až do své smrti 23. června 1924. Tam také přednášel v rusínském bohosloveckém semináři, r. 1915 péčí probošta a poslance dra Stojana zřízeném, křesťanskou filosofii a fund. teologii.

Umřel na zápal pohlavnice. Pochován je ve svém rodišti Klášterci (27./VI. 1924). Jmenován byl konsistorním a arcib. radou a assessorem. Od něm. slezské rady školní vyslovena mu byla pochvala při odchodu do Kroměříže za „úspěšné působení při vyučování a vychovávání učitelského dorostu“. Štědře přispíval na ozdoby chrámu Páně ve svém rodišti, na církevní a národní podniky. U Boha došel odměny a lidská věda ho zachová v uctivé památce.

(Náš Domov, 1928. Životopis podepsán „Alois Vicenír“, poslavší mi k němu část životopisných dat!)

JAN TAGLIAFERRO,

zakladatel první české Raiffeisenky na Těšínsku, první oběť náboženských bojů po převratu na Těšínsku, vůdce abstinentního hnutí, spisovatel.

Kdykoli se na mne ze vzdáli usmál kostel sv. Ignáce na Borové u Frýdlantu, vždy ústa má notila změněná slova písně, zapsané Frant. Sušilem od Opavy:

Ty borovsky kostelíčku,
stojíš na pěkném kopečku.
Květe z něho ruža tmava,
T a g l i a f e r r o v a hlava smava.

Opravdu na Borové v letech 1896—1904 žil kněz pleti snědé, zděděné od předka z Paduy, jehož požehnaná působnost daleko široko rovnala se růži, vydávající líbeznou vůni vlasteneckých a křesťanských činů.

Kněz ten slul Jan T a g l i a f e r r o. Tomuto ideálnímu sluhovi Páně mnohou vděčností jsem zavázán, protože mi popřál, aby fara borovská stala se základnou pro mé lidopisné cesty v horách beskydských; on byl mým hostitelem, rádcem, informátorem a doporučovatelem noclehů v rozběhlých pasekách jako ovečky po stráních.

Nahlédl jsem hluboko do jeho srdce a úsudek můj zněl: Není nadšenějšího dělníka na vinici těšínské nad P. Tagliaferra! A tento vlastenecký

horlitel, neúnavný vůdce lidu slezského, dne 27. prosince 1922 — právě na své jmeniny, pronásledován příslušníky církve československé, uštván vydechl svou šlechetnou duši v nemocnici sester Alžbětinek v Těšíně.

Byl to první beránek za viny svedeného lidu.

Těch 8 let, jež prožil Tagliaferro na Borové, nazýval jarem své kněžské působnosti; škoda, že to jaro záhy uprchlo a v Michálkovicích překvapila ho zima zbavivši ho krovu farního a za krátko života.

V rozsáhlé farnosti borovské, systemované pro dva kněze, působil Tagliaferro samojediný, maje práce hojnost i radosti kněžské.

Brzo po svém příchodu upravil a ozdobil farní chrám, zasvěcený sv. Ignáci a budil k patronu kostelnímu úctu vydanými dvěma knížkami „O vodě sv. Ignáce“ a „Litanie a modlitby k sv. Ignáci“, pak pustil se do obnovy duší horalů beskydských. Aby si získal jejich důvěru, začal se starati o hmotné postavení chudého lidu.

Zadlužení horalé potřebovali laciného úvěru, proto chtěl jim jej poskytnouti Raiffeisenkou, jež první českou na Těšínsku založil T. ve své farnosti, a řídil ji zdarma po celou dobu svého farářování. Potom ihned přikročil k péči o dělnictvo, zřídil pro ně odbor „Všeooborového sdružení křesťanského dělnictva čsl.“, v něm členy vzdělával přednáškami a radou. Znaje prospěch a užitek dobré četby, opatřil farníkům knihovnu, čítající přes 1000 svazků, a sám stal se knihovníkem.

Jedna zlá vlastnost horalů kormoutila jeho dobré srdce: a l k o h o l i s m u s, rozšířený v uhelném revíru ostravském, proto pustil se proti tomu drakovi do boje. Již před svým příchodem do Borové založil r. 1902 Bratrstvo střídmosti a slovem a písmem hleděl jemu získati údy.

Protože příklady budí následovníky, sám stal se úplným abstinentem až do smrti, při tom vypadal zdráv a svěží. Psal mi po založení Bratrstva střídmosti na Borové: „Chvála Bohu, slouží mi ta abstinence ke zdraví i farníkům. Posud dalo se zapsati 264 členů; „kaprů“ (úplných alkoholiků) jsem posud ještě nechtyl, ale s pomocí Boží začátek učiněn. Mám býti jmenován (později se to stalo) ředitelem toho Bratrstva na Těšínsku a kočujícím kazatelem. Snad tato práce bude užitečnější pro lid, než plané politisování, jsem-li vlastencem čistě národním anebo klerikálním. Mé vlastenectví je pracovati pro náš milý český lid a vidět jej šťastným, to má radost a snaha! . . .“

Za účelem agitace pro abstinenci vydal šest spisků, z nich dva — svým nákladem: 1. Zhoubu lidu (1902). 2. Vzhůru proti alkoholu! (1907). 3. Bratrstvo střídmosti (1903). 4. P. Theobald Mathew (1904). 5. Proč piješ? (1904). 6. Do které třídy patříš? (1914).

Jak podotčeno vlastenectvím Tagliarrovým bylo — pracovati pro lid, aby byl šťastným. Těžce nesl bezpráví, jehož úřady se dopouštějí na českém lidu, že nechtějí s ním úřadovati v jeho jazyku. Proto chtěl učiniti průlom do této nespravedlnosti.

Na jeho radu dva faráři ze soudního okresu frýdeckého počali s úřady česky dopisovati. Ti odvážlivci sluli: Tagliaferro a Štíhel z Janovic. „Toť neslýchaná opovážlivost! Všechny jiné úřady obecní, školní atd. píší v jediné úřední řeči německé ve Slezsku, jen tito se vzpírají!“ hrozil se okresní soudce Wanitschek ve Frýdku. „Musí se proti této svévoli zakročiti.“ Obžaloval tedy oba u vratislavské konsistoře — k níž obě fary náležely, nazvav je Čechisatory a žádal o pokárání provinilců a zastavení českého úřadování. Žalobě jeho vyhověno a Tagliaferro poznačen jako nesnášenlivý český nacional.

Ještě jiné dopisování o češtině měl Tagliaferro s konsistoří vratislavskou. Přeloživ do češtiny „Hodinky ke cti nejsvětější Svátosti oltární“ od Aug. Arndta, dožadoval se biskupského dovolení pro užívání této knihy. Bylo uděleno s podmínkou, tak vypravoval překladatel, že překlad nebude pořízen nářečím pražským, nýbrž na Těšínsku obvyklým. Takové informace měli tehdy v Prusku!

Chtěje národní a náboženské hnutí na Těšínsku pozvednouti přes zrazování z Vratislavy, zúčastnil se akce na vydávání „Slezských listů“ a kalendářů. Listy dlouho se neudržely, r. 1907 o vánocích vyšlo poslední číslo za redaktorství P. Angela Lubjackého, administrátora ve Frýdku. Knihtiskárna, v níž se tiskly, ohlásila úpadek a podnikatelé pozbyli 8000 zl., na něž značnou část platil horlivý Tagliaferro.

Jarní pohoda Tagliaferrovy duchovní správy chýlila se r. 1904 ke konci. Týž rok založena byla v Michálkovicích u Slezské Ostravy nová

česko-polská fara, a tu vyzývá, aby se o ni hlásil, že má pro ni tu nejlepší jazykovou kvalifikaci; dovede kázati česky, polsky a německy a k těm národnostem hlásí se tamější z většího dílu dělnické obyvatelstvo.

Výzvy poslechl. Na novém působišti zanedbaném — byli obyvatelé tak dlouho bez kněze — vyvíjel ještě větší energii jak na Borové. Počínal si jako na předešlém místě; založil Spořitelní a záloženský spolek, Dělnický spolek, různá bratrstva, zvláště III. řád sv. Františka, knihovnu, rozšiřoval dobrý tisk, bojoval proti nestřídmosti atd., v četných různojazyčných školách katechisoval, v kostele kázal česky, německy, polsky, někdy třikrát i čtyřikrát za neděli, a večer mluvil ve spolcích. Děťinsky se radoval, když Pán žehnal jeho dílu. Psal mi o tom v říjnu 1915: R. 1904 přistoupilo ke stolu Páně 1125, r. 1905 3800 . . . a r. 1914 — 10.700 věřících.

Mimo to ještě usiloval o založení Mariánské družiny kněžské, ale úmyslu neprovedl, že prý by se zorganizovali nespokojenci atd. A večery místo oddechu — spisoval, překládal knihy — většinou asketické — a to z němčiny, polštiny, italštiny a francouzštiny, na počet 25; dopisoval do časopisů Op. Týdeník, Nov. Těšínských, Slezských listů, Ostrav. Kraje, Ostrav.-Přívoz. novin, Hlasu, Věstníku Matice Opavské, Našeho Domova, Seraf. Květů, Školy Božského Srdce Páně, Květů Mariánských, Pokladu věřících, snad i jinam.

Po převratě situace se změnila, když církve československá počala hledati své přívržence na

Ostravsku. V sousedních Radvanicích vystoupil z církve katolické kněz Ferd. Ctibor a za kněze téže církve chtěl míti svého přívržence Fajkoše v Michálkovicích. Nastal boj, v němž nerozhodovaly duševní zbraně, mravní úroveň, nýbrž hrozný teror a pomluva.

O Tagliaferrovi v hospodách lháno, že není národnostně spolehlivý, že nadrzuje Polákům a Němcům, že překází pokroku, že je zkostnatělý klerikál atd. Ten, který po celý život sloužil vlasti a národu, tak ohavně své cti zbaven! Tak daleko to dospělo, že teroristé, opatření klacky, vedrali se do fary a žádali vydání fary i kostela pro církev československou. V úsilí svém byli vytrvalí a hrozili nevinnému knězi ztrátou života . . . Farař donucen faru opustit a ve Frýdlantě hledat útočiště. Tehdy (1920) shledali jsme se v kapli blah. Jana Sark. v Olomouci, ještě horšího pronásledování zakusivšího. Pomodlivše se, nabízel jsem mu společné přístřeší ve Švábenicích, ale Tagliaferro tiše odvětil: „Chci žíti nablízku své farnosti, abych se mohl ihned vrátit, když mi úřady k právu a spravedlnosti dopomohou.“ Marně, bratře, čekals tehdy, právo a spravedlnost si zavázaly oči! Proto generální vikář povolal ho do Těšína, aby obstarával českou korespondenci a byl prozatímním správcem nemocnice Alžbětinek. Toužil po návratu do Michálkovic, avšak nedočkal se toho, zesnul v Pánu neočekávaně v den svých jmenin, ve svátek sv. Jana Ev. dne 27. prosince 1922.

Slavný básník Petr Bezruč složil báseň „Michálkovice“, jejíž konec se změnami hodil by se na Tagliaferra:

Ethiop trojzub mi zarazil v týl —
vyhnal mne z fary; holemi mne bil

— — — — —
V písek jsem kles, noc vpila se v oči,
na rty mne líbá Medúsa.

„Habet, jam habet!“ — řve luza.

Drahý! Na konci XIX. věku vztyčil jsi kříž
na temeni Hory Lysé, aby hlásal, že v kříži jen
jest spása. Doufáme, že té spásy jsi již účasten
pro svá utrpení a dobra, jež jsi lidu českému
prokázal.

Budiž Ti věčná paměť!

★

Jan Tagliaferro narodil se ve Frýdku. Studoval
na gymnasiu v Těšíně, bohoslovecká studia konal
v Olomouci. Za kaplana se dostal do Těšína,
kde vypomáhal v kanceláři generálního vikariátu.
R. 1890 vypomáhal ve Slezské Ostravě, dne
27. června téhož roku se stal farářem na Borové
pod Lysou Horou.

KDYŽ JSEM VANDROVAL . . .

(Po Opavsku.)

K mému vandrování — cestování po českých osadách na Slezsku a Prusku zavládl příčinu Tomáš Škrdle, redaktor „Vlasti“ v Praze. Škrdle již jako bohoslovec zajímal se o Slezsko, odebíraje „Op. Týdenník“ a sbíraje knihy pro slezské knihovny a vytrval mezi přáteli poníženého kraje až do smrti.

Když Škrdlovi na Opavsku přibývalo zakládajících členů „Vlasti“ a duchovenstvo přihlásilo se obnosem 100 zl. za úda literárního družstva „Vlast“, Škrdle chtěl tu přízeň Slezanům oplatit tím, že hodlal ve „Vlasti“ uveřejňovati stati o bídných poměrech slezských. Obrátil se tehdy na mne, píšícího tehdy o Slezsku do „Našeho Domova“, brněnského „Hlasu“, „Č. Lidu“ a jinam, nemohl-li bych napsati tyto informační články? Nemohu-li, abych poradil někoho. Vincenc Prasek a dr. Fr. Sláma, na něž jsem se jménem redakce obrátil, vymluvili se, že jsou prací zatíženi a studie podobné že budou vyžadovati velikých námah, protože knihovna Matice Opavské je neurovnána a jiných pramenů jinde pramálo, zkrátka, že spisovatel musí si všecko na „tabula rasa“ napsati sám.

Když Akademie věd v Praze na přímluvu dr. Č. Zírta, redaktora „Č. Lidu“, mi poskytla pomoc

200 K na sbírání lidopisného materiálu v oblastech slezských, tu Tomáš Škrdle znovu mne pobízel, abych pro „Vlast“ něco o Slezsku napsal a zároveň poslal 100 K na výpisy, zakoupení knih, cestování atd. s poznámkou, že tím na bědné poměry ve vévodství se česká veřejnost upozorní a Slezsku přispěchá ku pomoci. Tož chtě nechtě, dostal jsem se do práce, s níž jako přistěhovalý Moravan málo byl jsem seznámen a připraven.

Napřed začal jsem sbírat doma v Jaktaři, Vávrovicích atd. Látka rostla pod rukama. Nově zapsané pohádky z Jaktaře a Vávrovic odevzdal jsem brzo dr. Fr. Slámovi v Opavě, též 26 nápěvů s notami) k písním a tancům ve „Slezské svatbě“, již Sláma vydal. Vydavatel chtěl tyto „Písně a tance slezské“ později vydati ve své Slezské kronice, až počet odběratelů vzroste. Ten místo vzrůstu klesal, proto písňe nevyšly a zároveň s pohádkami u dra Slámy se ztratily. Škoda cenného materiálu!

Z obvodu farnosti jaktařské po letech devadesátých vybral jsem se se svým společníkem učitelem Leop. S e d l á č k e m, sbormistrem opavského „Křížkovského“, na vandr za slezskou písní a podobným sbíráním do dědin slezských. Cestovali jsme obyčejně ve volném čase, zvláště o prázdninách. Já zapisoval texty a Sedláček noty.

Po prvé, když jsme vyrazili z Opavy, maširovali jsme směrem k Bílovci. V brašně, přehozené přes rameno jako nějaký starší bratr o pouti, měl jsem nastříhaných několik set lístků, uloženo hojnost obrázků, nově ražených penízků, lodnový havelek na bedrách, deštník v ruce, a tak veselí, plní dobrých nadějí, kráčeli jsme ráno z Kylešovic k Ra-

duni a Sedláček si pozpěvoval: „Když jsem vandroval, muzika hrála; moje ze všech nejmilejší slzy utírala . . .“ „Zpíváte pravdu, milý kolego,“ dím. „Muzika nám hraje — muší a ptačí, naše ze všech nejmilejších — země slezská — rosné slzy s květů a listů střásá a sluncečko je vysouší, jen pokračujte!“

Vtom nás dohonili muž a žena.

Učitel Sedláček: „Stryku, zpíváte též písničky? Půjčte mi sirku, tu máte portoriko.“

„Panove, ja na take hlupoty jsem již stary. Zpíval jsem za mlada na paše (pastvě) a u muziky, včil na take hlupoty nedržim. Nam dost nazpivju děti na kolebce. Pravda, Maryka?“

„Tot. Kelkorazu nam až z toho hlava boli. S Panem Bohem!“

Když zašli, stryk pravili: „Kdyby radš říkal ružaněc, ni takymi hlupotami se zabyvač. To je pre mlade, ni stare. Paterek maju dost svatych písniček v kostele, ne take frantovske posluchač. Odkud pak su?“

„Špatně se nám tu ukazuje,“ podotkl Sedláček.

„Jen se nelekejte! Psal jsem na faru do Pusté Polomé, aby nám paterek Palkovský pozval ty nejlepší zpěvačky z farnosti, a ten vždy rad a ochotně takové věci podporuje.“

„Jen abychom zas nepohořeli jak nyní.“

Do Pusté Polomé jsme dorazili k polednám. Hodný pan farář Jan Šamárek nás pozval ke stolu a při obědě paterek s námi sdělil, že děvuchy-zpěvačky z celé farnosti přijdou kolem druhé hodiny odpolední.

Těšili jsme se na bohatou kořist.

Před druhou několik děvčat objevilo se u kostela.

„To jsou ty zpěvačky, ony myslí, že budou zpívat v kostele. Jak jsou vystrojena, jak na hrubou! V ruce má každá růženec a pěkně vázaný kancionálek,“ vysvětloval P. Palkovský, „stalo se malé nedopatření. Musíme je zavolat na faru.“

V prostranné jizbě zůstaly děvuchy zaraženy, do zpěvu jim nebylo. Když tolik očí na ně hledělo.

P. Palkovský děvuchám vysvětlil, oč se jedná, a aby jim dodal smělosti, počal s nimi zpívati písně z kancionálu a pak je žádal, aby zanotily nějakou světskou. Děvčata se zapýřila a jedna z nich řekla: „Take frantovske pěsničky neni hodlive před paterkami zpivač.“

Tož zase nic jsme nepořídili; teprve večer, když se vrátily staré žnečky a trochu se napily piva, otevřela se jejich hrdla a něco podařilo se nám na papír zachytiti.

V Pusté Polomi nám radili, abychom zašli do Velké Polomě, tam že jedna selka zná více pěsniček než stryk Martin — zpěvák z Kylešovic, který vodívá procesí až na sv. Hostýn a Velehrad.

Před polednem jsme ji vyhledali, ale ona se nám vymlouvala, že musí vařit „obid pro kosniky“, abychom počkali až po obědě, pak že nám některou zazpívá.

Počasí se měnilo. Bílí beránci na obloze oblékali se do tmavých kožíšků — hrozila bouřka. My po odzvonění poledne sedli jsme na dvoře v tom gruntu na klády a čekali, až budeme předvoláni k audienci. Všichni domácí běhali, lítali, ani u

oběda nevydrželi dlouho, běželi vázat žito neb pšenici. Konečně jsme se selky dočkali a ta usmívajíc se, zvolala: „Marš z placu (dvoru), přijďte až večer, musíme jit vazat, Pan Buh hrozi buřkum! Bo pojdte s nami.“

Poděkovali jsme za takové rozloučení. V pivovaře snažili se potěšit čerstvým pivem v takovém horku a nasytiti žaludky vaječinou.

Protože osada byla jak po vymření, všichni pracovali v poli, tož dali jsme jí s Bohem a usnesli se jít do města K l i m k o v i c, tam třeba měšťané budou doma. Nebylo to lepší. Učitel, protože měl košili propocenou jak na prádle, chtěl si koupiti novou, ale nemohl najíti takového obchodníka a já zatím vešel jsem na informace do školní budovy a tam uzřel jsem, čeho jsem v celém životě neviděl: rodokmeny slavně panujícího rodu habsbursko-lotrinského do čtvrtého pokolení. Podlepenými těmito papíry byla pokryta jedna neb dvě stěny. O písničkách nic jsme se nedověděli. Tož jsme si řekli: Pojdme domů, až přestanou „žniva“ a slunce tak pražit.

KDYŽ JSEM VANDROVAL . . .

(Po Těšínsku a Pražské.)

S učitelem Sedláčkem dobře jsme spráhali a vedlo se nám jinde dosti dobře, ne tak, jak předešle vyloženo. Chodili jsme hlavně po Opavsku a naše sbírka písní a tanců čítala přes 140 čísel, a já ji chtěl vložit do svého pojednání ve Vlasti „Naše Slezsko“. Stalo se, čeho jsme nečekali — písně se ztratily, jak? Vypověděno v „Op. Týdenníku“ a „Arše“.

Co nyní?

Začítí znovu. Sedláček byl mrtev, tož našel jsem si jiného společníka, Vilibalda S c h e i b r a, absolventa konservatoře z Hulína. Já již tehdy dlel v Hulíně. V té době vypsána byla fara Slavkov u Opavy, a tu jsem si myslil, že již na mou slezskou nemoc „Tschechenwahn“ se zapomnělo, tak mne odrodilci u konsistoře obvinili, tož zajel jsem do Olomouce pana patrona arcibiskupa Theodora požádat o svolení, zda mohu se hlásit?

Pan patron: „Proč chcete jítí znovu do Slezska?“

„Vaše Excellence, k vůli ethnografickým studiím, jež počínám otiskovati ve Vlasti, a část se mi z nich ztratila.“

„Ale vždyť jste v Hulíně čtyři kněží, tedy můžete třeba dvakrát týdně odcestovati do Slezska.“

Poznal jsem, že ze Slavkova nic nebude, uklonil jsem se a uctivě poroučel, uvažuje, že můj „Tschechenwahn“ přece nebude dokonale vyléčen a mohl by někomu škoditi. Zakrátko jsem se dověděl, že Slavkov obdržel kompetent o dvě léta méně působící v duchovní správě než já.

V červenci r. 1900 vydali jsme se s novým druhem Scheibrem do slezského světa; usnesli jsme se, že začnem sbírat v poříčí Ostravice. Když kráčeli jsme nádherným údolím Ostravice, vzácná báseň Bezručova „Maryčka Magdónova“ naplňovala naše srdce a mysl. Viděli jsme v duchu surového markýze Géra, burmistra — žida Kranichera, jak brání Maryčce sbírat v lese dříví, jímž chce zahřát pět sirot, jak ji četník vede a jak pro hanbu dívka vrhá se do divoké řeky:

Jeden skok nalevo, po všem, je, po všem.
Černé tvé vlasy se na skále chytly,
bílé tvé ruce se zbarvily krví,
s Bohem buď, Maryčko Magdónova!

Na Starých Hamrech vzad na svatém poli
bez křížů, bez kvítí krčí se hroby.
Tam leží bez víry samovrazi.
Tam leží Maryčka Magdónova.

Stanuli jsme kolem páté hodiny odpolední proti stráni, na níž svaté pole. Starost se mi vtírala: tož kam na nocleh, seženeme nějaké lidi? Do krčmy k israelitovi Hochfeldrovi se nám nechtělo, ani ku protestantovi Dužímu, tu nám kdosi poradil jít na Samčanku do školy. Asi za půl hodiny vcházeli jsme do pěkné dřevěné budovy a prosili p. učitele

o nocování a pomoc v našem díle. Přání našemu laskavě bylo vyhověno, a německá paní učitelová, Vídeňka, ustlala nám na stupni ve třídě, že brzo pohroužili jsme se do klidného spánku. Ráno kolem deváté sbíhala se z okolních pasek pozvaná mládež do školy, že prý budou zpívat a deklamovati . . .

Na stole uzřeli školáci rozložené obrázky, lesknoucí se nové peníze a bylo jim oznámeno, že kdo pěkně zazpívá neb nějakou říkanku přednese a bude to napsáno na papír od přítomných pánů, že obdrží odměnu.

Děti zdvihaly ruce a o závod se hlásily, co zpívají na pastvě, čemu se naučily od výrostků v lese, co slyšely od rubačů, od tanečníků v krčmě atd.

Vyznávám se, že jsem ještě nikdy tolik hanebností neslyšel z úst dětských jako tehdy. Nabyl jsem však z počínání si školáků přesvědčení, že děti mluví, zvíávají, nejsouce si vědomy, co přednášejí; že jen chtivost po odměně je zaujímá, jí jen věnují své smysly. . . .

Vonnými lesy prošli jsme do P r a ž m y. Tam nám byl doporučen veselý obyvatel J. Š o s t ý, ten prý o všem dovede verše skládati, třeba o řemeni, podpatku, galatách a j.

Tož jsme ho v krčmě vynašli již pomýleného (napitého) a přesvědčili jsme se, že veřejná pověst je pravdivo. Mohli jsme mu počítati jakoukoliv písničku, Šostý hned pokračoval, a když nevěděl dál, narobil si veršů, kolik bylo třeba. Tenkráté právě složil s kamarády „polku“ na počest kořalky, již tolik miloval.

Zapsali jsme si ji:

Poslyšte, pijáci, co vám budu zpívati,
o samé gořalce chci vám povídati,
jak se vám žid raduje,
když gořalku šteluje.
Žide-li, bo mám kyj, vyřežu ti jím!
U žida za vodu najali tam hospodu.
Vopora ju najímá a Jagenda popíjáj.
Nepopíjej Jagendo, bo je vudka darebno.
Žide-li, bo mám kyj, vyřežu ti jím.
Jan Laščok ze švokem
šli do Macka se Stolkem,
tam si sedli ku stolu,
popíjali pospolu.

Žide-li atd.

Voznica z Bártkovic, on chodí do Raškovic
do Šebesty popíjat, a šumně si zazpívat.

Žide-li atd.

Protože Šostý již byl hodně „pijaný“ a pletl si řeč, pozvali jsme si ho na zítřek a dali jsme mu pět šestek závdavku, aby najisto se dostavil. Ale Šostý dověděl se, že zpíval darebnosti před „panočkem“ — více se nám neukázal.

★

Putovali jsme na Střebovice, na Děhylovo — „sekyru kdosi za stromem kleče držel, na modré straně je H l u č í n,“ vzdychali jsme s Bezručem.

Již stojíme v moravském H l u č í n ě, jemuž pruský vrah chystal se sekyrou dáti poslední ránu. „Zachraňme aspoň nějaké ty památky na ubohé město,“ děli jsme k sobě.

Doporučili nám starého pana rectora, že je dobrý zpěvák a že sám skládá písně. Abych tam trefil a nebylo to podezřelé, slečna Jurečková vedla mne kolem humen — může-li se tak v městě mluvit. Zaklepal jsem — starý pán právě seděl v křesle a já uctivě hlásil, že sbírám . . . Ani jsem nedořekl, pan rector spustil: „Umgotteswillen, wieder ein Sammler . . .“

Bylo přítmí v pokoji, pan učitel nepoznal ve mně kněze. „Prosím, já nechci peněz, já sbírám písně . . .“

„Jaké písně?“

„Moravské.“

Domácí pán cosi po německu hovořil a já uctivě se poroučel.

★

Zavezla mne z Hlučína železnice směrem na Krnov do menšího městečka než Hlučín — do B a v o r o v a na Hlubčicko. Položení kraje připomínalo mi úrodnou Hanou. Cestou z nádraží lid pozdravoval německy, jen ojediněle slyšel jsem tlumený pozdrav moravský.

„To rychle germanisace pokračuje,“ uvažoval jsem. „Roku 1881 učitel bovorský Tschauer ještě napsal, že obyvatelstvo mluví moravsky a mnozí z nich že ve škole naučili se německy.“ Dostal jsem se na náměstí, kde právě komedianti nebo kdo vedli bílého velblouda. Děti a dospělých plný rynek. V nestřežené chvíli někteří pronášeli moravská slova. Zapisoval jsem si je v klobouku. Strážník na to hleděl. Ztratil jsem se z náměstí a

policajt za mnou. Dobře ještě, že jsem u sedláka K o z e l k a v sousedním Jarohněvu našel útulek a vysvětlení pro policajta, že jsem přítelem jejich synů-kněží. Nevím, nebyli-li by poslali mne postrkem na území císaře rakouského.

★

Chodíval jsem vyučovat do školy v á v r o v s k é, za jejímiž humny za Opavicí rozkládá se již území pruské. Stryk Foltys z pruského T u r k o v a, který měl robu (ženu) z císařské (z rakouského Slezska), prosili mne, abych u nich v kapli sloužil mši sv., že mají jakousi slavnost. To bylo milé pozvání pro mne, aspoň hlouběji vniknu do tajů života pruských Moravců. Slavilo se tehdy v Turkově též „veselé“ (svatba). Pozvali mě na ně. Mluvilo se celkem moravsky, až na předmodlování německých modliteb v kostele od dětí, jež nařídil pan rehtur. Mnoho jsem se dověděl. Když se hlásil čas rozloučení, některé svatebčanky prosily mne o něco na památku. Prosba mne zarazila, protože nic vhodného při sobě jsem neměl. Ženy vidouce mé rozpaky, omlouvaly svou žádost: „My něhccem nic, ene podpisaju sa nam do kancionalu, že s nami povědali.“

★

Bylo by toho „bajání“ o mých potulkách po Slezsku ještě více, avšak domnívám se, že tyto ukázky postačí a mluví dosti jasně o povaze lidu slezského. Vypíší ještě, jak se to stalo, že sněm slezský přispěl 300 K na vydání nasbíraného lido-pisného materiálu v knize „Naše Slezsko“ (str. 340, 1903).

Posud žádný spisovatel český od sněmu slezského nedostal podpory. A tu dr. Fr. Stratil, člen zemského výboru za slovanské strany, povídá: „Zkuste to. Napište žádost, přiložte kartáčové otisky svých studií o Slezsku; jen, prosím vás, co je protiněmeckého, prozatím odstraňte, až budete mít peníze, zase to přiložte.“ Poslechl jsem. Když dr. Fr. Stratil podával žádost a rukopisy německému členu zemského výboru, prose o podporování žádosti, dr. Rochowanski udiven se vyjádřil: „Máte toho tolik, že my Němci nemáme tak velké vlastivědy, jakou vy jste mi podal.“

Dr. Stratil: „Pane kolego, již věříte, že Češi žijí ve Slezsku, že nejsou to Wasserpoláci . . . ?“

U ARCIKNĚZE ANTONÍNA POLEDNÍKA VE VRATIMOVĚ.

Roku 1898 v polovici července k 9. hodině ranní zazvonil jsem u dveří fary vratimovské. Po chvíli odchýlily se dveře a já spatřil statného, vysokého kněze — byl to arcikněz Antonín P o l e d n í k. Představivše se, vstoupili jsme do pokoje a já přednášel příčinu své návštěvy, že bych rád se dal poučiti o národnostních, náboženských, jazykových, zvykoslovných, hospodářských atd. poměrech na Těšínsku, maje v úmyslu vydati knížku „Naše Slezsko“.

Pan arcikněz se mile usmál, pokynul mi posaditi se a děl, že dnes má trochu volno, že bude možno mému přání vyhověti. A tak jsme hovořili od deváté až do oběda a po černé kávě pokračovalo se až k sedmé hodině. Byli jsme oba rádi, když nás volali k večeři, neboť horkem, výklady, psaním byli jsme vysíleni. Ráno po mši sv. prohlíželi jsme kostel pěkně vymalovaný a já ze všech památností chrámových nosím na 35. rok v hlavě toliko obraz sv. Isidora ze spodní části kazatelny, jak světec ten rozsívá z rozsívky pěkná zrna obilná. Po snídání oznámil mi pan hostitel, že je neodkladně zaměstnán, že na další dotazy odpoví písemně a vyličí mi povahu tamějšího lidu.

★

Z informačních hovorů s arciknězem uvádím stručně něco o rozdělení lidu na Valachy a Lachy. O lidu českém na Těšínsku se pravívá, že mluví nářečím lašským, ačkoli sám Lachy se nenazývá. U nás na Těšínsku dělil se druhdy český lid na Valachy a Lachy; staří lidé pravili, že Valaši jsou na Morávce, Krásné, Mohelnici, St. Hamrech, na Borové, Malenovicích, Lubně, Przně, Nové Vsi, Janovicích, Bašce, Starém Městě, Skalici, Raškovicích, Vyšních a Nižních Lhotách, Nošovicích, Dobré, Sedlištích, Leskovci, Bruzovicích, Pazděrně a Kaňovicích. Valaši pásávali na salaších hojná stáda „statku“ a zabývali se nejen chovem dobytka, nýbrž i vyráběním valašského sukna, „valašského“ sýru (brynzy).

V okrese bohumínském a fryštátském jsou tak zvaní Laši. V Těšínsku na rozhraní řeči české a polské Lach a Valach jsou vzájemnými přezdívkami. Rozdíl mezi Lachy a Valachy spočíval v kroji a řeči; krojový přestal, ale v řeči trvá posud.

Valaši stříhali se krátce, jen v týle nechali si dlouhé vlasy až přes límec, Laši se nosili víc po módě, nosili dlouhé vlasy, ale sčesovali se přímo do čela, netrpíce v týle delších vlasů. I šaty se lišili.

Nářečí Lachů zabíhá více do polštiny, Valachů podobnější je dialektu opavskému. Na př. Valaši dí „prši“, Laši „padá“; na rozhraní „padže“.

Po valašsku: budě, krava, jo sym je atd., po lašsku: bedě, krova, jo sym jest atd. Instrumentály, kde možno končí se u Valachů na „u“, u Lachů na „um“.

Další otištěno v „Našem Slezsku“, kamž odkazujeme čtenáře.

Jak převyšoval arcikněz mohutnou postavou mnohé jiné, tak vynikal důmyslem, šlechtností, dobrotou. Kde se objevil, všude rozšiřoval jas, teplo zářilo z jeho dobrých skutků. Kněžstvo k němu lnulo jak k dobrému otci, a to také ukázalo při jeho pohřbu, zúčastnivši se jej v počtu 100. Též lid byl mu upřímně oddán, kdekoliv vykázano jemu působitiště.

Kratičký běh života jeho je tento: Narodil se z rolnických rodičů v Kaňovicích u Frýdku 31. května 1843. Vystudovav gymnasium v Těšíně a bohosloví v Olomouci, byl na kněze vysvěcen 5. července 1868. Jako kaplan působil ve Skalici, malebně na pahorku vystavěné, odtud brzo dostal se do poutnického místa — Frýdku, kde po 7 let svou milou povahou získal si lásku téměř všech.

Tehdejší farář, pozdější prelát Findinský, tak si ho oblíbil, až do konce života mu přátelství zachoval, a když Poledník něco jemu přednesl, jistě dobře pochodil. Dne 6. července 1877 investován na faru v Sedlišťích a 7. října 1889 stal se farářem ve Vratimově, kdež i pochován.

Dojímavě tragická byla jeho smrt — umřel při modlitbě na kazatelně ve farním chrámu Páně v Bruzovicích. Byv pozván za primičního kazatele novoknězi Petrovi, vystoupil na kazatelnu a při modlitbě za přispění Ducha sv. kleče byl raněn srdeční mrtvicí. Stalo se to v tom kostele, kde byl pokřtěn, kde po prvé přistoupil ke sv. přijímání a oběť novozákonní sloužil — i v té svatyni vydechl svou duši, modlitbou ukončiv dráhu životní...

Jeho život plynul ve stálé službě Boží a vůli šířit království Boží na zemi. Aby zpěvný lid lašský měl stálou podporu své zbožnosti, vydal dvakrát „Sbírku modliteb a písní“; úctu k Panně Marii Frýdecké šířil „Dějiny mi farního chrámu Páně ve Frýdku“, a politické národně-katolické přesvědčení brožurami „Posel svazku slezských katolíků“.

Vlastenecké své smýšlení po celý život svůj osvědčoval. Jako mladý kněz štípil v zahradě fary skalické „lípu slovanskou“ a zpod ní rozhlížel se po svém rodném kraji a toužil, aby jeho krajané byli věrní víře a řeči otců, aby byli šťastní. Zmohutnělý a rozložitý ten strom posud stojí a sluje „lípa Poledníková“.

Dvě léta před svou smrtí putoval po duchovních cvičeních do Maria Cell. Tam ho v tom nádherném položení alpském pojala, jak sám vypravoval, taková tesknota po domovině, že nejbližším rychlíkem se vrátil domů.

V posledku svého života zakusil Poledník i té radosti, že vlivem a přičiněním jeho dostala se ve Vratimově k veslu česká strana.

Kéž se mu splní prosba, již více než před 35 lety napsal mi do listu, podávaje charakteristiku svých rodáků:

„Žij blaze, můj dobrý lide slezský, ušlechťuj dobré stránky své povahy pro čest Boží, blaho drahé vlasti a vlastní, a potírej vady, aby ses stal dokonalým!“

V DOMASLOVICÍCH U NÁRODOHOSPO- DÁŘSKÉHO PRACOVNÍKA P. JANA JE- ŽÍŠKA.

(* 18./12. 1844, † 21./9. 1897.)

Bylo to koncem července 1896, kdy chodě za lidovou písní a zvykoslovím, vyrazil jsem s kopečku borovského do Domaslovic. Za hory se již slunce sklánělo, země voněla, kos zpíval . . . Zakrátko na hospodu domaslovskou jsem zíral, zkoumaje, zda jest ta, v níž se zpěváky objednanými mám míti schůzku. Náraz kul na kuželně, veselý hovor mne ujišťoval, že jsem dobře trefil.

Vešedšímu v ústrety vykročil kněz prostřední postavy, veselé tváře. Byl to pan farář Ježíšek.

„Už na vás čekají ve světnici, dle přání vybral jsem ty nejrázovitější od nás, doufám, že budete míti bohatý lov,“ hlásil farář.

Díky vzdav za laskavost, kráčel jsem za ním do zvláštní světničky; čekalo v ní na nás 4—5 osob. Poručil jsem tajně hostinskému, aby je dobře obsluhoval, aby se dostali do nálady. Pilo se pivo, ženy rosolku, sodovky, co kdo chtěl. S počátku řeč pohybovala se v obyčejných kolejích, až na mou výzvu přihlásila se jedna účastnice, zda takové starosvětské písně zapisují, jako:

Ej, narodě, narodě
v Domaslovské zahradě!

jeho národní posíleno. R. 1870 se stal knězem a působil jako kooperátor ve Frýdku, Bílsku, Bruzovicích a pak znovu se vrátil do Frýdku jako administrátor poutního chrámu Páně, všude budě lásku k církvi a jazyku mateřskému. V prázdných chvílích při svém kněžském povolání věnoval velikou péči včelařství, ovocnářství. Zakoupiv si ve Frýdku zahradu, prakticky provozoval svou náklonnost k hospodářství. Jsa mysli veselý, rád byl viděn ve společnosti, kde živým hovorem, poučováním, ušlechtilým zpěvem přispíval k milé náladě. Běda však, kdyby někdo z přítomných nešetřně dotkl se jeho národního citu, tu hájil pádnými důvody do krajnosti svého přesvědčení. To dobře věděli Němci frýdečtí, proto si dávali pozor na jazyky.

Na jeho česká, slovenská, polská kázání těšivali se poutníci a ochotně přispívali dárky na poutní chrám, jež s prelátem K. Findinským snažil se zvelebit.

Když r. 1887 stal se farářem v Domaslovicích, naskytla se mu vhodná příležitost zařídit vzorné polní hospodářství. Zahradu při farní budově ve výměře 13 měřic obrátil ve štěpnici, v níž poletovaly koroptve, pobíhali zajíčci i kousek srnčího. Ze včelínu prášily se včely, v rybníčku i v potoku, tekoucím zahradou, třpytily se rybky. Zdaleka chodili se lidé na ni dívat a odnášeli z ní praktické zkušenosti.

V místě založil zpěvácký spolek, jehož se stal předsedou. S poslancem V. Hrubým zřídili r. 1892 Hospodářský spolek okresní se sídlem ve Frýdku a přednáškami organizovali rolníky. Tato Ježíš-

kova činnost byla magistrátu frýdeckému trnem v očích, proto dopsal předsedovi Hospodářského spolku okresního — J. Ježíškovi, aby k vůli německému charakteru města Frýdku přestěhoval si český spolek do Domaslovic. Odpověď byla taková, že po druhé s takovým fanatismem nepřišli. Vlivem V. Hrubého a přičiněním J. Ježíška tento spolek domohl se zastoupení a tím výhrad spojených v rozšířeném výboru německé lesnické a hospodářské společnosti v Opavě, kde o subvencích státních i zemských předběžně se jednalo.

Úsilím těchto obou národohospodářských pracovníků povstal nový hospodářský spolek pro politický okres fryštátský se sídlem na Pol. Ostravě.

R. 1892 zastihlo jej neštěstí, že vyhořel v Domaslovicích farní kostel a budova farní. Oblíbenému knězi podařilo se získati dobrodince, že brzo kostel sv. Jakuba zjevil se v nebyvalé kráse; věž postavena i nová farní budova.

Bohužel předčasná smrt vyrvala ho z náručí lidu slezského, ježž tolik miloval a pro něj pracoval.

Pohřben byl 23. září 1897 za nesmírného účastenství zblízka i daleka.

Hrob jeho ozdoben černým mramorovým pomníkem s tímto nápisem:

J a n J e ž í š e k,
kněz-vlastenec

* 18./XII. 1840. — † 21./IX. 1897.

Slezský pěvec Bezruč věnoval jeho světlé památce tuto báseň:

Než na nás to přijde hoře,
než padneme v Polské moře,
než nám na šíj vloží
polské jho páni z Těšína,
pros Ty za nás Hospodina,
služebníče boží!

Než nás za noc jednu zrobí
beze ptaní polské roby,
nežli synkům vloží
v ruce polské slabikáře,
pros Ty za nás u oltáře,
služebníče boží!

A než pluh sám z ruky padne,
než nás posledního za dne
pod kříž polský složí,
nechť modlitby české vzplanou
nad mohylou nasýpanou,
služebníče boží!

DUCHOVENSTVO KNIHAMÍ A ČASOPISY BUDILO A SÍLILO VĚDOMÍ NÁRODNÍ.

a) Na Opavsku a Těšínsku.

Vlastenecká činnost dr. Ant. Grudy není posud zevrubně oceněna i uznávána. Nevíme, zda který z prvních buditelů ho překoná! Mám ve svém vlastnictví část korespondence po něm pozůstalé (druhá větší ztratila se po úmrtí profesora opavského Bučka, jenž si ji vypůjčil) a ta svědectví vydává o jeho neobyčejné, nezištné působnosti na úhoru slezském. Divíme se jeho drobné, přehojné práci ve spolcích, není ve Slezsku větší schůze, na níž by neřečnil, je hlavním činitelem při zakládání nejpřednějšího kulturního spolku „Maticе Opavské“, českého gymnasia v Opavě, hospodářské organizace, povzbuzuje nás jeho nebojácnost proti byrokracii německé a vystupování jako poslance zemského na sněmu, s uspokojením sledujeme jeho cesty konané roku 1875 po zemích českých i na jih, aby upozornil a získal přátele pro Slezsko, takže sám dr. Rieger ji uznává a slavný Strossmayer ho jmenuje svým radou, vodí deputace k císaři a králi a jménem jejich mluví, bojuje za české bohoslužby v Opavě atd. Není národního podniku ve Slezsku, na němž by podílu nebral. Krajanům chtěl býti vším, jak by tedy neúčastnil se akce knihovnické, již při obrození připadl významný úkol?

Z nejprvnějších knih, jež dostaly se po r. 1835 do rukou Čechů slezských, jsou z různých dědictví: Dědictví svatojanského (zal. 1783), Cyrillo-methodějského (1851) a Dědictví maličkových (1856). Na farách jednotlivci, rody dali se zapisovati do dědictví a v kostele se ohlašovalo, že roční podíly pro údy došly. „To zas bude šumné čítání,“ těšili se odběratelé a divili se: „Jak jsou již veliké ty moravské knihy, jako německé v městě ve výkladech!“ Obyčejně fary byly skladišti knih. V životopisech kněží čteme: založili knihovnu farní, jako Kaz. Tomášek ve V. Polomi, I. ud. Ochrana v Komárově a Stěbořicích. Knihy pomáhali sbírat studenti (Vašek, Prasek, Gruda a jiní), Op. Besedník s výbory založených spolků a výtěžky z besed podporovaly nákup knih. Po letech šedesátých zřízeno na 50 knihoven. Pak ruch částečně utichl, až po roce sedmdesátém rozdmychal jej kooperátor Ant. G r u d a a ten podnikl systematické zakládání knihoven, aby někde knihy se nehromadily a v jiné obci jich nebylo. V tištěné žádosti prosí: „Za příčinou značné podpory československým knihovnám ve Slezsku slíbené osměluje se v účtě podepsaný snažnou činiti prosbu, abyste ho laskavě, možná-li do 14 dní zpraviti ráčil, zdaliž ve f a r n o s t i n e b o b c i vaší nějaká knihovna československá jest, čili nic? Jestli nějaká, pak račte vyplniti těchto 15 otázek. Uvádíme z nich některé: Kdy založena, kým? Kde umístěna, kdo ji spravuje, rozmnožuje? Jest údem některého dědictví, matice? Odebírají se časopisy, které? Nechává-li se farnosti neb osadě knihovna, proč? Kdyby se zřídila, kdo by spra-

voval? Jaké knihy si přejete? V Kateřinkách na den sv. Hedviky 1872. Kněz Antonín Gruda.

Když měl odpovědi pohromadě, napsal 30. března 1873 svolání, z něhož byl patrný zřejmý úpadek bývalých knihoven a nedostatek. Uvádíme z svolání úryvky: „Ze zpráv posud došlých patrné, že Čechové slezští mají asi 31 knihoven, jichž valná většina školám, menšina jiným patří. Jelikož Slezsko české i s enklávami asi 110.176 obyvatelů čítá, připadá na 3554 obyvatelů pouze jedna knihovna . . ., z nichž ta nejsilnější 500 svazků nedosahuje, touha jest hlavně po knihách pro mládež, hospodářských proudurodně psaných, dějepisných, politických. Slezan pro chudobu a opuštěnost nemůže si sám knihovny zakládat, ve škole nežívá zdravého vychování, v životě podléhá německému byrokratismu, slovanský lid hyne ve Slezsku na duchu . . ., jenom nám mohou pomoci bratři v Čechách a na Moravě atd.“

Na toto svolání Grudovo zaslali knihy: Fr. Urbánek v Praze 79 knih, P. Mathon z Brna 175, Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně 20 a mnozí jiní.

Roku 1877, když dovoleno založiti Matici opavskou a Gruda zvolen za jednatele a knihovníka, pokračovalo se horlivě v doplňování a zakládání knihoven. (Viz „Naše Slezsko“, I., str. 83—84.) Dne 2. dubna 1879 horlivý bohoslovec pražský Tomáš Škrdla poslal velikou bednu knih a informační list, jak pracuje v Praze pro Slezsko. Podotýká se, že láska Škrdlova ke Slezanům je málo známa, proto neoceněna.

Když horlivost v zakládání knihoven utuchala, r. 1891 několik kněží (na provolání je jich 7 napsáno) založilo „S polek na zakládání knihoven ve Slezsku“, jehož stanovy sepsati mi uloženo. Účelem spolku bylo v evidenci míti akci knihovenskou ve Slezsku a knihovny zásobovati dobrými knihami a časopisy. Jako první předseda byl jsem zplnomocněn sbírat dary, knihy, začož se mi dostalo čestného titulu „národní žebřák“. Útulek spolek našel v klášteře minoritském u P. Al. Vysoudila, později u dr. Ant. Kubíčka.

Činnost spolku za 8 let:

Rok	Příspěvky a dary zl. kr.	Počet rozšířených knih	Časopisy předplá- cel	Počet brožur rozda- ných
1891	230.—	700	26	400
1892	688.80	1403	31	320
1893	506.87	1500	36	280
1894	640.03	1102	20	390
1895	591.78	1910	52	180
1896	702.53	938	48	390
1897	738.40	1570	39	200
1898	547.12	883	34	120
1899	630.38	810	34	100
Úhrnem	5275.84	10.816	320	2380

Z pozdějších let, kdy odešel jsem ze Slezska, nemám statistických dat po ruce.

Ze založených knihoven z této doby připadá na Opavsko 61 a na Těšínsko 39, tedy úhrnem 100 a 1000 knih odeslalo se za hranice Moravcům pruským.

Mezi dobrodinci nejpřednější byli: arcibiskup Theodor (obyčejně ročně 50 zl.), kardinál Kopp (25 zl.), biskup Brynych (20 zl.), ředitel, spisovatel Frant. Bartoš (20 zl.), družstvo „Vlast“ v Praze vlivem redaktora Tom. Škrdle posílalo 10 zl. a 50 knih, centrální záložna opavská, neplachovská, kateřinská, banka Slavie, bohoslovci olomoučtí, královéhradečtí a jiní.

Mimo spolek na zakládání knihoven ve Slezsku“ přičiněním poslance Ignáce Hořice rozproudila se v Čechách akce sbíratí knihy pro Slezsko; též lašští akademici, sdružení ve spolcích „Opava“ a „Odra“, „Matice osvěty lidové“ chopili se podobné činnosti a nasbíralo se dosti knih, jež se umístily hlavně na Těšínsku. Též založená „Ústřední jednota hosp.“ založila r. 1899 třicet menších knihoven. K tomu ještě přidružilo se nařízení arcibiskupa olom. Theodora (1893—1904), jímž vyzvány byly farní úřady zříditi farní knihovny a při kanonických visitacích předkládati seznamy knihovny, čímž se stalo, že na př. na Opavsku v některé osadě měli dvě až tři knihovny. Spolek na zakládání knihoven po mém odchodu ze Slezska udržoval se ještě nějaký čas, a když žádný nechtěl přijati funkci „národního žebráka“, konečně zanikl, mnoho dobra rozšířiv po osadách slezských.

b) V moravském území krále pruského.

Na památném táboře na Ostré Hůrce u Chabčova dne 12. září 1869 lid slezský slavný slib

učinil: „Uváživše, že vzdělanost jest základ všeho blahobytu . . . uzavíráme a zavazujeme se, že naši neustálou a usilovnou snahou bude . . . šířiti chuť ke čtení poučných mravných knih a časopisů . . . zakládati knihovny školní, tak i obecní . . . K čemuž pomáhej nám Pán Bůh!“ A tento slavný závazek duchovenstvo slezské — přední to činitel při národním obrodu — plnilo již před tím jak na pruské, tak rakouské straně v Opavsku a Těšínsku, jen po táboře přičiněním kooperátora Ant. Grudy knihovní akce se rozproudila větší měrou a organisovala.

Na pruském Ratibořsku a Hlubčicku nejhorlivějším propagátorem české knihy byl kněz Cyprián Lelek (* 12./10. 1812, † 28./4. 1883), autor českého „Slabikáře“ (jehož se užívalo na školách pruských až do r. 1873) a kancionálu „Duchovní poklad“ aneb „Sbírka duchovních písní“ (vyšel v Ratiboři 1846) a první český redaktor slezský (založil 1846 list „Holubici“).

Lelek všude, kde působil v duchovní správě, staral se o rozšíření knih. Knihy k tomu účelu sám kupoval aneb vyprosil si je z Umělecké besedy v Praze, z olomoucké konsistoře, z Dědictví sv. Jana v Praze a kde jen v Čechách a na Moravě mohl. Aby chuť k četbě budil, rozdával čtenářům odměny. Kdo nejvíce přečetl a dovedl říci obsah knihy, dostal vyznamenání.

Pokud mi povědomo, zřídil neb rozšířil knihovnu v Hlučíně, Dolním Benešově, Vodce, Oldřišově, Služovicích, Nebošticích.

Našel jsem v rukopisech Lelkových tyto rady pro knihovníky školní: „Přesvědčení, že žáci vě-

domosti ve škole nabyté zapomínají, že mnohý umění ve škole s velikou prací sobě osvojených ani neužívá, ani užítí příležitosti nemá, spolu také i povinnost svatá rozum při outlé mládeži osvěcovat a srdce k zbožným skutkům nakloňovat: toto vše i jiné příčiny přivedly mne k tomu při zdejší oldřišovské škole aspoň počátek malé knihovničky pro školní mládež založiti. Následující knihy věnuji: (uvádí seznam knih). Má vůle a zbožné želání jest, aby se tyto knížky vždycky v rukách nacházely, aby je dítky s chutí a radostí čítaly. Potom žádám, by každý, přečítav nějakou knížku, své jméno vlastní rukou do jednoho při každé knížce příštího sešitu zapsal, spolu také i čas zaznamenal, přes který ta knížka u něho v rukách byla. Starším, kteří ani do nedělní školy nechodí, jenom tehdy povoleno buď čítati, jestli peněžitými příspěvky ku knížek rozmnožování nápomocni budou. Má také vůle jest, aby třetina těch knížek také i v Služovicích a Nebošticích k čítání se vynacházela. Velectěným pánům: školním revisorům, panu rektorovi, pánům úřadům osadním rozmnožování a zvelebení této knihovny na srdce kladu!“

Když smrt hrozila mu přetřhnout nit života a on psal testament, pamatoval na rozdání knih, požádal bratra Jana, jemuž knihovnu svou odkázal, aby některé české knihy rozdal.

Při rozšiřování knih za hranici černo-bílou vydatně Lelka podporoval kněz Antonín Gr u d a, který z nasbíraných knih pro Slezsko v Čechách a na Moravě, zvláště švabachem psané, mu pře-

pouštěl a sám známým farářům na „Modrou“ přešvercoval a při zakládání knihoven pomáhal.

Těž Praha přispěla na pomoc. Bohoslovec Tomáš Š k r d l e, který udržoval s Cyprianem Lelkem přátelské styky, nasbíral u známých dvě bedny knih pro bratry Moravce.

Podobným pomocníkem jako Gruda ukázal se i Jan R y b a, kostelník opavský, a když Lelek opustil své drahé Moravce r. 1883, převzal jeho starosti zásobovati lid moravský v Pruském Slezsku zdravou četbou a na tisíce knih dostal za hranice z různých dědictví, kalendářů „Moravana“ a obrazů českých patronů.

Po založení „Katolických Novin“ nastala čilejší poptávka na Ratibořsku po knihách. A tu touhu tuto snažili se nasytiti mladší kněží z Opavska, sdružení v nově založeném spolku, zvaném: „Spolek na zakládání knihoven ve Slezsku“. Sháněli peníze, kde mohli, shledávali německým písmem tištěné exempláře, a když se jim podařilo knihy opatřiti, usilovali dostati je za hranice.

Pruské úřady vždy hlídaly očima ostřížima na pomezí a bránily přenášení knih, ale láska k bratřím je vynalézavá, obětavá, našli jsme si důvěrníky za hranicemi, někteří posud žijí — nomina sunt odiosa — a ti nám pomáhali. Ba napadla nám myšlenka o p o r c i u n k u l e, slavené v Opavě při chrámu sv. Ducha, kdy sta a sta Moravců pruských připutuje na ni, rozložití po ambitech na římsách oken, lavicích, ba i — prosíme, odpusťte — v záchodkách sešitky kroniky Slámovy, knihy z různých dědictví atd., a Moravci s radostí je odnášeli jako dar z pouti pod perutě

dravého pruského Orla. O jedné takové porci-
unkule odbyli jsme šťastně 300 knih, a tak asi za
10 let rozneslo se přičiněním naším v Prusku na
3000 různých výtisků.

Ty ochotné, nezištné, řekněme zlaté časy nad-
šené práce pro národ asi již minuly, nedávno
prosili jsme inteligentů našich na Hlučínsku, pů-
sobících při hranici pruské, zda bychom nemohli
u nich na čas složit knihy pro Moravce zahra-
niční — že se postaráme o jejich brzké odstěho-
vání, přiložili 2 Kč na odpověď — rok neb více
uplynul a odpovědi nemáme.

Vlastenčí se více jazykem než opravdovými
skutky, proto na Hlučínsku nemůžeme z „fleku“.

Jako vzácný příklad vzájemnosti slovanské
uvádíme, že veliký vlastenec polský Karel Mi-
a r k a, bývalý učitel, pak redaktor „K a t o l i k a“,
jemuž pruská vláda nabízela 100.000 tolarů, jen
aby vynechal z listu politiku, rozšiřoval české
knihy mezi Moravci pruskými s Poláky hraničí-
cími, neboť když r. 1874 navštívil na dva měsíce
Prahu, prosil o knihy a sháněl pro moravský lid.

KNĚŽÍ VODÍ SLEZANY NA HOSTÝN A VELEHRAD.

O úctu sv. Cyrila a Metoděje na Opavsku staral se již v 17. století Kristián Hirschmentzel, administrátor v Bolaticích, cisterciák kláštera velehradského, vydav životopis těchto světců a usilovav na sněmu slezském, aby svátek těchto svatých stal se zasvěceným v zemi opavské. Možno se domnívati, že již tehdy na Velehrad Moravci putovali uctít své věrozvěsty. Máme však bezpečné zprávy, že v jubilejních letech 1863 a 1885 veliké průvody Moravců i pruských navštívily Velehrad a Hostýn.

Teprve od r. 1891 putují každoročně (mimo válečná léta 1915 a 1916) Slezané do moravského Betlema a na posvátnou horu, kde Matka Boží divy tvoří.

Počátek těchto pravidelných poutí vyvolán byl r. 1891 neutěšenými poměry ve Slezsku: z uhelných revírů ostravských valil se kalný dravý proud socialismu křesťanství nepřátelský, a z Opavy a jiných měst dravá saň germanisace napřahovala spáry, chtěc Moravce do posledního zardousiti.

Bylo zle, tuze zle!

Kdo z našich měl odvahu a trochu citu národního, hrnul se na palubu hájit dědictví otců.

Kněží, kteří ve Slezsku vždy stáli v prvních

šicích při záchranných akcích českého korábu, zdvojnásobili sílu svých paží a hráze kladli výbojným vlnám. Bojovali nejen doma s druhými bratry, nýbrž hledali též pomoci u apoštolů slovanských na Velehradě a u Ochránkyně Moravy na Sv. Hostýně, neboť kypěla srdce jejich prosbami písni:

„Na Velehradě bratří ze Soluně — Cyril a Metod kázali nám spásu, — jazykem rodným Boží chválu pěli, — mateřskou řečí knihy svaté psali... — Pokud náš národ v hloubi srdce chová — důvěru k Matce, která divy tvoří, — Maria za nás prosit nepřestane — a náš národ žíti neustane.“

— — — — —
„Zachránilas od záhuby jisté předky, Boží
Rodičko,
k Synu pozvedni své ruce čisté,
zastaň i nás, milá Hostýnská Ma-
tičko!...“

Taková byla genese pravidelného každoročního putování na Sv. Hostýn a Velehrad. Němci a odrodilci nazvali tuto pout slovanickou a provokující je, protože prý budou zpívat a modlit se a prosit věrověstce o pomoc, zvláště tato sloka písňě velehradské se jim nelíbila: „Vyslyš, Pane, prosbu naši vřelou, požehnej vlast, žehnej církev celou, zůstaň s námi... nedej svému lidu zahynouti...“

Tož domluvili jsme se s P. Flor. Lužným, kooperátorem kateřinským, že tu pout zaranžujeme. Napsal jsem prosebná vyzvání na farní úřady

v Opavsku i na některé v Pruském Slezsku, aby pout ohlásili v kostele. Někde váhali tak učiniti, aby nepodráždili tak zvaných Němců (odrodilců). Zatím jsme vyjednávali o zvláštní vlak ve Vídni a ten byl povolen, složíme-li kauci 1200 zl. za 200 poutníků předem. Peněz nebylo, tedy jsme šli do „Centrální záložny“ v Opavě a ta bezúročně nám zapůjčila na těch několik dní státních papírů v ceně 1200 zl. Když jsme měli jednu starost za sebou, přistoupila druhá — nepřihlásilo se 200 poutníků. Němci nám pomohli, z Opavy se k nám přidalo asi 25 německých poutníků.

Oddechli jsme si, když jsme opouštěli hlavní město slezské. Když jsme se čítali v Jistebníku, mohlo nás býti i z prajské strany neohlášených na 220. Hlouček německý však nám byl na obtíž — chtěl míti všechno dvojjazyčné, i kázání zvláštní. Blahé paměti strážce Sv. Hostýna, P. Jan C i b u l k a, přítel utiskovaných Slezanů, uklidnil je, pozvav si je do sakristie, tam je uvítal a jim kázal.

Slezané na Sv. Hostýně velmi si pochvalovali, cítili se jako doma, i Velehrad vtiskl se jim hluboce do srdce. Téměř celý průvod přistoupil ke stolu Páně, nazpívali se, namodlili se po celou noc až do vysílení. P. Cibulka je pochválil, že jsou z nejzbožnějších procesí, co na posvátné hoře viděl . . .

Těž rozhled s hory spanilé na úrodný kraj, četné osady a města lahodil jejich srdcím, zvláště když slyšeli, že všudy tam dolů hospodaří lid moravský . . . Tato pospolitost sílila jejich národnostní příslušnost, i to kázání pana superiora.

Když jsme sestupovali do Bystřice, přistoupila inteligentní německá dáma k pořadateli a oslovila ho: „Velebný pane, všechno bylo velmi pěkné, jenom kazatel neměl zavaditi o Němce.“

„Jak to, ctěná paní?“

„Neslyšel jste, velebný pane, jeho slov, že dobrý Bůh v hlubokých lesích poručil růsti dubům a lípám vedle sebe, v povětří vykázal dráhy jak orlům, tak tichým holubicím . . . a že otvírá jim bez rozdílu svou štědou pravici každoročně a zachovává a všechny zahrnuje stejnou péčí . . . Necítíte v tom ostnu proti Němcům?“

„Nedomnívám se, paní. Není to pravda, co kázal pan superior?“ a ukloniv se, skončili jsme rozmluvu.

Milé vzpomínky chovám na tuto první pout Slezanů k perlám Moravy, jež koná se každoročně od r. 1891 až do dneška, těší mne, že sedmkrát jsem byl jejím „starším bratrem“ a našel horlivého nástupce — P. Antonína S u c h á n k a z K o m á r o v a .

„STARŠÍ BRATR“ POUTNÍKŮ SLEZSKÝCH
NA SV. HOSTÝN A VELEHRAD —
ANTONÍN SUCHÁNEK.

Když jsem přemýšlel, jaké záhlaví mám této vzpomínce dáti, přiletěla myšlenka, že nejlépe by prý bylo P. Ant. Suchánka nazvati „starším bratrem“, či jak na Opavsku též dí „zpěvákem“, neboť vodí již po 33 let poutní průvody na sv. Hostýn a Velehrad, a pak opravdu jest stár (nar. 1867 v Předmostí u Přerova) a na hlavě mu pěkně kvetou podzimní bílé chrysanémy, či jak někde je jmenují „Václavovo kvítí“, mimo to ještě toto vůdcovství učinilo ho známým na celém Opavsku i na prajské straně.

Můj nástupce P. Ant. Suchánka horlivějším byl bratrem než já a zvelebil pouti ty tou měrou, že počet účastníků převýšil dva tisíce a čeho očekávali první vůdci od takových výprav na Moravu — posílit a rozšířit náboženské a národní vědomí Slezanů — opravdu přičiněním jeho a jiných kněží se uskutečňovalo.

Každá taková pout jako by byla kratinkým duchovním cvičením, při němž Moravcům dostalo se poučení, povzbuzení a duchovní útěchy ve zpovědnici.

Není sporu o tom, že na tak velebných místech, jako Hostýn a Velehrad, křesťan je jinak naladěn

a Duch svatý vane tam mocněji. Není jediný případ, že manželka si pochvalovala: „Chvála Pánu Bohu a Panence Marii, ten můj, co přišel z pouti, je docela jiný — jako vyměněný;“ a rodiče slibují dětem: „Budete-li poslouchat, pustíme vás na Hostýnek a Velehrad. Ach, tam je šumně, jak na kraji ráje!“

Také ve příčině národnostní vyplnily tyto pouti svůj úkol. To nejlépe pozorovati v osadách germanisací načichlých. S počátku tak zvaní „dajčfrajndliši“ (či poloviční odrodilci) ostýchali se putovat, ale odhodlali se přece, uslyšeвши jednu chválu o kráse Hostýna a Velehradu. Zvláště blahodárně působily na pruské Moravce, jichž bylo později 300—400 i až od samých bran Ratiboře; na Moravě poznali, že jich není taková malá hrstečka jak v Prusku, uslyšeli pány v pěkných šatech mluvit jazykem skoro stejným jako oni; z Moravy odnesli si různé české památky, obrázky, knížky a j. Dobře charakterisoval účinek těchto poutí hlučinský list „Náš Domov“ (II./7. 1931) slovy na polovici odrodilých děvuch z Hlučínska: „Kdyby tak matička naše věděli, že na Hostýně jsme slyšeli o vlasti a našem mateřském jazyku kázat, to by mě věc nepustili,“ a druhá: „Naši mutr pravju, že o tym se něma mluvič na kažaňu . . .“

Slezané sa za ta dobrodiní Hostýnku a Velehradu ukázali vděčnými: dali svým nákladem postaviti na sv. Hostýně kapli XIII. křížové cesty, věnovali chrámu nádherné zlatem vyšívané dalmatiky a ornát; na Velehradě zbudovali mramorovou sochu Božského Srdce Páně a jiné

kostelní předměty a kdykoli slezské procesí na Hostýnek a Velehrad připutuje, štědře přispívá na okrasu těchto svatyň. Laskavý a ochotný starší bratr — děkan Suchánek, vida tu štědrost a lásku svých oveček, raduje se a za to všechny pobožnosti s nimi vroucně koná a modlí se za drahé Moravce, aby dědictví otců — víry a národnosti nepozbyli.

Dojemné bylo ukončení pouti r. 1931 před Královskou kaplí u hrobu arcibiskupa Ant. C. Stojana, kde 1350 poutníků slezských se 16 kněžími se shromáždilo, aby uctili památku svého nezapomenutelného miláčka. Kněží klekající před jeho hrobem položili svému tatíčkovi na rakev nádherný věnec, při kterémž aktu piety jaktařský farář Alois Šebela srdečně promluvil, líče výstižně život Stojana-kněze, arcibiskupa, poslance: „Svatý je nám Velehrad pro činnost apoštolů slovanských, posvěcený jejich prací a modlitbou, posvěcený krví mučednickou opata, jeho kněží a lidu, které upálili vlastní bratří — husité pod kulpí kostela, předrahý je nám Velehrad, kde odpočívá srdce našeho apoštola, velekněze Stojana...“ Poutníci hlasitě lkali jak o pohřbu otcovu a líbajíce jeho hrob, modlili se o ducha vzájemné lásky, obětavosti pro věc Boží, jež v Pánu zesnulému byla nade všecko. Stříbrovlasý starší bratr — děkan Suchánek, stojící nejbliže hrobky, maje schýlenou hlavu, utíral slzy... Bylo slyšet zašeptnutí: Hle! Jak ho miloval!

A nyní zmíníme se o další jeho činnosti mezi Slezany. Před 39 lety nastěhoval se z valašských Karlovic do Komárova u Opavy, ohroženého

germanisací, valčí se z blízkého města a místní továrny Hellovy — a na této horké půdě poženaně pracuje 39 let bez oddechu n á b o ž e n s k y, n á r o d n ě a h o s p o d á ř s k y se skvělým výsledkem.

Hned po svém příchodu do Komárova staral se o náboženské prohloubení úctou eucharistickou. Na jeho náboženské promluvy spěchali věřící až z prajské, aby slyšeli „fajné“ kázání, pěknou českou řečí mluvené.

Aby farníci byli neodvislí od německého kapitálu, založil Spořitelní a záloženský spolek, sám jej obětavě, bezplatně řídě, byl hlavním činitelem při zřizování místní mlékárny, lihovaru, hospodářského družstva, rozšířil místní knihovnu a dobrý tisk. Mimo své působiště pracoval jako člen výboru ve Spolku na zakládání knihoven, v Centrální záložně opavské, Jednotě českých hospodářských společenstev.

V Komárově postavil na svůj náklad chudobinec, řeše tak prakticky sociální otázku a přispěl valně jak hmotně, tak radou na postavení Orlovny, aby mládež vzdělávána byla v duchu katolicko-národním.

Když národní strana ve Slezsku se rozpadla a počala roditi se l i d o v á, Suchánek všemožně pomáhal. Vidíme ho při zakládání časopisu „Naše Slezsko“, Družstva Katolického domu, Lidové tiskárny, v Katolickém spolku pro Slezsko, při vzniku křesťanských odborových organizací, vůbec všude, kde se jedná o rozkvět katolického náboženství. Jako dobrý řečník všechny tyto pod-

niky doporučoval přednáškami na Opavsku a Hlučínsku.

Typickým rysem povahy děkana Suchánka je laskavost a skromnost, není fanatikem, neútočí na jinak smýšlející, nýbrž jedná se všemi laskavě a konciliantně. Neústupně bojuje za svou věc, ale dovede najít pravý tón, proto získává a neodpuzuje.

Kéž Bůh zachová Slezsku „staršího bratra“ Suchánka ještě na mnohá léta!

(Den, 30./9. 1933).

NÁRODNÍ PŘÍSAHA (SLIB) ČESKÉHO KNĚŽSTVA VE SLEZSKU DNE 19. ZÁŘÍ 1918.

Dne 22. září r. 1918 — tedy ještě před převratem — konal se na výšině nad Chabičovem-Hájem na Opavsku velký tábor lidu, a to za účasti 40.000 lidu. Tábor byl vlastně jedinou přísahou českého lidu, že neustane od boje, až si dobude své politické samostatnosti ve vlastním státě československém.

Avšak již 3 dny před tímto památným táborem lidu shromáždilo se také kněžstvo děkanátu místeckého a přilehlého Frýdecka v Místku, aby učinilo podobné jednomyslné prohlášení.

Tato prohlášení jsou rázu historicko-dokumentárního a jest záhodno je připomenouti:

Z O p a v s k a a B í l o v e c k a.

„Kněžstvo z Opavska a Bílovecka, shromážděné dne 19. září t. r. v Opavě, prohlašuje: 1. že jako v dobách národního probuzení slezského stálo kněžstvo v předních řadách pracovníků, tak i v době snažení o samostatnost naši je si vědomo svého úkolu a půjde se všemi lidmi dobré vůle v jednom šiku, až dosaženo bude cílů, jež jsme si vytkli; 2. dožadujeme se svorně s ostatním českým lidem vlastního československého státu, skutečně demokratického, kterého vlastní silou vydobýti je český národ odhodlán,

v němž bude zaručena také plná svoboda pro vývoj křesťanské kultury, národní a sociální spravedlnosti; 3. kněžstvo slezské, jsouc přesvědčeno, že nejpevnějším základem společnosti jsou zásady křesťanské, prosí v zájmu celého národa, aby v době zápasu přestaly útoky na naše dědictví cyrilometodějské, a lidé nábožensky uvědomělí konečně jednou přestali býti prohlašováni za lidi národnostně nespolehlivé a zaprodané jiným zájmům.“

Z děkanství místeckého a přilehlého Frýdecka.

„Kněžstvo děkanství místeckého a frýdeckého, shromážděné na konferenci 19. září 1918 v Místku, prohlašuje, že pamětlivo jsouc slavné minulosti národa a těžkých jeho bojů o opětné dosažení jeho svobody, a stojíc na půdě památných národních deklarácí a majíc stále na paměti, že z českého lidu vzešlo, s ním a proň žije, pracuje a trpí, žádá a pracovat chce svorně po boku všech politických stran českého národa, zastoupených v Českém svazu, o samostatný stát, a žádá, aby uvarováno bylo se u všech stran všeho, co vnitřní svornost a jednotu by ohroziti mohlo.“ — Tento projev byl přijat jednomyslně.

PAMÁTKY CYRILOMETODĚJSKÉ VE SLEZSKU.

Nejmenovaný autor ve Věstníku jednot duchovenstva (č. 1, roč. XXVII., 1934) píše pod záhlavím „Památky cyrilometodějské“: Matice svatoklimentská vytkla si za úkol obnovovati, udržovati a zvelebovati umělecké a historické památky cyrilometodějské, pátrati po nich, sbírat je a podporovati i hmotně korporace, které již v tom směru působí. Má-li Matice tomuto svému úkolu dostáti, musí především památky cyrilometodějské znáti, t. j. věděti, kde jsou a v jakém stavu, teprve pak může je podle svých prostředků probadati, obnoviti a udržeti, nebo působiti k tomu, aby některý z těchto úkolů vykonal někdo jiný, kdo je k tomu snad povinen (patronát), nebo se k tomu nabízí (duchovní správa, obce, spolky, jednotlivci).

Mimo kostely a větší kaple jsou však v zemích slovanských, nynějších i bývalých, sta a sta menších památek cyrilometodějských, kapliček, studánek, kazatelen, křížů a j. S jejich soupisem měla Matice poměrně snadnou práci. Neúnavný badatel cyrilometodějský dr. Fr. P ř i k r y l vydal jej napřed částečně česky a r. 1920 německy v obsáhlé knize s četnými obrázky „Denkmale des hl. Konstantin und Method“. (Pro české vydání nebylo v době popřevratové nakladatele.)

O deset let později, založením Matice svatoklimentské, převzala tato úkol ten na sebe, vydavši stručný soupis cyrilometodějských památek s přechytnými fotografickými snímky „Památky sv. Cyrila a Metoda“. Spis tento je dílem jmenovaného dra Fr. Příkryla a možno jej dostati v tiskárně Slovákově v Kroměříži za 22 Kč.

Možno předpokládati, že autor nezaznamenal všech památek cyrilometodějských, že třeba píditi po nových objevech, o něž se pak rozmnožilo II. vydání záslužné publikace dra Fr. Příkryla. Jeden takový uvádí zmíněný spisovatel ve Věstníku jednot.

Snad další příspěvky poskytnou záznamy ze Slezska, vydané před vydáním publikací dra Fr. Příkryla, a to z r. 1888 a 1900 ve Vlastivědě slezské a Našem Slezsku. Vypisujeme je proto, že obě knihy vydány byly soukromým nákladem a dávno rozebrány, tedy málo dostupné.

I.

Vincenc Prasek: Vlastivěda slezská,
díl I., str. 7—8. V Opavě 1888.

Pověsti:

O SV. CYRILU A METODĚJOVI.

Studánka u Slatiny.

O ní zachovala se pověst, že když sv. Cyril v naši krajinu přibyl a slovo Boží kázal, obrátiv mnohé na křesťanství, z této studánky je pokřtil.
— Dle kroniky Slatinské.

Jezero u Rejvizu.

Nedaleko vesnice Rejvizu rozkládá se luh rašelinový, v němž spatřiti lze dvě jezera, z nichž větší má podobu trojhranu. Na jeho místě rozkládalo se prý město dosti značné. Do města toho přibyli i naši věrověstové sv. Cyril a Metoděj, aby hlásali víru Kristovu; než obyvatelé je odehnali s velikou potupou.

Svatí apoštolové modlili se sice za své nepřátele, ale prokleli zároveň město. Hned začalo hřmíti a za strašného rachotu hromu před jejich očima propadlo se to město. A tak vzniklo ono jezero. Jináče také vykládá se pověst o zkáze dotčeného města „Hunův“, že totiž svatí věrověstové jen svého žáka tam vyslali. Ten přišel prý přes červenou kúpu okolo „kazatelen“ při vysokém „Olíku“ (německy „Urlich“) do města Hunův. — Peter „Volksthümliches Schlesien“. Přibíráme také pověst našeho krajana, mnicha Kristiána Hiršmencla z Frýdku, kterou asi roku 1670 po latinsky napsal ve svých „Jovialium VII. centuriae“, málo známou.

Svatoboj, král Moravský.

„Přihodilo se, že ze starožitného města, po němž sotva naléztí stopy, z Velehradu, t. j. Velkého Hradu, v den svatých Petra a Pavla vypravil se král Svato boj na hon. Zatím pak, že se opozdil příliš, minulot již poledne, arcibiskup Metod ve stoličném kostele sv. Jana Křtitele u hradu služby Boží konati počal. Jakmile Svato boj příjev z honu a zpozorovav, že lid zbožný

před kostelem jest a že se na něho službami Božími nečekalo; tak jak přijížděl s koňmi a všeckou psí lájí, vjel do kostela a tam se na sv. Metuda obořil. Neminul ho za to trest, neboť byv z církve vyobcován, popudil na se mnoho nepřátel okolních, takže jim všem odolati nemoha, podlehl překonán a přemožen. A ve velikou jeho druhdy říši podělili se Čechové, Uhři, Rakušané, Bavoři a Poláci; jen maličká část země při řece Moravě rozložená pod ochranou Čechů zachovala jméno markrabství Moravského.“ — Kr. Hiršmencl.

Tuto pověst našel jsem obšírněji zapsanou v „Pamětní knize farní“ r. 1743 města Hulína. (Otištěna „Z han. dědin a měst“, II., 1901, Jan Vyhliďal, str. 61—64):

„... Poslední král Moravský jest byl S v a t o b o j, syn Svatoplukův; ten jsouce ve jménu Trojice svaté pokřtěný a ve víře křesťanské vyučený, neměl v uctivosti přece biskupa ani jiných služebníkův Božích. Zapomenuvší na onu řeč Pána Krista, kdež pověděl: Kdo služebníkem mým pohrdá, rovně tak jest jako by mnou pohrdal, čímž velkou hanu sobě učinil a království svému věčný pád způsobil, nad čímž v krátkém času pokutu svou ukázal, totiž: Když jednoho času na den Sv. Petra a Pavla král Svatoboj na lov zvěře odjeti měl, poručil Methudiosovi, arcibiskupu, aby na něho se mší sv., dokavade se zase nevrátí, očekával. Vidouce pak ale on arcibiskup, že se čas krátí k vykonání služby Boží a více sobě lásky Boží nežli milosti královské vážíc, mší sv. sloužití jest započal a právě, když ji dokonával, král z lovu přijel, a že ho arci-

biskup nečekal, velice se proto rozhněval, nepamatující na místo a ani na arcibiskupa, myslivcům na trouby, jakoby na štvání byl, troubiti rozkázal, a tak s tím hlukem trubním a s psím štěkáním do kostela jako zteklý vešel. Potom k oltáři přistoupivše velké nenáležitě věci na vzdory arcibiskupovi páchal a provozoval a sotva se zdržel, že arcibiskupovi mečem hlavu nerozvrátil.

Vidouce Methudius v králi takovou zlost a pohružky jeho slyšíce, ihned do české země ujel a jeho pro ten nenáležitý účinek, který domu Božímu a těm svatým ceremoniím spáchal i se vším královstvím do kladby dal.

Ale on sobě toho málo vážíce, kořiti se nechtěl, pročež od Pána Boha byl slušně ztrestán, takže království svého, i koruny arcibiskupské titul potratil, pozbyl. Pak krajinu neb království, které předkové jeho s velikou prací rozšířili, něco Uhři, Poláci, a tak dále, a ostatek Čechové mezi sebou roztrhali a se tím rozdělili.

A tak zlé a nepořádné živobyčí Svatobojovo netoliko stolice arcibiskupská na Moravě přestala, ale i království samo o sobě hynulo, až zpustlo. Nebo Svatoboj žádného štěstí hned od té doby ve svém království neb králování neměl, jak arcibiskupovi při mši sv. při oltáři vostře domlouval, že na něho se mši sv. na den S. Petra a Pavla nečekal, že on král z lovu domů přijede; kdežto on tak dlouho dlel, až i naposledy nevěda jaké rady sobě dáti a jsouc k tomu od okolních nepřátel velice ze všech stran soužen, dne jednoho jakoby na lov mínil, z hradu vyjel a opustivše schválně služebníky své sám do lesů

se pustil, jinší píšou, že v boji od Uhrův poražen
jsa, a z toho utíkáje schválně do pustých hor a lesů
se obrátil, kdežto pořáde z místa na místo přecházel
až po některých dnech tři poustevníky nalezl
(kdežto dříve toliko ovocem lesním a kořením se
byl živil) a mezi ně se zprosil a spolu s nimi pokání
z hříchův svých spáchaných činil, Pánu Bohu sloužil
pořáde skrze sedmnácte let zběhlých.

Všecko, čemuž prvotně zvyklý nebyl, podni-
kaje, aniž se jim také těm třem poustevníkům
nezjevil, kdo on byl, až teprve před smrtí svou,
když čas skončení života jeho přicházel, zavolal
k sobě svých tovaryšův a tato slova k nim pro-
mluvil: „Bratři milí, ještě vy nevíte, kdo jsem
já?“ A když mu odpověděli: „Tak jest — my
nevíme,“ řekl k nim, aby uvěřili, „a věřte: že
jsem já Svatoboj, král Moravský, kterýž pro-
hrávše bitvu, na tuto poušť sotva jsem utekl.
Okusil jsem života královského, okusil jsem též
i poustevnického, v kterémžto i umírám!“

A tak bezpochyby šťastně umřel a v Nitře v
Uhřích léta Páně 927 s nápisem hrobovým v latin-
ském jazyku následujícím pochován:

Anno Christi 927 ultimus rex Moraviae regnavit
Svatobogius: quod monstrat in ejus funerali lapide
Nitrae in Hungaria ita sonans inscriptus:

Hic jacet Svatobogius, Moravorum rex ultimus,
per septem decim annos eremita in medio regni
sui tumulatus.

Moravsky takto:

Zde leží Svatoboj, Moravanův král poslední,
skrze sedmnácte let unížený poustevník, v pro-
střed svého království pochovaný.

V knize „Naše Slezsko“ 1900 poznamenal jsem tyto „Památky Cyrillo-Methodějské ze Slezska“:

Na Těšínsku neslyšel jsem žádné vzpomínky na sv. Cyrila a Metoděje; ani jediný kostel, kaple těmto světcům zasvěceny nejsou.

Ve starém Opavsku shledáváme se s nějakými památkami. Ze 17. století Kristián Hirschmentzel (nar. 1638 ve Frýdku, knězem se stal r. 1671), klášterník velehradský, postavil na Bolatském poli (na Hlučínsku) kapli sv. Cyrila a Metoda na poděkování Pánu Bohu, že z rozličných nepřijemností vyvázl.

Roku 1699 měl totiž při generální visitaci v Hlučíně mnoho žalob, že prý, k děkanům volán byv, nepřichází, a že si vede tak, jako by bolatský kostel byl farním a on farářem. Bolatice od r. 1247—1784 náležely Velehradu.

Na nynější faře bolatské chová se dřevěný obraz, jež pro ctitele Cyrillo-Methodějské není bez ceny. Na obraze dotčeném jsou vedle sv. bratří Cyrila a Metoda vymalováni dva rodní bratři, nejpřednější dobrodincové, ano zakladatelé cisterciáckého kláštera na Velehradě, totiž Přemysl Otakar, král český, a Vladislav Jindřich, první markrabí moravský. Klášter založen roku 1198. Pod touto hořejší skupinou jest v oblouku s každé strany pět a pět cisterciáků, velehradských mučedníků a vyznavačů. Pod tímto obloukem je rozložen klášter velehradský, jak vypadal dříve, kdy kostel klášterní ještě měl jedinou vysokou věž poblíže hlavního oltáře, nad onou krásnou bání, čili kopulí, kterouž dodneška ještě diváci obdivují v kostele velehradském... — Starý

klášter velehradský na dřevěném obraze bolatském s obrazem starého Velehradu (Sbor. Velehr. VI., p. 273)... Pod obrazem Velehradu zní nápis: Swati Aposstolowe, Mucedlnici, Wyznawaczy Města a Mista Wellehradskeho, a ty Bohaboyny Cztenarzi modlte se za dussy Krystiana Hirschmentzle Rzadu Cisters(ciacckého) na Wellehradie někdy Administratora Bolatského, Assessora w knizetstwi Oppav(ském).

Hirschmentzel ještě jinak rozšiřoval kult Cyrilo-Methodějský. R. 1662 napsal „život sv. Cyrilla a Methoda“ (latinsky) a zároveň se Přičiňoval na sněmu slezském, aby svátek sv. Cyrila a Metoda byl zasvěceným dnem na Opavsku.

Ještě jiný spisovatel slezský vydal v Olomouci r. 1700 „Putování nábožné k sv. Cyrillovi a Strachotě“, byl to Josef Gottfried (Bohumír) Bilovský, narozený v Hlučíně.

Úctu Cyrilo-Methodějskou dále připomínají: studánka „Cyrillka“ u Slatiny blíže Bílovce, potok Hošťata u Komárova a kříž u Cyrillo-Methodějské u Bavorova.

„Cyrilika“ prýští se asi pět minut za Slatinou u cesty vedoucí na „Ohradu“ (dědinka s 20 čísly, slušící ke Slatině). Za okrajem lesa, do něhož jako drahokam do prstenu zasazena studánka, býval rybník. Studánku chrání obyčejně zábradlí a hladinu jeho zastihují dvě dosti mohutné košaté lípy, z nichž jedna hostí obraz sv. Cyrila a Metoda. Ve farní pamětní knize slatinské poznamenal Felix J a s c h k e z Fulneku r. 1819 toto: „Počátek křesťanství ve zdejší kra-

jině padá asi do doby sv. Cyrila a Metoda. Na to se zdá poukazovati v ústech lidu zachovalá pověst, dle níž s v. Cyril sám až do zdejší krajiny přišel a ve Slatině u studánky, která až podnes po něm „Cyrillka“ se zove, uděloval prý obyvatelům sv. křest . . .“ Pověst tato dosud koluje po celém okolí. Na sv. Cyrilla a Methoděje odpoledne bývá z farního chrámu slatinského procesí k „Cyrillce“, kdež před obrazem apoštolů modlí se litanie na počest jim složené a po návratu je sv. požehnání. Studánka oplývá výbornou vodou, a když jinde prameny vysychají, „Cyrillka“ nahrazuje nedostatek; je tedy krásným obrazem sv. víry, napájející všechny žíznivé. Roku 1870 nad památnou studánkou rozpínala větve jediná lípa, nyní dvě (Op. Týd. r. 1876, č. 80).

Pověst o potoku Hošťata odnáší se k sv. Methodějovi. Když tento horlivý apoštol na svých cestách ubíral se k Suchým Lazcům (u Opavy), vyšli mu lazečtí v hojném počtu naproti a setkali se s ním u potoka tekoucího od Komárovských chaloupek ku Kravařovu, asi čtvrt hodiny od Komárova rozloženého. Dobří lidé vítali věrověsta s radostí velikou. Svatý Metod počal je hned vyučovati a oslovoval je častěji „hoště, hošťata“. Po kázání mnoho Lazečanů přijalo svátost křtu, k němuž použil apoštol vody z potoka vedle tekoucího. Na památku této události vzácně pojmenovali lazečtí potok ten „Hošťata“. Potok je nepatrný a v létě úplně vysychá; asi uprostřed mezi Komárovem a S. Lazcemi stojí sloup s obrazem P. Marie.

Tak zvané Cyrilo - Metodějské kříže jsou u Bavorova (v Pr. Slezsku), jeden stojí blízko kostela a druhý u dědiny D ě h y l o v a (Eiglau) nedaleko rozložené. O tomto kříži zachovala se pověst, že druhdy na tom místě rouhala se žena sv. víře, hlavně kříži, a proto za trest proměnila se v kamenný kříž. Někteří jsou toho mínění, že kříže Cyrilo-Metodějské ukazovaly hranice bývalého Opavska . . . Asi před dvěma lety přinesly kteréśi noviny (německé) zprávu, že v Pr. Slezsku blízce města Grottkau jest ohrazený pramen, z něhož sv. Cyril a Metod křtili . . .

Jubilejní léta 1863 a 1885 dala větší popud ke kultu Cyrilo-Metodějskému, projevující se velikými poutnickými průvody na Velehrad . . . Památky na léta tato zřítí posud v chrámech, jako v J a k t a ř i (křtitelnice), K o z m i c í c h, B e n e š o v ě i jinde. I v O p a v ě v proboštském kostele německých rytířů přičiněním vlasteneckého kněze Kazimíra Rašky zjednány sochy sv. Cyrila a Metoda. (Prý nyní nátlakem nesašerlivých Němců jsou odstraněny.)

Apoštoláty sv. Cyrila a Metoda jsou zřízeny — v J a k t a ř i, S l a v k o v ě a L u b o j a t e c h — atd.

TŘICÁTÝ ROČNÍK „KATOL. NOVIN“ PRO LID MORAVSKÝ NA RATIBOŘSKU.

Po čem toužil nejpřednější buditel Moravců na Ratibořsku — Cyprián Lelek (1812—1883), to teprve se uskutečnilo za deset let po jeho smrti dne 12. září 1893, kdy vyšlo první číslo „K a t o l i c k ý c h n o v i n“ za redakce kněze Arnošta Jureczky. Vydalť sice kaplan Lelek roku 1846 „Holubici“, časopis povzbuzující k náboženství, mírnosti a moudrosti, ale „Holubice“ ve vzletu se neudržela, bezpochyby po prvném čísle pro nedostatek peněz zanikla. Od r. 1893 pruští Moravci dostali do rukou přičiněním svých kněží vlastní noviny, a to na prajské něco znamenalo, u lidu od bratří zahraničních téměř opuštěného, od pruské vlády odsouzeného na smrt! . . .

Kostelní kancionály a „Katolické noviny“ byly nejpřednějšími pomůckami, z nichž Moravci učili se čísti, když jazyk jejich ze škol násilně vyhnán. Nebýti kostela a „Katolických novin“ — Hlučínsko proměněno by bylo v rozsáhlý hřbitov naší národnosti.

Právě „Katolické noviny“ přeneseny byly z Hlučína do Opavy, protože vydávání jejich v Hlučíně spojeno bylo s velikými obtížemi. Zatím je převzala Slezská lidová tiskárna, redakci obstarává redakční rada za pomoci hlučínských činitelů. Je tedy vyhověno volání „Lidových

novin“, jež domnívajíce se, že zaniknou, napsaly: „Je veliká chyba, že některý náš kulturní spolek se jich neujal, po případě jejich vydávání nepřevzal. Nyní vycházeti budou na Hlučínsku jen německé noviny „Hultschiner Zeitung“, které přímo zuří proti všemu českému.“

Při této příležitosti na oslavu třicátého roku trvání jejich jest slušno, abychom se zmínili o jejich založení. Před vycházením na př. pruští Moravci českých časopisů neodbírali, předně, že se tiskly latinkou a psaly o věcech vzdálených Moravcům, pak že o rozšíření „Opavského Týdenníku“ mezi nimi nikdo se nestaral; sem tam našels v moravských rodinách kromě německého „cajtunku“ polského „Katolíka“ a „Noviny Raciborske“; bylo to za dob, kdy Poláci zároveň s Moravci šli s „centrem“.

Poláci po čase opustili centrum, protože se jim zdálo, že málo hájí práv jejich národnosti, a počali bít do centra a do kněží — hlavních to sloupů jeho. V čele tohoto proticentrového hnutí stáli Poláci dr. Josef Rostek a redaktor Mačkówski. Kromě toho německá sociální demokracie počala mezi Moravci agitovati slovem i tiskem, ohrožujíc jeho náboženské přesvědčení, k tomu ještě se přidružil smutný stav národnosti moravské. Z těchto důvodů duchovenstvo založilo v létě r. 1893 na faře koberské časopis „Katolické noviny“, ve kterém by mohlo lid poučovati a varovati.

Programový úvodník jejich opakoval se ve 4 číslech po sobě (12., 24. září, 1. a 7. října 1893) a zněl takto:

Pochválen buď Ježíš Kristus!

S (!) tímto pozdravem počínáme a uvádíme u vás věc, která podle našeho přesvědčení má býti ku prospěchu svaté církve, ku prospěchu naší vlasti a našeho moravského lidu.

Naše svatá víra jest náš nejvzácnější poklad. Zažili jsme časy, kdy v naší milé vlasti byla pronásledována církev, smutné časy kulturního boje. Biskupové a mnozí knězové byli vyhnáni aneb i zavřeni do žalářů mezi zločince, v mnohých obcích stály kostely pusté, nebylo pastýřů, mnozí nemocní umírali bez zaopatření. Co jsme zkusili, budeme si pamatovati, zkušenostmi stali jsme se moudřejší. I nyní naší církvi nejsou ještě potřebná práva navrácena. Žijeme v zemi, ve které větší díl obyvatelů se přidržuje jiné víry. Z parlamentu vycházely zákony, kterými jsme byli pronásledováni; do parlamentu volí lid své poslance, a ti se radí o zákony, kterými se řídí země. Jako katolíci musíme posílati do parlamentu muže, kteří se zastávají práv naší církve. A tam už přes více než dvacet let slavně nás brání naše katolická strana, centrum; proto centrum též jest naše heslo.

Vzácná jest nám vlast. Milujeme ji, naši rodnou zemi, naši otčinu, jako kdo může jí milovati.

Víme, že vrchnost od Boha jest, že láska k vlasti od Boha jest osvěcena. Vždycky dáme císaři, což císařovo jest. My ho budeme ctíti jako zástupce Božího, milovati ho budeme jako otce vlasti, poslouchati jako vrchnost od Boha zřízenou,

V našem čase nastává nám zvláštní úloha, poně-
vadž jest čas převratu, a mnozí lidé hrozí násilím
převrátiti všecek pořádek. My chceme odkrývati
falešné učení jejich a tak zachrániti naše obce od
této zkázy, která se i k našim krajům přibližuje.
Ve všem, co je dobré a prospěšné pro naši vlast,
to se vší silou chceme zastávati.

Co nás však přimělo tyto noviny vydávati, to
byla následující úvaha. Listy a noviny, které
vycházejí na Moravě, píší o věcech, které nám
jsou cizí, nás se netýkají; noviny, které v ně-
meckém aneb polském jazyku u nás se vydávají
v našem kraji, mnozí těžko aneb vůbec neroz-
umí (!), ano, co se týká polských novin, z vůdců
se stali svůdci, kteří lid svádějí a kazí. Má
naš lid moravský zůstati bez poučení, ode všech
opuštěný? Nikoli, my chceme — obzvláště též
knězové vaši — vás poučovati v našem listě
o tom, co v naší vlasti a též co v jiném světě se
děje, a chceme vám též podati zábavu, nábožnou
a obveselnou, a vždycky před nedělí dostanete
tento list, abyste po všední práci při odpočinku
ve vašich rodinách i měli nějakou poučnou
zábavu.

Náš moravský lid však má jednu zvláštní
žádost, a tu v našem listě též budeme zastávati.
My milujeme naši moravskou řeč, kterou jsme
zdědili od našich rodičů, my ji potřebujeme,
neboť jsme na hranici a mnozí chodí do práce
mezi moravský národ, my se modlíme v řeči
naší matky a chválíme v písních Boha v naší
řeči. Proto jak rádi se učíme řeč německou, též
chceme znáti naši moravskou řeč, a žádáme,

aby v našich školách, jak to dříve bylo, naše děti též v obou vyučovány byly.

Tak vysíláme náš list mezi vás, moravští bratří, a doufáme, že příznivě ho přijmete. Co nás tlačí, to si chceme žalovati, co nás těší, z toho spolu se chceme radovati, všichni však chceme pracovati ku prospěchu naší svaté církve, naší milé vlasti a našeho moravského lidu. Bůh k tomu dejž své požehnání!

Tomáš Kamradek, farář v Benešově;

Osvald Benckner, farář v Bolaticích;

Alois Bitta, kooperátor v Hulčíně;

Emil Bitta, farář v Kobeřicích;

Julius Deponte, farář ve Vel. Hořticích;

Adolf Harazim, kooperátor v Kravaři;

Valentin Himmel, farář v Hátí;

A. Jureczka, admin. ve Štěpánkovicích;

Josef Koschany, farář ve Vel. Petrovicích;

Ign. Maiss, farář v Kravaři;

Pavel Pleschka, kooperátor v Pyšti;

Bruno Schneider, kaplan v Hulčíně.

Programu tomu zůstaly „Katolické noviny“ vždy věrný přese všechno to, že vláda usilovala list potlačiti. Prvního redaktora P. Jureczku honili před soud, ale nepoddal se. Když r. 1896 odstupoval list Jos. Hlubkovi, kooperátoru v Hlučíně, napsal: „Od počátku tři léta redakci jsem spravoval. Je to dětinský věk novin, i ukázalo, že se mohou živiti dále. Osud katolických redaktorů zakusil jsem i já. V minulém roce — sedmkrát byl jsem před soudem v Ratiboři a dvakrát jsem byl odsouzen. Jako voják se chlubí jízvami svými, jimiž znamenán byl v čestném boji, tak tyto tresty jsou

chloubou mou, neb za dobrou a spravedlivou věc jsem bojoval. Nikdy faleš nenalezla místa v listě našem . . . Nepřestanu dále pracovati na našich novinách a bojovati . . .“ Po Jureczkovi stal se redaktorem Josef Hlubek.

Po Hlubkovi řídil list farář Jos. Ottawa, farář v Kobeřicích, pak zase Hlubek a na konec Rudolf Schikora, kooperátor v Hlučíně.

Počátky listu byly provázeny obtížemi: Bylo hledati přispívatelů, kteří dovedou česky psáti a pak i hmotná podpora byla žádoucí, neboť list, vydávaný podporami kněžstva děkanství hlučinského s počátku byl pasivní, doplácelo se ročně 700—1000 marek. Od prvního čísla měl list přílohu „Zábavu nedělní“ (red. Jakub Restel), hlavně obsahu náboženského, později i „Domácího přítele“; na konec přílohy zmizely.

V 1. a 2. čísle pod čarou otisknuta moderní pohádka „Dábel na službě“ a v příloze „Trumf na trumf — a oba vyhráli“ od V. Kosmáka; v 2. čísle Karla Lhotského: „Cikánova nehoda“, v 3. „Tři prosby“, ve 4. „Pytláci“ od J. Búřova (Slavíčka), později „Posvícení“ od V. Kosmáka, „Ze života cikánů“ od K. Lhotského, „Štědrý večer“ od V. Kosmáka, „Rozloučení“. První ročník ukončil se číslem 13. Kromě časového úvodníku přinášely na př. politický přehled (v němž událostí ze života českého málo si všimaly), denní zprávy, drobné zprávy. Škoda, že v našich větších knihovnách prvních ročníků „K. N.“ nedostaneš, filologové mnohá slova a úsloví mohli by z nich vybrati pro nový Český slovník,

Poslední číslo vyšlo v Hlučíně 30. září 1922 (č. 29. r. XXX.) s tímto stručným prohlášením:

Tímto číslem

přijde redakce a administrace „Katolických novin“ do Opavy. Prosíme, by všechny dopisy a zásilky, týkající se „K. N.“, byly posílány na „Lidovou tiskárnu“ v Opavě, Dolní nám. č. 18. Naším čtenářům a odběratelům děkujeme za věrnost, kterou nám v těžké době přechodu prokázali, a prosíme je, aby v též věrnosti zůstali nadále. „K. N.“ budou dále redigovány v duchu církve římsko-katolické a s politického stanoviska lidové strany.

Stručná tato zpráva napsána od prvopočátečního čtenáře „K. N.“ dílem z vděčnosti k jejich zakladatelům, z nichž většina odebrala se na věčnost, dílem z toho důvodu, abychom pomohli „K. N.“ udržeti. Předplácí se na ně v Opavě 5 Kč na čtvrt roku.

Očekáváme, že počet odběratelů „K. N.“ poroste a Bůh práci bude žehnati, jak požehnal před lety práci jejich zakladatelů!

(Den, č. 279, 1922).

TOMÁŠ KAMRÁDEK, EXULANT PRUSKÝ.

(* 2./9. 1846, † 15./6. 1922.)

Po Cypriánu Lelkovi neznáme rázovitějšího domorodého kněze z Hlučínska jako Tomáše K a m r á d k a, pocházejícího z V. Hoštic (nar. 2. září 1846), jemuž za vzácnou zásluhu přičítáme, že byl hlavním činitelem při zakládání „Katol. Novin“ r. 1893, které tolik dobra pro nábožensko-mravní a národní obrod moravského lidu způsobily. Kdo ví, kdyby nebylo Kamrádka, zda k založení novin by bylo došlo?

P. Kamrádek jako děkan a bývalý profesor v Kroměříži, jako pronásledovaný exulant pruský v kulturním boji měl všeobecnou důvěru u kněží na Ratibořsku; proto vidíme duchovenstvo i německého smýšlení, jak přidává se k akci — založiti noviny — v jejíž čele stál děkan Kamrádek.

Při památné schůzi na faře koberské, kdy rozhodnuto vydávati časopis pro lid moravský, „Katolické Noviny“, P. Kamrádek první se podepsal na svolání z 13 přítomných (mezi nimi 4 Němci), bera svým podpisem všechnu odpovědnost vůči vládě, která argusovými očima pozorovala každické hnutí Moravců, jimž pomalu, hlavně zněmčilými školami, strojila předčasný hrob.

Nepřátelé naší republiky ustavičně rozkřikují do světa a balamutí lid, jak dobře se měl a šťastně

žil na Hlučínsku pod pruskými králi a německou kulturou a tu na vyvrácení této nepravdy uvádíme slova z programového úvodníku 1. čísla „Katol. Novin“, podepsaného P. Kamrádkem a 12 jinými kněžími:

„... Zažili jsme časy, kdy v naší milé vlasti byla pronásledována církev, smutné časy kulturního boje. Biskupové a mnozí kněží byli vyhnáni aneb i zavřeni do žalářů mezi zločince, v mnohých obcích stály kostely pusté, nebylo pastýřů, mnozí nemocní umírali bez zaopatření. Co jsme zkusili, budeme si pamatovati, zkušeností stali jsme se moudřejšími. I nyní naší církvi nejsou ještě potřebná práva navracena.“

P. Kamrádek sám z vlastní zkušenosti vypravoval, jak se měl dobře, kdy za kulturního boje vyhnán z rodného kraje, hledal útulek v blízkém rakouském Slezsku na Moravě. Život P. Kamrádka je velmi pestrý a událostmi bohatý. Jako student byl povolán k armádě pruské, aby bojoval proti Francii. Na polním tom tažení mnoho vytrpěl, onemocněl na tyfus, život jeho visel jen na tenké nitce, přece se uzdravil a na památku přivlekl si z vojny neodbytnou pakostnici, jež ho týrala až do konce života. Po návratu z vojny změnil vojenský kabát za roucho duchovní: studoval bohosloví a roku 1873 byl vysvěcen na kněze, v době, kdy rudá záplava Bismarkova kulturního boje vznášela se nad Pruskem. Ustanoven byl za kooperátora do Hlučina, kde pro svou horlivost se těšil všeobecné lásce a oblíbenosti. Právě tímto věrným konáním svých kněžských povinností upozornil vládu na sebe, která jej pronásle-

dovala a trestala. Že sloužil mši sv., zpovídal, zaopatřoval, děti vyučoval, byl r. 1875 vypovězen ze tří okresů: ratibořského, hlubčického a kozelského a když váhal opustit rodnou zem, policie ho odvedla za hranice. Nic nepomohl nářek ho doprovázejícího moravského lidu, policie nedala se ničím obměkčit. Hle, tak se měli Moravci v Prusku! Mladý kněz našel útulek v Plesné u faráře Ječmínka, který ho ochotně do fary přijal. Než i do Rakouska sahala moc muže železa a krve, žádná obec nechtěla přijati P. Kamrádka do svazku obecního. Cizina nad vypovězenci měla soustrast. Baron Kettenburg v Oldenburku chtěl ho přijati za zámeckého kaplana a jiná nabídka přišla ze Španěl. Nebojácny arcibiskup olomoucký Fürstenberg, dověděv se o osudu Kamrádkovu, povolal ho za prefekta do chlapeckého semináře kroměřížského, kde po 13 let byl vychovatelem a učitelem studentů. Vyučoval mimo jiné předměty též češtině, odkudž pochází jeho vytríbenost v jazyku českém; jeho příspěvky v „Katol. Novinách“ po slohu a lahodné řeči možno na první pohled poznati.

Bismark v boji svém proti církvi musil ustati, ač nerad, šel do Kanossy, a když nastaly pokojnější časy v Prusku, kardinál Fürstenberg odměnil horlivého prefekta tím, že ho ustanovil farářem v Benešově, kdež 24. července 1887 v úřad farářský byl uveden; roku 1893 jmenován děkanem obvodu hlučínského. V témž roce, jak podotčeno, vznikly „Katolické Noviny“, jichž P. Kamrádek byl pilným příspěvatelem. Čtenáři rádi četli v nedělní zábavné příloze jeho výklady katechismu a

poučné náboženské výklady i jiné příspěvky vážného obsahu. Podepisoval se písmeny T. K.

Roku 1893 volby na Hlučínsku nedobře dopadly pro nesvornost mezi katolickými voliči Moravci, Poláky a Němci. Děkan Kamrádek zvolen byv za předsedu volebního výboru, usiloval o svornost mezi katolíky, což se mu podařilo; od té doby delší čas centrum vítězilo.

Po dlouhá léta (od roku 1841) bránila pruská vláda arcibiskupům olomouckým vykonávat generální visitaci nad třemi děkanstvími v Horním Slezsku, až konečně roku 1894 v srpnu a v září odpor její povolil a arcibiskup Theodor navštívil Hlučínsko, kde s velikou okázalostí byl vítán. Arcibiskup přesvědčiv se o zdatnosti děkana Kamrádka, po roce presentoval ho na faru arcibiskupského patronátu do Velkých Petrovic, kdež horlivě pracoval na vinici Páně a hájil neústupně práv lidu moravského.

Velké Petrovice tou dobou již valně byly nakaženy morovou ranou odrodilectví, jež i drze do kostela se tlačilo. „Katol. Noviny“ v č. 24. r. 1901 o tom psaly: „Něco o kostelním zpěvě v našem kraji. Častěji dostali jsme již stížnosti z některých dědin našeho kraje, ve kterých si lidé stěžují na stálé utlačování moravského lidu v kostele. Poněvadž stížnosti tyto jsou skutečně někdy oprávněné, odhodlali jsme se po delší úvaze o věci té se rozepsat. Někteří páni rektoři jsou zvyklí ze školy jen němectví šířiti; někdy dostanou za „Förderung der deutschen Sprache“ nějakou stovku od vlády anebo aspoň nějakou pochvalu. Za to chtějí býti vděčni, chtějí, pokud možno, dobře obstáti

u vlády a proto se ponenáhlu zavádí německý zpěv v kostele, a kde se německy nemůže zpívat, zpívá se aspoň latinsky, jen aby zpěv moravský nepřišel ke svému právu. Proto se tomuto ubohému lidu někde neponechává ani litanie v mateřské řeči při odpoledních službách Božích. Mluvíme zde jen o některých rektorích, neboť je ještě v našem kraji dosti takových, kteří svědomitě pěstují zpěv lidový a za to jest jim lid vděčný a oddaný. Máme před očima jen ty smutné následky, které pro náš lid má odstraňování lidového zpěvu, který beztoho ze školy jest již dávno vypuzen a pouze odkázán jest na kostel. A jaké jsou toho následky? Domácí zpěv nábožný utichuje v našich rodinách, služby Boží se lidu znechucují, mládež pustne a důvěra lidí ke svému duchovnímu pastýři se oslabuje a dává příčinu k různým nepříjemnostem. To zajisté církev nechce a my také ne. V lidu našem chceme zachovati jen onu starou hlubokou zbožnost našich předků . . .“

Takové nepříjemné poměry zastihl děkan Kamrádek ve V. Petrovicích. Příval německví mocí a silou valil se přičiněním nadučitele-„organisty“ do chrámu, P. Kamrádek zdržoval nápor, jak jen mohl, že kolikrát došlo i ke kontroverzi mezi ním a nadučitelem-organistou v kostele. — Tak se Moravci měli dobře pod pruskou knutou, že se jim bránilo i moravsky si zazpívat v chrámu Páně!

Brzo po svém příchodu do Vel. Petrovic vystavěl P. Kamrádek pěknou kapličku sv. Kříže, navštěvovanou četnými poutníky i průvodem mužů na koních, a útulnou faru a valně se přičinil o stavbu

farního chrámu Páně. Roku 1914 vzdal se úřadu děkanského; zemřel 15. června 1922.

Káže nám vděčnost, aby na jeho rodný domek ve Velkých Hošticích umístěna byla prostá tabulka s nápisem:

V tomto domě narodil se 2. září 1846

T O M Á Š K A M R Á D E K,
děkan a farář, exulant pruský a hlavní
zakladatel „Katolických novin“.

† 15. června r. 1922.

Budiž čestná památka jeho práci,
vykonané pro lid moravský!

HUGO STANKE,
MORAVSKÝ POSLANEC NA SNĚMU
BERLÍNSKÉM.

(* 1./IV. 1861, † 18./IV. 1921.)

K té trošce veřejných zastánců moravského lidu v pruském Horním Slezsku patřil kněz Hugo Stanke, který po 25 let zastupoval samojediný Moravce na sněmu berlínském. Jeho osobnost jest nám tím dražší, když vzpomeneme, že to byl první obětní beránek po záboru Hlučínska českým vojskem, jehož si vyžádali demonstrující hlučínští Němci, poštvaní Ratibořem a Opavou proti Čechům. Dle veřejného mínění uštván Němci, skonal v 11 hodin večer 18. dubna 1921, raněn byv srdeční mrtvicí . . . Stanke jako domorodý Moravec, narozený v Šamařovicích, bolestně cítil útrapy krajanů, zbavených téměř všech národnostních práv ve škole a úřadech, proto záhy rozhodl se pro veřejnou činnost politickou. Při této příležitosti jistě mu tanul na mysli slavný jeho krajan z Vodky — lokalista Cyprián Lelk, který před ním zvolen poslancem moravským (12. prosince 1848) a r. 1849 zastupoval 36. volební okres pruský ve Frankfurtě. Stanke po vysvěcení na kněze (roku 1888) poslán byl za kaplana na Hlubčicko do Bavorova, nyní již poněmčelého, a tam po pětileté kaplanské působnosti zvolen poslancem (6. listopadu 1893) za volební okres Hlubčice—Kozlí, obdržev 399 hlasů

z 557. Stav se farářem (6. května 1896) v Hlučíně na Ratibořsku, kandidoval na sněm za okres ratibořský a byl zvolen v období 1899—1903 (dostal 340 hlasů z 504); 1904—1908 (354 z 525); 1908 až 1912 (393 z 541) a od 1912 zůstal poslancem až do roku 1918.

První řeč proslovil 22. února 1894, kdy ministr Bosse, podáváje zprávu o školách v Hor. Slezsku, dokazoval, že ve školách, naplněných moravskými neb polskými dětmi, dobře to jde bez užívání jazyka mateřského . . . Posl. Stanke přihlásiv se ke slovu částečně připustil, že tak může býti v těch školách, kde místní slovanské obyvatelstvo žije promícháno s Němci aneb hraničí s nimi, tam že děti jakési znalosti němčiny nabývají, ale jinak tomu v dědinách moravských a polských, tu děti od 6—12 roků skoro všecko jen z paměti odříkávají, co se jim německy předneslo. Teprve od 12. roku menšina z nich — ta nejnadanější — jakési znalosti němčiny nabude. Proto jest mylné mínění, že takové děti, opustivší školu, znají úplně německy. Učitelé sami uznávají, že v mateřské řeči zdárněji by se vyučovalo, ale stojí jim v cestě nařízení opolské vlády ze dne 20. září 1872, jímž polská a moravská řeč vyobcována úplně z hornoslezských škol. Hlavně při vyučování náboženství jest nynější školní vyučovací systém neúčinný. Děti naučí se německému katechismu, ale nauka nepronikne srdcí. Co se kostelního zpěvu týká, míní p. ministr, že dívky z prostředních tříd se mají učit kostelním v mateřské řeči, ale jak se jim naučí, když nedovedou v mateřské řeči čísti? Proto žádám p. ministra, aby vyhověl prosbám

hornoslezských poslanců a povolení, jaké udělil Polákům na Poznaňsku (tam dovoleno polské děti v prostředních třídách učití polsky čísti a psáti), i na Horní Slezsko, t. j. na kraj Moravci obývaný, rozšířil. Tutěž žádost z návodu poslance Stanka podalo duchovenstvo děkanství hlučínského k vládě, ale náprava se nestala.

Roku 1895 přednesl Stanke na sněmu stížnost krajanů svých, aby místními dozorci školními jmenovala vláda někoho z kraje moravského, mínil tím nějakého kněze, aby se přísný germanisační dozor zmírnil, ale odpověděno mu, že kněží neuznávají nynějších pořádků, že jsou protivládní.

Ve své velké řeči roku 1902 domáhal se Stanke ještě důrazněji „aby vláda aspoň o to pečovala, aby zachovávala se její školní nařízení, totiž že při vyučování náboženském i v druhé třídě může učitel užívati jazyka mateřského, postarala se o to, aby na naše školy dosazováni byli učitelé znalí jazyka dětí a cvičily se moravské písně, dále aby do učitelských seminářů bráni byli na prvním místě ti, kdož znají obě řeči. — „Slavný sněme, cesta, již kráčí vláda, je nemoudrá. Pánové vládnoucí, čeho chcete dosíci? Odpovídám: Chcete poněmčiti Slezsko, již o to usilujete třicet let. (Polský posl. Smula: sto let.) S jakým výsledkem? Můj otec byl učitelem, učil dle staré metody. Tenkrát, ač násilně se němčilo, byla všeobecná touha naučit se německy. Myslíte, pánové, že tím vtloukáním němčiny do dětských hlav způsobíte, že mládež bude též německy cítiti?“ Vláda zůstala zatvrzelou.

Do debaty (1908) v boji o užívání jazyka mateřského při veřejných schůzích a v životě spolkovém dvakrát zasáhl také Stanke na obranu moravské řeči a dovozoval, že novým zákonem spolkovým a prováděcími nařízeními pruské vlády neněmecká část obyvatelstva kraje ratibořského je odsouzena k věčné němotě. — V této řeči s hrdotí se prohlásil za Moravce, řka: „Pánové, kdybychom my Moravci v ratibořském kraji — já sám se k nim hlásím — tak mluvili jako Čechové v Praze, tu by snad, pravím snad, Polák Čechům nerozuměl.“ — Marná řeč poslanců. Pro hlasovalo jen centrum, Poláci a sociální demokraté, proti protestantští poslanci.

Ve vládním protestantském listu „Anzeiger“ vyličen byl proto Stanke jako zarytý velkočech a nepřítel státu. Tu se hájil na veřejné schůzi v Hlučíně: „Že se zastávám s centrem Slovanů, žádá toho spravedlivost a láska křesťanská, vždyť každý národ má právo na svou mateřskou řeč a křesťanská láska nás pobízí ujímati se utiskovaných a pronásledovaných.“

Kromě požadavků národnostních přednášel Stanke na sněmu i stesky národohospodářské, na př. r. 1904 o nedostatku dělníků v kraji moravském, o úpravě břehů Odry a Opavice, velké škody působících. Zasazoval se o to, aby v Annabergu zastavoval rychlovlak jezdící mezi Vratislaví a Bohumínem; r. 1908 mluvil proti stavbám pro školní dozorce v kraji opolském, pravě, že stavby jsou nákladné a že jiní úředníci bydlí v soukromých bytech. Zvolte domorodé inspektory, nebude staveb třeba atd. Kládl základy k or-

ganisaci dělnictva, založiv roku 1902 odbočku lidového spolku pro katol. Německo. Kde bylo třeba rady a pomoci, tam objevil se Stanke; proto pořádal značné množství různých schůzí pro své krajany.

„Katolické Noviny“ měly ve Stankovi velikého příznivce, který patřil k zakladatelům jejich a vždy pracoval v jejich prospěch, dávaje jim náležitě informace z Berlína. Sám do nich dopisoval. R. 1908 zajel si ke svým krajanům do Botropu ve Vestfálsku, kde zaměstnáno bylo na 1000 Moravců, aby jim poskytl útěchy náboženské. Tuto svou návštěvu zajímavě popsal v „Katol. Novinách“ roku 1908.

Nemenší, ne-li větší zájem, jevil Stanke o církevní záležitosti. Když se stal v Hlučíně farářem, tehdy mimo město Hlučín, Dobrovníky, Darkovičky, Vřesinu náležely k farnosti ještě Ludgeřovice, Markvartovice, Petřkovice, Koblov, Lhotka a Hošťálkovice. Jsa přesvědčen, že v tak rozsáhlé farnosti nemožno zdárně působit, zabýval se stále myšlenkou, jak si také tehdejší arcibiskup Theodor přál, celou farnost rozdělit na tři farnosti. Po dlouhém a namáhavém jednání dosáhl splnění svého přání.

Roku 1903 odděleny od Hlučina Ludgeřovice, v nichž dříve Stanke vystavěl farní kostel; brzo potom r. 1907 Hošťálkovice staly se expositurou a r. 1919 farou. Tamější kostelík Stanke rozšířil a vystavěl faru.

V Hlučíně rozšířil presbyterium farního kostela a zabýval se přestavbou jeho, ale válka a jiné překážky nedovolily, aby hotový plán byl usku-

tečněn. Opravil pěkný místní kostelík sv. Markéty a farní budovu v Hlučíně, rozšířil a opravil hřbitov.

Pln nadšení pro své kněžské povolání nelekal se žádných obětí a námah, aby povinnostem svého stavu dostál. Jak kázáním, katechesemi, misiemi, tak náboženskými bratrstvy a spolky snažil se náboženský život svých farníků povznést. A jestliže počet sv. přijímání ve farnosti jest jaksi měřítkem náboženské horlivosti farníků, uvádí se, že počet komunikantů v Hlučíně byl v roce 1912 44.000 a v roce 1915 89.000. Sám byl dobrým příkladem úcty sv. Eucharistie. Po obědě a po večeři každodenně navštěvoval eucharistického Spasitele, denně v kostele rozjímal od 4.—5. hodiny. A když slavil poslední jmeniny, dlel večer dlouho v chrámu Páně a meditoval o smrti, jež brzy následovala. — Po zabrání Hlučínska dne 4. února 1920, jež nám mírem versailským přičteno, nastaly pro děkana Stanka hořké chvíle. Lid, jemuž Stanke zasvětil celý život, který 6. května 1921 oslavovali jeho 25letý pobyt ve farnosti, štvaný německými agitátory z Opavy a Ratiboře, se najednou obrátil. Moravci se neradi smiřovali s novými poměry a v každém, kdo jim rozumně radil, spatřovali nepřítel. Stanke a jiní rozumní kněží radu dávali: Prozřetelností Boží ustanoveno připadnouti k republice Československé a proto budme pamětlivi svého moravského původu a přivítejme Čechy jako bratry. Do lidu štváči hozeno heslo: Kněží povolali Čechy-husity, kteří rozbili sochu Panny Marie v Praze a jinde, Čechy, nejhorsí desertéry, Čechy, kteří vyloučili němčinu ze škol a my ne-

budeme moci bez ní obchodovat v Němcích. Na Stanka zvláště měli namířeno, že jako městský farář Čechy vítal a řekl jim, že přicházejí ve dvanáctou hodinu. Šest dní po vítání, v neděli 10. února, měl děkan Stanke kázání o výchově mládeže a napomínal farníky, aby posílali děti do vyučování náboženského do školy. Při slovech těch hlasitě vykřikl drogista Plaček: „aber nicht in die českische“ (ale ne do české). Drogista byl zatčen pro rušení náboženství. — Agitátoři, hlavně učitelé, sháněli občany k protestnímu táboru na náměstí. Z náměstí táhli k okresnímu soudu, křičíce, aby Plaček byl propuštěn. Nebylo jim vyhověno, proto tlačili se k faře za velkého hlomozu hlomozu a vybrané zástupce ze sebe poslali do fary a ti vyčítali Stankovi, že dal Plačka zatknout, že město zaprodal Čechům, že Čechy povolal atd. Děkan se bránil, že z návodu jeho zatčení se nestalo atd. Proto ho nutili, ať se zasadí o propuštění zatčeného. Stanke telefonoval okresnímu soudu, četnictvu, však marně. I sám šel k soudu. Četnictvo rozehnalo demonstranty, kteří před několika dny se chystali oslavovat 25leté farářování Stankovo v Hlučíně. Nejsmutnější při tom bylo, že prusáctí učitelé naverbovali mládež a nabádali ji k odporu proti Čechům a kněžourům . . .

To bylo příliš mnoho útoků na citlivé srdce děkana Stanka, trpícího kornatěním cév. Tepot jeho ustal 18. dubna 1921.

Pohřebního průvodu zúčastnilo se 58 kněží, 12 spolků, zemský president Šrámek, úřednictvo školy a zástupy lidu.

Od pruských úřadů, ač mnohá leta ve veřej-

nosti působil, nedostal Stanke žádného vyznamenání, ba, když arcibiskupská konsistoř chtěla ho míti „komisařem“, t. j. prostředníkem mezi ní a pruskými úřady, vláda pruská si toho nepřála. I tento fakt vrhá jasný paprsek na povahu Stankovu.

Hugo Stanke narodil se 1. dubna 1861 v Šamařovicích. Gymnasium studoval v Ratiboři, bohosloví na universitě vratislavské. Sloužil jako jednoročník u osobního pluku husarského (Leibhusarenregiment) v Mnichově r. 1886—1887. Roku 1888 vysvěcen byl na kněze ve Vratislavi. Kaplanem byl v Bavorově 1888—1896, od r. 1896 farářem v Hlučíně. Poslancem od roku 1893—1918. — Za data a zprávy ze soukromého života Stankova vzdávám díky p. prof. R. Schikorovi v Hlučíně.

JOSEF OTAVA, REDAKTOR.

* 29./II. 1872, † 22./8. 1932.)

Po čem nezapomenutelný vlastenecký kněz Cypr. Lelek toužil a oč se sám roku 1846 svou „Holubicí“ pokoušel, to se stalo skutkem, když roku 1893 na faře koberské shromážděné duchovenstvo děkanství hlučínského se usneslo vydávat časopis „Katolické Noviny“ pro lid moravský v Pruském Moravsku. Byl to čin prvního řádu pro záchranu Moravců.

Tehdy dopadly těžké chvíle na naše ubohé krajany. Lid ztrácel čím dál tím více vědomí národní, ze škol od roku 1872 čeština vyhnána, v německých učebnicích nesměla býti latinka, aby se žáci neučili čísti české knihy, učitelům dávány odměny za poněmčování moravských dětí, vláda pruská dychtivě očekávala vyhubení Moravců. Jen knihy Dědictví Svatojanského a ty, které přes hranice kradí přenesli naši obětaví vlastenci, kancionály a kostel udržovaly jakous znalost jazyka českého.

Díky Prozřetelnosti božské, že roku 1893 přišla pomoc, „Katolické Noviny“.

Počátky byly perné. Nebylo peněz, ani správně česky znajících přispívatelů, úřady hrozivě stavěly se proti nim, než železná vůle a obětavost překonala překážky. Kněžstvo se zavázalo platit

jedno procento svých příjmů na nový časopis, postaralo se o rozšíření jeho, našlo i redaktora ovládajícího český jazyk. Byl to Arnošt Jureczka, který v semináři kroměřížském naučil se správně češtině. Ještě jiná potíž: Noviny tiskly se v Ratiboři u Mürzbergra, nemajícího českého tiskaře; i to přemoženo. Lid s radostí přijal „noviny jediné v řeči moravské vycházející v Německu.“ Počet odběratelů za obratné redakce rostl, roční deficit asi 700—1000 marek hradili kněží, noviny ukázaly, že jsou schopny života. Pruská vláda však nemile nesla, že dílo kněží se daří, proto strojila listu úklady, aby jej mohla potlačit. Neohrožený první redaktor A. J u r e c z k a řídil list až do 26. září 1896, až byl nucen redakce se vzdáti. Proč tak učinil, sdělil se mnou: „Když jsem roku 1896 naposledy (po sedmé) stál před soudem, navrhoval státní zástupce 4 měsíce vězení. Neměl jsem advokáta, hájil jsem se sám — a pustili mě. Ale věděl jsem, že by po druhé byli se pomstili. Tehdy právě P. H l u b e k, který mi o prázdninách v redakci vždycky vypomáhal, byl vysvěcen. Ten převzal redakci, já pak jsem psal dále, co mi přiděleno bylo.“

Skládaje redakci, napsal Jureczka (nynější farář v Sudicích) v „Katol. Novinách“: „Od počátku tři léta redakci jsem spravoval. Je to dětinský věk novin, i ukázalo se, že se mohou živit dále. Osud katolických redaktorů zakusil jsem i já. V minulém roce sedmkrát jsem byl před soudem v Ratiboři a dvakrát jsem byl odsouzen.“

Jako voják se chlubí svými jízvami, jimiž znamenán byl v čestném boji, tak tyto tresty jsou

mou chloubou, neboť za dobrou a spravedlivou věc jsem bojoval.“

Jak podotčeno, po Jureczkovi ujal se redakce J. Hlubek (nar. 26. března 1872), za něhož počet odběratelů ze 420 vzrostl na 750. Časopis rozšířen o přílohu „Domácí přítel“ a „Zábava nedělní“. V březnu roku 1903 kaplan Hlubek složil řízení novin do rukou Josefa Otavy z obavy, že pruská vláda by ho nepotvrdila, kdyby se hlásil o nějakou faru. Otava již dříve jako kooperátor benešovský pomáhal Hlubkovi, obstaráváje nedělní zábavu (legendami svatých) a píše denní zprávy.

Tak se stal redaktorem „Katolických Novin“ Josef Otava, nynější farář v Kobeřicích na Hlučínsku, který 29. listopadu 1922 slavil abrahamoviny. List redigoval až do července 1907, kdy Hlubek po druhé, jako farář bořutínský, ujal se redakce. Když Hlubek onemocněl, přejal Otava po druhé 1. července 1912 redakci „Katolických Novin“ a byl redaktorem až do dubna 1920, kdy byl z redakce vytlačen a nahrazen kooperátorem hlučínským Rud. Schikorou.

Věc se měla takto:

Po převratu 1918, kdy rozšiřovaly se zprávy, že Moravci případnou naší republiky, Prušáci uchořili se nejdivočejší agitace, aby se tak nestalo. Pořádány schůze, na oko pruská vláda stavěla se přátelskou Moravcům, dovolujíc obcím, které se o to přihlásí, vyučovati jazyku moravskému ve školách (přihlásily se jen Bořutín a Vel. Petrovice); lid zbalamucený učiteli, agitátory z Ratiboře, protestoval proti připojení k Čechům. Za tohoto zmatku asi čtyři kooperátoři, odchováni protislo-

vanským jedem pruských škol, a asi dva-tři faráři, bojíce se nového kulturního boje, který v Čechách a na Moravě propukl, pustili se s proudem. Roku 1920 ze dne 4. února, kdy Hlučínsko naším vojskem obsazeno, redaktor Otava v „Katolických Novinách“ (č. 6. 1920) prohlásil: „— budeme novou vládu podporovat při její práci, udělat moravský lid šťastný a spokojený, budeme ji podporovati, budit moravský lid k národnímu životu . . .“ Toto mužné a rozumné prohlášení bylo příčinou, že Otava z redakce „Katolických Novin“ byl nucen odejít a vystaven tomu nejhoršímu běsnění a pronásledování. „Katolické Noviny“ za nového redaktora psány duchem, jak praví se ve Slezsku, „dajčfrajndlišským“ (Němcům přátelským) a tato orientace stala se kněžím i „Katol. Novinám“ osudnou. Nastaly třenice v táboře druhdy svorném, na kněze sváděno, že povolali nenáviděné Čechy, kteří vyhazují kříže ze škol, dělnictvo se bouřilo, zvláště zedníci, že nemohou na práci do Němec a nejvíce útočeno na Otavu, redaktora, jako hlavního původce neštěstí . . . Za těchto bojů lovila sociální demokracie pro svůj tábor a popuzovala ještě více nespokojený lid proti kněžím a na prvním místě — Otavovi. Krotký beránek, lid moravský, proměnil se v divoké vlky, vrážející své zuby do kněží.

Co bylo snášeti Otavovi, nedá se vyličiti! Bily do něho noviny všech barev, i tak zvaný křesťanský sociální „Volk“ v Krnově tak hanebně o něm psal, že stydno připomínati; štválo se proti němu na schůzích, v hospodách, na drahách, i smrtí mu vyhrožováno. Na sta anonymních do-

pisů dostával, a to obsahu tak bídáckého, že horších nemožno mysliti. Dohodová komise dověděvši se o nich, přála si tyto dokumenty pruské kultury čísti, avšak Otava jich nevydal z důvodů, „že hanba moravského lidu — byla by hanbou jeho!“ Právě před jeho abrahamovinami zdálo se, jako by tato surová kampaň německá dostoupila vrcholu, Otava stojí mužně a trpělivě útoky snáší a z té duše si přeje, aby moravský lid se poznal, od svědců odtrhl. Kéž brzo toto přání se mu splní v druhé padesátce života!

Redakce „Katolických Novin“ poznávši, že její orientace byla nesprávná a vážně poškodila věc moravskou, změnila svůj směr a vrátila se k duchu, jakýmž řídil „Katolické Noviny“ J. Otava; toto poznání však přišlo trochu pozdě. List upadal, z 3000 odběratelů zbylo toliko na 900 a 15.000 Kč zůstalo dluhů. „Katolické Noviny“ pozbyly část odběratelů v Německu, protože staří abonenti pro poklesnutí německé marky nemohli noviny předpláceti, aneb báli se pro pronásledování je odebírat. „Katolické Noviny“ blížily se zániku; tu se jich počátkem listopadu r. 1922 ujalo Lidové tiskové družstvo v Opavě a vycházejí dále.

J. Otava řídil „Katolické Noviny“ přes 12 let a to za té nejhorší doby — za světové války a po převratu. Co tu bylo třeba prozíravosti, aby jediná četba moravského lidu nebyla potlačena! Co obětavé práce, spojené s ustavičným nebezpečím, strojeným pruskými úřady!

Až se uklidní vzbouřená hladina na Hlučínsku, pak se teprve ocení zásluhy prvních tří redaktorů „Katol. Novin“ o moravský lid.

Josef Otava (pravopisem pruských matrik Josef Ottawa) narodil se 29. listopadu 1872 v Pišti na Hlučínsku z rodičů selských; otec byl Moravcem a matka — Němka, která později se moravsky naučila. Tohoto často nepřátelé v boji proti Otavovi užili. — Roku 1886 dán byl na studie do chlapeckého semináře do Kroměříže, kdež na Čechy zanevřel, protože spolužáci se jeho lašskému nářečí posmívali a tupili ho příhanou „Prajz“. Chodil s Němci do českého oddělení učit se češtině. Ve čtvrté třídě však P. Ludvík Holain, který Otavu měl rád, přemluvil ho, ať chodí do české hodiny s Čechy. Po šesté, třídě po zkoušce z chlapeckého semináře soukromého na veřejné gymnasium německé, dr. Fr. N á b ě l e k mu řekl: „Přece nebudete s Němci chodit do českých hodin, abyste tam překládal „Die Bank ist kurz, die Bank ist lang—“ to již dávno umíte, pojdte s Čechy do hodin českých, abyste se něčemu naučil z české literatury—“

Otava neznal dobře pravopisu, proto neměl chuti, ale profesor Nábělek byl neústupný. Na první českou úlohu dostal Otava známku: Vypracování — chvalitebné, pravopis — sotva dostačelný. Tak to asi dopadlo i u maturity. Že Otava poslechl profesora Nábělka a chodil do české hodiny s Čechy, bylo pro něho štěstím, neboť se dostal na universitu v Bratislavě. Na vysvědčení maturitní dostal na německém ústavě z němčiny — chvalitebně, z češtiny — jen dostatečně, a to rozhodlo o jeho přijetí. Jeho spolužáků, kteří měli opačné známky, nepřijali. Kdyby nebyl studoval ve Vratislavi, nebyl by se mohl stát knězem

v Prusku. Jako uvědomělý Čech odcházel z Kroměříže na bohosloveckou fakultu vratislavskou. Ve Vratislavi po třech semestrech přijat byl do bohosloveckého konviktu, v němž po příkladu polských bohoslovců založil s jinými „Českou besedu“, aby studující bohosloví arcidiecése olomoucké mohli se zdokonalovati v mateřštině četbou, přednáškami atd. Beseda teprve za světové války zanikla.

Roku 1898 dne 11. června byl na kněze vysvěcen a poslán po týdni za kooperátora do pohraničního městečka Benešova; tam r. 1899 onemocněl plicním neduhem. Vrátiv se z lázní reinerských, působil v Benešově do prosince r. 1901, kdy byl ustanoven administrátorem v Kobeřicích, farnosti to od let odbojné a rozbrojů milovné. Svou milou povahou a výmluvností kazatelskou brzo získal srdce farníků, takže v prosinci r. 1902 stal se tam farářem a jest jím tam posud. Mladému faráři nepřáli někteří tak brzké samostatnosti, a ztrpčovali jemu život; mladý kněz však úkladům za ochrany preláta dra Fr. Ehrmanna šťastně se vyhnul. Přese všechno úsilí školy a jiných pomocníků Kobeřice byly dosti moravské, až roku 1920 německá šelma procitla. Povstali štváči jako učitel Janosch a sedlák Kaschny, sloup „Bauernbundu“, selského spolku, proti Otavovi, kladouce mu za vinu, že osadu počestil, spojil se s Čechy a nynější strasti zavinił. A jejich smělost byla tak veliká, že podali žádost o německé bohoslužby. Podobnou prosbu poslal už před tím r. 1902 kníže Lichnovský na podnět vrchního presidenta hornoslezského, ač tehdy krom úředníků žádosti nepodepsal žádný

farník. — Konsistoř žádost dle informací farářových jako neodůvodněnou zamítla. Jitření farníků koberských i ostatních Moravců na Hlučínsku proti Čechům a jejich spojencům-kněžím rostlo jak lavina, a lid přemluvený agitátory, hořel pro Německo. Kdo se prohlásil za německy smýšlejícího kněze, učitele —, byl miláčkem lidu. „Když prý se kůň utrhne,“ omlouvali své jednání „dajčfrajndliši“, „běžíme za ním, abychom jej chytili; my nechceme býti důstojníky bez vojska.“ Otava jim odpovídal: „Kůň má koňské plíce, leťte za ním, brzo si uhoníte dýchavici a koně přece nepolapíte; dobrý kůň vrátí se sám do maštale svého pána —“ a zůstal Čechům věrný. Otava dobře předvídal, lid pozná svou chybu. Na důkaz uvádíme, že koberští v den abrahamovin připravili svému faráři srdečnou a milou ovaci, již se zúčastnil i zemský president slezský Šrámek, svou přítomností vyznamenav buditelskou činnost oslavencovu.

Na mnohá léta!

„Kobeřický farář oslavoval své abrahamoviny ve středu 29. listopadu 1922 a vděční jeho farníci připravili mu v předvečer významného dne srdečnou a milou slavnost. Vždyť již 21 let tomu, co P. Otava působí mezi nimi.

V úterý večer zazářilo světlo v oknech po celých Kobeřicích, a o 1/27. hod. večer vyšel za zvuků hudby pochodňový průvod sta a sta farníků. Před farou zahrála hudba píseň k sv. Josefovi, a po krátkém blahopřání p. starosty Bolackého tlu- močil jménem obce p. uč. Ondráček přání lidu, by Bůh po dlouhá léta zachoval dp. faráře. Ocenil

jeho působení, tak bohaté na boje i úspěchy. Burácející volání „slávy“ znělo Kobericemi a když hudba zahrála „Kde domov můj“, blahopřál a děkoval jménem hasičského sboru p. pošt mistr Klein. Když dozněla píseň „Tebe, Bože, chválíme“, odešel průvod do sálu hostince.

Prostranný sál byl přímo nabit do posledního místa účastníky z bližšího i vzdálenějšího okolí. Mezi hosty dlužno zejména jmenovati p. presidenta slezské zemské politické správy a zplnomocněného komisaře pro Hlučínsko Šrámka, který z Opavy přispěchal, by s lidem tlumočil své přání knězi-buditeli. Ženské sbory, řízené sl. učitelkou Koutnou, zpestřily večírek. Jménem Lidové jednoty místní našel srdečná slova díků p. Ad. Švancár, zednický polír, který vzpomněl zejména utrpení dp. faráře Otavy v posledních třech letech. Jménem Hospodářského spolku blahopřál rolník, p. Drastich, načež se ujal slova slavnostní řečník, p. asistent Čermin z Opavy, který ve skvělé řeči vzpomněl práce dp. Otavy v ohledu náboženském i národním, vzpomněl bojů, které on jako pravý vůdce a pastýř prodělali musel, chtěl-li býti opravdovým následovníkem Pána, a když tlumočil přání, by dp. farář Otava po dlouhá léta ještě zůstal takovým, jakým byl: neohroženým, neústupným obráncem práv církve i lidu, tu nadšený potlesk byl důkazem, že mluvil z duše lidu. Vřelá slova přátelství věnoval dp. jubilantovi dp. katecheta Reček, který ocenil jeho práci jako duchovního pastýře a tlumočil blahopřání kněžstva. Hluboce dojat děkoval dp. Otava za tolikéřé důkazy lásky a oddanosti.

Vzpomněl těžkých bojů, které musel prodělávati, těch nesčetných trpkostí posledních tří let, ale s pomocí Boží do nové práce! Zpěvy, recitace i hudební čísla doplnily program večírku.

Ve středu konala se oslava jubilatova ve škole.“

(„Katolické Noviny“, 2. prosince 1922.)

Neuplynul ani rok. 25. srpna 1932 na hřbitově koberském shromáždilo se veliké množství lidu a u jeho čerstvého hrobu stáli biskup Msgre Jan Stavěl, na 100 kněží, exministr dr. Engliš, redaktor Jan Hejret z Prahy a jiní, aby uctili zásluhy neohroženého bojovníka za práva lidu moravského, jichž hájil nejen na svém zodpovědném kněžském místě, na němž prožil mnohou trpkou chvíli, ale zejména jako redaktor „Katol. Novin“, zvláště v kritických dobách popřevratových . . .

Lid moravský Tvých zásluh nikdy nezapomene!

ŘEČ MORAVSKÁ V BRANICI NA HLUBČICKU.

Na levém břehu Opavice, přítoku Odry, na severozápad od Opavy, rozkládá se v pruském Horním Slezsku úrodná krajinka H l u b č i c k o, bývalé území králů českých. Hlavní město toho kraje sluje H l u b č i c e (Leobschütz, asi 13.000 obyv.); město jest nyní německé. Hlubčicko se považuje za nejúrodnější v Horním Slezsku. Hlubčicko bývalo částí Opavska a spravovala je knížata opavská z rodu českých Přemyslovců. Město Hlubčice se nejvíce zvelebilo za slavného Přemysla Otakara II., jenž městu velmi přál. Týž roku 1265 daroval jemu velký les na 3930 magdeburských jiter a mnohými výsadami obdařil. Povolil též hlubčickým, aby si místo orlice dali do městského znaku českého lva. Město z vděčnosti k tomuto králi pojmenovalo jednu ulici Otakarovou (Otakarstrasse). I za vlády dalších knížat opavských z rodu Přemyslovců rozkvétalo Hlubčicko, ba za Mikuláše III. mělo své zvláštní soudy, jež po jeho smrti (1394) splynuly opět s opavským právem zemským. (Viz více v knize „Pod žezlem pruských králů“ nákladem Šlěpějí v Přerově, str. 197, 1931, 13 Kč.)

Staré obyvatelstvo Hlubčicka bylo české, či, jak samo o sobě pravilo, „m o r a v s k é“, jež

od r. 1742, kdy, odtrženo od koruny české, se poněáhu poněmčovalo, takže z něho zůstaly tři ostrůvky české kolem Bavorova, Násile a Branice, omílané prudkými vlnami germanisace.

Při míru versailském bylo ustanoveno, že Hlubčicko bez města Hlubčic a jeho německého okolí má připadnouti českému státu, bude-li plebiscit pro něj přízniv. 20. března 1921 obecné hlasování dopadlo pro nás zle: Hlubčicko zůstalo pruským a Moravci a Poláci poraženi. Příslušnost tří děkanství pod arcibiskupství olomoucké — totiž hlubčického, ketřského a branického — trvá ještě do dneška, avšak až modus vivendi bude schválen, rozloučíme se nadobro s nimi a osud Moravců bude zpečetěn.

Obraťme pozornost k Branici, tvořící západní moravský výběžek v okrese hlubčickém při hranicích česko-pruských. Branice (lid říká Branica) hraničí s německými osadami, na severu s Michalovem (Michelsdorf) a na severozápadě s Posuticemi (Possnitz). Asi před 80 lety mluvilo se v Posuticích ještě moravsky. Na východě jsou moravské Kalduny (Kaldaun) a Nekázanice (Osterwitz), na jihu Bobolusky (Boblowitz), též s moravským obyvatelstvem. Na západě rozkládá se v našem Slezsku německé Úvalno (Lobenstein) s českou menšinovou školou.

Branice připomíná se v listinách po prvé r. 1278, pak přecházela s jednoho majitele na druhého, až r. 1798 byla majetkem Michala Haugwitze, který větší díl z něho rozprodal sedlákům.

R. 1903 koupil statek farář Josef Nathan k účelům svých charitativních podniků.

V Branici můžeme na vlastní oči se přesvědčiti, co dokáže podnikavý, obezřetný muž. Co jinde zakládají země, stát s velkými oběťmi a námahou, to vytvořil, jak se říká z holých rukou, šťastný jednotlivec, hořící láskou křesťanskou k lidstvu. S počátku se mu nevěřilo, i překážky kladly, ale když viděli vzrůst díla, ustali. O velikosti jeho díla k nám mluví komplex moderně vypravených budov na výměře 10 ha. Roku 1897 postavil Nathan obydlí pro klášterní sestry, jež měly být zaměstnány v jeho ústavech a zároveň řídit vyšší školu dívčí; r. 1901 zřídil ústav pro zanedbanou mládež a roku 1903 rozsáhlou nemocnici. Pak následovaly potřebné podniky: parní prádelna a elektrárna (1906), r. 1907 pekařství a řeznictví. Roku 1910 dal se do stavby nemocnice pro nakažlivé nemoci, r. 1913 postavil dům pro choromyslné — blázinec, r. 1914 ústav pro slabomyslné a padoucníci stížené děti. Za války byla přestávka. R. 1924 moderně vybudoval exerciční dům. Pruská vláda pozorujíc zdar ústavů, ráda svěřuje jim za laciné poplatky své nemocné občany. Ve všech jmenovaných ústavech je Nathan pánem.

Těmito Nathanovými podniky rychle rostl počet obyvatelstva, bohužel cizorodého; nastěhovali se téměř sami Němci, kteří urychlili poněmčování obce. R. 1930 napočítlo se v Branici s hradem (Burg Branitz) a Michalovem 3721 (roku 1800 — 2307; r. 1910 — 3500). Ves Branice čítá sama toliko 2103 (r. 1930), z nichž 1899 katolíků,

196 evangelíků a 10 židů. K Branici pod duchovní správou patří ještě Bobolusky (asi 600 obyvatel). Obyvatelstvo žíví se hlavně rolnictvím, někteří chodí i na práci do továren krnovských.

Téměř všichni obyvatelé do r. 1890 mluvili moravsky, ačkoli ve škole vyučovalo se německy; podotknouti však dlužno, že správcové školy, zvláště poslední rektor Assmann, nebyli nepřáteli moravštiny. Též v kostele konaly se bohoslužby z většího dílu česky. Předchůdce nynějšího faráře Josefa Nathana (právě došly zprávy, že se fary vzdal), W e r n e r, ač rodem Němec, povzbuzoval farníky, ať si váží jazyka mateřského. Když r. 1897 navštívil jsem faru branickou, domácí služební mluvili mezi sebou moravsky. R. 1900 nastal obrat. Tímto rokem počíná se n á h l é p o n ě m ě o v á n í farnosti, jež podporuje škola i kostel. Za faráře Nathana moravština umkla v kostele.

Stav národnostní podle informací od dr. Fel. S t e u e r a, rodáka z Hlubčicka, nynějšího ředitele polského gymnasia v Katovicích, jest tento: Nyní mluví v Branici nejstarší lidé moravsky; střední generace rozumí moravsky, avšak moravštiny neužívá, a mládež téměř všechna vychována po německu a v německém duchu. Z toho možno usuzovati, že v dohledné době moravská řeč úplně zanikne... Takový stav národnostní jest i v jiných obcích moravských na Hlubčicku. Ačkoli je Branice u hranic našeho Slezska, z Opavy do ní jen kus cesty a z Krnova kousek, přece je málo známa a nářečí její, obsahující tolik zvláštností pro jazykozpytce, zů-

stalo téměř neprozkoumáno. Odstrašovala snad filology nemilá příhoda, která stihla Fr. Bartoše na pruské straně asi před půl stoletím. Bartoš popsal ji v „Lidu a národě“, II. na str. 321—325 takto: „Do smíchu mi však nebyla příhoda, která mne stihla v Boboluskách, pohraniční osadě pruské, jež dostala se i do novin. V Neplachovicích za Opavou pan obecní starosta, muž inteligentní a našinec probudilý, zavolal mi k sobě „na zpověď“ několik babek. Z těch zvláště jedna vzbudila mou pozornost nářečím mně posud zcela neznámým. Slyšeti: vedu, vedoš, vedo, vedomy, vedofo, vedu, lon (len), los (les), řoč (řeč) atd., toť uchu filologickému hudbou nebeskou! Byl to dialekt boboluský. Sestavil jsem si celou kostru zajímavého toho nářečí, ale spatřoval jsem některé nedůslednosti a nesrovnalosti, v zachovalých dialektech neobyčejné. Vysvětlila mi to žena tím, že prý již dvacet roků bydlí v Neplachovicích a že si tedy již všelisco plete. Poradila mi však, abych si zašel do Bobolusk k jejímu bratrovi, který tam kolářem, ten že „valí po bobolusky“. I vypravil jsem se tam za průvodce velebného pána O.(ndřeje) P.(avlíka), pravého Israaelity, bez lsti a klamu, který však dle rozumu některých pánů tu velikou „vadu“ do sebe má, že si nedá naschvál šlapati na vlastenecké paty. Přišli jsme do Škrochovic, poslední dědiny rakouské. Abych i tu něco pochytil, dávám se na potkání do řeči s dětmi, ale ode všech dostávám za odpověď: „Ich sprech nicht boemisch“ (nemluvím česky). S bolestí viděl jsem tu potvrzeny žalostné stesky vlastenců slezských

nad germanisací této naší sesterské země úžasně postupující. Milý můj průvodce zavedl mne pak ke známému rolníkovi. Hospodáře nebylo doma, i vyložil velebný pán hospodyně, jak moha nejlépe, kdo jsem a že bych rád poznal nářečí této krajiny. Avšak i od ní slyšíme, že již česky nemluví. Ale děvečka jejich, která není zdejší, umí prý česky. Zavolala mi ji; z několika slov jsem poznal její nářečí jako mně již známé a vřadil si je, kam náleželo. Uznal jsem za věc slušnou odměniti se děvečce za její ochotu několika krejcary; dali jsme s Bohem a za několik minut byli jsme v pruských Boboluskách, jimž po německu říkají Boblowitz. Vypptali jsme se na koláře Losného a zašli do jeho dílny. Uvítal nás vlídně a „valil“ skutečně výborně „po bobolusky“. Právě jsem byl v nejlepší práci, když tu najednou do dílny vstoupí jakýsi pán a nic neříkaje na špalek si sedne a se mne oči nespouští. Uznal jsem za dobré představití se mu a pověděti, že za účelem čistě vědeckým zkoumám zdejší zajímavé nářečí.

„To právě nesmíte!“

„A proč, prosím, vždyť to přece není nic zlého?“

„Došly nás o vás zprávy,“ odpoví on nato, „že bouříte lid.“

„My že bouříme lid? Jak to?“

Ani jsem nedopověděl, dveře se rozltnou a do dílny jako vzteklý býk vletí mladý muž se dvěma staršími občany.

„Kdo jste a co tu chcete?“ zařve na mne, až se mu od huby pění.

„Já jsem ten a ten,“ odpovím klidně, „a dělám zde to a to, což přece není nic zlého?“

„Byli jste před chvílkou ve Škrochovicích?“

„Byli, nu a co z toho?“

„Co z toho?“ zařve rozlícený člověk znovu jarým turem. „Podpláceli jste tam lid a vynucovali podpisy.“

„Ale, pane, vždyť přece mějte rozum, jaké podpisy a nač?“

Byl jsem v nemalém strachu. Kapsu jsem měl vycpánu cennými zápiskami z dvouměsíční cesty. „Což kdyby těm pánům připadlo sebrati mi je a posekati na špalku nebo vhoditi do peci?“ pomyslil jsem si v duchu.

„My se tu vynasnažujeme všecko, co českého z kořene vypleti, a tu přijde člověk kdoví odkud . . .“ (wir suchen alles čechische mit Gewalt auszumerzen). Snažím se znova vyložit mu, co tu dělám, aby si sedl a poslouchal, že se vypyávám na věci nejvšednější, že mi jde jen o z v u k slov a ne o jejich obsah atd. Abych mu věc učinil pochopitelnější, dodal jsem, že i německá nářečí zkoumám, že přec ví, kterak se i mezi Němci v každé krajině jinak mluví, konečně učiním i přímý útok na jeho „německé“ srdce milým hlaholem domácího nářečí slezského, abych dokázal své dialektologické vědomosti německé: „dej ála nála hála nej“ a „waršt di do nej fupa lón“ (což prý znamená: „die alten Naegel halten nicht!“), a „wirst dich doch nicht fuppen lassen.“) Konečně více se vyzuřiv nežli uspokojiv, odešel i se svými průvodci. Byl to, jak jsem se později dověděl, „národní“ učitel (D o l n a) z rakous-

kých Škrochovic, který slyše cosi zvoniti a neptaje se ani v kterém kostele, nechav školy školou za námi do Prus přiběhl chránit ohroženého němectva. „Kéž máme my,“ pomyslil jsem si, „alespoň stý díl takové energie, s jakou zuřivosti naši odrodilci ji vyhladiti usilují.“

Uplynulo mnoho vody v pohraniční Opavici, kdy Bartoš Bobolusky navštívil, ale nemilou příhodou vyrušen byv, dále nepostupoval a nikdo nehlásil se za jeho pokračovatele. Konečně téměř za půlstoletí vzal ten úkol na sebe Polák dr. Felix Steuer, k němu zvláště způsobilý. Pochází totiž z okresu hlubčického, kde moravská i polská národnost se stýkají, rodem jeho otec byl Polák a matka Moravanka, od níž v mládí mnohým moravským říkankám se naučil. Narodil se v Sulkově (Zülkowitz), přifařeném do Bavorova, kde odpradávná se moravsky kázalo, až před válkou moravština odstraněna.

Zmíníme se poněkud o životě Steuerově, protože některé události jeho charakterisují národnostní poměry v Prusku. Studoval na gymnasiu v Hlubčicích a na universitě v Bratislavě klasickou filologii, kdež nabyl smutných zkušeností, že studující původu slovanského málo si váží své mateřské řeči, ba někteří že se za ni stydí.

Když v jeho rodné farnosti moravština v bohoslužbách se zanedbávala a lid toužil po moravských starých písních, jsa již akademikem, v úhledném dřevěném kostelíku „sv. Juzafka“, zpíval s nimi a modlil a těšil je, že zase bude lépe . . .

Počínání toto způsobilo mu mnoho nepřízně u hakatistů.

Doktorská jeho práce jednala o „Eigentümlichkeiten in der Überlieferung der „Sprache Chelčický's“. Po světové válce se stal profesorem a zároveň lektorem české řeči na universitě v Bratislavě. Když se mu ve Vratislavi narodila dcerka a on u civilního úřadu matričního (Standesamt) žádal, aby zapsána byla do matriky pod jménem Božena, úředník odepřel to učiniti, že to jméno je grossczechisch. Teprve po soudním řízení byl k tomu donucen. A když pochoval otce, nechtěla správa hřbitova v Bavorsku připustiti na rov pomník s nápisem jen polským, nýbrž žádala, ať je polsko-německý. Možno si mysliti, že rodnou zemi, v níž vládne taková svoboda, rád opustil, když mu polská vláda nabídla r. 1922 v Katovicích referát o středních školách a r. 1925 učinila ho ředitelem gymnasia.

Prázdné chvíle věnuje studiu života lidu polského a moravského, v poříčí Pštiny usazeného, a mnoho látky ethnografické, nanejvýš zajímavé má pohotově. O polských a moravských dialektech psal v časopisech „Glosy na Odra a Zaranie“. V rukopise má studii o nářečí sulkovském a mnohé jiné. Vědecké pojednání Steuerovo o nářečí branickém (Die Mundart von Branitz) jest velmi důkladná práce a čítá 116 stran. Profesor olomoucký dr. Josef Vašica, prohlédnuv rukopis, vyjádřil se, že je to velmi dobrá monografie vědecká, přímo vzorná, a že se postará o její vydání. Přeložil ji z němčiny. Bude

to asi poslední pomník moravštiny na Hlubčicku, o něž tak málo jsme se starali. (Vyšlo česky v Časop. vlasten. mus. spolku v Olomouci r. 1933).

Nářečí boboluské, kde Bartoš ustal, neliší se mnoho od branického. Na konec podáváme ukázkou dialektu branického z rukopisu dra Fel. Steuera:

U o č a r o d e ň i c a c h.

Před padesat letma ludo v Bránici ioščo věřili v čarodeňice.

1. Pyrvšeho maia hospodiňe uviui v zahradze kusí zeleneho travníka; potim postaviui před každy chlevne dveře kusek toho travníka s chebzem i styrčiu do noho dve roznute svečkí. U kostelníka kupiu kadziduo (kadidlo), rožni ho a kadziu nim všecke chlevi. To meuo (má) čarodeňice uodehnač. Kdo to no zrobieu temu kravi dau kyrrvave mleko.

2. Raz mačička tukli masuo i tukli ho ceui džoň. Mi všeci im pomahali. Masuo iodnak sa no stukua. To mačička čli ku druhim robam, abí sa doradžic. Ti radziui im, že maiu tři dní po pořadku mleko spalic, bo čarodeňira uřokua vi meno. I to zrobili. Za tři dní přišua do nich iodna roba i chćeua šatku. To mačička védželi, že to uona io ta čarodeňica, i vihnali iu. Uod toho času kravi davau dobre mleko, a z toho mleka biuo masuo.

(Lid. noviny, 12./8. 1931).

LITERÁRNÍ VZPOMÍNKY.

I. Obrázky ze Slezska a Čechové v Pruském Slezsku.

Teprve poslední dobu jeví se větší zájem o Slezsko; před lety Slezsko rakouské těch přátel mimo hranice mělo poskrovnu, tím méně pruské Moravsko. Z těchto ojedinělých přátel jmenujeme Ignáce Hořicu, spisovatele a žurnalistu, narozeného 28. července 1859 v Brně. Týž stav se (1896) členem redakce „Národních listů“ jako sněmovní zpravodaj, přijíždíval do Opavy; odtud datuje se jeho vlastenecká práce slezská, jevíci se jak živým slovem, tak perem. O Slezsku psal do „Národních listů“, „Osvěty“, samostatně vydal „Pamatujte na Slezsko“ (1894), „Obrázky ze Slezska“ (1896), „Listy z Čech, Obrázky z Moravy a Slezska“. Knížky tyto mají cenu hlavně agitační.

Zajímavě, jak pruští Moravci hleděli na publikace Hořicovy. Když r. 1896 vyšly jeho „Obrázky ze Slezska“ nákladem Slezské Kroniky, poslal jsem je do Pruského Slezska váženému členu družstva tamějších „Katolických novin“ se žádostí, co o nich soudí?

Posudek ten je zajímavý. Hořica už — po náhlé smrti — v cizině odpočívá, tedy rozčilovati ho nebude.

List onoho pruského Moravce zní v překladě takto:

V Benešově 26. VIII. 1896.

Milý pane bratře!

Jste celkem správně informován, že odsoudil jsem některá místa z „Obrázků ze Slezska“.

Jsem tak zaměstnán, že nemohu se šíře o věci rozepsati, podám jen některé poznámky.

1. Celkový dojem brožury jest: Slezská Kronika prokázala spisovateli mnoho cti, že takové opusculum vytiskla. Co se týče našich pruských poměrů, jest zmínka o faráři Depontovi z V. Hoštic, str. 19, nepatřičná a po většině nesprávná. Nenáležitý jest název „německý studentík“ a to hovorný, veselý studentík . . ., veselý buršáček (učenný spisovatel asi neví, že všechen nynější klerus arcidiecése olomoucké (v Pruském Slezsku) studoval na universitě v Bratislavě a po většině byl údem katolických sdružení a spolků studentských a posud v nich trvá) . . .

2. Jest čirá nepravda, co spisovatel píše o přesazování českých učitelů na Rýn. Takové věci se staly na Poznaňsku, ne však v Mor. H. Slezsku.

3. Při zmínce o ludgeřovských hrobařích — oba znám — činím veliké ? ? (p. 28, 29).

4. Ukázky našeho nářečí jsou většinou nesprávné. Nedoslýchá spisovatel?

5. Ad p. 40. Tvorokov není český, nýbrž úplně polský. (Správně: popoľštěný.)

6. „Půl druhá století drží pruský orel českou půdu ve spárech pevně, po braniborsku, ale lid pořád ještě dumá o staré své otčině“ (str. 52) . . .

Co jest pravda? Náš moravský lid, či lépe — my Moravci — milujeme svou řeč: Kdo se za řeč otců stydí, hoden potupy všech lidí; my jí potřebujeme při styku s českým lidem pohraničním, ale my více nedumáme o staré své otčině, nýbrž my jsme Prusové, moravsky mluvící Prusové. A naši nepřátelé aneb protivníci ve vnitrozemí domnívají se snad aneb musí nás denuncovati, že hledíme za hranice.

To jsou mé stručné dojmy „Obrázků ze Slezska.“

Při takovém putování, jaké vykonal Hořica, ovšem nemožno nic lepšího očekávati.

Ostatně při čtení této knížky vzpomněl jsem si na babský klep, jaký čteme ve Slámovu „Vlasteneckém putování po Slezsku“ o Hlučíně.

Za takových okolností kazí se radost z vykonané práce pro společnou řeč a odplacuje se kleru za tolik obětí. Doufám, že mi rozumíte!

Konečně též jsem se vyjádřil, že Vy jste poslední cizozemec atd., však přece, pokud se pamatují za jistých podmínek, t. j. kdyby naše informace takové účinky měly budit jak Hořicova práce. Netřeba Vás ujišťovati, že nedomnívám se o Vás, že mohl byste věci překroutiti jak zmíněný a budu Vaším upřímným bratrem

Bruno Schneider.

Čtenář poznává, jak nesnadno bylo si zjednati dobré zprávy o pruských Moravcích. Na jedné straně pruská vláda přísně dozírala, aby jen nikdo nedostal se za hranice a když se někdo odvážil, postarala se o jeho zpátečný pochod; na druhém

místě: veliká nedůvěřivost a úzkostlivá citlivost! Není tedy divu, že naše inteligence z Opavy a Ostravy neosmělovala se mezi Moravci apoštlovati, mnohý z nich, ač „Modrá“ za humny, po celý život na půdu její nev kročil.

Informace o pruském Moravsku nasbíral jsem si na cestách po jeho území za přispění tamějších kněží a bohoslovců, kteří upřímně mne podporovali, až na dvě výjimky.

Učitelstvo tehdy už germanisací bylo nadobro otráveno; z ostatní inteligence sotva kdo se k Moravcům hlásil.

Žije po osm let nedaleko hranic pruských, měl jsem zhusta příležitost dostat se do Pruska. Návštěvy své počal jsem na Hlubčicku, kam jsem byl zván na výpomoc do duchovní správy (Turkov, Jakubovice); později navštívil jsem několikrát Hlučínsko a téměř celé prošel. S Moravci pruskými stýkal jsem se na poutích na sv. Hostýn a Velehrad, jež s P. Fl. Lužným jsme pořádl.

R. 1898 navštívil jsem ostrůvek branický, topící se ve vlnách germanisace, r. 1900 dostal jsem se na vymírající ostrov bavorovský, kdež přihodila se mi podobná událost jak Fr. Bartošovi na ostrůvku branickém. Procházaje se Bavorovem, kde právě komedianti vodili velblouda městem, zapisoval jsem si moravské hovory dětí — v klobouku. Poznáv, že strážníci to zpozorovali, uchýlil jsem se do sousední osady Jarohněvi k rolníku, s jehož synem — bohoslovcem vatislavským — jsem si dopisoval a posílal též české časopisy — hlídači veřejného pořádku za mnou. Když je

rolník ujistil, že nezamýšlím ohrožovati pruský stát a že za chvíli odjedu — dali mi pokoj.

Ještě něco nemilého potkalo mne na Hlubčicku. Tuším r. 1895 uveřejňoval jsem řadu „Obrázků z pruského Slezska“ v brněnském „Hlasu“. V jednom vytýkal jsem, že v Jakobovicích se v kostele germanisuje. Právě toto číslo dostalo se do rukou arcibiskupa Theodora v týž den, co konána v Jakobovicích generální visitace. Když p. visitátor doptával se faráře na příčiny jednání, týž se vymlouval, že k nim chodí na služby boží Němci z V... Týž dověděl se, že já autorem obrázků, vinil mne u arcibiskupa z nesprávných informací a dožadoval se odvolání v novinách... Nemohl jsem pravdu odvolati... Zpráva prý dobře účinkovala, na Modré si uvědomili, že jsou pod „dohlídkou“.

Po těchto studiích uveřejnil jsem „Čechy v pruském Slezsku“ v pražské „Vlasti“, pak vydal jako zvláštní výtisk, abych co nejvíce české lidi upozornil, že žije v Prusku dosti našich bratří... Když kniha rozprodána, vydali jsme ji po třetí s Vil. P o v o n d r o u, knihkupcem v Kroměříži, a zbytek nákladu (200) rozdali na Hlučínsku. Chtěje znáti úsudek o knize, dotazoval jsem se redakce „Katolických Novin“, aby se mnou jej sdělili. Napsali mi: Celkem jste vystihl stav věcí... jen to, že mi mají někteří za zlé, že kniha má nápis „Čechové v pruském Slezsku“, ten že může upozorniti pruskou vládu na velkočeské agitace... a ještě více se pak stíží postavení lidu. Bylo mi dále oznámeno, že pruské úřady po mně slídí... Z toho důvodu také za světové války zakázal mi

jeden z předáků moravského hnutí, abych mu nedopisoval, že by to jemu a rodině hrozně škodilo, kdyby se navrchu dověděli, že se mnou má styky . . .

Ukázala se tato starost pruských úřadů o mou osobu též při zatčení pražského profesora dr. Vydry, který vyjel si po převratu na jazykové studie na Hlučínsko. Dle jeho vypravování první otázka vyšetřujícího soudce pruského v Hlučíně zněla: Znáte faráře Vyhlídala? Stýkal jste se s ním atd. Podobně ho vyslýchal i vojenský auditor v Ratiboři. Dle tohoto nebylo by se mi asi dobře vedlo, kdybych před zabráním Hlučínska objevil se na území Borusie. Nesmím též opominouti pomoci, již mi skýtal poslanec děkan Stanke z Hlučina; týž, kdykoli se jednalo o Moravcích na pruském sněmu, posílal mně stenografické protokoly.

Knížky „Pruský sněm a Moravci na Ratibořsku“ (1909) a „Pod perutěmi pruského orla“ (1910) vydal jsem svým nákladem za účelem agitacním a rozeslal četným poslancům, prelátům, arcibiskupovi atd., aby pomohli zachraňovati umírající bratry . . . Z Olomouce dostal jsem zprávu: Co máme dělati? Pruská vláda nám ve všem vyhovuje, nebrání náboženským výkonům, máme ji pobouřiti . . . ?

Jindy zase v „Opavském Týdenníku“ podle zpráv z polských časopisů a bohoslovců a kněží z vřatislavské diecése uveřejnili jsme tři články o germanisaci v kostelích na Hlubčicku a Hlučínsku a rozeslali na vlivná místa . . . s účinkem chabým.

Agitace tyto stály dosti peněz, ale pro záchranu

české krve který věrný Čech nepřinesl by té největší oběti?

Měl jsem tehdy asi 700 zl. ročních příjmů.

2. Vlastenecké putování po Slezsku.

V dopise uveřejněném na počátku tohoto pojednání děje se též zmínka o „Vlasteneckém putování po Slezsku“ dr. Fr. Slámy, (1886, Otto), obsahující slova „babský klep o Hlučíně“ . . . Dr. V. Martínek hodnotí tento spis Slámův (V. M. O., 1817, str. 150) takto: „Vlastenecké putování po Slezsku“ podává národopisný, dějinný i kulturní obraz rakouského a pruského Slezska, a to netoliko české, nýbrž i polské oblasti. Dílo . . . bohatě ilustrováno, psáno svěže a poutavě, byť tu a tam roztráštěně, aspirací vědeckých si vědomě Sláma nikdy nepřikládal, ač ani po této stránce není obsáhlé a cenné jeho dílo bez významu.“ A ve Slezské knihovniče, III. „Frantík Sláma“ na str. 8 . . . „Neztratilo dílo jeho podnes ceny a nebylo ani nahrazeno něčím dokonalejším a nově formulovaným . . . Nechci tím ovšem upíratí ceny záslužnému a na svou dobu pozoruhodnému dílu Jana Vyhlídala „Naše Slezsko“, i když s vnitřním duchem jeho nesouhlasím; Vyhlídala psal své dvousvazkové dílo s jiného hlediska a za jiným účelem než Sláma.“

Protože p. spisovatel Martínek neuvedl důvodů, proč nesouhlasí s vnitřním duchem „Našeho Slezska“ účelem a hlediskem, mohu se snad domnívati, že to budou asi tytéž důvody, jež projevil

učitel Fr. Pražák v životopise „Vincenc Prasek“ (Č. M. M., 1913) a jinde někdo jiný.

Fr. Pražák, zneuctiv světlou památku předního slezského buditele V. Praska v časopise, jehož byl dlouholetým přispívatelem, ostře odsuzuje jeho „Podání lidu“, řka, že nekriticky přijal materiál, který měl k dispozici, nekorigoval ani, co přežato z knih (až na malé výjimky), co z tradice, nedbal dialektu, a kde ho užívá, je do velké části nesprávný. Při všem jedná se mu o vyzdvižení tendence, jak sám napovídá, že hlavně lid poskytuje prameny čerpání k zbožnosti. Později toutéž asi metodou pracoval farář Šmýd a zvláště Vyhlídal, zaměňující lidovou tradici za propagaci katolické literatury a měníce často i text lidových říkánek a písní . . .“

Slova se rychle napíší, ale kde jsou důkazy? Kde zaměnil Vyhlídal lidovou tradici za propagaci katolické literatury a měnil často i text lidových říkánek a písní? Nevíme, jak Pražák to „vyzdvihování náboženské tendence“ si představuje? Mohou za to lidopisci, že říkanky, bajky, písně atd. lidu slezského jsou proniknuty duchem náboženským? Že Prasek, Sláma a jiní nedbají někdy správného dialektu, to není nic divného, vždyť přece povědomo, že lid do svých písní, popěvků, říkadel atd. přibírá ze spisovné řeči, zvláště když je přednáší pánům. Mnohé písně, svatební řeči a j. dostaly se do Slezska z Čech, Moravy, Slovenska a ty vždy podržují charakter své země. Pražák hrozil Praskovi revisí materiálu. Kdo se zabývá lidopisem, ten se usměje takovým slovům. Kolikrát za pět — deset let navštíviš tu onu ves,

abys revidoval zápis — a v dědině nikdo nezná takové písničky atd.; avšak uvedu dále doklady, jak jsem sbíral slezské písně.

3. Jak jsem sbíral slezské písně a jak o ně přišel.

Záhy po svém příchodu do Slezska (1890) seznámil jsem se s bývalým sbormistrem opavského „Křížkovského“ Leopoldem Sedláčkem, učitelem matičné školy, a toho jsem požádal, aby mi pomáhal zapisovati nápěvy slezských písniček a tanců.

Začali jsme v Jaktari a dali do not „Horala lipka, horala“, pak jsme si pozvali zpěváky z Vávrovic, Palhance a Milostovic. Sbírká naše rostla.

Roku 1892 vydali jsme se do Kylešovic, tam ničeho jsme nezískali, za to učitel Vinopal poskytl nám tam nasbírané písně. V Raduni a Podvihově též štěstí nás nepotkalo, ani v Pusté Polomi. V Hrabyni nám říkali, že již to všechno odnesli opavští páni, proto jsme se dali do Velké Polomě. Dorazili jsme tam před polednem — v žňový čas. V jednom statku se nám dobře dařilo, sedli jsme si na klády na „placu“ (dvoře) a čekali na tětku, ti prý dobře zpívají. Konečně se objevila a já švarně prosil, aby nám něco zazpívala: „Ja — ludkové, co chcetě v taky čas, myslitě, kdy smy narobeni, že se nám chče myslič na take hlupoty . . . A tuž z placu ven, my pujděmy vazat . . .“

Navštívivše pak Čabyšov a Krásné Pole, s nepatrným ziskem tíhli jsme do Klimkovic.

V tom, tehdy prazvláštním, městečku mnoho po-

kladů jsme nenašli, proto dali jsme se do Poruby, Svinova a tam něco získavše, vrátili jsme se do Opavy.

Až jsme si oddechli, podnikli jsme cestu do Komárova, Štítiny a odtud přešli na území krále prajského. Nebylo nám v něm příliš volno, všady v patách viděli jsme pruského „jegra neb šandára“. V Benešově muzikanti nám mnoho vykládali o „štrajchent a tyrkyš muzice“, i něco lepšího jsme si zapsali. Jindy jsme se pustili do Vehovic, Utěchovic, Turkova a j., až naše sbírka obsahovala asi 120 písniček a tanců. R. 1893 nabídlí jsme uspořádané písničky dr. Fr. Slámovi aby je vydal ve „Slezské Kronice“, slíbil tak učiniti pod jménem „Písňe a tance slezské“, jak v mé „Slezské svatbě“ oznámeno, avšak pro drahotu tisku slovu nemohl dostáti, proto též v knížce ve „Slezské svatbě“ 27 ohlášených písni svatebních nemá nápěvu.

Dověděvše se, že ostravský varhaník H r a z d i r a jest dobrým harmonisátorem národních písni, požádali jsme o zharmonisování. Některé Hrazdira pěkně zharmonisoval a vydal bez udání, z čí sbírky jsou. Od Hrazdiry dostala se sbírka do rukou L. Sedláčka a týž, opustiv Opavu, odvezl naše společné dílo do nového působiště — Vítkovic. R. 1899 navštívil jsem ho churavého a prosil důtklivě o písničky. Sedláček mi odpověděl, že svazek náš poslal bratranci — jméno jeho jsem zapomněl — který byl úředníkem zemského výboru v Praze, ten že nám najde nakladatele. Písňe nevyšly, Sedláček zatím ve svém rodišti Bouzově umřel. Pátral jsem dále po bra-

tranci Sedláčkově, ale bezvýsledně. Tak jsem přišel o první svou sbírku slezských, písní s tolikým nákladem a obtížemi sehnanou.

Co nyní?

Slíbenou práci pro „Vlast“ nechtěl jsem nechat bez písní, proto r. 1900 a 1901 znovu vydal jsem se s Vilibaldem Scheibrem, ředitelem hudební školy v Č. Budějovicích, za slezskou písní. Počátky písní jsme znali, tož jsem se domníval, že starých brzo najdeme. Jak jsme se klamali! Staří strykové a tetky, děvuchy a synci, co je na našich prvních cestách pěli, pomřeli, neb se odstěhovali, takže jsme toliko nepatrnou část zachránili. Bylo mi teskno, přeteskno u srdce! Ku potěše naši jsme náhradu, již obsahuje „Naše Slezsko“, II. na str. 118.—178.

Jak těžko tedy revidovati lidopisný materiál!

4. N a š e S l e z s k o.

Jaký jsem měl úmysl, tendenci při vydání „Našeho Slezska“, I. 1900 a „Našeho Slezska“, II. 1903, prozradí genese spisu.

Redaktor pražské „Vlasti“ — Tomáš Š k r d l e — byl přítelem Slezska, jakých málo bylo tehdy v Praze. Bezpochyby upozorněn byl na mne články v „Č. L.“, požádal mne, abych mu napsal do „Vlasti“ dějiny národního hnutí a vylíčil život lidu slezského. Necítě se dobře připraveným na tuto práci, doporučoval jsem Vinc. Praska neb dr. Slámu, ti však pro jiné zaměstnání odřekli. Tak volky nevolky, chtěje prospěti Slezanům, dal jsem se s chutí do díla a sbíral horlivě látku. Dr. Č. Zíbrt pobízel mne také, poslav mi 100 zl.

podpory od České Akademie věd. To byl můj celý závodní kapitál na nákladné cesty!

Když jsem byl asi v polovici práce, na nátlak Němců, že prý bouřím lid od Ratiboře až po Těšín, nucen jsem byl stěhovati se na Moravu do Hulína, kdež vzdálen pramenů skládal jsem I. „Naše Slezsko“. Jezdil jsem sice občas do Slezska, ale Hulín nebyl Opava. Že svazek tento má nedostatky, jsem si vědom. Na omluvu uvádím, že před sebou neměl jsem ničeho, leda své zápisky a informace, a pak pracoval jsem ve vzdáli od pramenů. Spis jsem vydati musil, abych co nejrychleji upozornil na chřadnoucí větev slezskou a zjednal pro ni léky . . .

Když vyšel tento díl, olomucký Jiříčkův „Našinec“ vytýkal jemu, že ve spise uveden kdekterý liberál a pokrokář a zasloužili konservativní lidé umlčování (Al. Jiříček, Kadlčák). Ochotně se přiznávám, že nedopatřením v knihtiskárně, opomenuvší vložený lístek otisknouti, o Slezsko velmi zasloužili pracovníci Jiříček a Kadlčák pominuti. S jiné strany zas mi vyčítali, že vyzdvihuji „klerikály“ na úkor pokrokových atd. Myslím, že jsem šel střední cestou a uzná to každý, kdo hleděti bude na slezské poměry očima tehdejších let a ne nynějšíma, kdy valně se obraz Slezska změnil. Tuším v „Osvětě“ profesor Zelený neb Zoubek mírně posoudil tento díl.

Co se týče II. „Našeho Slezska“ domnívám se, že předčí Slámovo „Vlastenecké putování po Slezsku“. Od Slámy, s nímž často jsem obcoval, slyšel jsem, že lidopisem se nezabývá, co uvádí ve svém spise, to že narychlo sebral. Tento druhý

díl příznivě posoudil dr. Č. Z í b r t v „Č. L.“, o pohádkách v něm napsal dr. Tille, že jsou odborně zapsány. Knihy si také pochvalně všiml berlínský profesor dr. B r ü c k n e r a Felix K o n e c z n y v Krakově.

Frant. B a r t o š excerptoval „Naše Slezsko“ pro svůj „Dialektický slovník moravský“ (1906) a Fr. K o t t pro „Dodatky k Bartošovu dialektickému slovníku moravskému“ (1910). Sněm slezský r. 1903 přičiněním dr. Fr. Stratila udělil na vydání „Našeho Slezska“ II. 300 K podpory. Byla to první podpora pro českého spisovatele ve Slezsku. Dr. Fr. Stratil, který vyjednával s dr. Rochowanskim o ušetření podpory, oznámil mi, že Rochowanski, probíraje se v mých rukopisech, podotkl: „Kdybychom my, Němci slezští, měli tak rozsáhlého etnografického spisu o Slezsku!“

Spisovatel vydal „Naše Slezsko“ nákladem vlastním.

Jako resumé na konec poznamenávám, že vnitřní duch mého „Našeho Slezska“ jest takový, jaký mi diktoval tehdejší duch slezský, mne ovívající, účel týž, jak u Slámy — n á r o d n í.

Na konec se podotýká, že spisovatel „Našeho Slezska“ z částečného zisku, jež doplnil svými úsporami, založil stipendium při českém gymnasiu v Opavě; Matice Opavská dostala 25 výtisků (4.50 K) na rozdání.

(Archa, 1922).

O B S A H .

Poměry ve farnosti jaktařské r. 1890	7
Jeden pohled do života Dr. Ant. Grudy	26
Boj „Katol. politické besedy“ v Kateřinkách proti ně- meckým pokrokářům a odrodilcům	35
Tábor na Ostré Hůrce r. 1869	39
Pater Ondřej	44
Tklivá událost u hrobu otce básníka Petra Bezruče na hřbitově brněnském	51
P. Angelus Ludvík Lubojacký — uštvaný vlastenec .	55
Vincenc Prasek	59
In memoriam Jana Kolofíka, lidumilného lékaře . . .	68
Dr. Frant. Stratil, vůdce, jakých málo	74
Učitel Frant. Mader — „pilná včelka“	80
Pan sekretář	83
Dva redaktoři „Opav. Týdenníku“ — Rud. Hill a Ant. Otahal	87
Druhý ředitel českého gymnasia opavského Jos. Fürst	95
Nad hrobem slezského historika Josefa Zukala . . .	99
Ant. Karásek, profesor českého gymnasia v Opavě . .	109
Nabit byl kostel, sladkými zory hleděla na nás hrabiňská Panna a před ní kázal pan farář Böhm	114
P. Alois Vysoudil	120
Tři vlastenečtí gruntovníci z Opavska	123
Zlaté „vesele“ slezského písmáka Jana Glabazni . . .	133
Slezský „Slovan“ Jan Stanke, obchodník	140
„Císařská koruna“	144
První krajinská hospodářská výstava slezská r. 1906 .	146
Dr. Ant. Mlčoch, advokát opavský	151
Ant. Trnkal, národohospodářský a školský pracovník .	154
Několik vzpomínek na advokáta Dra Karla Dienelta .	157
Frant. Papoušek, ředitel Jednoty čes. hospod. spol. ve Slezsku	161
Dr. Ant. Kubíček	165
Jan Tagliaferro	172

Když jsem vandroval (po Opavsku)	179
Kdy jsem vandroval po Těšínsku a Pražské	184
U arcikněze Ant. Poledníka ve Vratimově	191
V Domaslovicích u národohospodář. pracovníka P. Jana Ježíška	195
Duchovenstvo knihami a časopisy budilo a sílilo vě- domí národní	200
Kněží vodí Slezany na Hostýn a Velehrad	209
„Starší bratr““ poutníků slezských na Sv. Hostýn a Ve- lehrad Ant. Suchánek	213
Národní přísaha českého kněžstva ve Slezsku 1918	218
Památky cyrilometodějské ve Slezsku	220
Třicátý ročník „Katol. Novin“ pro lid moravský na Ratibořsku	230
Tomáš Kamrádek, exulant pruský	237
Hugo Stanke, mor. poslanec na sněmu berlínském	243
Josef Ottava, redaktor	251
Řeč moravská v Branici na Hlubčicku	261
Literární vzpomínky	271

ZPRÁVY O DĚDICTVÍ CYRILLO-METHO- DĚJSKÉM V BRNĚ ZA ROK 1935.

POKYNY O DĚDICTVÍ.

Členem „Dědictví“ se může státi každý, za poplatek 40 Kč jednou pro vždy. Knihovny, rodiny, spolky za poplatek 80 Kč.

Kdo chce za člena přistoupiti, ať *předem* zašle poštovní poukázkou 40 (80) Kč a 5 Kč na poštovní výlohy, zásilky knih, na adresu: Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně, Antonínská ul. 1, a na ústřížku poukázky ať napíše jasně své plné jméno, stav, bydliště, číslo domu, farnost a diecési. Dostane kromě podílu toho roku darem tři starší podíly a budoucí podíly.

Kdo si chce vyzvednouti nový podíl, dá podepsati svůj odběrný list svým duchovním správcem a pošle jej na knihkupectví, které má na tomto listu označeno, ne však na ředitelství. Je to pro členy z brněnské diecése a z Čech Občanské knihkupectví v Brně, Starobrněnská ul., a pro členy a arcidiecése Lidové knihkupectví v Olomouci, Wilsonovo nám. 11. Kdo chce, aby mu knihkupectví poslalo podíl poštou, platí sám výlohy se zásilkou spojené. Při výběrání tohoto podílu od příslušného knihkupectví je každý člen povinen zaplatiti na úhradu režie a manipulace 2.— Kč.

Kdo si nevyzvedne podílu za 5 let po jeho vydání, pozbývá na něj právo, podíl ten mu propadá.

Je-li odběrný list vyčerpán (dopsán), může člen dostati nový list za poplatek 2 Kč, poštou za 3 Kč. Kdo ztratil odběrný list, může dostati nový za 5 Kč, poštou 6 Kč. (Možné splatiti ve známkách.)

Když člen zemře, prosíme, aby někdo z pozůstalých napsal na jeho odběrný list den úmrtí a poslal nám list buď prostřednictvím duchovního správce nebo sám. Víte a vidíte...

NOVÍ ČLENOVÉ ZA ROK 1935.

Ondřej Luža, Věteřov 93; Pavel Odehnal, stud. Tišnov; Frant. Hladiš, Mezice; Alois Krejčí, Bučovice; Farní úřad, Malesice; Dp. Ferdinand Funk, farář, Subřfov; Miroslav Venhoda, Mor. Budějovice; Metoděj Pravda, Kunčice, Konstancie Iglauerová, Praha; Jan Moltaš, Vel. Dešov č. 71; dp. Albín Odrážka, farář, Jakubovice; Karel Plaček, Častohostice; František Svoboda, Častohostice; Marie Formanová, Jaroměřice; Štěpánka Šálková, Mor. Budějovice; Jan Čech, Mor. Budějovice; Bohumír Čech, Mor. Budějovice; Ferdinand Helman, Král. Pole; Michal a Anna Drozdovi, Hněvotín; Marie Worlová, Opava; František Pazderka, Čejkovice; Karel Hnidák, Poddvorov; Miroslav Janeček, Čejkovice; Josef Ulehla, Čejkovice; Apolonie Blanářová, Čejkovice; Marie Kulíková, Čejkovice č. 344; Josefka Gregrová, Čejkovice č. 531; Božena Havlátová, Čejkovice 73; Václav Miatonoha, Čejkovice 113; Josefka Michnová, Čejkovice 28; Filipina Oplušti-

lová, Čejkovice 149; Jan Bárta, stud., Čejkovice 169; Antonín Hnidák, Čejkovice; Josef Kůřil, Starý Poddvorov; František Možíš ml., Červený Kostelec; Marie Svozilová, Morav. Budějovice; dp. František Beneš, farář, Mor. Krumlov; ctp. bohoslovci v Brně: Josef Hinterhölzl, Vladimír Truhlář, Frant. Šimčák, Jan Vlček, Jan Dvořák, Josef Maršálek, Alois Štáva, Antonín Šula, Jan Bednář, Karel Doubek, Jan Dryska, Frant. Havlas, Frant. Hedbávný, Matěj Klíma, Metoděj Kotík, František Lukschanderl, Jan Nevřkla, Martin Nosek, Jaroslav Pivoda, Jindřich Parolek, František Posádka, Jan Požár, František Roháček, Karel Šašinka, Karel Šindelář, Karel Šmarda, Antonín Uher, František Vašek, Vincenc Vlach, Karel Votoupal, Jan Zelinka, Josef Zouhar, František Zvěřina, Václav Večeřa.

ZEMŘELÍ ČLENOVÉ r. 1934 (pokud Dědictví známo).

Dpp. Jurek Jos. v Brně-Juliánově, Buchta Jos. v Pyšelu, Géduš Fr. ve Sloupě, Hudec Fr. v Lovčicích, Venhuda Fr. ve Chvalkovicích, Českuta Václav ve Vémyslicích, Skoumal Ad. v Radkovicích, Konečný Jan ve Velkém Újezdě.

Dodatečné oznámení úmrtí dp. J. Kašpara v Třebčíně.

Tyto a všechny ostatní v Pánu zesnulé členy doporučujeme do mše sv. a modliteb členů žijících a do přímlyvy sv. Cyrila a Metoděje, patronů Dědictví.

Vldp. starosta sloužil za ně a za všechny členy Dědictví mši sv. 5. července.

ÚČTY ZA R. 1934.

Koncem roku 1934 mělo „Dědictví“:	
v cenných papírech nom.	174.000.— Kč
na vkladních knížkách	79.696.45 Kč
u pošt. spořitelny v Brně	136.— Kč
hotovost	2.077.60 Kč

VÝBOR DĚDICTVÍ.

Jan Tenora, č. kanovník mikul., bydlí v Brně, Petrov I., starosta.

Msgr. Ant. Bartoš, prof. náb., Brno, Zelný trh 3, *jednatel*.

Al. Kopal, spirituál, Brno, Antonínská ul. I., *pokladník*.

Em. Procházka, prof. náb., Brno, Sirotcí 10—12, *revisor*.

J. E. Msgr. Dr. Josef Kupka, biskup v Brně.

Tom. Ballon, v klášterním ústavě v Opavě.

Dr. Ferd. Dokulil, prof. bohosl. v Brně.

Msgr. Dr. Jos. Dvořák, prof. bohosl. n. o. v Brně.

Dr. Jos. Jančík, vikář v Brně.

Msgr. Dr. Jos. Heger, prof. bohosl. v Brně.

Msgr. Dr. Tom. Hudec, prof. bohosl. v Olomouci.

Al. Koudelka, far. n. o., spisovatel v Brně.

Msgr. Dr. Met. Marvan, kanovník v Brně.

Em. Masák, katech., spisov. v Brně.

P. *Anselm Matoušek*, prokur. kláš. aug. v Brně.
 Msgre Dr. *Karel Skoupy*, prof. bohosl. v Brně.
Lad. Špolc, kaplan v Brně.
 Msgre Fr. *Všetečka*, spirituál, spisov. v Brně.
Jan Vyhliďal, far. n. o., spisov. ve Vyškově.
 Dr. *Pavel Vychodil*, O. S. B., redaktor v Brně.
Lad. Zamykal, redaktor v Olomouci.

SEZNAM KNIH,

KTERÉ NABÍZÍ DĚDICTVÍ ZA SNÍŽENOU CENU.

Jméno díla:	Cena Kč
<i>Korec</i> , Poutní kniha II. d. Modlitby a písně	2.—
<i>Tater, Hruďička, Janovský</i> , Čtvero vzorů kf. života .	3.—
<i>Tenora Jan</i> , Život P. Martina Středy T. J.	3.—
<i>Janovský, Weiss, Pavelka</i> , Zpět k Římu	2.—
<i>Hruďička A.</i> , Františka Slavatová, <i>Vrba R.</i> , O úpadku stavu rolnického, <i>Perútka F.</i> , Katechismus střídmosti	2.—
<i>Konečný F. J.</i> , Jen katolické náboženství má budouc- nost, <i>Šťastný Vlad.</i> , Frant. Sušil	3.—
<i>Rondina-Jirák, Anežka a Zuzana, Weinberger</i> , Z ka- tolických misí	3.—
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, 4 díly váz.	20.—
<i>Roselly-Florian</i> , Krištof Kolumbus	2.—
<i>Vrba</i> , Rozmach kapitalismu	—40
<i>Jež Cyr.</i> , Bož. Srdce Ježíše, pramen blaženosti . .	—50
<i>Samsour Dr.</i> , Papežové v dějinách	1.—
<i>Jirák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka I. O hvězdách . .	1.—
<i>Jirák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka II. O zemi	2.—
<i>Rypáček F.</i> , Ms. VI. Šťastný, <i>Oliva Václ.</i> , Tovaryšstvo Ježíšovo	2.—
<i>Procházka E.</i> , Do Sv. země. Pout r. 1910	6.—
<i>Janovský Fr.</i> , Vychovatelská rozhledna	2.—
<i>Hudec T.</i> , Obrazy z Východu	2.—
<i>Hudec T.</i> , Za časů Kristových	2.—
<i>Všetečka Fr.</i> , Obrázky z katolických misí, díl I., Asie	3.—
<i>Všetečka Fr.</i> , Obrázky z katol. misí, díl II., Afrika	2.—
<i>Rejzek A.</i> , Sv. František Xav.	2.—
<i>Ballon T.</i> , Krásné poselství a dozvuk jeho (t. j. přesně dle čtyř evangelií sestavený životopis Krista Pána a Skutky apoštolské	8.—
<i>Tato kniha má býti v každé rodině a knihovně.</i>	
<i>Bartoš Ant.</i> , Do Jerusalema. Pout r. 1928	10.—
<i>Vyhliďal J.</i> , Veselé i vážné obrázky z Hané	6.—
<i>Masák Em.</i> , Dějiny Dědictví sv. Cyrila a Metoděje	20.—
<i>Venhuda Fr.</i> , Župnik Sarajevsko-Poljski	7.—
<i>Stuchlý Ignác</i> , Sv. Jan Bosko	5.—

Příklásky nových členů, objednávky dřívějších podílů, do-
tazy adresujte na „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně,
Antonínská ul. 1.

Členem „Dědictví sv. Cyrila a Metoděje“ se stane,
kdo zaplatí Kč 40.—, rod, knihovna Kč 80.—.

Získávejte v každé farnosti nové členy!

Od r. 1852 bylo 17.991 členů. Vydány 103 spisy.

Všimněte si ceníku na předchozí straně!

Vhodným darem je životopis Krista Pána, dle evangelíí, a skutky apoštolské pod názvem „**Krásné poselství a dozvuk jeho**“. Nevázáno 8.— Kč.

Patří do každé rodiny a knihovny.

O národním a náboženském obrození Moravy v minulém století pěkně poučují „**Dějiny Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně**“, jež napsal Emanuel Masák. Cena Kč 20.—.

Přihlášky nových členů, objednávky a dotazy adresujte na:

**Dědictví sv. Cyrila a Metoděje
v Brně, Antoninská ul. číslo 1.**
